

ISSN: 2672-9490 (print)

จำนวนพิมพ์ 100 เล่ม

ISSN: 2672-9962 (online)

วัตถุประสงค์

เพื่อตีพิมพ์และเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการที่มีข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะที่เป็นนวัตกรรม รวมถึงความคิดริเริ่มที่มีผลกระทบต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติในวงกว้าง โดยรับพิจารณาบทความทั้งในรูปแบบภาษาไทย ยังมุ่งหมายที่จะเป็นเวทีในการนำเสนอผลงานทางวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสาขาต่าง ๆ เช่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา สังคมสงเคราะห์ การศึกษา กฎหมาย ประวัติศาสตร์ ภาษา และวรรณคดี เป็นต้น

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม และฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสารวิจัยวิชาการ

พระพรหมบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.	ราชบัณฑิต
พระราชปรีดีทิพย์, ศาสตราจารย์ ดร.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระราชวรเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระสุวรมณเฑียร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเทพปริยัติเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์
ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.กาญจนา เจริญชัย	อธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ 1. ดร.ประเวศน์ มหารัตน์สกุล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ดร.เบญจมาศ สุขสถิตย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.อ.ทัชชกร แสงทองดี โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน

กองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	หน่วยงานภายนอก
พระเอกจิตต์ อธิปโล	รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ วสันนท์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
อาจารย์ ดร.ภาวราดร แก้วบุตรดี	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันตะเทียน มหาวิทยาลัยมหิดล
อาจารย์รัฐวัฒน์ สรรสวัสดิ์	รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
อาจารย์ภาวินี บุญจันดา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
นายดิเรก ดั่งลอย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
นายจักรี บัวยา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
	ดร.วันชัย สุขตาม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
	พระมหาสุเมธ สมานโต (ทวีกุล) วัดเขารูปช้าง จังหวัดพิจิตร
	นายจรูญศักดิ์ สุนทรเดชา บริษัท เอเซีย คอนเนคท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด
เลขานุการ นางสาวรัตติยา เหนืออำนาจ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศิลปกรรม นายภวิศ ตริยรัตน์เมธี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 999 หมู่ 6
ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000 โทรศัพท์ 091-0247439
E-mail: journal.jra@gmail.com, <http://www.journaljra.com/>,
<https://www.tci-thaijo.org/index.php/jra>

จัดพิมพ์โดย ร้านอาวัน 867/9 ม.9 ต.นครสวรรค์คต อ.เมืองนครสวรรค์ จ.นครสวรรค์ 60000 โทร. 056-331150
E-mail: copy5@hotmail.com

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารวิจัยวิชาการ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1. พระเทพปริยัติเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พระสุธีรัตนบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. พระมหาสมบุญรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. พระราชวัชรเมธี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. พระครูนิวาสิตขันธ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. พระศรีสมโพธิ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษฏ์ ฐิตินฺทโร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11. ศาสตราจารย์ ดร.กฤษณ์ เพิ่มทันจิตต์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
12. ศาสตราจารย์ ดร.จันทน์ อติวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
13. ศาสตราจารย์ พล.ต.ท.หญิง ดร.นัยนา เกิดวิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
15. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นัยมากร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ประเทือง ภูมิภัทราคม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
17. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
18. รองศาสตราจารย์ ดร.วรภักดิ์ เกื้อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
19. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิจฐ์ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
20. รองศาสตราจารย์ ดร.พิสมัย รบชนะชัย พูลสุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด พุ่มเทียน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิษฎา ฐิตินฺทโร ออบสิน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริโรจน์ นามเสนา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ เมธีวรณัฏฐ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
26. อาจารย์ ดร.ปฏิธรรม สำเนียง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตกรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.กาญจนา เจริญศิริ	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

3. ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ร้อยโท ดร.บรรจบ บรรณรุจิ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสังธรรม	มหาวิทยาลัยบูรพา
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ ลีสุวรรณ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี เกสทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัยวรรณ ภูเทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
9. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
10. รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ วสินนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
11. รองศาสตราจารย์ ดร.ช่วงโชติ พันธุ์เวช	นักวิชาการอิสระ
12. รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์สรรค์ สุทธิไชยเมธี	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี วิทย์พันธ์	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา อุ่นเจริญ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เนติรัฐ วีระนาคินทร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันตะเทียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญชัย บุญหนัก	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลมาศ ปฐมวณิชกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรวิวัฒน์ คัมภีร์ภาพพัฒน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ โสภณธรรมภาณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัฒนา หอมบุปผา	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.อ.ทัชชกร แสงทองดี	โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
29. ดร.พิสิษฐ์ จอมบุญเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภัสสร วรรณสถิตย์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
31. ดร.เบญจมาศ สุขสถิตย์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
32. ดร.กฤษณะ ดาราเรือง	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
33. สิบเอก ดร.เศรษฐวิทย์ พรหมสิทธิ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
34. ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง
35. นายสมบัติ นามบุรี	มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
36. นางสาวอรอนงค์ สรรเสริญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
37. ดร.อัคนันท์ อริยศรีพงษ์	นักวิชาการอิสระ
38. ดร.จินตนาภา โสภณ	ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
39. ดร.ชนิกา แสงทองดี	นักวิชาการอิสระ

ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาต่างประเทศ

1. ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.กาญจนา เจริญชัย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์พงศ์ โพธิ์ทองสุนันท์	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

บรรณาธิการ

วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฉบับนี้เป็นปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์เพื่อคัดเลือก กลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์ และคุณภาพมากที่สุด เพื่อตีพิมพ์ และเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการที่มีข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะที่เป็นนวัตกรรม รวมถึงความคิดริเริ่มที่มีผลกระทบต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติ และเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ โดยฉบับนี้เน้นการนำเสนอบทความวิจัย บทความวิจัยอันประกอบด้วย บทความวิจัย 6 บท และบทความวิชาการ 6 บท ดังนี้

พระวีระเดช ฐานวีโร (หงษ์เงิน) บทความวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์” พบว่า

1. ระดับความคิดเห็นประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน
2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าประชาชนที่มี เพศ อาชีพ รายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้
3. สำหรับปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ประชาชนไม่ค่อยมีเวลาติดตามข่าวสาร สาเหตุมาจากการทำมาหาเลี้ยงชีพ และการประชาสัมพันธ์ไม่ค่อย

ต่อเนื่อง บอร์ดติดประกาศประชาสัมพันธ์ขาดคนดูแลรักษา ประชาชนและเจ้าหน้าที่อบต. ขาดการประสานงานการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ไม่ค่อยได้รับการมีส่วนร่วมมากนัก ส่วนข้อเสนอแนะ พบว่า ควรให้มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนควรมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันให้มากขึ้น

พระสมศักดิ์ กิตติวุฑโฒ (มิกมล) บทความวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร” พบว่า

1. ระดับการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

2. ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล คือ ปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ บุคลากรบางคนยังขาดความรักความชอบในงานบางอย่าง ควรเสริมสร้างปลูกจิตสำนึกให้มีความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่และงานที่ต้องปฏิบัติ ควรมีการประเมินงานตรงไปตรงมาอย่างโปร่งใส บุคลากรเทศบาลยังทำงานแบบเช้าชามเย็นชาม เอาเวลาไปทำงานอย่างอื่นไม่ทุ่มเทให้กับงาน และยังเอาตัวรอดในการทำงาน ผู้บริหารเรียกพนักงานไปใช้งานส่วนตัว จึงขาดความเพียรในการทำงาน บุคลากรยังมีการหลบหลีก ปิดความรับผิดชอบ ไม่เอาใจใส่ต่องานเท่าที่ควร ขาดการเอาใจใส่ในงานทั้งที่เป็นหน้าที่ของตนเอง ทำงานไม่ละเอียด ขาดสมาธิในการทำงาน ทำให้งานเกิดการผิดพลาดเสียหาย ต้องแก้ไขอยู่เสมอ

เดชฤทธิ์ โอฐสุ บทความวิจัยเรื่อง “การขัดเกลาทางสังคมเชิงพุทธเพื่อแก้ปัญหาการข่มขืนบุคคลภายในครอบครัวในสังคมไทย” พบว่า การข่มขืนบุคคลในครอบครัวในสังคมไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ก่อเหตุ เป็นคนรู้จักคุ้นเคยและคนในครอบครัวมากกว่าคนแปลกหน้า สาเหตุการข่มขืนที่เกิดขึ้นกับบุคคลในครอบครัว ในทางพระพุทธศาสนาและทางสังคมมีมูลเหตุที่เกิดคล้ายกัน คือ 1. สาเหตุทางจิตใจ 2. สาเหตุทางพฤติกรรม และ 3. สาเหตุทางสังคม แต่ในทาง

พระพุทธศาสนาเน้นการอธิบายสาเหตุทางจิต ซึ่งเป็นเรื่องนามธรรม ไม่ได้เน้นการอธิบายเกี่ยวกับสรีระร่างกายในทางสังคม มีการอธิบายสอดคล้องกับทางพระพุทธศาสนา คือ 1. สาเหตุทางจิต อธิบายว่าเกิดจากปัจจัยทางจิตมีความบกพร่องผิดปกติ 2. สาเหตุทางพฤติกรรม อธิบายว่าเกิดจากปัจจัยของสรีระร่างกาย และ 3. สาเหตุทางสังคม อธิบายว่าเกิดจากปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและบริบททางสังคม

แนวทางการขัดเกลาทางสังคมเชิงพุทธเพื่อแก้ปัญหาการข่มขืนบุคคลในครอบครัวในสังคมไทย ต้องอาศัยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเข้ามาประกอบด้วย จึงจะเป็นแนวทางเชิงพุทธบูรณาการ โดยการอาศัยฐานรากความเข้มแข็งทางจิตใจอันถูกฝังลึกมาจากความละอายชั่วกลัวบาป การทำหน้าที่ตามพรหมวิหาร และทศ 6 โดยใช้กระบวนการขัดเกลาทางสังคมมาเป็นวิธีการเชิงกระบวนการ แบ่งเป็น 2 แนวทาง คือ 1) คุณธรรมกำกับใจอย่างเข้มแข็ง ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลคำนึงถึงหลักดี-ชั่ว หน้าที่ความรับผิดชอบ 2) กระบวนการขัดเกลาเชิงสังคม ซึ่งหมายถึง การอาศัยกลไกอื่น ๆ นำไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น กฎหมาย สถาบันครอบครัว บรรทัดฐานทางสังคม

พินิจญา สอนสร้อยทองและทินกร พูลพัฒน์ บทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 2” พบว่า

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 11 ด้าน คือด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา ด้านการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา ด้านการนิเทศและการประเมินผล ด้านการเรียนรู้ ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร ด้านการตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียน ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูผู้สอนและผู้เรียน ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูผู้สอน ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ อยู่ในระดับระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามสถานภาพส่วนบุคคลพบว่า จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านคือ ด้านการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา และด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า โดยภาพรวม ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ ด้านการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา ด้านการตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียน และด้านการดูแลเอาใจใส่ครูผู้สอนและผู้เรียนแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับ

ครูผู้สอน ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ และด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ระหว่างประสบการณ์ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูผู้สอนและผู้เรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

อภิขญา ใช้ไหวพริบและทึนกร พูลพุด บทควมวิจัยเรื่อง “การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอำเภอแม่วังก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 2 ตามทัศนคติของครู” พบว่า

1. การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 2 ตามทัศนคติของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านโครงสร้าง ด้านเทคโนโลยี ด้านวัฒนธรรม และด้านบุคลากร

2. การเปรียบเทียบระดับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 2 ตามทัศนคติของครู จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมไม่พบความแตกต่าง แต่การจำแนกตามกลุ่มโรงเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

ประคอง มาโต บทควมวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง” พบว่า ชุมชนบริเวณโดยรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เป็นชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนผสมผสาน มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชาวบ้านมีประวัติการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าในระดับหนึ่งผ่านมิติของวัฒนธรรม ประเพณีพิธีกรรม และความเชื่อต่าง ๆ ก่อให้เกิดกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง โดยมีการร่วมมือกันโดยการสร้างเครือข่าย ในการทำงานร่วมกันของ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนในพื้นที่ โดยหน่วยงานรัฐทำหน้าที่เป็นหลักในการ จัดโครงการให้ความรู้กับประชาชน เพื่อพูดคุย และวางกติกาข้อตกลงร่วมกันในการใช้ทรัพยากรจากป่า เพื่อลดความขัดแย้ง และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวในมรดกโลกห้วยขาแข้ง มีความสอดคล้องกับแนวคิดความสำคัญของภูมิศาสตร์ ทำให้ชาวบ้านมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม และเห็นความสำคัญของการรักษาสภาพแวดล้อม เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง จนเกิดเป็นความตระหนักในความสำคัญต่อสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้นโดยเฉพาะขึ้น นำไปสู่แนวทาง ดังนี้ 1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน 2. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว และเป็นการสร้างรายได้ให้แก่

เกษตรกร 3. การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ รวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี 4. การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมพื้นถิ่น เป็นการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหา การสัมผัสโดยตรงกับคนที่มีเชื้อชาติ และภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไป ไม่ใช่การสัมผัสผ่านสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม และ 5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อบำบัดโรค บำรุงสุขภาพกาย หรือสุขภาพจิต ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่ธรรมชาติให้มา ชมความงามตามธรรมชาติ ที่ประชาชนในชุมชนได้เข้าไปดำเนินกิจกรรมในชุมชน กำหนดปัญหา และความต้องการ เพื่อร่วมปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรม และร่วมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมนั้น

พระครูสิทธิวิธาน (ภุณฺณฺสวโร) บทความวิชาการเรื่อง “วิถีการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม” พบว่า ปัจจุบันประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างมาก สภาพของสังคมไทยและสังคมต่างชาติทั่วโลกไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ และมีการทอดทิ้งผู้สูงอายุกันมาก การเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันทำให้วิถีชีวิตของผู้สูงอายุต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพที่เป็นอยู่ จึงทำให้เกิดปัญหาทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสุขภาพ การใช้ชีวิตของผู้สูงอายุในปัจจุบันส่วนใหญ่มีปัญหาค่อนข้างมาก อันเนื่องมาจากหลายปัจจัย จึงจำเป็นต้องมีแนวทางเพื่อนำมาพัฒนาผู้สูงอายุให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม สิ่งที่ควรคำนึงถึง คือ สุขภาพของผู้สูงอายุ สิ่งที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขคือ คนในครอบครัว นอกจากนี้คำสอนในทางพระพุทธศาสนา สอนให้รู้จักธรรมชาติของชีวิตให้รู้จักตนเอง พิจารณาแก้ไขตนเองด้วยหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเรียกว่าหลักธรรม โดยการใช้หลักธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เรียกว่า ทัศนคติมีกตัญญู พึงดำรงตนอยู่ในหลักธรรมที่เหมาะสมแก่ตนเอง ใช้การดำเนินชีวิตตามหลักไตรสิกขา นำหลักธรรมมาส่งเสริมและแก้ไขปัญหาวิถีชีวิตของผู้สูงอายุให้เกิดความสงบสุข ร่มเย็น เพื่อเป็นการดับทุกข์ทางกาย ทางจิตใจ ด้านสุขภาพ ก่อให้เกิดความสุขสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติ

สมบัติ นามบุรี บทความวิชาการเรื่อง “นวัตกรรมและการบริหารจัดการ” พบว่า องค์การที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ต้องมีผู้บริหารที่ความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรม การมีบรรยากาศในการทำงานที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม การยอมรับความผิดพลาดหรือความล้มเหลวอันเป็นผลจากความกล้าเสี่ยง การสื่อสารในระดับเดียวกัน การมีโครงสร้างองค์การที่มีความยืดหยุ่น การมีมุมมองในระยะยาว ตลอดจนการมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์การพัฒนาองค์การว่าจะพัฒนาไปอย่างไร รวมถึงระบบการจัดการความสามารถ และสายการบังคับบัญชาที่แบ่งตามหน้าที่การทำงานของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นนวัตกรรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้อง

นำมาใช้ในการพัฒนาคน องค์การ หน่วยงาน รวมถึงความก้าวหน้าของโลกของประเทศชาติซึ่งนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้ด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

สุทน ทองเล็ก บทความวิชาการเรื่อง “องค์ประกอบของภาวะผู้นำในองค์กรเชิงพุทธ”
พบว่า

1. ปรัชญาของโสเครตีส ได้แก่ ราชาปราชญ์ เป็นผู้ปกครองที่ดี ปราชญ์เป็นบุคคลที่มีความรู้ เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม และส่งเสริมให้ประชาชนทำดี

2. แนวคิดของโสเครตีส ได้แก่ ปัญญา (Wisdoms) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับความดี ความกล้าหาญ (Courage) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เราควรกลัวและไม่ควรกลัว ควบคุมตนเอง (Temperance) หมายถึง การมีชีวิตรตามทำนองคลองธรรมคุณงามแห่งความดี และความยุติธรรม (Justice) หมายถึง การแสดงออกในรูปของการกระทำที่เคารพสิทธิของคนอื่น และการไม่ยอมทำความชั่วต่อผู้อื่น

3. กระบวนการวิภาษวิธี (Dialectic) หลักการที่สำคัญของกระบวนการนี้คือ การนำข้อเสนอที่มีเหตุผล (Thesis) และข้อคัดค้าน (Antithesis) มาหักล้างกัน หลักการนำไปใช้ ค. ย่อมาจาก คิด หมายถึง การคิดคำนึงหารายละเอียดประเด็นต่าง ๆ ของปัญหา ว. ย่อมาจาก วิเคราะห์ หมายถึง การพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ว่ารายละเอียดต่าง ๆ นั้นถูกต้องหรือไม่อย่างไร ย. ย่อมาจาก แยกแยะ หมายถึง การแตกรายละเอียดออกไปเป็นส่วน ๆ และจัดกลุ่มในกลุ่มที่มีประเด็นลักษณะเดียวกัน

ฉัฐสุภาวศ์ สารมาศ บทความวิชาการเรื่อง “หน้ากากสังคมกับหลักมิตรแท้ในพระพุทธศาสนา” พบว่า มิตรแท้ หรือ “สุหามิตร” ได้แก่ อุปการกมิตร สมานสุขทุกขมิตร อัตถักขา ยีมิตร อนุกัมปกมิตร มิตรเทียม หรือ “มิตรปฏิรูป” ได้แก่ อัญญทัตตุหระ วจีปรมะ อนุปิยภาณิ อปายสหาย

ลักษณะมิตรที่ดีย่อมบำรุงเพื่อนโดยฐานะ 5 ประการ คือ ด้วยการให้ปัน การเจรจา ถ้อยคำเป็นที่รัก การประพฤติประโยชน์เกื้อกูล ความเป็นผู้มีตนเสมอ และไม่แก่งแย่งให้พลาดจากความจริง ลักษณะของคนไม่ใช่มิตรหรือการสวมหน้ากากในสังคมเข้าหากัน (มิตรเทียม) นอกจากจะไม่ใช่มิตรแล้วยังถือว่าเป็นศัตรูอีกด้วย

การนำหลักมิตรแท้ไปใช้ในการคบเพื่อน สามารถชักนำไปสู่ชีวิตอันดีงาม การดำเนินชีวิตที่ดีคือการเลือกคบกับมิตรดี เพราะอาศัยมิตรดีจึงนำเข้าสูเป้าหมายของชีวิตตามเป้าหมาย 3

อย่าง คือ คนที่คบกับมิตรดีย่อมได้รับประโยชน์สุขในปัจจุบัน (ทิฐฐัมมิกัตถะ) ประโยชน์สุขในภายหน้า (สัมปรายิกัตถะ) และประโยชน์สุขอันสูงสุด (ปรมัตถะ)

ไพบูลย์ สุขเจตนิ บทความวิชาการเรื่อง “การเมืองการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา” พบว่า

1. การเมืองการปกครอง เป็นการดูแลจัดการให้มนุษย์อยู่กันอย่างเป็นธรรม และเป็นระเบียบ
2. การเมืองการปกครองในทางพระพุทธศาสนา เป็นการปกครองที่ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยโดยใช้ธรรมะ
3. ทศพิธราชธรรม แปลว่า ธรรมของพระราชาหรือธรรมสำหรับผู้ปกครอง 10 ประการ ซึ่งผู้นำจะต้องเสริมสร้างให้มากขึ้นเป็นคุณสมบัติประจำตัว อันจะช่วยในการปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจสมาชิกในกลุ่ม ให้ดำเนินไปบรรลุถึงเป้าหมาย นับว่ามีค่าแก่การเป็นผู้นำด้านการปกครองมาก ย่อมทำให้สมาชิกในกลุ่มรักใคร่เชื่อฟัง เคารพนับถือ เชื่อมั่น และให้ความร่วมมือร่วมใจได้มาก อันจะเป็นผลช่วยให้บรรลุถึงความรับผิดชอบต่อนหน้าที่

ธงชัย คล้ายแสง บทความวิชาการเรื่อง “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่” พบว่า หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่เป็นการกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบหลักธรรมาภิบาลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สู่การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ และการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษา การเปลี่ยนแปลงของหลักธรรมาภิบาล การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ 7 ประการ หลักใหญ่ของการจัดการภาครัฐแนวใหม่และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรเดช พรหมกำลป์)

บรรณาธิการวารสารวิจัยวิชาการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	ก
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	ข-ง
บทบรรณาธิการ	จ-ฎ
บทความวิจัย:	
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ท่าแดง อำเภอนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ : พระวีระเดช ฐานวีโร (หงษ์เงิน)	1
ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ บุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร : พระสมศักดิ์ กิตติวุฒโฒ (มีกมล)	17
การขัดเกลาทางสังคมเชิงพุทธเพื่อแก้ปัญหาการข่มขืนบุคคลภายในครอบครัว ในสังคมไทย : เดชฤทธิ์ โอธสุ	37
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่वंก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 : พิษณุภา สอนสร้อยทองและทินกร พูลพัฒ	51
การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ตามทัศนคติของ ครู : อภิษฎา ไข้หวาพริบและทินกร พูลพัฒ	69
การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง : ประคอง มาโต	89

บทความวิชาการ:

วิธีการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม	
: พระครูสิริภุญญิทัส (ภุญญิตฺติ ดิษสวรงค์)	107
การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการตัดสินใจสนับสนุนการเมือง	
: สมบัติ นามบุรี	121
องค์ประกอบของภาวะผู้นำในองค์กรเชิงพุทธ	
: สุทน ทองเล็ก	135
หน้าากาสังคมกับหลักมิตรแท้ในพระพุทธศาสนา	
: ฉัชศุภางค์ สารมาศ	149
การเมืองการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา	
: ไพบุลย์ สุขเจตน์	163
หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่	
: ธงชัย คล้ายแสง	177
ภาคผนวก	
ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารวิจัยวิชาการ	190
แนวปฏิบัติในการเตรียมต้นฉบับบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร	
วิจัยวิชาการ	191
หนังสือขอส่งบทความเพื่อพิจารณาการตีพิมพ์ในวารสารวิจัยวิชาการ	207
ใบสมัครสมาชิก	208

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

People's Administration participation in Thadang Sub-district
Administrative Organization, Nong phai district, Phetchabun Province

พระวีระเดช ฐานวีโร (หงษ์เงิน)¹

Phra Veeradech Thanaviro (Hongnuen)

Received: April 2, 2019

Revised: May 5, 2019

Accepted: June 10, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ และ 2. เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าประชาชนที่มี เพศ อาชีพ รายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของ

¹ วัดภักทิสัทธาธรรม จังหวัดนครสวรรค์; Watphattarasittharam, Nakhonsawan Province

Corresponding author, e-mail: veeradet_04@hotmail.com, Tel. 080-3472187

ประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การบริหารงาน, องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง

Abstract

The research objectives of this research were: 1. to study the people's opinion in the participation in the Thadang Sub-district Administrative Organization, Nong phai district, Petchabun Province, and 2. to compare the level of opinion of the people's participation individually in the Thadang Sub-district Administrative Organization, Nong phai district, Petchabun Province. The findings of the study were as follows.

1. The level of the people's opinion toward the participation in the Thadang Subdistrict Administrative Organization, Nong phai district, Petchabun Province was overall in the medium level in all aspects.

2. The result of the level participation of the people's opinion toward the participation in the Thadang Sub-district Administrative Organization, Nong phai district, Petchabun Province had no any difference according sex, occupation and income which was not therefore, the hypothesis was denied. However, people with different, age and level of education Therefore, statistical significant.

Keywords: Participation, Administration, Thadang Sub-district Administrative Organization

บทนำ

องค์การบริหารงานส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับคนในชุมชน ทราบปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนเป็นอย่างดี การจะทำให้คนในชุมชนมีความสุขเป็นไปแบบอย่างยั่งยืน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเอง การกำหนด แผนงาน และกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงาน

ภาครัฐเป็นผู้กำหนดก็ต้องได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนจะทำให้การพัฒนาแผนงาน และกิจกรรมนั้นประสบความสำเร็จ ในบางครั้งจะมีความเสี่ยงต่อการต่อต้านและไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนหรือคนในชุมชนหากแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมนั้น ๆ ไปกระทบกับการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมในแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ทุกคนอยากเข้าไปพัฒนาในท้องถิ่นร่วมกันเพราะได้รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นก็จะทำให้ประสบความสำเร็จที่มีเป้าหมายร่วมกันก็จะได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานภาครัฐจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นหน่วยงานหลักที่จะเป็นผู้ประสานทำให้เกิดความร่วมมือจากภาคประชาชน

จากระดับการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในปัจจุบันการเข้าไปมีส่วนร่วมของภาคประชาชนยังมีปัญหาอยู่ องค์การปกครองท้องถิ่นมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นส่วนราชการท้องถิ่นตามกฎหมาย มีงบประมาณใช้ในการบริหารจัดการตามอำนาจหน้าที่ การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหน่วยงานท้องถิ่น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากคนในท้องถิ่น เพื่อให้การทำงานไปสู่จุดมุ่งหมายของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง จะทำให้เกิดความคุ้มค่าเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน การจัดทำนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร จะทำให้เกิดความโปร่งใสในการทำงานที่บริหารตามกฎหมายระเบียบกฎเกณฑ์ของทางราชการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยจากแนวคิดการมีส่วนร่วมขององค์การสหประชาชาติ (UN) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านข้อมูลข่าวสาร 2) ด้านการรับฟังความคิดเห็น 3) ด้านการการตัดสินใจ 4) ด้านการร่วมกิจกรรม และ 5) ด้านการส่งเสริมอำนาจ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย คือ ตัวแปรต้น (Independent variables) ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ตัวแปรตาม (Dependent Variables) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัด

เพชรบูรณ์ ประชาชนที่อยู่ในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 4,348 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 รูปหรือคน พื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 8 หมู่บ้านจากทั้งหมด จำนวน 15 หมู่บ้าน

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 62 คนเก็บกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 325 คน คิดเป็นร้อยละ 89.78 สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอ้างอิงที่ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยจำแนกตามลักษณะของตัวแปร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 7 รูปหรือคน ซึ่งใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Techniques) ประกอบบริบท (Context)

สรุปผลการวิจัย

บทความวิจัยนี้สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เพศชาย จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 50.28 มีอายุระหว่าง 41-50 ปีและอายุ 51-60 ปี จำนวน 78 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 21.54 ระดับการศึกษา ระดับประถมศึกษา/ปวช. จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 40.33 มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 31.49 รายได้ต่อเดือน รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 41.71

2. ระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.592 เมื่อพิจารณาเป็นรายได้สรุปได้ ดังนี้

1) ด้านข้อมูลข่าวสาร ระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านข้อมูลข่าวสาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.95

2) ด้านการรับฟังความคิดเห็น ระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการรับฟังความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.93

3) ด้านการตัดสินใจ ระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.99

4) ด้านการร่วมกิจกรรม ระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการร่วมกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.13

5) ด้านการส่งเสริมอำนาจแก่ประชาชน ระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการส่งเสริมอำนาจแก่ประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.67

3. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยดังนี้

ประชาชนที่มีเพศ อาชีพ รายได้ ต่างกัน การมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน การมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

1. ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ซึ่ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมภพ กิตติสมปนโน (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกเป็นรายด้านดังนี้

1) ผลการวิจัยด้านข้อมูลข่าวสาร พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีส่วนร่วมสูงสุดคือข้อที่ 2 การได้รับฟังข่าวสารจากหอกระจายข่าว แสดงให้เห็นว่าประชาชนได้รับข่าวสารจากเฉพาะทางหอกระจายข่าว สาเหตุน่าจะมาจากทำมาหาเลี้ยงชีพไม่ค่อยมีเวลาเข้าไปรับรู้ข่าวสารจากภายในอบต.หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ และข้อที่มีส่วนร่วมต่ำสุดคือข้อที่ 5 การมอบหมายให้ประชาชนเป็นตัวแทนในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร สาเหตุน่าจะมาจากการที่ประชาชนส่วนใหญ่ทำอาชีพการเกษตรและรับจ้างไม่ค่อยสนใจเกี่ยวกับทางข่าวสารของภาครัฐ แต่โดยภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

2) ผลการวิจัยด้านการรับฟังความคิดเห็น พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมสูงสุด คือข้อที่ 1 การเข้าร่วมประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในปัญหาต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงการเข้าไปรับฟังปัญหาและแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ส่วนร่วมต่ำสุด คือ ข้อที่ 5 การรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ของ อบต. แต่ด้านการรับฟังความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

3) ผลการวิจัยด้านการตัดสินใจ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมสูงสุดคือข้อที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมงานบุญบั้งไฟ แสดงให้เห็นว่าประชาชนสนใจด้านนี้เพราะได้เข้าร่วมในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับงานประเพณีท้องถิ่น และประชาชนได้มีส่วนร่วมต่ำสุด คือ ข้อที่ 4 การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาจากผลกระทบที่เกิดจากแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการไปแล้ว แสดงให้เห็นว่าการดำเนินแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมเมื่อเกิดผลกระทบจะทำให้ปัญหาและประชาชนเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อหน่วยงานภาครัฐ แต่ถ้ามองการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการตัดสินใจ โดยภาพรวมก็อยู่ในระดับปานกลาง

4) ผลการวิจัยด้านการร่วมกิจกรรม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าระดับการมีส่วนร่วมข้อสูงสุด คือข้อที่ 5 การเป็นผู้รู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และอนุรักษ์ประเพณีงานบุญบั้งไฟ และระดับการมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ ข้อที่ 2 การเสนอตนเองเพื่อเป็นคณะกรรมการในการจัดกิจกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ทำอาชีพการเกษตรและรับจ้าง การที่จะให้ไปเป็นคณะกรรมการในการจัดกิจกรรมจึงไม่ค่อยมีเวลามากนัก แต่ด้านการร่วมกิจกรรม โดยภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง

5) ผลการวิจัยด้านการส่งเสริมอำนาจแก่ประชาชน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมสูงสุด คือข้อที่ 2 การสนับสนุนให้มีการตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการไปแล้วและโครงการที่ดำเนินการอยู่ และการมีส่วนร่วมต่ำสุด คือข้อที่ 5 การส่งเสริมให้มีการตรวจสอบความบกพร่องการทำงานในแผนงาน โครงการต่าง ๆ สาเหตุหนึ่งน่าจะมาจากประชาชนส่วนใหญ่ทำอาชีพการเกษตรและรับจ้าง การเข้าไปตรวจสอบความบกพร่องในโครงการต่าง ๆ ไม่ค่อยมีเวลามากนัก โดยภาพรวมด้านการส่งเสริมอำนาจแก่ประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พระกิตติชัย ปญญารโธ (สินคง) (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารงานส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน แตกต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พระกัญญาภาส สันติกโร (ณ วิเชียร) (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารงานส่วนตำบลดอนคา อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารงานส่วนตำบล พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา แตกต่างกันไป มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล แตกต่างกันไป จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารงานส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน แตกต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ภาณุพล ภูษา (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการใช้ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ระดับการศึกษา แตกต่างกันไป มีความคิดเห็นต่อการใช้ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกันไป จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

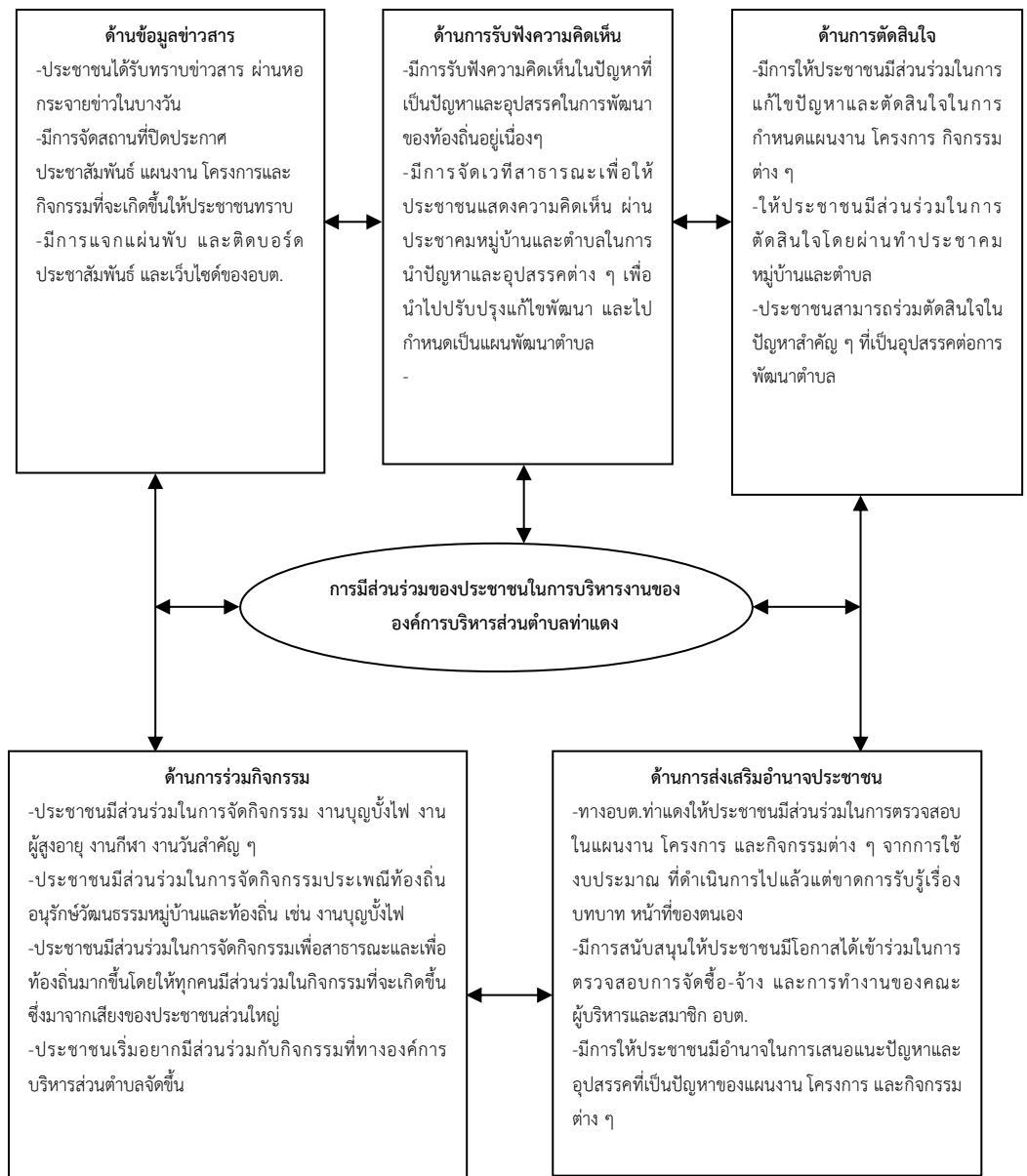
สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารงานส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พระโกศล มณีนटना (ณัฐม) (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางมูลนาก อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล เพศ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางมูลนาก อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารงานส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พระไกรสร โกสโล (วิภาลา) (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลบึงน้ำเต้า

อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลบึงน้ำเต้า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังมีรายละเอียดแสดงตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดง อำเภอนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้มีส่วนร่วมทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านข้อมูลข่าวสาร ประชาชนส่วนใหญ่ทำอาชีพรับจ้างและเกษตรกรรมทำให้ได้รับทราบข่าวสาร ผ่านหอกระจายข่าวในช่วงเช้าเฉพาะบางวันที่ต้องแจ้งให้ทราบ ไม่ว่าจะเป็นข่าวจากทางอบต. เองหรือจากส่วนกลาง และมีการจัดสถานที่ปิดประกาศ ประชาสัมพันธ์

2) ด้านการรับฟังความคิดเห็น การรับฟังความคิดเห็นในปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาของท้องถิ่น ทางอบต.ท่าแดงมีการจัดเวทีสาธารณะเพื่อให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น ผ่านประชาคมหมู่บ้านและตำบลในการนำเสนอปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขพัฒนา

3) ด้านการตัดสินใจ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดงได้กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจในการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยผ่านทำประชาคมหมู่บ้านผ่านผู้นำชุมชน สมาชิกอบต. และประชาคมตำบล

4) ด้านการร่วมกิจกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ทำอาชีพรับจ้างและเกษตรกรรม การเข้าร่วมในการจัดกิจกรรม อาจไม่พร้อมเพียงมากนัก และพร้อมกันนี้ประชาชนก็ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น อนุรักษ์วัฒนธรรมหมู่บ้านและท้องถิ่น

5) ด้านการส่งเสริมอำนาจแก่ประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแดงได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบในแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ จากการใช้งบประมาณ ที่ดำเนินการไปแล้วแต่ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมและรับรู้เรื่องบทบาท หน้าที่ของตนเอง และการสนับสนุนให้ประชาชนมีโอกาสได้เข้าร่วมในการตรวจสอบการจัดซื้อ-จ้าง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ด้านข้อมูลข่าวสาร หน่วยงานภาครัฐและประชาชน ควรกำหนดแผนยุทธศาสตร์การทำงานร่วมกัน ให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบคอยประสานงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดการตื่นตัวในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากทางภาครัฐ และประชาชนเองควรมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม เมื่อหน่วยงานภาครัฐขอความร่วมมือในการดูแลรักษาทรัพย์สินของทางราชการควรใส่ใจรับผิดชอบต่อส่วนรวม

2) ด้านการรับฟังความคิดเห็น หน่วยงานภาครัฐและประชาชน ควรกำหนดแผนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ร่วมกัน โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก จนทำให้เกิดความแตกแยก จัดทำแผนประชาคมประจำตำบล หมู่บ้าน ทุกคนควรมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างไรเพื่อการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ประชาชนเองควรมีเวลาเข้าร่วมในการเสนอปัญหา เมื่อรับฟังปัญหาแล้วควรชี้แจงวิเคราะห์ด้วยเหตุผลให้ประชาชนรับทราบอยู่ตลอดเวลาว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไป ไม่บ่ยปัญหาทิ้งไปโดยไม่ติดตาม

3) ด้านการตัดสินใจ หน่วยงานภาครัฐและประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกับอบต. โดยมีแผนการประชุมเพื่อแสดงออกถึงการทำประชาคมร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ ทางหน่วยงานภาครัฐมีแผนงานยุทธศาสตร์ที่ร่วมกันกับประชาชน โดยนำความสำคัญของปัญหาแล้วแจ้งให้ประชาชนรับทราบว่าได้ตัดสินใจทำโครงการตามที่ประชาชนในพื้นที่เสนอมาและอยู่ในขั้นตอนอย่างไร

4) ด้านการร่วมกิจกรรม หน่วยงานภาครัฐและประชาชน ควรมีแผนงานการจัดกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ถึงการจัดทำกิจกรรมจำเป็นที่จะต้องมีงบประมาณในการดำเนินการ แต่ที่ถ้าภาครัฐและประชาชนร่วมแรงร่วมใจการจัดกิจกรรมบางอย่างที่ไม่ต้องอาศัยงบประมาณก็ได้ ไม่จำเป็นต้องมีงบประมาณเสมอไป โดยการให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจจะทำให้ได้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการทำกิจกรรม

5) ด้านการส่งเสริมอำนาจแก่ประชาชน หน่วยงานภาครัฐและประชาชน ควรมีแผนการติดตามประเมินผลตรวจสอบแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันไม่ว่าจะอยู่ในช่วงดำเนินการหรือดำเนินการเสร็จแล้ว เพื่อประเมินผลอยู่ตลอดเวลาจะทำให้เกิดความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ ทำให้ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจมีความโปร่งใส เพราะทุกคนได้ตรวจสอบแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่ทำร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ด้านข้อมูลข่าวสาร เมื่อรับทราบแผนงานยุทธศาสตร์ร่วมกันแล้วควรกำหนดขั้นตอนวิธีการทำการโดยมอบหมายหน้าที่ให้แต่ละฝ่ายไปดำเนินการ สาเหตุที่ประชาชนยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือมากนัก ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากสาเหตุขาดการประสานงานและประชาสัมพันธ์ที่ไม่ต่อเนื่องและประชาชนไม่ค่อยมีเวลาเข้าร่วมเพราะส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างและการเกษตร

2) ด้านการรับฟังความคิดเห็น ควรนำปัญหาและอุปสรรคที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นมาสรุปเป็นประเด็นวิเคราะห์ปัญหาเพื่อนำไปสู่แผนงานพัฒนาในพื้นที่ และควรนำมาจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และประกาศให้ทุกภาคส่วนรับทราบสิ่งที่ดำเนินการอยู่

3) ด้านการตัดสินใจ ภาครัฐและประชาชนควรนำปัญหาต่างที่ผ่านการตัดสินใจร่วมกันจากการทำประชาคมหมู่บ้านและตำบล จัดทำแผนงานการพัฒนาตำบลให้ประชาชนรับทราบอย่างต่อเนื่องสิ่งที่ได้ดำเนินการอยู่ และควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

4) ด้านการร่วมกิจกรรม ควรสร้างจิตสำนึกและแรงกระตุ้นจากหลาย ๆ ภาคส่วนร่วมกันให้มีการตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาเมื่อมีการจัดกิจกรรม โดยพยายามให้ประชาชนที่ไม่ค่อยมีเวลาว่างเข้าร่วมร่วมกิจกรรมให้มากขึ้น ต้องมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารอย่างต่อเนื่องจนเกิดทำให้ประชาชนอยากเข้าไปร่วมในกิจกรรมนั้น

5) ด้านการส่งเสริมอำนาจแก่ประชาชน หน่วยงานภาครัฐและประชาชน ควรมีแผนการทำงานตรวจสอบแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ถึงแม้ตามสภาพความเป็นจริงสังคมไทยเป็นสังคมที่เอื้ออาทรต่อกันมีระบบอุปถัมภ์ในการทำงาน แต่การสนับสนุนอำนาจให้ประชาชนตรวจสอบจะทำให้การทำงานได้รับความร่วมมือในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างจิตสำนึกให้ภาคประชาชนและภาครัฐฝึกให้มีคุณธรรมในการทำงาน จะทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันทำให้ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจมีความโปร่งใส เพราะทุกคนจะรู้จักเกิดความละเอียดต่อการกระทำผิดไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะให้พระสงฆ์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมด้วย เพราะวัดเป็นศูนย์การในการพัฒนาด้านจิตใจ การนำวัดเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความคิดเห็นก็จะทำให้มองเห็นภาพการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐมีความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น เพราะได้นำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการบูรณาการบริหารงาน จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมจากหลายส่วนและประชาชนเองก็จะเกิดความเชื่อมั่นมากขึ้น

2) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะมีการศึกษาการมีส่วนร่วมแบบให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งก่อนจะดำเนินการวิจัย เพื่อจะได้รับรู้ข้อมูลในเชิงลึกและหลายหลายมากยิ่งขึ้นจะได้นำมาเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์ออกแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ผู้วิจัย

3) ในการวิจัยครั้งต่อไป ในกรณีการศึกษาเปรียบเทียบในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีการเปรียบเทียบกับพื้นที่ใกล้เคียงกัน ที่มีความแตกต่าง เพื่อจะได้นำผลที่ได้มาเป็นข้อปรับปรุงการทำงาน

4) ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้ที่ทำการวิจัยควรจะไปสัมผัสกับประชาชนในและรับรู้บริบทในพื้นที่ สภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ก่อนที่จะทำการวิจัย จะให้ประชาชนมีความเป็นกันเอง

และเกิดความเชื่อมั่นในตัวผู้วิจัยที่จะเข้าไปรับข้อมูลข้อเท็จจริง เพราะบางครั้งการเข้าไปวิจัยโดยไม่รู้บริบทของสภาพพื้นที่จะทำให้เกิดความยากลำบากในการเก็บข้อมูลข้อเท็จจริง เพราะประชาชนบางส่วนถ้าไม่มีความใกล้ชิดกันและเชื่อใจกันเขาก็จะไม่ค่อยเปิดเผยข้อมูลข้อเท็จจริงทั้งหมด และเป็นการยากที่จะได้รับความร่วมมือที่แท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- พระกัญจนภาส สันติกโร (ณ วิเชียร). (2554). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนคา อำเภอดำรงวิทยะโก จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระกิตติชัย ปญฺญธโร (สินคง). (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระโกศล มณีนรนา (ณัฐม). (2554). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไกรสร โกสโล (วิภาผา). (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลบึงน้ำเต้า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมภพ กิตติสมปนโน (ชูศรี). (2554). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภาณุพล ภูษา. (2553). *ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล* ศึกษาเฉพาะกรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

Relationship between Iddhipadadhamma and Work Performance Efficiency
of Employee in mueang Phichit Municipality, Phichit Province

พระสมศักดิ์ กิตติวุฒโฒ (มีกมล)¹

Phrasomsak Kittivuddho (Mekramal)

Received: April 2, 2019

Revised: May 29, 2019

Accepted: June 10, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร 2. ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

¹ วัดวังกลม จังหวัดพิจิตร; Wangkrom Temple, Phichit Province

Corresponding author, e-mail: somsak91@hotmail.co.th, Tel. 089-6398391

2. ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล คือ ปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ บุคลากรบางคนยังขาดความรักความชอบในงานบางอย่าง ควรเสริมสร้างปลูกจิตสำนึกให้มีความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่ และงานที่ต้องปฏิบัติ ควรมีการประเมินงานตรงไปตรงมาอย่างโปร่งใส บุคลากรเทศบาลยังทำงานแบบเช้าชามเย็นชาม เอาเวลาไปทำงานอย่างอื่นไม่ทุ่มเทให้กับงาน และยังเอาตัวรอดในการทำงาน ผู้บริหารเรียกพนักงานไปใช้งานส่วนตัว จึงขาดความเพียรในการทำงาน บุคลากรยังมีการหลบหลีก ปิดความรับผิดชอบ ไม่เอาใจใส่ต่องานเท่าที่ควร ขาดการเอาใจใส่ในงานทั้งที่เป็นหน้าที่ของตนเอง ทำงานไม่ละเอียด ขาดสมาธิในการทำงาน ทำให้งานเกิดการผิดพลาดเสียหาย ต้องแก้ไขอยู่เสมอ โดยมีข้อเสนอแนะว่า ควรศึกษาหลักอิทธิบาทธรรมในพื้นที่เทศบาลเมืองพิจิตรเพิ่มเติมที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ควรศึกษาบทบาทของบุคลากรเทศบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมอบรมการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

คำสำคัญ: หลักอิทธิบาทธรรม, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

Abstract

This research had 3 objectives: 1) to study the personnels' behavior accordance Iddhipādadham in Muang Phichit Municipality, Phichit Province, 2) to study the efficiency of personnels' performance in Muang Phichit Municipality, Phichit Province Classified by personal factors and 3) to study problems, obstacles and suggestions concerning the efficiency of personnels' performance in Muang Phichit Municipality. This study was carried on through the Mixed Method Research consisting of quantitative, survey and qualitative research. The sampling group used in this study were 230 persons working for Muang Phichit Municipality, Phichit Province. The

Questionnaire was used as the research tool in collect the data. The Data analysis was done by using statistics at frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's Product Moment Correlation Coefficient to test the hypothesis and Chi-Square test. The qualitative research, the In-dept Interview with a key informants used in this study and data analysis used descriptive content analysis technique.

The results of this study revealed as follows:

1) The personnels' behavior accordance Iddhipādadham in Muang Phichit Municipality, Phichit Province, it appeared in average at the middle level ($\bar{X} = 3.16$). When considered into each aspect ranging from high to low of the means, it showed respectively as : Viriya : (effort) ($\bar{X} = 3.22$), Citta : (thoughtfulness) at ($\bar{X} = 3.20$), Chanda : (aspiration) at ($\bar{X} = 3.13$) and Vimamsā : (examination) at ($\bar{X} = 3.10$).

2) Personal factors affecting towards the efficiency of personnels' performance in Muang Phichit Municipality, Phichit Province, it found that the following factors had no relationship with the efficiency of personnels' performance : sex, age, educational level, the period of being in the position, position and income per month, so the hypothesis was denied.

The relationship between Iddhipādadham and efficiency of personnels' performance in Muang Phichit Municipality, Phichit Province, it disclosed that each aspect of Iddhipādadham showed in average having relationship with the efficiency of personnels' performance at the low level with positive relationship ($R=0.041$).

3) The problems, obstacles and suggestions concerning the efficiency of personnels' performance in Muang Phichit Municipality, Phichit Province, it revealed that the problems and obstacles were some personnels lacked of love and like to work some jobs, they should be built the conscious minds to realize of the jobs in duty and the jobs to perform, job assessments should be done straight forwardly and transparently, the personnels of the Municipality still worked without paying more attention to the jobs seriously by taking the official time to do another jobs without devotion on their own ones, working with selfishness, the executive called for some personnel to do his personal personnel to do his personal jobs, the personnels

lacked of diligence, avoided working, threw away their responsibilities, working with ignorance, the personnels lacked of real interests to the jobs in duty, working without concentration causing some inaccuracy and neat less which needed to be corrected more often. The suggestions found as Iddhipādadham should be studied more within the areas of Muang Phichit Municipality which might affect to the efficiency of personnels' performance, the roles of Municipality personnels should be studied which might affect to the efficiency of personnels' performance in Muang Phichit Municipality, Phichit province, the Municipality should study the guidelines to encourage the training on Iddhipādadham applying into the jobs of its personnels should study the efficiency of personnels' performance in Muang Phichit Municipality, Phichit Province

Keywords: Iddhipadadhamma, Efficiency of staff performance

บทนำ

พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งของสังคมไทยเป็นรัตนที่มีค่าสูงยิ่ง โดยมีหลักพุทธธรรมซึ่งเป็นคำสั่งสอนอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธองค์ที่จะนำมาพัฒนาให้มนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าและจัดสรรความเป็นอยู่ของมนุษย์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุกในสังคมไทย เพราะโลกทัศน์ของพระพุทธศาสนา มองว่าสังคมในฐานะที่เป็นตัวเชื่อมสำคัญที่ทำให้สมาชิกในสังคมมีปฏิสัมพันธ์กันหรือมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ถ้าหากสังคมมีความเจริญ มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม และเป็นธรรม สังคมก็จะเป็นเสมือนเครื่องมือหรือเป็นองค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญในกระบวนการพัฒนามนุษย์ เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่มีความรู้มีคุณธรรมและมีศักยภาพในอันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมอีกระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุดของประเทศชาติ

เมื่อกล่าวถึงหลักพุทธธรรมหรือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งในด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันในสังคม ตลอดจนการปฏิบัติงาน พระพุทธเจ้าท่านพระองค์ได้ทรงวางแผนหรือวางหลักการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เอาไว้ โดยทรงมุ่งเน้นการพัฒนาที่จิตใจเป็นสำคัญ เพราะเมื่อมนุษย์ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องทางด้านร่างกายและจิตใจแล้วก็ได้เชื่อว่ามนุษย์ผู้นั้นได้รับการพัฒนาทุกอย่าง เป็นคนที่มีจิตใจสูงและย่อมจะนำความสุขมาให้แก่ตนเอง แก่ผู้อื่นและแก่สังคม อันจะก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุขตลอดทั้งสร้าง

ความเจริญก้าวหน้าในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานให้แก่ตนเองได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ เพราะการปฏิบัติงานในวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นจะเป็นสิ่งที่ยกเว้นหรือไม่ปฏิบัติไม่ได้ ด้วยเหตุนี้หน้าที่ความรับผิดชอบหรือการปฏิบัติงานจึงเป็นสิ่งที่ประเสริฐ และเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล ถ้าหากละเลยก็ย่อมจะสูญเสียต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลที่ถูกต้องไป

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์การนำหลักอิทธิบาทธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นวิธีการที่จะทำ ให้ได้ทราบถึงการนำหลักอิทธิบาทธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรว่ามีการนำมาใช้ในระดับใด ตลอดจนมีความมุ่งมั่นเพื่อการบรรลุผลสำเร็จของการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมที่มีประสิทธิภาพมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จในการปฏิบัติงานเช่นไร รวมทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากร เนื่องจากหน้าที่ความรับผิดชอบในงาน การบริการสาธารณะนั้นเป็นงานที่ต้องอาศัยความพอใจ ความอดทน ความเพียร ความรับผิดชอบ และการพิจารณาไตร่ตรองตามเหตุและผลอย่างรอบคอบ ด้วยเหตุนี้ การนำหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักอิทธิบาทธรรม มาใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร จะสามารถทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากร สามารถบรรลุผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขต คือ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ในหน้าที่ และภารกิจที่ได้รับมอบหมายเฉพาะด้านการปฏิบัติงานของบุคลากรตามกรอบหลักธรรมอิทธิบาท 4 ประการด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา

ตัวแปรในการวิจัยคือ ตัวแปรต้น (Independent Variables) ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง ตำแหน่ง รายได้ และการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

ประชากร (Population) ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานภายในเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ในปีพ.ศ.2558 ได้แก่ ข้าราชการประจำ พนักงาน ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างตามสัญญาจ้าง และนักศึกษาฝึกงาน รวมทั้งสิ้น จำนวน 543 คน

พื้นที่ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ทั้ง 5 เทศบาลอันประกอบด้วย 1. เทศบาลเมืองพิจิตร 2. เทศบาลตำบลวังกรด 3. เทศบาลตำบลดงป่าคำ 4. เทศบาลตำบลหัวดง 5. เทศบาลตำบลท่าพ้อ

ดำเนินการวิจัยโดยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ บุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จำนวน 230 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์ทดสอบความสัมพันธ์แบบไค-สแควร์ (Chi-Square test) และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

บทความวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยนำข้อมูลมาสรุปผลได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง มีจำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 33.0 มีอายุระหว่าง 40 – 49 ปี จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 47.8 มีระดับการศึกษาปวส./ปริญญาตรี จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 51.7 มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 6 – 10 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 มีตำแหน่ง

ข้าราชการประจำ จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0 และมีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล ในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม คือ ด้านฉันทะ (ความพอใจ) ด้านวิริยะ (ความเพียร) ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่) ด้านวิมังสา (ความรอบคอบ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.16 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ ดังนี้

1) ด้านฉันทะ (ความพอใจ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.13 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าด้านฉันทะ (ความพอใจ) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

2) ด้านวิริยะ (ความเพียร) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.22 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าด้านวิริยะ (ความเพียร) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

3) ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.20 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

4) ด้านวิมังสา (ความรอบคอบ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.10 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าด้านวิมังสา (ความรอบคอบ) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ 2 ข้อ สามารถสรุปผลสมมติฐานได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ไม่สัมพันธ์กันทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 2 อิทธิบาทธรรมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ไม่สัมพันธ์กัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ จะกล่าวถึงปัจจัยส่วนบุคคลและอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

การศึกษาวิจัย พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลทุกด้าน คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล ในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยโดยเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านมีประเด็นนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1) ด้านเพศ จากการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล ในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ด้านเพศโดยใช้สถิติ χ^2 ได้ค่าเท่ากับ 2.175 และค่า Sig. = 0.337 จึงสรุปได้ว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาตรี แนวจำปา (2551) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้อธิปไตยธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรมีการประยุกต์ใช้อธิปไตยธรรม ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน อยู่ในระดับมาก สำหรับการประยุกต์ใช้อธิปไตยธรรม ด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้อธิปไตยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า บุคลากรที่มีเพศระดับการศึกษา และตำแหน่ง ที่ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้อธิปไตยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนบุคลากรที่มีอายุและรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการประยุกต์ใช้อธิปไตยธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2) ด้านอายุ จากการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ด้านอายุโดยใช้สถิติ χ^2 ได้ค่าเท่ากับ 7.959 และค่า Sig. = 0.241 จึงสรุปได้ว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระลอน เขมจิตโต (แก) (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การนำหลักอิทธิบาทธรรม มาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช ตำบลนาสาร อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า 1) การนำหลักอิทธิบาทธรรม มาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช ตำบลนาสาร อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านจิตตะ มีค่าเฉลี่ย

สูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านจริยะ ส่วนด้านฉันทะและด้านวิมังสามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ เมื่อพิจารณาโดยจำแนกตามเพศ อายุ ประเภทวิชา และระดับชั้นปี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการนำหลักอิทธิบาทธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช ตำบลนาสาร อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า นักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีการนำหลักอิทธิบาทธรรม มาใช้ในการดำเนินชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนนักศึกษาที่เพศ ประเภทวิชา และระดับชั้นปีต่างกัน มีการนำหลักอิทธิบาทธรรม มาใช้ในการดำเนินชีวิต ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.053) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการนำหลักอิทธิบาทธรรม มาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช ตำบลนาสาร อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะปัญหามากที่สุดได้แก่ ด้านฉันทะ เรื่องไม่ชอบการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเอง ไม่เข้าเรียนในรายวิชาที่ตัวเองไม่ชอบ ส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขการนำหลักอิทธิบาทธรรม มาใช้ในการดำเนินชีวิต กลุ่มได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขมากที่สุดได้แก่ ด้านฉันทะ เรื่องวิทยาลัยควรมีสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ที่น่าสนใจและหลากหลายควรให้นักศึกษาได้เรียนในสาขาวิชาที่ถนัดจริง ๆ

3) ด้านระดับการศึกษา จากการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ด้านระดับการศึกษาโดยใช้สถิติ χ^2 ได้ค่าเท่ากับ 6.119 และค่า Sig. = 0.410 จึงสรุปได้ว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์ธรรมาภ สุภโท (จำปาเทศ) (2556) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลตำบลเขาทราย อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลเขาทราย อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร พบว่า ทุกด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า บุคลากรมีความพอใจและความสนใจ ความเพียรพยายามมีการเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่และมีการพิจารณาไตร่ตรองพอสมควร ในการปฏิบัติหน้าที่แนวทางการนำหลักอิทธิบาทธรรม มาใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพปฏิบัติงาน บุคลากรเทศบาลทุกคนควรยึดหลักอิทธิบาทธรรม เป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติงานนำมาพัฒนาประสิทธิภาพและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับงานและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เกิดเป็นนิสัยส่วนบุคคลในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพมี

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและสร้างคุณค่าความน่าเชื่อถือก่อให้เกิดประโยชน์แก่เทศบาลในฐานะที่เป็นหน่วยงานให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่น

4) ด้านระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง จากการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ด้านระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งโดยใช้สถิติ χ^2 ได้ค่าเท่ากับ 8.370 และค่า Sig. = 0.398 จึงสรุปได้ว่าระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งไม่มีความสัมพันธ์กับกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี บริกุล (253) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาทธรรม กับประสิทธิภาพการทำงาน : ศึกษากรณี บริษัท ดุเม็กซ์ จำกัด (ประเทศไทย) พบว่าการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของพนักงานบริษัท ดุเม็กซ์ จำกัด (ประเทศไทย) โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากประสิทธิภาพการทำงาน of พนักงานบริษัท ดุเม็กซ์ จำกัด (ประเทศไทย) โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์เปิดเผย ด้านการบริการลูกค้า ด้านความเป็นเลิศในทางธุรกิจ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานเชิงบวกในระดับสูง

5) ด้านตำแหน่ง จากการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ตำแหน่งโดยใช้สถิติ χ^2 ได้ค่าเท่ากับ 1.441 และค่า Sig. = 0.963 จึงสรุปได้ว่า ตำแหน่งไม่มีความสัมพันธ์กับกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรฤทัย บุญคงชล (2556) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการให้บริการชุมชนตามหลัก อิทธิบาทธรรม ของสำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพการให้บริการชุมชนตามหลักอิทธิบาทธรรม ของสำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ประชาชนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน 2) เปรียบเทียบประสิทธิภาพการให้บริการชุมชนตามหลักอิทธิบาทธรรม ของสำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ สถานะในครอบครัว อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนพบว่า ประชาชนที่มีสถานะในครอบครัว อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการชุมชนตามหลักอิทธิบาทธรรมของสำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

6) ด้านรายได้ต่อเดือน จากการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ด้านรายได้ต่อเดือนโดยใช้สถิติ χ^2 ได้ค่าเท่ากับ 8.370 และค่า Sig. = 0.398 จึงสรุปได้ว่า รายได้ต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตราวรรณ ถาวรวงศ์สกุล (2554) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษากระบวนการทัศนทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานระดับ 2 – 7 ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่” ผลการศึกษาพบว่า พนักงานระดับ 2 – 7 ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ ที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน จะมีประสิทธิภาพการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ถ้าอายุ สถานะ ระดับการศึกษา อัตราเงินเดือน ระดับตำแหน่งงาน หรือระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ต่างกัน จะมีประสิทธิภาพการทำงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

การศึกษาวิจัย พบว่าอิทธิบาทธรรมกับที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

ด้านอิทธิบาทธรรมกับโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอิทธิบาทธรรมส่งผลเล็กน้อยต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัย โดยเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านมีประเด็นนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1) ด้านความฉับไว จากการศึกษาวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตรด้านความฉับไว โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงถึง สามารถบริหารงานและเวลาอย่างลงตัวในการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่บกพร่อง ทำงานเสร็จรวดเร็วทันเวลาตามที่ได้รับมอบหมาย ไม่เคยถูกตำหนิเรื่องการทำงานไม่ทันเวลาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พศมน เจตน์ครองสุข (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินประสิทธิภาพการให้บริการด้านทะเบียนและภาษีรถยนต์ของสำนักงานขนส่งจังหวัดสงขลาแห่งที่ 2 อำเภอหาดใหญ่” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการให้บริการด้านทะเบียนและภาษีรถยนต์ของสำนักงานขนส่งจังหวัดสงขลา แห่งที่ 2 อำเภอหาดใหญ่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นประสิทธิภาพการให้บริการด้านทะเบียนและภาษีรถยนต์ มุมมองด้านผู้รับบริการ ผู้รับบริการมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการให้บริการ ด้านความสะดวก ความรวดเร็ว ความเสมอภาค และความโปร่งใส อยู่ใน

ระดับมาก ประสิทธิภาพการให้บริการด้านทะเบียนและภาษีรถยนต์ มุมมองด้านกระบวนการ มีการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และการทำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม มีระดับประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพการให้บริการด้านทะเบียนและภาษีรถยนต์ มุมมองด้านบุคลากร บุคลากรมีจิตสำนึกในการให้บริการที่ดี และมีความรู้ความสามารถให้การให้บริการอย่างเหมาะสม มีระดับประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพการให้บริการด้านทะเบียนและภาษีรถยนต์ มุมมองด้านการเงิน ความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณที่ได้รับและสามารถจัดเก็บภาษีได้เพิ่มขึ้นอย่างเหมาะสม มีระดับประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก

2) ด้านความถูกต้องแม่นยำ จากการศึกษาวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล ในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตรด้านความถูกต้องแม่นยำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงถึง สมรรถนะยอดเยี่ยมในการทำงานในหน้าที่ ทำงานได้อย่างถูกต้องและไม่มีความผิดพลาด การทำงานของท่านมีความผิดพลาดท่านมีวิธีการแก้ไขซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธมน จตุรโกมล (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สืบสวนศึกษาเฉพาะกรณี กองบังคับการตำรวจนครบาลที่ 9” ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สืบสวนของกองบังคับการ 9 อยู่ในระดับต่ำ 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสืบสวนของเจ้าหน้าที่สืบสวนกองบังคับการตำรวจนครบาล 9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชา โอกาสก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ ความปลอดภัยในการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนสวัสดิการ และประโยชน์เกื้อกูลและปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

3) ด้านความรู้ จากการศึกษาวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล ในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตรด้านความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงถึง ตรวจความเรียบร้อยของงานทุกครั้ง อยู่เสมอ มีความรู้ ตรงกับงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมานพ เนียรภาค (2556) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพในการดำเนินการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1) เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความคิดเห็นว่าประสิทธิภาพในการดำเนินการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมืองนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือด้านการป้องกัน และด้านการปราบปราม พบว่าอยู่ในระดับ

มากทุกด้าน 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ต่อประสิทธิภาพในการดำเนินการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับ ชั้นยศ และอายุราชการ พบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการดำเนินการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินการปราบปรามยาเสพติด ของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าขาดแคลนงบประมาณ สวัสดิการ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่ทันสมัย และกำลังพลมีค้อย่างจำกัดและควรได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทั้งด้านความรู้ ทักษะ ความชำนาญ และการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ปัญหาด้านภาคเอกชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอยู่ในระดับน้อย-ปานกลาง

4) ด้านประสบการณ์ จากการศึกษาวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล ในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตรด้านประสบการณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงถึง ประสบการณ์ของท่านนำมาใช้ในการทำงานได้มากนักน้อยเพียงใด ประสบการณ์ของท่านสามารถแนะนำบุคคลอื่นได้ได้มากนักน้อยเพียงใด ผู้ร่วมงานของท่านยอมรับในประสบการณ์ของท่านหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนฤทัย ลาภเฉลิมพงศ์ (2548) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับภาคพื้นดินประจำท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)” ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า 1) พนักงานต้อนรับภาคพื้นประจำท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) โดยภาพรวมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการปฏิบัติงานดังนี้ ลักษณะการปฏิบัติงานและความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนความพึงพอใจในงาน ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์กับหัวหน้างานนโยบายและการบริหารงาน และความมั่นคงและความปลอดภัยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง 2) พนักงานต้อนรับภาคพื้นประจำท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ของบริษัท การบินไทยจำกัด โดยภาพรวมมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ลักษณะการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในงาน ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน ความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับภาคพื้น ประจำท่าอากาศยาน

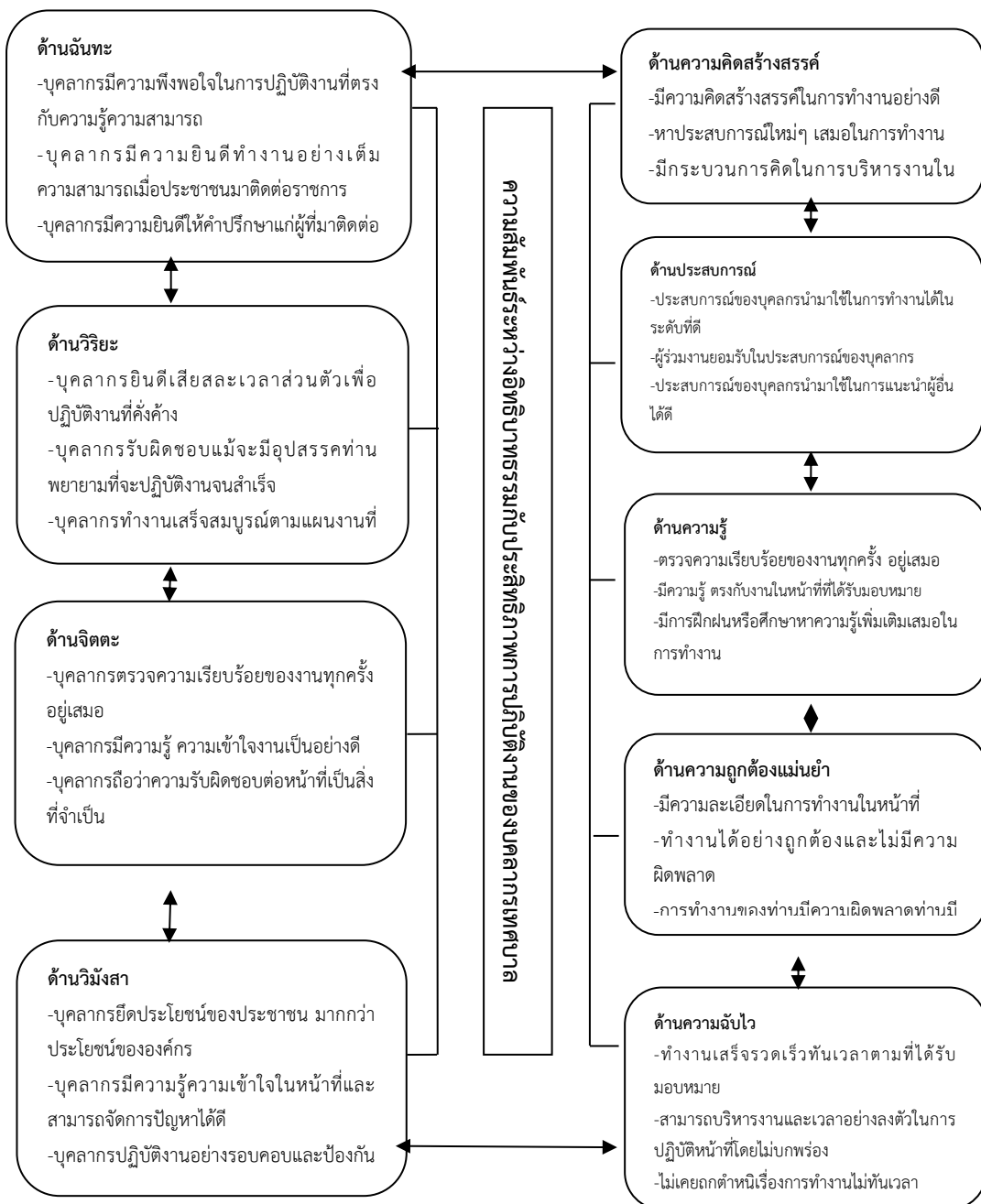
กรุงเทพฯ ของบริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย

5) ด้านความคิดสร้างสรรค์ จากการศึกษาวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล ในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตรด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงถึง ท่านมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานอย่างดีท่านหาประสบการณ์ใหม่ ๆ เสมอในการทำงาน ทางมีกระบวนการคิดในการบริหารงานในหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วณิชกุล เฟื่องขุนข (2552) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ทีโอที จำกัด(มหาชน) สำนักงานใหญ่” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล พบว่า พนักงานที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็น ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตรนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังมีรายละเอียดแสดงตามแผนภาพ ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน
ของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพ องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตรที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

1) ด้านฉันทะ บุคลากรมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ บุคลากรมีความยินดีทำงานอย่างเต็มความสามารถเมื่อประชาชนมาติดต่อราชการ บุคลากรมีความยินดีให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่มาติดต่อสอบถาม ในงานที่ท่านรับผิดชอบ ถ้าบุคลากรในเทศบาลมีความรักความพอใจในการทำงานเป็นเบื้องต้นแล้ว ย่อมส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นไปได้อย่างดี

2) ด้านวิริยะ บุคลากรยินดีเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อการปฏิบัติงานที่คั่งค้าง บุคลากรรับผิดชอบแม้จะมีอุปสรรคก็มีความพยายามที่จะปฏิบัติงานจนสำเร็จ บุคลากรทำงานเสร็จสมบูรณ์ตามแผนงานที่ได้รับมอบหมาย เมื่อมีความรักความพอใจในการทำงาน แล้วยังประกอบด้วย ความเพียรแล้ว การทำงานย่อมส่งผลถึงประสิทธิผลของงานยิ่งขึ้นไปด้วย

3) ด้านจิตตะ บุคลากรตรวจความเรียบร้อยของงานทุกครั้ง อยู่เสมอ บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจงานเป็นอย่างดี บุคลากรถือว่าความรับผิดชอบต่อนหน้าที่เป็นสิ่งที่จำเป็น การที่บุคลากรมีความตั้งใจในการทำงาน ย่อมส่งผลถึงความเรียบร้อยของงานและลดการทำงานผิดพลาดได้เป็นอย่างดี

4) ด้านวิมังสา บุคลากรยึดประโยชน์ของประชาชน มากกว่าประโยชน์ขององค์กร บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่และสามารถจัดการปัญหาได้ดี บุคลากรปฏิบัติงานอย่างรอบคอบและป้องกันความผิดพลาดในการทำหน้าที่เสมอ ประโยชน์ของความวิมังสา คือช่วยทำให้บุคลากรมีการตรวจสอบแก้ไขงานให้ถูกต้องอยู่เสมอ

สรุปได้ว่า หลักอิทธิบาทธรรมเป็นแนวทางช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของงานในเทศบาลอย่างดียิ่ง ส่วนใหญ่บุคลากรรู้จักหลักธรรมอิทธิบาทแล้วแต่อาจต้องเสริมสร้างความเข้าใจหลักธรรมแต่ละข้อให้ชัดเจนเพื่อให้สามารถปรับภารกิจงานในหน้าที่ของแต่ละฝ่าย แต่ละคนให้สอดคล้องกับหลักธรรมอิทธิบาท ที่สำคัญต้องเน้นให้เจ้าหน้าที่ทุกคนมีจิตคิดบริการรู้สึกมีเกียรติที่เป็นฝ่ายให้บริการ และให้ความสะดวกต่อประชาชน และมีความสุขเมื่อผู้รับบริการได้รับความสำเร็จกลับไป

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลและอิทธิบาทธรรมไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร กล่าวคือ ปัจจัยส่วนบุคคลไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ทุกด้าน ทั้งนี้ยังมีปัจจัยด้านอื่นที่ควรต้องนำวิเคราะห์แลกำหนดนโยบายเพื่อมาปรับปรุงและป้องกันผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรมีการกำหนดนโยบายสร้างแรงจูงใจในการทำงานด้วยหลักอิทธิบาทธรรม และหลักธรรมอื่น ๆ เช่น จัดโครงการอบรมคุณธรรมด้านการปฏิบัติงาน
- 2) ควรกำหนดนโยบายการจัดสรรงบประมาณที่ชัดเจนของการได้รับโครงการของแต่ละหมู่บ้านที่เสนอไป
- 3) ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมหน้าที่พลเมืองตามสิทธิและหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ
- 4) ควรกำหนดนโยบายด้านผู้นำชุมชนเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสมาชิกเทศบาล

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) เทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตรควรให้ความรู้ ความเข้าใจและหาแนวทางส่งเสริมให้บุคลากรเห็นความสำคัญของหลักอิทธิบาทธรรม และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
- 2) บุคลากรของเทศบาลทุกด้านควรหันมาใส่ใจการทำงาน โดยมีหลักในการยึดเหนี่ยวโดยเฉพาะหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน
- 3) คณะผู้บริหารและบุคลากรของเทศบาลเมืองพิจิตร ควรเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะตัวแทนประชาชน
- 4) การจัดสรรงบประมาณตามโครงการที่เสนอมา ควรได้รับการจัดสรรให้ทั่วถึง ทั้งนี้ต้องอยู่ในวงเงินงบประมาณที่มีอยู่

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ขอเสนอแนวทางสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมอบรมการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
- 2) ควรศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

3) ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

เอกสารอ้างอิง

- จิตรารวรรณ ถาวรวงศ์สกุล. (2554). การศึกษากระบวนการทัศนทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานระดับ 2-7 ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชาติรี แนวจำปา. (2551). การประยุกต์ใช้อธิบาย 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์ธรรมาภ สุภโท (จำปาเทศ). (2556). การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอริยาบท 4 ของบุคลากรเทศบาลตำบลเขาทราย อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระลอน เขมจิตโต (แก). (2556). การนำหลักอริยาบท 4 มาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช ตำบลนาสาร อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พศมน เจตนครองสุข. (2549). การประเมินประสิทธิภาพการให้บริการด้านทะเบียนและภาษีรถยนต์ของสำนักงานขนส่งจังหวัดสงขลาแห่งที่ 2 อำเภอหาดใหญ่. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- พิพัฒน์ จตุรโกมล. (2547). การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สืบสวนศึกษาเฉพาะกรณี กองบังคับการตำรวจนครบาลที่ 9. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มนฤทัย ลาภเฉลิมพงศ์. (2548). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับภาคพื้นประจำท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ของบริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน). (ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

- มานพ เนียรภาค. (2556). *ประสิทธิภาพในการดำเนินการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
สถานีตำรวจภูธรเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- วนิภัส เฟื่องขุนซ. (2552). *การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ทีโอที
จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่*. (ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). บัณฑิตศึกษา:
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- วรฤทัย บุญคงชล. (2556). *ประสิทธิภาพการให้บริการชุมชนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสำนักงานเขต
บางซื่อ กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน
ศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภาวดี บริกุล. (2553). *ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพ
การทำงาน: ศึกษากรณี บริษัท ดูเม็กซ์ จำกัด (ประเทศไทย)*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

การขัดเกลาทาสังคมเชิงพุทธเพื่อแก้ปัญหาการข่มขืนบุคคลภายในครอบครัวในสังคมไทย

Buddhist Socialization for the Solution of Rape to Family Member in Thai Society

เดชฤทธิ์ โอธสุ¹

Dechrit Otsoo

Received: June 1, 2019

Revised: June 12, 2019

Accepted: June 15, 2019

บทคัดย่อ

บทความการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาศึกษาสภาพปัญหาและสาเหตุการข่มขืนที่เกิดขึ้นกับบุคคลในครอบครัวในสังคมไทย 2. เพื่อศึกษาการขัดเกลาทาสังคมเชิงพุทธเพื่อแก้ปัญหาการข่มขืนบุคคลในครอบครัวในสังคมไทย และ 3. เพื่อเสนอแนวทางการขัดเกลาทาสังคมเชิงพุทธเพื่อแก้ปัญหาการข่มขืนบุคคลภายในครอบครัวในสังคมไทย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า การข่มขืนบุคคลในครอบครัวในสังคมไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ก่อเหตุ เป็นคนรู้จักคุ้นเคยและคนในครอบครัวมากกว่าคนแปลกหน้า สาเหตุการข่มขืนที่เกิดขึ้นกับบุคคลในครอบครัว ในทางพระพุทธศาสนาและทางสังคมมีมูลเหตุที่เกิดคล้ายกัน คือ 1. สาเหตุทางจิตใจ 2. สาเหตุทางพฤติกรรม และ 3. สาเหตุทางสังคม แต่ในทางพระพุทธศาสนาเน้นการอธิบายสาเหตุทางจิต ซึ่งเป็นเรื่องนามธรรม ไม่ได้เน้นการอธิบายเกี่ยวกับสรีระร่างกายในทางสังคม มีการอธิบายสอดคล้องกับทางพระพุทธศาสนา คือ 1. สาเหตุทางจิต อธิบายว่าเกิดจากปัจจัย

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: dechrit.ots@mcu.ac.th, Tel. 094-965-3456

ทางจิตมีความบกพร่องผิดปกติ 2. สาเหตุทางพฤติกรรม อธิบายว่าเกิดจากปัจจัยของสรีระร่างกาย และ 3. สาเหตุทางสังคม อธิบายว่าเกิดจากปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและบริบททางสังคม

แนวทางการขจัดเกลாதางสังคมเชิงพุทธเพื่อแก้ปัญหาการข่มขืนบุคคลในครอบครัวในสังคมไทย ต้องอาศัยกระบวนการขจัดเกลาทางสังคมเข้ามาประกอบด้วย จึงจะเป็นแนวทางเชิงพุทธบูรณาการ โดยการอาศัยฐานรากความเข้มแข็งทางจิตใจอันถูกฝังลึกมาจากความละเอียดชั่วกลัวบาป การทำหน้าที่ตามพรหมวิหาร และทศ 6 โดยใช้กระบวนการขจัดเกลาทางสังคมมาเป็นวิธีการเชิงกระบวนการ แบ่งเป็น 2 แนวทาง คือ 1) คุณธรรมกำกับใจอย่างเข้มแข็ง ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลคำนึงถึงหลักดี-ชั่ว หน้าที่ความรับผิดชอบ 2) กระบวนการขจัดเกลาสังคม ซึ่งหมายถึง การอาศัยกลไกอื่น ๆ นำไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น กฎหมาย สถาบันครอบครัว บรรทัดฐานทางสังคม

คำสำคัญ : การข่มขืน, การขจัดเกลาทางสังคมเชิงพุทธ, ทศ 6, กฎหมาย

Abstract

This research has three objectives; 1) to study the statement of problem and the cause of rape occurring to family member in Thai society, 2) to study the refining on Buddhism and society to solve the problem of rape to family member in Thai society, and 3) to present guideline of the Buddhist socialization for solution of insect in Thai society. It is used the documentary research.

It was found that the sexual assault of family member in Thai society is increasing, it especially is with a group of children and youth. The cause of sexual assault occurring with family member, in Buddhism and society is the similar cause; 1) the mental state, 2) the behavioral state, and the social state. Buddhism has emphasized on the mental explanation not on physical explanation. Then, the social explanation is correspondence with Buddhism, that is; 1) the psychological state is explained that it is due to the mental factor which is abnormal, 2) the behavioral state is explained that it is due to the physical factor, and 3) the social state is explained that it is caused by the environmental factor and the social context.

A guide of Buddhist socialization to solve the incest in Thai society was not depended on Buddhist refining only, but it also depended the socialization.

Therefore, it is the Buddhist socialization by depending on the mental strength which is deeply embedded from the shame of evil and fear of sin. The performance of duties is to practice of Brahmvihāra and the six Disa. The process of the socialization is divided into two ways: 1) the virtues controlling mind straightly means the person remind to goodness and badness and the responsibilities, 2) the process of socialization which means using other ways leading to the real practice such as law, family institute, and social norms.

Keywords: Rape, Buddhist Socialization, the Six Direction (Disa), Law

บทนำ

สังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มองเรื่องเพศเป็นเรื่องลับ น่าอาย ไม่ควรนำมาพูดในที่สาธารณะ หรือเมื่อไรก็ตามมีผู้แสดงความคิดหรือวาทกรรมเกี่ยวกับเรื่องเพศ สังคมมักมองบุคคลนั้นในทางด้านลบ เมื่อกล่าวตามความเป็นจริงพฤติกรรมบางอย่างในสังคมเกี่ยวกับเรื่องเพศเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งคนในสังคมสามารถรับรู้และเข้าใจได้ด้วยตนเองหรือมีสื่อเป็นตัวคอยชักนำในการเรียนรู้ แต่ถึงกระนั้น การพูดถึงเรื่องเพศยังเป็นเรื่องที่บุคคลพยายามหลีกเลี่ยงที่จะเปิดเผยให้สังคมรู้ แต่ในทางตรงกันข้าม ผู้คนส่วนใหญ่มักแสดงความอยากรู้อยากเห็นเมื่อมีปัญหา “อาชญากรรมทางเพศ” เกิดขึ้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นทั้งระดับจำนวนและความรุนแรง ซึ่งมักมีการนำเสนอผ่านสื่อมวลชนเป็นจำนวนมากทั้งในทางโทรทัศน์และทางอินเทอร์เน็ต (Internet) เมื่อปัญหาเกิดขึ้น “ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อทางอาชญากรรมทางเพศจะเกิดความวิตกกังวล หวาดหวั่น รู้สึกไม่ปลอดภัย” (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2550) ผู้ที่ถูกข่มขืนไม่เข้าแจ้งความเพื่อดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดเพราะเกิดความอับอายไม่กล้าสู้กับปัญหาเมื่อสังคมได้รับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นกับตน กลัวสังคมไม่ยอมรับ ส่งผลต่อจิตใจ เกิดความหวาดกลัว จากอดีตจนถึงปัจจุบัน คดีข่มขืนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้ที่ถูกข่มขืนมีตั้งแต่อายุ 1 ขวบ จนกระทั่งหญิงชรา ส่วนผู้กระทำความผิดมีอายุตั้งแต่ 7 ขวบขึ้นไปจนเกิดศัพท์คำว่า “ยุวอาชญากรรม” (กุลภา วจนสาร, 2554) ผู้ที่กระทำการข่มขืนกระทำชำเรา นอกจากคนแปลกหน้าที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ยังมีกลุ่มคนใกล้ชิด คนรู้จัก เพื่อน คนรัก และที่สำคัญที่สุดคือญาติและบุคคลในครอบครัวเดียวกัน เช่น พ่อ พ่อเลี้ยง อา ปู่ ตา พี่ชาย ลุง น้องชาย หรือแม้แต่ลูกชาย (จักษ์ พันธุ์เพชร, 2548 3) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้สอดคล้องกับการรวบรวมข่าวข่มขืนที่เกิดขึ้นโดยคนในครอบครัวว่า “ข่าวการข่มขืนที่เกิดขึ้นในบ้านโดยคนในครอบครัว อาศัยความใกล้ชิดสนิท

สนม และความไว้วางใจในฐานะญาติเข้าถึงตัวผู้เสียหาย” (กุลภา วจนสาระ, 2554) สะท้อนให้เห็นว่า เรื่องที่เกิดไม่ใช่เพียงอารมณ์ชั่ววูบของผู้กระทำ แต่เป็นการหล่อหลอมอารมณ์ความรู้สึกที่ชาดมนโ สำนึก ความยับยั้งชั่งใจ ความอดกลั้น การควบคุมอารมณ์ด้านมืดของคนในครอบครัว ถึงกระนั้น สถิติการข่มขืนบุคคลภายในครอบครัวที่เพิ่มขึ้นและรูปแบบการข่มขืนที่เปลี่ยนไปไม่สามารถสรุปได้ ว่าสังคมเลวร้าย เพราะสังคมมีหลายมิติ แต่ถ้าดูเฉพาะปัญหาการข่มขืนถือว่าเป็นเรื่องที่เลวร้ายที่สุด ปัญหานี้ถือเป็นเรื่องที่ร้ายแรงสำหรับสังคมไทย ซึ่งในอนาคตปัญหานี้อาจเพิ่มขึ้น สะท้อนให้เห็นถึง ความเสื่อมทางศีลธรรมอันดีงามของสังคมไทยและยังสะท้อนมุมมองที่บิดเบือนของสังคมไทยในเรื่อง การข่มขืน

พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจริยธรรมให้กับสังคม คำสอนทาง พระพุทธศาสนาสอนให้ดำเนินชีวิตด้วยการนำหลักธรรมมาปฏิบัติ ด้วยการปลูกฝังจริยธรรม เพื่อ เป็นการสร้างฐานที่ดีให้กับสถาบันครอบครัว ในอดีตสถานบันครอบครัวไทย จึงมีเอกลักษณ์โดดเด่นในเรื่องความเป็นครอบครัวที่อบอุ่น เข้มแข็ง มีระบบเครือญาติ และสายใย ความผูกพันที่เหนียว แน่นมั่นคง ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม แต่เมื่อมองในสังคมปัจจุบัน มี ภาวะที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ครอบครัวไทยที่เคยอบอุ่น กลับมีปัญหาการข่มขืนภายในครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันหลักที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนในครอบครัวได้ดีเป็นอย่างยิ่ง ในฐานะที่สังคมไทย อาศัยพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่หลักธรรมคำสอนของพระ สัมมาสัมพุทธเจ้า จะเข้ามามีบทบาทในการช่วยพัฒนาจิตและแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น

จากประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า พระพุทธศาสนาอยู่กับสังคมไทยมาช้านาน การแก้ปัญหที่เกิดขึ้นนั้น จะอาศัยเพียงเครื่องมือทางกฎหมาย จากหน่วยงานรัฐหรือองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาควรมีบทบาทสำคัญใน การช่วยขัดเกลาสังคมด้านนี้ เพราะเราจะมองปัญหาการข่มขืนภายในครอบครัวเป็นปัญหาที่ใช้หลัก กฎหมายมาใช้ควบคุมตัวบุคคลที่กระทำความผิดเท่านั้นเห็นจะไม่พอ แต่สิ่งที่จะนำมาช่วยแก้คือการ นำหลักธรรมมาขัดเกลาทางจิตใจซึ่งน่าจะเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ตรงกับสาเหตุมากที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและสาเหตุการข่มขืนที่เกิดขึ้นกับบุคคลในครอบครัวในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาการขัดเกลาทางพระพุทธศาสนาและทางสังคมเพื่อแก้ปัญหการข่มขืนบุคคลในครอบครัวในสังคมไทย

3. เพื่อเสนอแนวทางการขัดเกลาทางสังคมเชิงพุทธเพื่อแก้ปัญหาการข่มขืนบุคคลภายในครอบครัวในสังคมไทย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การขัดเกลาทางสังคมเชิงพุทธเพื่อแก้ปัญหาการข่มขืนบุคคลภายในครอบครัวในสังคมไทย” เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ขอบเขตเนื้อหา

สำหรับการวิจัยแหล่งข้อมูลทางเอกสาร ผู้ศึกษามุ่งศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary sources) ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources) ได้แก่ หนังสือตำราวิชาการ ข่าว หนังสือพิมพ์, ข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวมถึง E-Search คือ การสืบค้นข้อมูลวิชาการ งานวิจัยต่าง ๆ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

ขอบเขตแหล่งข้อมูล

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หอสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (หอสมุดกลาง)

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง การขัดเกลาทางสังคมเชิงพุทธเพื่อแก้ปัญหาการข่มขืนบุคคลภายในครอบครัวในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย (Research Process)

การวิจัยเรื่อง “การขัดเกลาทางสังคมเชิงพุทธเพื่อแก้ปัญหาการข่มขืนบุคคลภายในครอบครัวในสังคมไทย” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนตามระเบียบการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การเก็บและรวบรวมข้อมูลจากงานเอกสาร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง ได้แก่ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หอสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (หอสมุดกลาง), แหล่งข่าว หนังสือพิมพ์ หนังสืองานเขียน ข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวมถึง E-Search คือ การสืบค้นข้อมูลวิชาการ งานวิจัยต่าง ๆ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (Internet)

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาตรวจสอบข้อมูล จัดลำดับให้มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ และทำการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปเนื้อหาที่ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ

3. การเรียบเรียงข้อมูล ผู้วิจัยสรุปเนื้อหาสาระและเรียบเรียงใหม่เป็นคำบรรยายเชิงวิเคราะห์และพรรณนา พร้อมนำเสนอหลักธรรมเพื่อประยุกต์ใช้ในสังคม

4. สรุปและนำเสนอ ผู้วิจัยสรุปผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่ตั้งไว้ และเสนอแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ต่อไป โดยสามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยสำหรับงานวิจัยนี้ได้ตามตารางนี้

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย	กระบวนการ	ผลที่ได้รับ
1. การเก็บและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร	- รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างโดยการคัดเลือกเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง - การศึกษาเอกสาร หลักฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากพื้นที่การศึกษาที่กำหนดไว้ในขอบเขตการวิจัย	ข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่ตรวจสอบแล้ว
2. การวิเคราะห์ข้อมูล	นำข้อมูลมาวิเคราะห์ ตีความในประเด็นปัญหาที่ต้องการทราบและหาวิธีแก้ไข	ข้อมูลที่ได้วิเคราะห์แล้ว
3. การเรียบเรียงข้อมูล	สรุปเนื้อหาจากแหล่งข้อมูลนำมาวิเคราะห์เรียบเรียงให้ถูกต้อง	ได้ข้อมูลที่วิเคราะห์แล้ว
4. สรุปผลและนำเสนอ	สรุปผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เรียบเรียง	เป็นงานวิจัยเรื่อง “การขัดเกลาทางสังคมเชิงพุทธเพื่อแก้ปัญหาการข่มขืนบุคคลภายในครอบครัวในสังคมไทย”

สรุปผลการวิจัย

1. วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุการข่มขืนบุคคลในครอบครัวในสังคมไทย

วัฒนธรรมและค่านิยมดั้งเดิมของสังคมไทย ผู้หญิงถูกมองว่าเป็นเพศที่ต้องอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายเสมอมา แม้แต่ในสังคมอินเดียสตรีอยู่ในฐานะชนชั้นต่ำ ไม่ได้รับเกียรติหรือการยกย่องนับถือมากนัก ผู้หญิงมีหน้าที่รับใช้สามี คอยดูแลรับใช้สามี เป็นเพียงสมบัติของบุรุษ สถานะของสตรีจึงมิได้มีค่า และไม่ได้รับความสำคัญทางสังคม ซึ่งมีผลสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ผู้ชายมีสิทธิและอำนาจ

ที่เหนือกว่าผู้หญิงในหลาย ๆ ด้าน ผู้หญิงมักถูกมองว่าเป็นเพียงความสวยงาม มีไว้ตอบสนองความต้องการทางเพศ ถูกละเมิดสิทธิและทำรุนแรงทางเพศมายาวนาน และสิ่งนี้มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการใช้กำลังความรุนแรงในสังคมมากขึ้น และผู้หญิงกระทำส่วนมากเป็นคนในครอบครัวและคนที่รู้จักกับผู้หญิงกระทำ

การข่มขืนที่เกิดขึ้นโดยบุคคลในครอบครัวเป็นความรุนแรงทางเพศที่เกิดขึ้นบ่อยขึ้นในสังคมไทยและสื่อให้ความสนใจเกี่ยวกับปัญหานี้มากพอสมควร กลุ่มหญิงที่ตกเป็นเหยื่อล้วนแต่เป็นเด็กหญิงแรกคลอดโดยส่วนมาก อายุ ระหว่าง 11 – 15 ปี (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2550) ซึ่งสาเหตุของการข่มขืนบุคคลภายในครอบครัวในสังคมดังกล่าว ยังได้สอดคล้องกับการศึกษาการวิจัยว่า สาเหตุการข่มขืนกระทำชำเราเด็กหญิงอายุต่ำกว่า 13 ปี สาเหตุหลักๆ คือเกิดมาจากการขาดสติ การควบคุมตนเองไม่ได้อันเป็นผลมาจากการดื่มสุรา รองลงมาได้แก่สาเหตุอันเนื่องมาจากการใช้สารเสพติด และได้เสนอแนวทางป้องกันเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ 1) การป้องกันผู้กระทำความผิด โดยการหลีกเลี่ยงจากการดื่มสุรา การใช้สารเสพติด และการเสพสื่อลามกต่าง ๆ 2) การป้องกันผู้ถูกกระทำหรือจากตัวเด็ก โดยการที่พ่อแม่คอยสอดส่องดูแลใกล้ชิด ไม่ปล่อยให้เด็กอยู่กับผู้ชายสองต่อสองในที่ลับตา รวมทั้งสอนให้เข้าใจด้านการเจริญวัยทั้งทางร่างกายและสิทธิในร่างกายของตนเอง (ดวงกมล จักกระโทก, 2562) จากเรื่องดังกล่าวผู้วิจัยมองสาเหตุของการเกิดการข่มขืนบุคคลในครอบครัว โดยเชื่อมโยงไปถึงการกระทำต่อเด็กหญิงที่มีอายุต่ำกว่า 13 ปี ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายอย่างทั้งปัจจัยส่วนบุคคลเชิงอารมณ์ และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ว่ามีส่วนที่ทำให้เกิดปัญหาการข่มขืนบุคคลในครอบครัวขึ้นได้อย่างไร และเมื่อได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุในทางพุทธศาสนาและอื่น ๆ จึงได้ข้อสรุปว่า สาเหตุการข่มขืนที่เกิดขึ้นกับบุคคลในครอบครัว ในทางพระพุทธศาสนาและทางสังคมมีมูลเหตุที่เกิดคล้ายกัน คือ 1. สาเหตุทางจิตใจ 2. สาเหตุทางพฤติกรรม และ 3. สาเหตุทางสังคม แต่ในทางพระพุทธศาสนาเน้นการอธิบายสาเหตุทางจิต ซึ่งเป็นเรื่องนามธรรม ไม่ได้เน้นการอธิบายเกี่ยวกับสรีระร่างกาย ในทางสังคม มีการอธิบายสอดคล้องกับทางพระพุทธศาสนา คือ 1. สาเหตุทางจิต อธิบายว่าเกิดจากปัจจัยทางจิตมีความบกพร่องผิดปกติ 2. สาเหตุทางพฤติกรรม อธิบายว่าเกิดจากปัจจัยของสรีระร่างกาย และ 3. สาเหตุทางสังคม อธิบายว่าเกิดจากปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและบริบททางสังคม

2. วิเคราะห์การขัดเกลาในทางพระพุทธศาสนาและทางสังคม

ในทางพระพุทธศาสนาไม่มีเหตุการณ์ระบุไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการขัดเกลาผู้กระทำการข่มขืนบุคคลในครอบครัว แต่สามารถบอกได้ว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถยับยั้งความนึกคิดไปในทางกามารมณ์ โดยเฉพาะบุคคลที่เป็นหัวหน้าครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ต้องทำหน้าที่

เป็นพระพรหมหรือเป็นพระอรหันต์ของลูก ต้องทำหน้าที่เป็นปูชนียบุคคลของลูก มิใช่เป็นอาชญากรของครอบครัว และทำหน้าที่ตามหลักทศ 6 ที่ต้องอาศัยการขัดเกลาอบรมบ่มจิตใจอย่างต่อเนื่องแต่อย่างใดก็ตาม เมื่อมีปัจจัยหรือสิ่งรุมเร้าเข้ามา ถ้าจิตใจไม่เข้มแข็งพอก็สามารถละเมิดหรือกระทำผิดในกรณีนี้ได้ ฉะนั้น จึงต้องอาศัย กฎหมาย บรรทัดฐานทางสังคม สถานภาพทางสังคมและจารีตประเพณี เข้ามาช่วยขัดเกลา ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์แนวทางการขัดเกลาทางพระพุทธศาสนาและทางสังคมโดยแยกประเด็นดังนี้

1) แนวทางการขัดเกลาทางสังคมเชิงพุทธโดยใช้กระบวนการสถานภาพและบทบาททางสังคมควบคู่กับหลักทศ 6

การใช้กระบวนการสถานภาพทางสังคม โดยมองจากสถานภาพทางสังคม (Social Status) ในปัจจุบัน เมื่อเกิดปัญหาการข่มขืนบุคคลภายในครอบครัว จำเป็นต้องมุ่งไปที่สถานภาพ ดังต่อไปนี้

(1) สถานภาพโดยกำเนิดหรือสถานภาพที่ได้รับการกำหนดให้ (Ascribed Status) เป็นสถานภาพที่บุคคลได้มาโดยสังคมเป็นผู้กำหนดให้จากการที่บุคคลนั้นไปมีส่วนร่วมอยู่ในกลุ่มหรือในสังคมใดสังคมหนึ่ง หรืออาจจะได้มาจากเงื่อนไขทางชีวภาพของมนุษย์ ดังนั้น เมื่อเกิดมาจึงจะมีสถานภาพนี้ทุกคน โดยบุคคลไม่ได้ใช้ความสามารถของตนเองแต่ประการใด บุคคลที่เกิดอยู่ในชั้นสังคมอย่างใดก็ย่อมจะได้สถานภาพเช่นนั้น เช่น เกิดในชั้นผู้ดี สถานภาพก็เป็นผู้ดีหรือสถานภาพสูงกว่า เกิดในชั้นไพร่ก็จะได้สถานภาพเป็นไพร่ หรือสถานภาพต่ำกว่า เป็นต้น

(2) สถานภาพโดยการกระทำหรือสถานภาพโดยความสามารถ (Achieved Status) เป็นสถานภาพที่บุคคลได้มาภายหลัง อันเป็นผลจากความสำเร็จในการกระทำของตนเอง บุคคลจะต้องใช้ความสามารถจนประสบความสำเร็จ จึงจะได้รับสถานภาพนั้น ๆ

กระบวนการบทบาททางสังคม เนื่องจากในสังคมมนุษย์แต่ละคนจะมีบทบาทหลายบทบาทเป็นไปตามสถานภาพต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่และแต่ละบทบาทก็จะมีคุณสมบัติหรือสมดุลงานพอสมควร เช่น มีนายจ้างก็มีลูกจ้าง มีพ่อแม่ก็ต้องมีลูก มีแพทย์พยาบาลก็มีคนป่วย มีครูก็ต้องมีนักเรียน เป็นต้น ซึ่งสังคมมีความซับซ้อนมากเท่าใด บทบาทก็ยิ่งจะมีความซับซ้อน และแตกต่างกันมากขึ้นเท่านั้นตามสถานภาพ ดังนั้น บทบาทของบุคคลในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่บุคคลนั้นครองอยู่ และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล ความแตกต่างในบทบาทของแต่ละบุคคล ย่อมเป็นไปตามลักษณะของสถานภาพ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ ความพอใจ การฝึกอบรม รวมกระทั่งถึงสภาพทางร่างกาย และจิตใจของบุคคลนั้น การใช้กระบวนการสถานภาพทางสังคมด้วยหลักทศ 6 คือพระพุทธศาสนาได้วางสถานภาพและหน้าที่ของสมาชิกภายใน

ครอบครัวไว้ในหัวข้อธรรมที่ชื่อว่า “ทศ 6 ” อันหมายถึงบุคคลประเภทต่าง ๆ ที่เราทุกคนต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ด้วยคุณทศที่อยู่รอบตัวจัดเป็น 6 ทศ คือ มารดาบิดาเป็นทศเบื้องหน้า (ปฐมิตศ) อาจารย์เป็นทศเบื้องขวา (ทักษิณทศ) บุตรและภรรยาเป็นทศเบื้องหลัง (ปัจฉิมทศ) มิตรสหายเป็นทศเบื้องซ้าย (อุตตรทศ) ทาสและกรรมกร เป็นทศเบื้องล่าง (เหมฐิมทศ) และพระสงฆ์ สมณพราหมณ์เป็นทศเบื้องบน (อุปริมทศ) หากใช้กระบวนการสถานภาพและบทบาททางสังคมควบคู่กับหลักทศ 6 ผู้วิจัยมองว่า จะสามารถช่วยแก้ไขและป้องกันปัญหาการข่มขืนบุคคลภายในครอบครัวในสังคมไทยได้ รวมทั้งสามารถใช้ได้ทั่วไปในสังคมไทย เนื่องจาก ทศ 6 เป็นหลักประกันทางสังคมในทุกๆ ด้าน ของการอยู่ร่วมกันในสังคม

2) วิเคราะห์แนวทางการขจัดการกลาทางสังคมเชิงพุทธโดยใช้กระบวนการบรรทัดฐานทางสังคมหรือกฎหมาย

การใช้กระบวนการทางกฎหมายโดยมองจากบรรทัดฐานทางสังคมในปัจจุบัน เมื่อเกิดปัญหาการข่มขืนบุคคลภายในครอบครัว จำเป็นต้องมีการลงโทษผู้กระทำความผิดซึ่งมีกฎหมายว่าด้วยความผิดทางเพศไว้ และปัจจุบัน ได้มีประกาศราชกิจจานุเบกษา (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 27), 2562) ดังความในแต่ละมาตราที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดด้วยการข่มขืนกระทำชำเรา ดังนี้

“มาตรา 277 ผู้ใดกระทำชำเราเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี ซึ่งมีใช้ภริยาหรือสามีของตน โดยเด็กนั้น จะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

“มาตรา 278 ผู้ใดกระทำอนาจารแก่เด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี โดยขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยบุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้บุคคลนั้นเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

“มาตรา 279 ผู้ใดกระทำอนาจารแก่เด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี โดยเด็กนั้นจะยินยอม หรือไม่ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 280 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 274 หรือมาตรา 279 เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำ รับอันตรายสาหัส

- (1) ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปีและปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท ถึงแก่ความตาย

(2) ผู้กระทำได้ระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต

มาตรา 284 ผู้ใดพาผู้อื่นไปเพื่ออนาจาร โดยใช้อุบายหลอกลวงขู่เชิญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการอื่นใด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

นอกจากนี้ยังให้ยกเลิกความในมาตรา 285 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 11 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2514 และให้ใช้ความ ต่อไปนี้แทน

“มาตรา 285 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 277 ทวิ มาตรา 277 ตริ มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 280 มาตรา 282 หรือมาตรา 283 เป็นการกระทำแก่บุพการี ผู้สืบสันดาน พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา ญาติสืบสายโลหิต ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล ผู้อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการ ผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์ หรือในความอนุบาล หรือผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด ผู้กระทำได้ระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ ในมาตรานั้น ๆ หนึ่งในส่วน ”

กระบวนการทางสังคม โดยการบังคับใช้กฎหมายซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่เป็นมาตรฐานสากลทั่วโลกที่แต่ละประเทศจะนำไปบังคับใช้ จากประมวลกฎหมายอาญาเดิมและมีการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมตั้งแต่มาตรา 276-287 เป็นกระบวนการและวิธีดำเนินการอย่างเข้มข้นเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการเพิ่มโทษในมาตรา 285

มาตรา 285 กฎหมายให้ความคุ้มครองบุคคล 4 ประเภท ได้แก่

1. กลุ่มผู้สืบสันดาน
2. กลุ่มศิษย์ที่อยู่ในความดูแล
3. กลุ่มผู้อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการ
4. กลุ่มผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์ หรืออยู่ในความอนุบาล

ในสี่กลุ่มนี้ เป็นกลุ่มบุคคลที่กฎหมายให้การคุ้มครองตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งอาจถือว่าเป็นบุคคลที่อ่อนแอ อาจเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อโดยง่าย แต่ประเด็นคือ คำว่า “ผู้อยู่ในความปกครอง” ตามประมวลกฎหมายนี้ กลับกลายเป็นว่าไม่ได้ให้ความคุ้มครองตามความเป็นจริง ดังที่ (อิรตล วัฒนศักดิ์, 2562) ให้ทัศนะว่าบทบัญญัตินี้ไม่ได้ให้ความคุ้มครองผู้อยู่ในอำนาจปกครองตามความเป็นจริง เช่น นายจ้างกระทำต่อลูกจ้าง พ่อเลี้ยงกระทำชำเราต่อลูกเลี้ยง ไม่ได้เข้ากับมาตราที่เพิ่มโทษนี้ ในข้อความกฎหมายจึงมีช่องว่างหลายทาง แต่ในทางพระพุทธานุศาสนานั้นคำว่าในปกครอง ครอบคลุมตามสภาพความเป็นจริงทั้งหมด คือบุตรธิดาทั้งหมดย่อมอยู่ในปกครองของบิดา

มารดา หรือผู้ให้การคุ้มครองดูแลไม่ได้แยกว่าถ้าไม่ใช่ผู้เกี่ยวข้องโดยสันดานคือผู้ไม่ได้อยู่ในความคุ้มครอง แต่ได้รวมถึงผู้ปกครองที่เป็นญาติพี่น้องด้วย ดังข้อความในพระวินัยปิฎก กล่าวถึงสตรี 10 ประเภทที่ไม่ควรละเมิด ดังนี้

- 1) สตรีมีมารดาปกครอง
- 2) สตรีมีบิดาปกครอง
- 3) สตรีมีมารดาบิดาปกครอง
- 4) สตรีมีพี่ชายปกครอง
- 5) สตรีมีพี่น้องหญิงปกครอง
- 6) สตรีมีญาติปกครอง
- 7) สตรีมีโคตรปกครอง (อยู่ในความปกครองของคนในสกุลเดียวกัน)
- 8) สตรีมีธรรมคุ้มครอง (ศาสนาให้การคุ้มครอง-มีศีลมีธรรมคุ้มครอง)
- 9) สตรีมีคู่หมั้น
- 10) สตรีมีกฎหมายคุ้มครอง (เป็นไปตามกฎหมายกำหนด)

จากหลักฐานในพระวินัยปิฎก สตรีที่ไม่ควรละเมิดนั้นจะหมายถึงสตรีที่ได้รับการคุ้มครองทั้งตัวบุคคลและกฎหมายบ้านเมือง โดยเฉพาะตัวบุคคล จะหมายถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดทั้งโดยสันดานและโดยเชื้อสายเกี่ยวข้องหรือสกุล หากกฎหมายไทยปัจจุบันนำข้อความเหล่านี้เข้าไปพิจารณาจะทำให้นิยามเชิงปฏิบัติการครอบคลุมมากขึ้น

การใช้กระบวนการทางกฎหมายเป็นกระบวนการทางตรง และมีผลเชิงประจักษ์ แต่ในขณะเดียวกัน ก็พบว่าในข้อกฎหมายนั้นการตีความและการนำไปใช้บังคับจริงกลับมีช่องโหว่บางประการเกิดขึ้น การขัดเกลากฎทางสังคมโดยกระบวนการทางกฎหมาย จำต้องอาศัยองค์ประกอบทางพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แต่อย่างไรก็ตาม กระบวนการขัดเกลากฎทางสังคมยังถือว่าเป็นกระบวนการปลายทางมากกว่าต้นทาง แม้จะมีลักษณะเป็นการ “ห้ามปราม” “คาดโทษ” “ลงทัณฑ์” แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการกระทำผิดที่ยังคงดำเนินอยู่ในสังคมปัจจุบัน

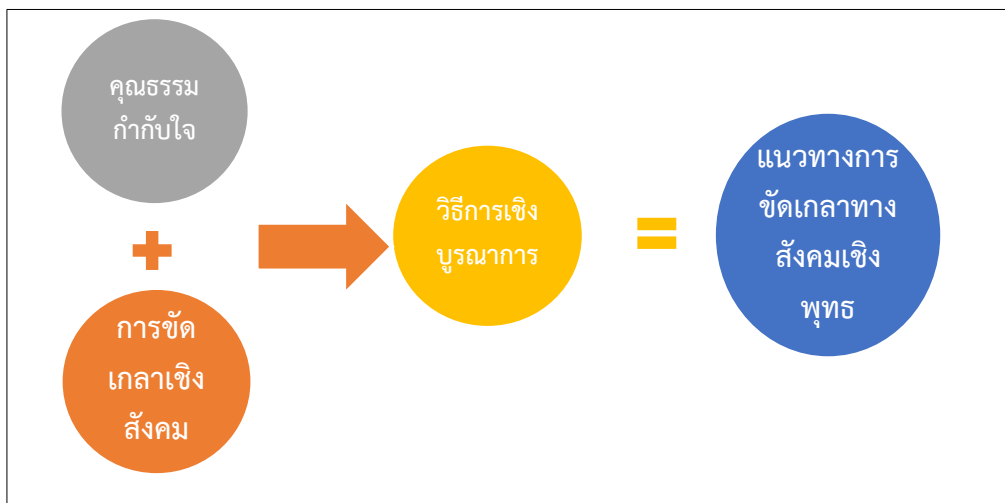
3) แนวทางการขัดเกลากฎทางสังคมเชิงพุทธเพื่อแก้ปัญหาการข่มขืนบุคคลในครอบครัว

แนวทางการขัดเกลากฎทางสังคมเชิงพุทธเพื่อแก้ปัญหาการข่มขืนบุคคลภายในครอบครัว ไม่ได้เป็นกระบวนการที่อาศัยกระบวนการขัดเกลากฎทางพระพุทธศาสนาเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยกระบวนการขัดเกลากฎด้านอื่นประกอบด้วย ได้แก่ การขัดเกลากฎทางสังคม เช่น การอาศัยกฎหมาย

การอาศัยสถาบันครอบครัว การทำความเข้าใจเรื่องสถานภาพ เพื่อเสาะสืบด้านชีววิทยาและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการขัดเกลาทางสังคมเชิงพุทธเพื่อแก้ปัญหาการข่มขืนบุคคลภายในครอบครัวที่ควรจะเป็น จึงได้แก่แนวทางเชิงบูรณาการ คือ การใช้วิธีทางพระพุทธศาสนาโดยอาศัยฐานรากความเข้มแข็งทางจิตใจอันถูกฝังลึกมาจากการละอายชั่วกลับบาป การทำหน้าที่ตามพรหมวิหาร 4 และ ทิศ ๖ โดยใช้กระบวนการขัดเกลาทางสังคมมาเป็นวิธีการเชิงกระบวนการ จึงอาจแบ่งคุณลักษณะเพื่อกำหนดแนวทางได้ดังนี้คือ 1) คุณธรรมกำกับใจอย่างเข้มแข็ง ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลคำนึงถึงหลักดี-ชั่ว หน้าที่รับผิดชอบ 2) กระบวนการขัดเกลาเชิงสังคม ซึ่งหมายถึงการได้อาศัยกลไกอื่น ๆ นำไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น กฎหมาย สถาบันครอบครัว บรรทัดฐานทางสังคม อาจพิจารณาได้จากแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 วิธีการเชิงพุทธบูรณาการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ควรการศึกษาภูมิหลังชีวิตของผู้ข่มขืนผ่านกระบวนการที่ถูกต้องเพื่อหาสาเหตุของการกระทำ ซึ่งมีประเด็นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์งานวิจัยนี้

2) ควรมีการศึกษาถึงวิธีการเยียวยาจิตใจของผู้ถูกข่มขืนผ่านกระบวนการที่ถูกต้อง โดยความร่วมมือจากส่วนงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับบทลงโทษเพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกระทำ
- 2) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการเยียวยาจิตใจของหญิงผู้ถูกข่มขืนผ่านกระบวนการยุติธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กุลภา วจนสาระ. (2554). เรื่องเพศจากข่าว 3 ปี : ข่มขืน ท้องไม่พร้อม แม่วัยรุ่น และเทคโนโลยี ช่วยเจริญพันธุ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- จักษ์ พันธุ์ชูเพชร. (2548). การข่มขืนกระทำชำเราจากบุคคลภายในครอบครัว. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี: บริษัท มายด์ พับลิชชิง จำกัด.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2550). ปัจจัยที่มีความเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางเพศของผู้หญิงไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- ดวงกมล จักกระโทก. (2562). สาเหตุการข่มขืนกระทำชำเราเด็กหญิงอายุต่ำกว่า 13 ปี. ในเอกสารประกอบการสัมมนาเครือข่ายนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ: โรงแรมเอส ดี อเวนิว ปิ่นเกล้า.
- ถิรตล วัฒนศักดิ์. เหตุเพิ่มโทษในความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 285. เข้าถึงได้จาก <http://www.dpu.ac.th/graduate/upload/content/files...pdf>.
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 27). (2562, 24 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๓๖ ตอนที่ ๖๙ ก, หน้า 127-134.

**ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่वंก สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2**

Academic Leadership of the Basic School Principals in Maewong District
under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2

พิชญภา สอนสร้อยทอง¹, ทินกร พูลพุฒ²
Pitchayapa Sonsoythong, Tinagorn Poolput

Received: April 3, 2019

Revised: June 11, 2019

Accepted: June 15, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 และ 2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 179 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท 5 ระดับ ที่มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test for independent) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test /One-Way-ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

^{1, 2} มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา; Chaopraya University

Corresponding author, e-mail: pitchayapa.son@gmail.com, Tel. 081-7075307

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 11 ด้าน คือด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา ด้านการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา ด้านการนิเทศและการประเมินผล ด้านการเรียนรู้ ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร ด้านการตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียน ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูผู้สอนและผู้เรียน ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูผู้สอน ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ อยู่ในระดับดีมาก

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามสถานภาพส่วนบุคคลพบว่า จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านคือ ด้านการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา และด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า โดยภาพรวม ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ ด้านการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา ด้านการตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียน และด้านการดูแลเอาใจใส่ครูผู้สอนและผู้เรียนแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูผู้สอน ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ และด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ระหว่างประสบการณ์ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูผู้สอนและผู้เรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the academic leadership of the basic school principals in Maewong District under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2 and 2) to compare the academic leadership of the basic school principals in Maewong District under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2. The sample consisted of 179 school principals and teachers in basic schools in Maewong District under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2 in the academic year of 2016 by using stratified random sampling. Five

point Likert scale questionnaires with the reliability of 0.90 were used to collect the data. The data were statistically analyzed by calculating percentage, standard deviation, t-test, and F-test /One-Way-ANOVA)

The research findings:

1. The overall results and all 11 aspects of the academic leadership of the basic school principals in Maewong District under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2 which were the purpose setting of schools, the purposive communication of the schools, the supervision and learning evaluation, the co-operation of using school curricula, the checking of learners' development, the control of time for learning activity management, the facilitators for teachers and students, the facilities for persuading teachers, the promotion to professional development, the academic development and standard construction, and the facilities for learning promotion were at high levels.

2. The comparative results of personal status. An Overall result of gender was different. The different aspects of gender were the purposive communication of the schools, and the facilities for learning promotion. An overall result of age was different. The different aspects of age were the control of time for learning activity management, the academic development and standard construction, the purposive communication of the schools, the checking of learners' development and the facilitators for teachers and students. An overall result of position was different. The different aspects of position were the facilities for persuading teachers, the facilities for learning promotion and the purposive communication of the schools. An overall result of work experience was not different. The aspects of work experience were different in the control of time for learning activity management. An overall result of school size was not different. The aspects of school size were statistically significantly different in the facilitators for teachers and students at the 0.05 level.

Keywords: Leadership, Leadership of the Basic School Principals

บทนำ

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของโลกก้าวผ่านจากศตวรรษที่ 20 เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 กระแสการเปลี่ยนสารเปลี่ยนแปลงของโลกได้ส่งผลกระทบทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการเมืองของทุกประเทศ โดยเฉพาะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ทำให้โลกทั้งโลกเชื่อมโยงและสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว เป็นโลกไร้พรมแดน การศึกษาเป็นเสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน สังคมในวันพรุ่งนี้ถูกกำหนดโดยทักษะและความรู้ที่ต้องการในปัจจุบัน ดังนั้นการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างและเตรียมเยาวชนของชาติเพื่อเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งการจัดการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติจากกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิมไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่มีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์ ทำหาย และซับซ้อน (ธวัช บุญยณ, 2550) เป็นการศึกษาที่จะทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม การสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ มีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพเหมาะสมและคุณสมบัติ สอดคล้องกับความต้องการในการใช้กำลังคนของประเทศ การศึกษาจึงเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญต่อการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ

กระทรวงศึกษาธิการมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างโอกาสในการศึกษาให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้คนไทยทุกกลุ่มทุกวัยมีคุณภาพมีความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีจิตสำนึกของความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดี ตระหนักและรู้คุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรมที่ดีงาม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ ปัจจุบันการศึกษาไทยยังไม่สามารถให้การศึกษาที่มีคุณภาพและเตรียมความพร้อมนักเรียนให้มีศักยภาพในการแข่งขันกับประชาคมโลกได้เท่าที่ควร แม้แต่การพิจารณาดัชนีการพัฒนามนุษย์ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ พบว่า ประเทศไทยมีดัชนีการพัฒนามนุษย์ในอันดับที่ 81 จากทั้งหมด 134 ประเทศ ซึ่งเป็นอันดับที่ต่ำกว่าอันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้อันดับที่ 34 โดยประเทศไทยมีสภาพการพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมต่ำกว่าประเทศที่มีประชากรและทรัพยากรใกล้เคียงกัน สะท้อนว่าประเทศไทยพัฒนาน้อยกว่าประเทศอื่น นอกจากนี้ดัชนีขีดความสามารถในการแข่งขันเปรียบเทียบกับ 60 ประเทศ โดย IMD ใน

ปี พ.ศ. 2557 พบว่าลดลงจากเดิม 2 อันดับ มาอยู่ที่อันดับที่ 29 โดยการชี้วัดด้านการศึกษา โดยรวม อยู่อันดับที่ 54

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการและมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอน ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และชุมชน ต้องร่วมมือกันปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง จึงต้องพิจารณาถึงกิจกรรมต่างๆ ที่สถานศึกษากำหนดให้จัดขึ้นแล้วส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) สถานศึกษาจึงมีภารกิจที่จะต้องจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน ให้นักเรียนมีคุณภาพทัดเทียมกับนานาชาติประเทศ การที่จะทำให้โรงเรียนมีคุณภาพต้องอาศัยการบริหารงานด้านต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการถือเป็นงานหลักของโรงเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดจะเห็นว่าคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัด เมื่อการบริหารงานวิชาการประสบผลสำเร็จ (วิรัชติ วิลาศรี, 2550) และการที่จะทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานและมีคุณภาพพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553)

การบริหารจัดการด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวข้างต้น สาเหตุของการขาดประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา พอสรุปได้ดังนี้ 1) ผู้บริหารขาดความสนใจและเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งส่วนตัวและด้านปฏิบัติงานในสถานศึกษา ไม่มีการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ไม่สอนงานไม่กระจายงาน ไม่เป็นมิตรต่อผู้ใต้บังคับบัญชา 2) ผู้บริหารสั่งงานไม่ตรงความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา 3) ผู้บริหารขาดความเคารพนับถือจากผู้ใต้บังคับบัญชา 4) ผู้บริหารไม่ไว้วางใจในความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาคิดหรือตัดสินใจทำงานด้วยตนเอง 5) ผู้บริหารขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ 6) ผู้บริหารสั่งการตามคำสั่งของหน่วยเหนือไม่เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาใช้สติปัญญาในการคิดงาน ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของครูที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (อุดม สิงโตทอง, 2550)

จากผลการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ที่ผ่านมาพบว่า คุณภาพตามความคาดหวังเช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลง ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรศึกษาหาสาเหตุของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เกี่ยวข้องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ยังไม่เป็นที่พอใจ จึงได้ทำวิจัยในเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2

นิยามคำศัพท์

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ที่แสดงออกในทางปฏิบัติถึงความสามารถในการบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาและส่งเสริมงานวิชาการให้ประสบความสำเร็จ 3 องค์ประกอบ คือการกำหนดภารกิจของโรงเรียนการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา
2. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2
3. ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้ปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 อยู่ในระดับมากเมื่อเทียบกับเกณฑ์

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบโดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่वंก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 มี 3 องค์ประกอบ 11 ด้าน คือ 1) การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา ประกอบไปด้วย ด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาและด้านการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา 2) การจัดการด้านการเรียนการสอน ประกอบด้วย ด้านการนิเทศและการประเมินผล ด้านการเรียนรู้ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร ด้านการตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียน 3) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูผู้สอนและผู้เรียน ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูผู้สอน ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนในอำเภอแม่वंก จำนวน 330 คน จาก 32 โรงเรียน

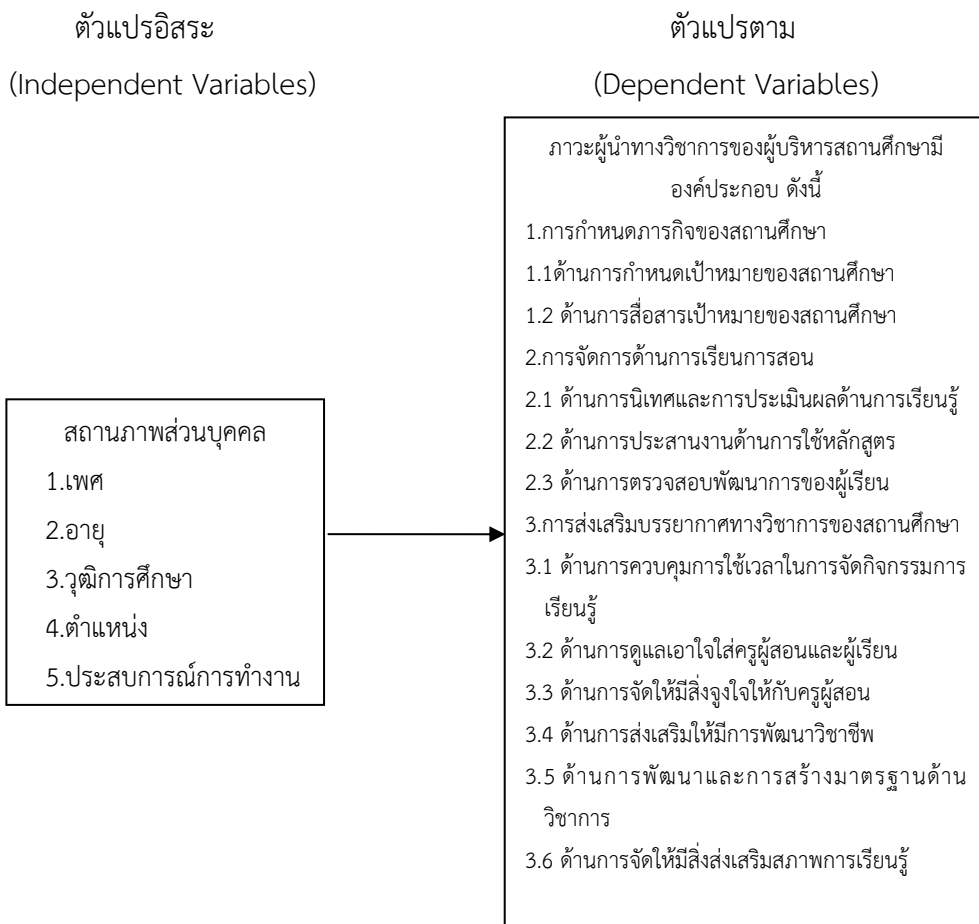
2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนในอำเภอแม่वंก โดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krajcie and Mogan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 179 คน จาก 32 โรงเรียน และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น ตามขนาดโรงเรียน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ และขนาดของสถานศึกษา

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 มี 3 องค์ประกอบ 11 ด้าน คือ

1. การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา
 - 1.1 ด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา
 - 1.2 ด้านการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา
2. การจัดการด้านการเรียนการสอน
 - 2.1 ด้านการนิเทศและการประเมินผลด้านการเรียนรู้
 - 2.2 ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร
 - 2.3 ด้านการตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียน
- 3.การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา
 - 3.1 ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 - 3.2 ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูผู้สอนและผู้เรียน
 - 3.3 ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูผู้สอน
 - 3.4 ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ
 - 3.5 ด้านการพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ
 - 3.6 ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอแม่วังค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ได้ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับวิทยาการวิจัยและนำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 1 ฉบับ มี 3 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา ด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา ด้านการสื่อสารเป้าหมายของ

สถานศึกษา องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการเรียนการสอน ด้านการนิเทศและการประเมินผล ด้านการเรียนรู้ ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร ด้านการตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียน องค์ประกอบที่ 3 การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูผู้สอนและผู้เรียน ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูผู้สอน ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ จำนวน 45 ข้อ ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษา (Check list) จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน ขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำมาก
- 3 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำน้อย
- 1 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำน้อยที่สุด

การสร้าง และหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้ศึกษาดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือ

2. สร้างเครื่องมือซึ่งเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้รวบรวมข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 กำหนดไว้เข้าสู่ประเด็นคำถามในรูปมาตราส่วน 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert) แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

3. นำเครื่องมือซึ่งเป็นแบบสอบถามของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และภาษาที่สื่อความหมายโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับระดับการปฏิบัติ (Index of Item Objective Congruence) แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญโดยกำหนดค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไปถือว่ามีความตรงเชิงเนื้อหา

4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไถ่ต่อ โรงเรียนจันทราราษฎร์ จำนวน 30 คน ผลการทดสอบความเชื่อมั่น อยู่ที่ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.90

5. นำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลในการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษา ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อผู้อำนวยการโรงเรียนในอำเภอแม่วงก์

2. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนในอำเภอแม่วงก์ พร้อมกับแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเองซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 179 ฉบับ โดยได้ข้อมูลกลับคืนมา 179 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมาย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและครูในอำเภอแม่วงก์ จำนวน 179 คน นำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยใช้วิธีการทางสถิติ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าอิสระ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอำเภอแม่วงก์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ตามแนวคิดของ Best โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

- 4.50 – 5.00 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำมากที่สุด
 3.50 – 4.49 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำมาก
 2.50 – 3.49 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำปานกลาง
 1.50 – 2.49 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำน้อย
 1.00 – 1.49 หมายถึง ระดับภาวะผู้นำน้อยที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลในการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโดยใช้สถิติเชิงอนุมานหรือสถิติทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ เปรียบเทียบค่า t -test (Independent) ค่าทดสอบ F – test (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จะทำการทดสอบรายคู่โดยใช้วิธีของ LSD

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 สรุปดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากและพบว่าด้านการควบคุมการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในมีระดับน้อยที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 จำแนก ดังนี้

2.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานโดยเปรียบเทียบตามเพศ พบว่าการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ด้านการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้และภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานโดยเปรียบเทียบตามอายุ พบว่าการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และด้านการพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนภาพรวมและด้านการสื่อสาร

เป้าหมายของสถานศึกษาด้านการตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียน ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูผู้สอน และผู้เรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเปรียบเทียบตามวุฒิการศึกษา พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านไม่พบความแตกต่าง

2.4 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเปรียบเทียบตามตำแหน่ง พบว่าการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูผู้สอนและด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนภาพรวมและด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.5 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเปรียบเทียบตามประสบการณ์ พบว่าการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างประสบการณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.6 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเปรียบเทียบตามขนาดของสถานศึกษา พบว่าการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูผู้สอนและผู้เรียนระหว่างขนาดของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย “ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2” ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาในอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 มียุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาสถานศึกษาในสังกัดให้มีคุณภาพได้มาตรฐานระดับสากลและส่งเสริมการแข่งขันทางวิชาการมีการจัดการเรียนสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีการพัฒนาศึกษาเพื่อสู่อาเซียนประกอบกับเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของตนเองให้รอบด้านอีกทั้งในหน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับการบริหารสถานศึกษาจึงจัดฝึกการอบรมให้กับผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษาเป็นประจำจึงส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการพัฒนางานด้านวิชาการการวางแผนการพัฒนาและการใช้

หลักสูตรการจูงใจการสนับสนุนและส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการสนับสนุนการวัดประเมินผลของนักเรียนเป็นผู้ประสานงานควบคุมงานด้านวิชาการพัฒนาสภาพการทำงานของครูและสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้กำกับติดตามนิเทศครูและส่งเสริมสัมพันธภาพของบุคลากรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑามาศ เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2547) ที่ศึกษาความสามารถในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วพบว่าความสามารถในการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมากและให้เหตุผลว่างานวิชาการเป็นงานที่สำคัญผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสนใจและตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบรู้จักปรับปรุงตนให้รู้และเข้าใจงานวิชาการสามารถเป็นผู้นำครูด้านวิชาการ

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 มีแนวคิด หลักการและกระบวนการบริหารที่แตกต่างกันมีผลต่อการปฏิบัติงานและมอบหมายภารกิจงานที่มอบหมายไม่เหมาะสมกับบุคลากร และยังขาดการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางด้าน การอบรมความรู้ ความสามารถด้านการบริหารงานวิชาการ ส่งผลให้การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเปรียบเทียบตามเพศ พบว่าการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้และภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารเพศชายกับเพศหญิง มีความรับผิดชอบภาระงานทั้งส่วนตนและภาระงานในหน้าที่ แตกต่างกัน จึงส่งผลให้ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้และภาพรวมแตกต่างกันไปด้วย

2.2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเปรียบเทียบตามอายุ พบว่าการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการควบคุมการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และด้านการพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนภาพรวมและด้านการสื่อสาร

เป้าหมายของสถานศึกษาด้านการตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียน ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูผู้สอน และผู้เรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารที่มีอายุมาก ประสบการณ์ในการบริหารงานย่อมมีมากกว่า และในขณะเดียวกันผู้บริหารรุ่นใหม่มักจะมีความรู้ความสามารถและทักษะในด้านการใช้สื่อเทคโนโลยี ที่ทันสมัยมากกว่า จึงทำให้แนวทางการสร้างมาตรฐานด้านวิชาชีพจึงแตกต่างกัน จึงส่งผลไปถึงการดูแลเอาใจใส่ให้นักเรียนอาจแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ที่ได้สั่งสมมา

2.3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน โดยเปรียบเทียบตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่พบความแตกต่าง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารการศึกษาหรือภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ใช้ทักษะและประสบการณ์ ในการดำเนินการบริหารจัดการซึ่งวุฒิทางการศึกษาไม่ได้มีผลในการมีภาวะผู้นำทางวิชาการ จึงทำให้ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานโดยเปรียบเทียบตามวุฒิการศึกษา ไม่พบความแตกต่าง

2.4 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน โดยเปรียบเทียบตามตำแหน่ง พบว่าการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูผู้สอนและด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนภาพรวมและด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.5 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานโดยเปรียบเทียบตามประสบการณ์ พบว่าการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างประสบการณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.6 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานโดยเปรียบเทียบตามขนาดของสถานศึกษา พบว่าการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูผู้สอนและผู้เรียนระหว่างขนาดของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาบุคลากรอบรม สัมมนา ด้านที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการให้มากขึ้น
2. ควรนำผลการวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการเปรียบเทียบด้านอายุเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาและมอบหมายภารกิจให้เหมาะสมกับ บุคลากรที่มีอายุแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป
2. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- จุฑามาศ อินนามเพ็ง. (2552). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนที่ส่งผลต่อความเป็น องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนมเขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธวัช บุญยมนี. (2550). ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.
- วีรชาติ วิลาศรี. (2550). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาชัยภูมิ เขต 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการ บริหารและ การจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตาม กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัด การศึกษาพ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

อุดม สิงโตทอง. (2550). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2. (งานนิพนธ์ กศ.ม. สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอแม่วงก์ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ตามทัศนคติของครู

Transformational administration Basic school in Mae Wong District under
Nakhon Swan Primary Education Service Area Office 2 according
in attitude of teacher

อภิชนา ไช้ไหวพริบ¹, ทินกร พูลพุด²

Apichaya Chaiwaiprib, Tinagorn Poolput

Received: April 3, 2019

Revised: June 11, 2019

Accepted: June 15, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ 2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ตามทัศนคติของครูตามความคิดเห็นของครูต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ด้านเทคโนโลยี ด้านบุคลากร และด้านวัฒนธรรม กลุ่มประชากรที่ใช้ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาอำเภอแม่วงก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ครูผู้สอน จำนวน 175 คน ได้มาโดยการเปิดตารางของ Krejcie and Morgan เพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นเพื่อกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง และจากนั้น ทำการจับสลากให้ได้ตามจำนวน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน

^{1, 2} มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา; Chaopraya University

ประมาณค่าจำนวน 39 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

1. การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ตามทัศนคติของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายะด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านโครงสร้าง ด้านเทคโนโลยี ด้านวัฒนธรรม และด้านบุคลากร

2. การเปรียบเทียบระดับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ตามทัศนคติของครู จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมไม่พบความแตกต่าง แต่การจำแนกตามกลุ่มโรงเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The purposes of the study was to study and compare the transformational administration of schools in Mae Wong District under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2 according to attitude of teacher of teachers toward four aspects of Structure, Technology, Human and Culture. The representative sample was randomly selected from the population of teachers in Mae Wong district under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2. according to attitude of teacher The sample of 175 out of 28 schools and 4 branch schools teachers was formed by means of Krejcie & Morgan table. The study tool was a 5-point rating scale questionnaire, 39 Item The statistics used were frequency, percentage, mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.).

The findings were as follows:

1. Overall, the transformational administration of schools in Mae Wong District under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2 according to

attitude of teacher was at a high level. Ranking from highest to lowest were the aspects of Structure, Technology, Human and Culture, respectively.

2. Comparison the opinion of transformational admistration of school in Mae Wong District under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2 according to attitude of teachers in basic education by sex, edge level, Education level and Experience difference is statistically significant at the .05 level.

Keywords: Leadership, Leadership of the Basic School Principals

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงก้าวสำคัญของการบริหารการศึกษาของไทยในด้านการกระจายอำนาจ การจัดการศึกษา จึงให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการที่ดีตามที่ปรากฏในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ซึ่งบัญญัติให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและ สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงและพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 44 ซึ่งบัญญัติให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการและเลขาธิการ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและ สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการ จัดการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนด

กฎกระทรวงฯ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาที่จะนำไปสู่ความสำเร็จใน การกระจายอำนาจ ซึ่งมีหลักการที่สำคัญคือยึดและดำรงหลักเอกภาพด้านมาตรฐานและนโยบาย การศึกษามีความเป็นอิสระและความคล่องตัวต่อการบริหารและการจัดการศึกษา รวมทั้งขีด ความสามารถและความรับผิดชอบของผู้รับการกระจายอำนาจมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และมีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ มุ่งให้เกิดผลสำเร็จอยู่ที่สถานศึกษามีความเข้มแข็งเพิ่มความคล่องตัว ในการดำเนินการกระจายอำนาจทั้ง 4 ด้าน ไปยังสถานศึกษามากที่สุดเพิ่มคุณภาพและ ประสิทธิภาพให้แก่สถานศึกษา มอบหมายให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการเป็นผู้ตัดสินใจ

เรื่องนั้น ๆ โดยตรงและต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เพื่อรองรับการกระจายอำนาจบริหารและการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดกันมากขึ้นโดยได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัญยานำทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ จึงเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการเชื่อมต่อกับยุทธศาสตร์ชาติได้เน้นการพัฒนาคนสู่สังคมแห่งคุณภาพ สังคมแห่งปัญญา การเรียนรู้ให้ไปสู่สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน โดยยึดปรัชญาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนำทาง นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 เป็นระบบการศึกษาที่มุ่งสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งภูมิปัญญาการศึกษาเน้นพัฒนาคนไทยให้เป็นผู้สร้างมากกว่าผู้เสพ ระบบการศึกษาเป็นระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสร้างคนให้มีความสุขกับการเรียนรู้ การศึกษานับเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคน เป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาของประเทศนั้น ล้วนมุ่งสู่การพัฒนาคนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข ดังนั้นจึงนับเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกหน่วยของสังคมจะต้องจัดการศึกษา และบริหารการศึกษาให้สอดคล้องกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์กรส่วนกลางที่มีการบริหารแบบศูนย์รวมอำนาจ และจากการที่ได้มีการปฏิรูปการศึกษาและมีการประกาศกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาขึ้นใช้ในปีการศึกษา 2550 นั้น ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้มีการประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาของเลขาธิการและคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550 เป็นต้นมาจากหลักการ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าปัจจัยหลักที่สามารถส่งผลให้การบริหารการเปลี่ยนแปลงจึงประกอบด้วย ด้านโครงสร้าง ด้านเทคโนโลยี ด้านบุคลากร และด้านวัฒนธรรม ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ปัจจัยภายนอกและปัจจัยใน ปัจจัยภายนอกได้แก่ระบบ ICT บางสถานที่อาจจะพบระบบ ICT ที่ล้ำซ้ำไม่ทันต่อการใช้งาน สื่อใช้ได้ไม่ดีพอ ส่วนปัจจัยภายในที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารได้แก่ ครู อาจจะมีทัศนคติที่แตกต่างกันไป นักเรียนมีผลการเรียนที่แตกต่าง

จากความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาซึ่งจะสามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในอำเภอแม่वंก จังหวัตนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ตามทัศนคติของครูได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาแนวทางการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ตามทัศนคติของครู มีแนวทางการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาในงาน 4 ด้าน คือด้านโครงสร้าง ด้านเทคโนโลยี ด้านบุคลากร ด้านวัฒนธรรมโดยใช้แนวทางการบริหารอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ตามทัศนคติของครู
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของครู ที่มีต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2

นิยามคำศัพท์

1. การบริหารการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความคิดเห็นจากครูที่เกี่ยวข้องกับกลไกส่วนประกอบต่าง ๆ ขององค์การในด้านโครงสร้าง ด้านเทคโนโลยี ด้านบุคลากรและด้านวัฒนธรรม ให้สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทั้งภายนอกและภายในองค์การ เพื่อให้ องค์การได้รับผลดี และลดผลกระทบในทางที่ไม่ดีของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะช่วยให้องค์การดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่อง ราบรื่น สามารถอยู่รอดและเจริญก้าวหน้าไปได้การบริหารการเปลี่ยนแปลงแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1.1 ด้านโครงสร้าง หมายถึง การปฏิบัติเกี่ยวกับการออกแบบโครงสร้างใหม่ การกระจายอำนาจ แบ่งแยกอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบของบุคลากรในโรงเรียน การออกแบบงานใหม่ การจัดรูปแบบสายบังคับบัญชา นโยบาย กฎระเบียบของโรงเรียน แนวทางการปฏิบัติงาน ความเป็นทางการ กระบวนการในการปฏิบัติงาน การออกแบบแผนภูมิของโรงเรียนและรูปแบบการบริหารจัดการ การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้าง องค์การ

1.2 ด้านเทคโนโลยี หมายถึง การปฏิบัติเกี่ยวกับการปรับปรุงวิธีการทำงานด้วยเทคโนโลยี วิธีการและขั้นตอนการใช้สื่อเทคโนโลยี ปรับวิธีการบริหารจัดการเทคโนโลยี ปรับ

ระเบียบวิธีการจัดการกับสื่อ อุปกรณ์และเครื่องมือในการปฏิบัติงาน การออกแบบวิธีการทำงาน แบบใหม่ การสร้างนวัตกรรมแบบใหม่ ๆ ในโรงเรียน การสร้างและผลิตอุปกรณ์ ความพร้อมของ สถานที่ปฏิบัติงาน ระบบการตัดสินใจ องค์ความรู้และวิทยาการใหม่

1.3 ด้านบุคลากร หมายถึง การปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการ การควบคุม การปรับปรุง และการเปลี่ยนพฤติกรรม ทักษะ ทักษะ ความคาดหวังของครูและบุคลากรในสถานศึกษา ให้สามารถปรับตัวเพื่อตอบรับการเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลง การสร้างความกระตือรือร้น การจัดการฝึกอบรมพัฒนา ส่งเสริมทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ให้เกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์ และเกิดการพัฒนาการรับรู้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการสื่อสารแนวทางการบริหารการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เพื่อลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนความสัมพันธ์ของบุคลากร ตลอดจนการเพิ่มหรือลดกำลังคน

1.4 ด้านวัฒนธรรม หมายถึง การปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการด้านความรู้ ความเชื่อ ความคิด ค่านิยมประเพณี บรรทัดฐาน ลักษณะการปฏิบัติงานในสถานศึกษา การจัดการบริหารให้เกิดการมีส่วนร่วม เน้นความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนและบุคลากรในสถานศึกษา การสร้างความภูมิใจ การกำหนดทิศทางการปฏิบัติงานที่มุ่งคุณค่าสู่ผู้รับบริการ และมุ่งการปฏิบัติสู่ผลสำเร็จร่วมกัน

2. ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ระยะเวลาการปฏิบัติงานในตำแหน่งครูผู้สอนทำหน้าที่สอนในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 จำแนกเป็นต่ำกว่า 10 ปี และ 10 ปีขึ้นไป

3. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา และ รองผู้อำนวยการสถานศึกษาในอำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

4. ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ที่รับผิดชอบ ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ทฤษฎีการบริหาร การบริหารการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างการบริหารการเปลี่ยนแปลงได้ยึดแนวคิดของ (Bartol, Kathryn M. (1998) เป็นกรอบในการกำหนดเนื้อหา

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ได้แก่ ครูในสถานศึกษาอำเภอแม่ว่างค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 จำนวน 303 คนจาก 28 โรงเรียน 4 สาขา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ครูในสถานศึกษาอำเภอแม่ว่างค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตามตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) จากที่ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นเพื่อกำหนดสัดส่วน ตามกลุ่มโรงเรียนในอำเภอแม่ว่างค์ จากนั้นทำการจับสลากตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 คน จาก 28 โรงเรียน 4 สาขา

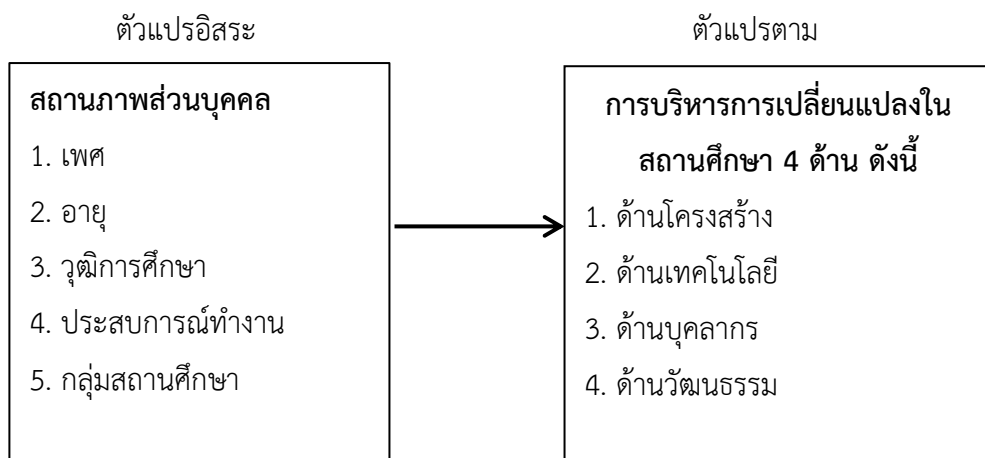
3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และกลุ่มสถานศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา ใน 4 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง ด้านเทคโนโลยี ด้านบุคลากร และด้านวัฒนธรรม

กรอบแนวคิดในวิจัย

การวิจัยทำให้ทราบการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่ว่างค์ จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ตามทัศนคติของครู ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ผู้ศึกษาได้ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับวิทยาการวิจัย และนำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แบบสอบถามการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ประกอบด้วย 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน จำนวน 4 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ของลิเคิร์ต (Likert, 1976) จำนวน 39 ข้อ

2. การสร้าง และหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้ศึกษาดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

6.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2

6.2.2 ยกร่างแบบสอบถามเพื่อใช้รวบรวมข้อมูลการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 กำหนดไว้เข้าสู่ประเด็นคำถามในรูปมาตราส่วน 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ จำนวน 39

6.2.3 นำแบบสอบถามที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และภาษาที่สื่อความหมายโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับระดับการปฏิบัติ (Index of Item Objective Congruence) แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไปถือว่ามีความตรงเชิงเนื้อหา ผลการตรวจสอบพบว่าค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60

– 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.88

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ด้วยการหาความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหาร การเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic mean) และค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ตามแนวคิดของ Best (1959)

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าเรื่องการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน อำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ตามทัศนคติของครู สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ตามทัศนคติของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านโครงสร้าง มีระดับความคิดเห็นมาก รองลงมา คือ ด้านวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยี และด้าน บุคลากร ตามลำดับ เมื่อแยกพิจารณารายด้านปรากฏว่า

1.1 ด้านโครงสร้างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การออกแบบและ ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานที่มีความทันสมัย รองรับภาระงานได้ดี มีระดับความคิดเห็นสูงสุด รอง มาคือ การปรับปรุงกระบวนการในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโครงสร้างใหม่ เหมาะสมกับ ความสามารถของแต่ละบุคคล และการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ขององค์กร มีระบบและกระบวนการที่ชัดเจน มีระดับความคิดเห็นต่ำสุด

1.2 ด้านเทคโนโลยี มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การส่งเสริม เทคโนโลยีเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากร มีระดับความคิดเห็นสูงสุด รองมา การ ส่งเสริมเทคโนโลยีเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ของบุคลากร และ การสนับสนุนการนำ

นวัตกรรมใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรมีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีระดับความคิดเห็นต่ำสุด

1.3 ด้านบุคลากร มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระดับความคิดเห็นสูงสุด รองมา การประเมินสมรรถนะของบุคลากรภายหลังการเปลี่ยนแปลงได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม และการวางแผนอัตรากำลังเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง มีระดับความคิดเห็นต่ำสุด

1.4 ด้านวัฒนธรรม มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การดำเนินงานชี้แจงเมื่อเกิดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงมีระบบที่ชัดเจน มีระดับความคิดเห็นสูงสุด รองมา คือ การสร้างบรรยากาศความไว้วางใจในการปฏิบัติงานใหม่ภายใต้การเปลี่ยนแปลง และการรับรู้และรับฟังความคิดเห็นของครูผู้สอนและบุคลากรมีระบบที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย มีระดับความคิดเห็นต่ำสุด

2. การเปรียบเทียบระดับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์เขต 2 จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และกลุ่มโรงเรียน พบว่า

2.1 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์เขต 2 ตามทัศนคติของครู จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่าการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่พบความแตกต่างกัน

2.2 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์เขต 2 ตามทัศนคติของครู จำแนกตามกลุ่มโรงเรียน พบว่า สมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์เขต 2 ตามทัศนคติของครู มีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์เขต 2 ตามทัศนคติของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัศมี เจริญรัตน์ (2551) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม พบว่าการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ตามความคิดของผู้บริหาร ครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เชิดศักดิ์ ศุภโสภณ (2553) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ พบว่า สภาพการบริหารการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษา มีการกำหนดทิศทางการบริหารงานโดยคำนึงถึงความต้องการ มีการวิเคราะห์งานหลักที่สำคัญและจำเป็นของสถานศึกษา มีการจัดทำแผนประจำปี การขับเคลื่อนกระบวนการบริหารเป็นแบบล่างขึ้นบน มีโครงการสนับสนุนให้บุคลากรสามารถประเมินผล และนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม

การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์เขต 2 ตามทัศนคติของครู องค์ประกอบใน 4 ด้าน 1) ด้านโครงสร้าง 2) ด้านเทคโนโลยี 3) ด้านคน 4) ด้านวัฒนธรรม เมื่อพิจารณารายด้านปรากฏ ดังนี้

1.1 การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์เขต 2 ตามทัศนคติของครู ด้านโครงสร้างมีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 2 ได้มีการส่งเสริมนโยบายจัดการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารจะมีความชำนาญในการปรับปรุงการบริหารมากกว่าผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจะมีความรู้ด้านเทคนิคมากกว่าการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างมักเกิดจากผู้บริหาร แต่ควรเน้นการให้ความรู้การเจรจาต่อรอง และการมีส่วนร่วมของพนักงานมากกว่าการบังคับ เนื่องจากการบังคับอาจก่อให้เกิดการต่อต้าน และส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงล้มเหลวได้ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ริเริ่มโดยผู้บริหารระดับสูงแต่ปฏิบัติโดยผู้ปฏิบัติงานระดับล่าง สอดคล้องกับ

แนวคิดของวันชัย มีชาติ (2548) ได้กล่าวไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างขององค์การจะมีส่วนสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ เพราะว่าหน้าที่ทางด้านการจัดองค์การนั้นจะเป็นหน้าที่ที่ต่อเนื่องมาจากหน้าที่ด้านการวางแผนองค์การ โครงสร้างขององค์การจะเป็นสิ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อบรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหน้าที่ทางด้านการวางแผน การเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างเพื่อพัฒนาองค์การนั้น จึงเป็นการกระทำทางด้านการบริหารที่พยายามจะปรับปรุงการปฏิบัติงานด้วยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างที่เป็นทางการของงานและความสัมพันธ์ทางด้านอำนาจหน้าที่ และในขณะเดียวกันเราจะต้องยอมรับว่าโครงสร้างขององค์การดังกล่าวเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางด้านตัวบุคคล การเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ต่าง ๆ นั้น อาจถูกต่อต้านจากสมาชิกขององค์การได้ สอดคล้องกับแนวคิดของสมยศ นาวิการ (2547) ได้กล่าวไว้ในอดีตการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์การจะมีลักษณะเป็นแบบแคบ ซึ่งจะมีสายการบังคับบัญชาค่อนข้างสูง ทำให้การสั่งการ การติดต่อสื่อสาร การตรวจสอบและการประเมินทำได้ไม่สะดวก แต่ลักษณะโครงสร้างองค์การในปัจจุบันมีแนวโน้มจะออกมาในรูปแบบกว้าง มีการกระจายอำนาจผู้บริหารระดับสูงลงมาสู่ผู้ใต้บังคับบัญชามากขึ้น ทำให้การทำงานสะดวกขึ้น มีอิสระ มีความคล่องตัว และสามารถแสดงความคิดเห็น หรือสร้างความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ได้โดยไม่ถูกจำกัดในเรื่องแนวความคิด จึงทำให้พนักงานสามารถที่จะสร้างนวัตกรรมได้โดยไม่ผิดคำสั่งผู้บังคับบัญชา สอดคล้องกับแนวคิดของศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2550) สอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒิชัย อนันต์วิจิตร (2551) ได้กล่าวไว้ว่าการดำเนินงานการบริหารการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างของโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมเห็นถึงประโยชน์ที่แต่ละบุคคลจะได้รับจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของโรงเรียน และนำเสนอวิธีดำเนินการที่เป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของโรงเรียน ในด้านการสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัตน์ มาตันบุญ (2552) ได้ศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างองค์การของโรงเรียนจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในการเตรียมการบริหารการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีการแต่งตั้งคณะทำงานการบริหารการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างของโรงเรียน กำหนดวัตถุประสงค์ของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของโรงเรียน ตลอดจนจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของโรงเรียน

1.2 การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอำเภอแม่वंงก์ จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ตามทัศนคติของครู ด้านเทคโนโลยีมีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโดยการนำวิทยาการใหม่ๆ มาใช้ในการทำงาน เช่น ระบบเครื่องจักรอัตโนมัติ

(Automation) ระบบคอมพิวเตอร์ (Computer System) เครื่องจักรใหม่ เครื่องมือใหม่ วิธีการทำงานแบบใหม่ เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต และระบบงานใหม่ๆ มาใช้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุพานี สฤญ์วานิช (2552) ได้กล่าวไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี (Technological Change) เป็นการมุ่งเน้นเพื่อยกระดับและพัฒนา (Modifying) เทคโนโลยีองค์การในระบบการบริหารองค์การโดยพิจารณาปัจจัยด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ และกระบวนการในการทำงาน ที่จะช่วยให้สมาชิกในองค์การทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก

1.3 การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่จังก์ จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ตามทัศนคติของครูด้านคนมีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากคนหรือบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การ จะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาละซับซ้อนองค์การ การบริหารให้คนหรือบุคลากรเหล่านี้ทำงานอย่างเต็มความสามารถ จะทำให้องค์การพัฒนาได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับแนวคิดของ บุษกร วัชรศรีโรจน์ (2548) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ คนเป็นพื้นฐาน โดยมีที่มาจากคำจำกัดความของคำนี้ ซึ่งหมายถึงการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนให้องค์การและบุคลากรสามารถที่จะปรับตัวและตอบรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผลลัพธ์ของการดำเนินการขององค์การมาจากการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การโดยรวม ดังนั้นการบริหารจัดการเพื่อก่อให้เกิดการยอมรับในองค์การก็คือ การยอมรับของบุคลากรโดยรวม ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผลการดำเนินงานขององค์การ เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ เกิดขึ้นได้อย่างบรรลุเป้าหมายและส่งผลดีต่อองค์การ องค์การต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ปันรส มาลากุล ณ อยุธยา (2552) ได้กล่าวไว้ว่าการดำเนินการบริหารการเปลี่ยนแปลงว่ามีกระบวนการในการจัดกำลังคน ผู้ที่จะมาปฏิบัติงานในโครงการเปลี่ยนแปลงนั้น ถือได้ว่าเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของโครงการทั้งในแง่ของการดำเนินงาน และในแง่ของการสร้างการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในหมู่สมาชิกขององค์การ ดังนั้น นอกจากความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ตามแผนการเปลี่ยนแปลงองค์การแล้ว ผู้นำการเปลี่ยนแปลงควรมีคุณสมบัติด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ความสามารถในการสื่อสาร ความกระตือรือร้น ความสามารถในการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ความเป็นผู้ร่วมงานที่ดี และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ปันรส มาลากุล ณ อยุธยา (2552) ได้กล่าวไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงบุคคล (People Change) ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เน้นที่สมาชิกองค์การ ซึ่งพิจารณาเพื่อการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ ทักษะด้าน

ภาวะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสาร และลักษณะสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือเรียกการเปลี่ยนแปลงนี้ว่าการพัฒนาองค์การ (Organization Development : OD) สอดคล้องกับแนวคิดของ สุพานี สุภฏฐวานิช (2552) ได้กล่าวไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงด้านบุคลากร อาจเป็นการเปลี่ยนในเชิงปริมาณ คือ การเพิ่มหรือลดกำลังคน หรือปรับเปลี่ยนในเชิงคุณภาพ เช่น การพัฒนาปรับปรุงความรู้ ความสามารถในการเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของพนักงาน เช่น การติดต่อสื่อสาร หรือการเปลี่ยนความสัมพันธ์ของกลุ่มงาน โดยการปรับเปลี่ยนอาจใช้การจัดอบรม พัฒนาความรู้และทัศนคติหรือปรับพฤติกรรมเสียใหม่ แต่การเปลี่ยนในเชิงคุณภาพนี้ จะมีความยากกว่าการเปลี่ยนในเชิงปริมาณ ในการเปลี่ยนในเชิงคุณภาพของบุคลากร แนวคิดและเครื่องมือที่นิยมใช้จะเป็นเทคนิคในการพัฒนาองค์การ (Organization Development หรือ OD) เป็นสำคัญ

1.4 การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2ตามทัศนคติของครู ด้านวัฒนธรรมมีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบาย ทำให้บุคลากรหันมาให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมในองค์กรเพื่อบ่มขวัญที่จะให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์กร และประการสำคัญการสร้างวัฒนธรรมที่ดีในองค์กรอาจสามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ เสริม กัลป์นารัตน์ (2550) ได้ศึกษาการบริหารการเปลี่ยนแปลงกรณีศึกษาการเตรียมออกนอกระบบราชการของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า แรงผลักดันที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงได้แก่ นโยบายของรัฐ วัฒนธรรมองค์กร คู่แข่งผู้นำองค์กร การประกันคุณภาพการศึกษา การเตรียมการทางด้านกฎหมายระเบียบข้อบังคับ และการจัดการโครงสร้างองค์กร ส่วนแรงด้านที่มีผลการเปลี่ยนแปลงได้แก่ ผู้มีส่วนได้เสีย สถานภาพบุคลากรและระบบการบริหารงานบุคคล ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบงบประมาณและความไม่ชัดเจนในทิศทางต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กร ซึ่งต้องมีการวางแผน และดำเนินการต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบขั้นตอน เพื่อเพิ่มแรงผลักดัน และลดแรงต้านต่าง ๆ ที่มีอยู่

2. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และกลุ่มโรงเรียน

2.1 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณตศึกษานครสวรรค์เขต 2 ตามทัศนคติของครู ด้านเพศ พบว่าทัศนะของครูผู้สอนในเรื่องการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่พบความแตกต่าง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากภาวะผู้นำของเพศที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตไม่ได้มีอิทธิพลให้เพศชาย หญิงมีความคิดเห็นในเชิงการบริหาร ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงในทางปฏิบัติ จึงทำให้มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ พันธ์ (2546) ได้ศึกษาความคล้ายคลึงและความแตกต่างในด้านพฤติกรรมการบริหารงานระหว่างผู้บริหารงานระหว่างผู้บริหารโรงเรียนเพศหญิงและชาย สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พฤติกรรมการบริหารงานโดยรวมคล้ายคลึงกัน แต่มีพฤติกรรมบริหารงานที่แตกต่างกันในเรื่องการตัดสินใจในการบริหารงานโดยทั่วไป เช่น การใช้ภาวะผู้นำ ผู้บริหารชาย ตามความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูล มีความเด็ดขาดในการตัดสินใจ มีเหตุผล มีข้อมูลในการตัดสินใจมากกว่าผู้หญิง แต่สำหรับการใช้อำนาจ วาจาและน้ำเสียงในการปฏิสัมพันธ์กับบุคลากรในโรงเรียนนั้นพบว่า ผู้บริหารหญิงส่วนใหญ่ใช้วาจา และมีน้ำเสียงที่นุ่มนวลกว่าผู้บริหารชาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ มานิตย์ ไชยกิจ (2551) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเพศชายและเพศหญิงตามทฤษฎีของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาเพศชาย มีบทบาทหน้าที่ผู้นำอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทหน้าที่ผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเพศชายและเพศหญิงตามทฤษฎีของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าแตกต่างกัน 2 ด้าน จากทั้งหมด 4 ด้าน เมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทหน้าที่ของผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเพศชายและเพศหญิงตามทฤษฎีของครูชาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทหน้าที่ผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเพศชายและเพศหญิงตามทฤษฎีของครูหญิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยภาพรวมไม่แตกต่าง แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างกัน 1 ด้าน จาก ทั้งหมด 4 ด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัมปนาท มีสวนนิล (2545) ได้ศึกษาความพึงพอใจของครูต่อวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม พบว่า ครูชายและครูหญิง มีความพึงพอใจต่อวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัตน์ สายสุด (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของข้าราชการครูและคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม พบว่า ข้าราชการครูและคณะกรรมการการศึกษา

ชั้นพื้นฐานที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในอำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 2 ตามทัศนคติของครู ด้านอายุ พบว่าการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานด้านอายุ ไม่พบความแตกต่างที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก อายุของครูผู้สอนแต่ละคนไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานแม้ว่าช่วงของอายุจะแตกต่างกันก็ตาม แต่ไม่ทำให้วุฒิภาวะทางความคิดในการบริหารการเปลี่ยนแปลงในองค์กรแตกต่างกันแต่อย่างใด จึงทำให้ความคิดเห็นที่ออกมาไม่มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ทวีศักดิ์ สุททวาทิน (2548) ได้กล่าวไว้ว่าเจตคติเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ของครูกลุ่มบูรพา พบว่าครูผู้สอนที่มีอายุที่ไม่แตกต่างกันต่างมีความคิดเห็นที่ทำให้มีเจตคติที่ไม่แตกต่างต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลง

2.3 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในอำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 2 ตามทัศนคติของครู ด้านระดับการศึกษา พบว่าการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในด้านระดับการศึกษาไม่พบความแตกต่าง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยทางด้านการศึกษา ไม่ได้มีผลต่อการตัดสินใจในเชิงของการบริหาร เช่นกัน จึงทำให้ความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาจึงทำให้มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณวรรณ นาคทองดี (2549) ที่พบว่า ระดับการปฏิบัติตามบทบาทในการพัฒนาบุคลากรสู่ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการบริหารงานไม่ต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามบทบาทในการพัฒนาบุคลากรที่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสงค์ หอมชื่น (2548) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำทางวิชาการ ผู้นำทางจริยธรรมและผู้นำด้านชุมชน อยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบตามระดับการศึกษา ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

8.2.4 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์เขต 2 ตามทัศนคติของครู ด้านประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่าการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่พบความแตกต่าง ที่เป็นเช่นนี้อาจ เนื่องมาจากครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ปกติ ไม่ได้ส่งผลต่อความคิดเห็นต่อการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนจึงทำให้ผลการเปรียบเทียบที่ปรากฏออกมาที่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ วิเศษภูติ (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ตามทัศนคติของครูผู้สอนโรงเรียนสฤติเดช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จันทบุรี เขต 1 พบว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีทัศนคติเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐดา แสนสิงห์ (2548) ได้ศึกษาทัศนคติของผู้ได้บังคับบัญชาที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของกลุ่มบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดนครราชสีมา เขต 1 พบว่าผู้ได้บังคับบัญชาที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติราชการไม่ต่างกัน มีทัศนคติในด้านคุณลักษณะผู้นำของกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของตนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ จันทรา (2549) ได้ศึกษาผลกระทบของประสิทธิผลการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัดอุดรธานี พบว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานไม่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีประสิทธิผลการบริหารการเปลี่ยนแปลงโดยรวม ด้านข้อมูลย้อนกลับจากการสำรวจ ด้านการสร้างทีม ด้านการพัฒนาระหว่างกลุ่ม ด้านการปรับรื้อระบบ ด้านองค์การนวัตกรรม และด้านองค์การแห่งการเรียนรู้แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัมปนาท มีสวนนิล (2545) ได้ศึกษาความพึงพอใจของครูต่อวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครปฐม พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนไม่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.5 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์เขต 2 ตามทัศนคติของครู ด้านกลุ่มโรงเรียน พบว่าด้านโครงสร้าง ด้านเทคโนโลยี ด้านบุคลากร และด้านวัฒนธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของกลุ่มโรงเรียนที่ตั้งของโรงเรียนในกลุ่ม มีความแตกต่างกันทั้งขนาดของโรงเรียนและความห่างไกลในพื้นที่ที่มีความยากลำบากในการคมนาคม และปัจจัยแวดล้อม

อื่นๆ จึงทำให้บุคลากร มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัตน์ สายสุด (2556) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาพบว่าจำนวนครู และขนาดของโรงเรียนในแต่ละกลุ่มโรงเรียนไม่เท่ากัน บริบท สภาพแวดล้อมของโรงเรียนต่างกัน ส่งผลให้ปัจจัยไม่เอื้อต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอำเภอแม่จังก์ จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 พบว่า

1. โรงเรียนควรมีการวางแผนอัตรากำลังให้ชัดเจนโดยให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเนื่องจากผลการศึกษาอยู่ในระดับที่น้อยกว่าด้านอื่นๆ
2. โรงเรียนควรนำการพัฒนาการบริหารการเปลี่ยนแปลงตามโครงสร้างมาใช้อย่างเป็นรูปธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
3. ควรให้ความสำคัญเรื่องการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 4 ด้าน เพื่อเป็นการพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนในกลุ่มได้พัฒนาขึ้นอย่างทัดเทียมกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยในการพัฒนาบุคลากรกลุ่มโรงเรียนให้มีความเข้มแข็งสามารถส่งเสริมสนับสนุนการขับเคลื่อนการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้มแข็งให้กับกลุ่มโรงเรียนให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากผลการเปรียบเทียบยังพบความแตกต่างทางสถิติ

เอกสารอ้างอิง

เจดศักดิ์ ศุภโสภณ. (2553). การพัฒนารูปแบบการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ. (วิทยานิพนธ์ ค.ด. สาขาวิชาบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มานิตย์ ไชยกิจ. (25451). บทบาทหน้าที่ผู้นำของผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเพศชายและเพศหญิง ตามพรรณนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1. (สารนิพนธ์ กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รัศมี เจริญรัตน์. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนนำร่องผู้นำการเปลี่ยนแปลง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์ ค.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ลัดดาวัลย์ วิเศษภูต. (2549). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ตามทัศนะของครูผู้สอนโรงเรียนสฤติเดช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จันทบุรี เขต 1. (ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วุฒิชัย อนันต์วิจิตร. (2554). การดำเนินการบริหารการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างองค์การของโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่. (การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2550). การจัดการและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์มและไซเทกซ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน . (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการ บริหาร และการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาพ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุพานี สฤญ์วานิช. (2552). พฤติกรรมองค์กรสมัยใหม่: แนวคิดและทฤษฎี. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุวรรณา พันขัน. (2546). ความคล้ายคลึงและความแตกต่าง ในด้านพฤติกรรมการบริหารงานระหว่างผู้บริหารโรงเรียนเพศหญิงและชาย สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัด เชียงใหม่. (การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสริม กัลยารัตน์. (2550). การบริหารการเปลี่ยนแปลง: กรณีศึกษาการเตรียมออกนอกระบบ ราชการของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (ภาคินิพนธ์ ร.ม. สาขาวิชาการบริหารจัดการ สาธารณะสำหรับนักบริหาร). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรุณวรรณ นาคทองดี. (2549). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาบุคลากรสู่ความเป็น
ครูมืออาชีพในยุคปฏิรูปการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. สารนิพนธ์
กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรโศภ

Bartol, Kathryn M. (1998). *Management*. (3rd ed). New York: McGraw-Hill.

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง

The Development of Geographic Tourism Learning Center in the World Heritage Site

“Huai Kha Khaeng”

ประคอง มาโต¹

Prakong Mato

Received: April 3, 2019

Revised: July 3, 2019

Accepted: July 3, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบท และสภาพปัญหา ส่งเสริมการพัฒนา และนำเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์ในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบวิจัยเชิงเอกสาร และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยทำการเลือกชุมชนแนวเขตป่ากันชน จำนวน 8 ชุมชน จากลักษณะความโดดเด่นของเขตพื้นที่ ที่มีอาณาบริเวณติดกับพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง 0 กิโลเมตร ประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 24 คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 4 กลุ่ม 32 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบริเวณโดยรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เป็นชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนผสมผสาน มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชาวบ้านมีประวัติการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าในระดับหนึ่งผ่านมิติของวัฒนธรรม ประเพณีพิธีกรรม และความเชื่อต่าง ๆ ก่อให้เกิดกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง โดยมีการร่วมมือกันโดยการสร้างเครือข่าย ในการทำงานร่วมกันของ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนในพื้นที่ โดยหน่วยงานรัฐทำหน้าที่เป็นหลักในการ จัดโครงการให้ความรู้กับประชาชน เพื่อพูดคุย และวางกติกาข้อตกลงร่วมกัน

¹ หน่วยวิทยบริการ ฯ จังหวัดอุทัยธานี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Academic Services Unit of Uthai Thani Province

ในการใช้ทรัพยากรจากป่า เพื่อลดความขัดแย้ง และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวในมรดกโลกห้วยขาแข้ง มีความสอดคล้องกับแนวคิดความสำคัญของภูมิศาสตร์ ทำให้ชาวบ้านมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม และเห็นความสำคัญของการรักษาสภาพแวดล้อม เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง จนเกิดเป็นความตระหนักในความสำคัญต่อสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้นโดยเฉพาะขึ้น นำไปสู่แนวทาง ดังนี้ 1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน 2. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว และเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร 3. การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ รวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี 4. การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมพื้นถิ่น เป็นการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหา การสัมผัสโดยตรงกับคนที่มีเชื้อชาติ และภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไป ไม่ใช้การสัมผัสผ่านสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม และ 5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อบำบัดโรค บำรุงสุขภาพกาย หรือสุขภาพจิต ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่ธรรมชาติให้มา ชมความงามตามธรรมชาติ ที่ประชาชนในชุมชนได้เข้าไปดำเนินกิจกรรมในชุมชน กำหนดปัญหา และความต้องการ เพื่อร่วมปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรม และร่วมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมนั้น

คำสำคัญ: การพัฒนา, การมีส่วนร่วม, การท่องเที่ยว, การสร้างเครือข่าย, แหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์ การท่องเที่ยว

ABSTRACT

This research aims to In order to study the context and the problems of promoting development And present guidelines for the development of geographic learning resources in the Huai Kha Khaeng World Heritage Site To be a tourist attraction by the participation process Is a document research form And qualitative research By studying documents In-depth interviews And observation without participation By selecting the community of 8 buffer zone communities from the distinctive characteristics of the area With the area adjacent to the Huai Kha Khaeng World Heritage Area, 0 kilometers, a total of 24 sample groups and 4 specific group discussions, 32 pictures / person

The study indicated that Communities around the Huai Kha Khaeng Wildlife Sanctuary Is a community with an integrated community with cultural diversity Villagers have a history of participation in forest management at a certain level through the cultural dimension. Ritual tradition and various beliefs, resulting in continuous resource conservation activities by collaborating by creating a network in the collaboration of Government agencies, private organizations and local people by the government agency acting as a primary Organize a project to educate people to discuss and formulate mutual agreement. In the use of forest resources In order to reduce conflicts and problems that arise, the development of geographic learning resources, tourism in the Huai Kha Khaeng World Heritage Is consistent with the concept of the importance of geography Making villagers have a positive attitude towards conservation And proper use of natural resources And see the importance of preserving the environment The knowledge and understanding is correct. Until being realized in the importance of that particular thing or matter Leading to tourism as follows: 1. Ecotourism to focus on the awareness of sustainable ecological preservation 2. agricultural tourism Is a tourist that can attract tourists and creating income for farmers. 3. Cultural tourism Is a tour for watching or touching Arts, culture and various fields, including traditional festivals 4. national tourism and local culture Is a tourist seeking Direct contact with people with ethnicity and different cultural backgrounds Not touching through cultural inventions 5. health tourism Is a journey to cure diseases Maintain physical health or mental health Attracting natural tourism Watch the natural beauty That people in the community have access to activities in the community, determine problems and needs to participate in activities to solve problems Participate in monitoring and evaluating activities And participate in the consequences of that activity

Keywords: Development, Participation, tourism, Networking, Geographic Tourism Learning Center

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้กับประเทศ เป็นอย่างมาก ถือเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อกลไกการพัฒนาประเทศไทย การส่งเสริมการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งนำมาสู่การสร้างอาชีพ การจ้างงาน เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนและท้องถิ่นมากขึ้น นำไปสู่การสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจ และมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งการท่องเที่ยวสถานที่สำคัญเชิงภูมิวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ใหม่และน่าสนใจในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้การท่องเที่ยวยังเป็นกิจกรรมการผ่อนคลายความเครียดที่ปัจจุบันได้รับความนิยมเพิ่มสูงขึ้นพร้อม ๆ รูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากการผ่อนคลายความเครียดแล้วกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่งด้วย กล่าวคือ รายได้ที่จะกระจายสู่แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนที่เกี่ยวข้องในลักษณะของการสร้างงาน นำไปสู่การสร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่นซึ่งรัฐได้กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของประเทศ

มรดกโลกห้วยขาแข้ง ครอบคลุมพื้นที่ 6 อำเภอ 3 จังหวัดคืออำเภอบ้านไร่ อำเภอลานสัก อำเภอดงพิกุล จังหวัดอุทัยธานี อำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรีและอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มีพื้นที่ 3,609,375 ไร่ หรือ 5,775 ตร.กม. โดยมีการรวมพื้นที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรเข้ามามีด้วยทำให้เป็นผืนป่าอนุรักษ์ต่อเนื่องที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สภาพป่าของที่นี่มีความหลากหลายทางธรรมชาติ ประกอบด้วยป่าดงดิบ ป่าดิบเขา ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรังป่าผลัดใบสลับกับทุ่งหญ้าต่าง ๆ ก่อให้เกิดความหลากหลายของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ บางชนิดเป็นสัตว์ที่หายากใกล้จะสูญพันธุ์เช่นควายป่า เลียงผา เสือดาว หมาใน ไก่ป่า และยังมีแมลงป่าพันธุ์ต่าง ๆ อีกมากมาย จึงทำให้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้งได้รับการขึ้นทะเบียนจากองค์การยูเนสโกให้เป็น "มรดกโลกทางธรรมชาติ" นับเป็นผืนป่าอนุรักษ์ที่มีคุณค่าและมีความสำคัญยิ่ง นำความภาคภูมิใจมาสู่ประเทศไทยที่มีพื้นที่ป่าอันอุดมสมบูรณ์ได้รับการยกย่องเป็นมรดกโลกควรค่าแก่การช่วยกันอนุรักษ์หวงแหนรักษาไว้เป็นอย่างดี พื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง เป็นสถานที่ที่น่าท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์ ซึ่งปัจจุบันมีคนสนใจยังไม่มากนักจากสถิติการท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานีปีล่าสุดอยู่ที่ 302,649 คน/ปี ดูจากสถิติการท่องเที่ยวทั้งจังหวัด มีจำนวนไม่มากนัก ซึ่งถ้าเป็นพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้งแล้ว มีจำนวนน้อยมาก ปัญหาเกิดจากอะไร ขาดการพัฒนา ประชาสัมพันธ์หรือไม่ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของภาครัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ชุมชนหรือไม่ว่าอย่างไร ทำให้เป็นปัญหาของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้งเป็นพื้นที่ที่สำคัญทางธรรมชาติ และเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติอีกด้วย จากที่กล่าวมาแล้วทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทและสภาพปัญหาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์ในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง
2. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์ในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยกระบวนการมีส่วนร่วม
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์ในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยกระบวนการมีส่วนร่วม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบความสัมพันธ์ การส่งเสริมและแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง
2. ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ โดยอาศัยแนวคิดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้งเป็นกรอบในการศึกษา
3. ทำการศึกษาวเคราะห์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง ทั้งในระดับนโยบาย องค์กรภาครัฐ/เอกชน เทศบาล ตำบล ชุมชน และประชาชนในชุมชนนั้น ๆ
4. ศึกษาวิเคราะห์แนวทาง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง ในมิติต่าง ๆ

5. สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา บริบทของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง

6. การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ การพัฒนา การส่งเสริมและแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง ทั้งในระดับภาครัฐ เอกชน เทศบาล ชุมชน องค์กร และประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

6.1 ทำการศึกษาคัดเลือกชุมชน รอบบริเวณพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติห้วยขาแข้ง มีป่ากันชนห้วยขาแข้งจำนวน 64 ชุมชน โดยทำการเลือกป่ากันชน จำนวน 8 ชุมชน จากลักษณะความโดดเด่นของเขตพื้นที่ที่มีอาณาบริเวณติดกับพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง 0 กิโลเมตร

6.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ผู้นำกลุ่มประชาชน / ผู้นำทางศาสนาในพื้นที่ กลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ คือ กลุ่มคนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง นักวิชาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

6.3 ดำเนินการศึกษาวเคราะห์แนวคิด รูปแบบ ความเป็นมา ความสำคัญ ข้อมูลด้านกายภาพของพื้นที่ การมีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยว ประวัติภูมิหลังของแหล่งแหล่งเรียนรู้ท่องเที่ยว วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.4 สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ

6.5 สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. บริบทและสภาพปัญหาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์ในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง

บริบทและสภาพปัญหาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์ในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง แยกประเด็นได้ดังนี้

1.1 บริบทพื้นที่ทางกายภาพ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งครอบคลุมพื้นที่ส่วนหนึ่งของเทือกเขาถนนธงชัย ประกอบด้วยสันเขาน้อยใหญ่หลายสันเขาด้วยกัน โดยเฉพาะทางตอนเหนือของพื้นที่ สภาพภูมิ

ประเทศ ลาดเทไปทางตอนใต้ และมีที่ราบไม่กว้างขวางมากนักริมสองฝั่งลำห้วยขาแข้ง มียอดเขาที่สำคัญ ได้แก่ ยอดเขาปลายห้วยขาแข้ง (สูง 1,678 เมตร) อยู่ตอนบนสุดของพื้นที่ ยอดเขาใหญ่ (สูง 1,554 เมตร) อยู่ทางตะวันออกของพื้นที่ ยอดเขาน้ำเย็น (สูง 1,530 เมตร) อยู่ทางใต้ของยอดเขาใหญ่ ยอดเขาเขียว (สูง 1,347 เมตร) อยู่ทางตอนเหนือของยอดเขาใหญ่ ยอดเขาปลายห้วยน้ำเย็น (สูง 1,224 เมตร) อยู่ตอนบนฝั่งขวาของพื้นที่ ยอดเขาปลายห้วยไทรใหญ่ (สูง 1,253 เมตร) อยู่ตอนกลางเขตเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ทางตอนใต้ของพื้นที่มียอดเขาสำคัญ ได้แก่ เขาง้อียง (ความสูง 1,105 เมตร) เขากะเรีย (ความสูง 867 เมตร) เขาค้งค้ง (ความสูง 898 เมตร) เขาริ่งไกร (ความสูง 882 เมตร) และเขานันโด (ความสูง 729 เมตร) ยอดเขาเหล่านี้อยู่บนทิวเขาสองเทือกเขาที่ขนานกันไปจากเหนือลงใต้ โดยมีลำห้วยขาแข้งเป็นแนวแบ่งตรงกลางพื้นที่ มีลำห้วยที่สำคัญ ได้แก่ ห้วยขาแข้ง มีความยาวประมาณ 100 กิโลเมตร ไหลลงสู่แม่น้ำแม่กลอง นอกจากลำห้วยหลักดังกล่าวแล้วยังมีห้วยแยกขนาดเล็ก ๆ อีกมากมาย แยกขึ้นรับน้ำจากทุกส่วนของพื้นที่หลายสายทำให้ลำห้วยขาแข้งมีน้ำไหลตลอดปี

ลักษณะลุ่มน้ำแบ่งออกเป็น 6 ส่วนด้วยกัน คือ ลุ่มน้ำห้วยขาแข้ง ลุ่มน้ำห้วยทับเสลา ลุ่มน้ำห้วยระบำ ลุ่มน้ำห้วยสองทาง ลุ่มน้ำห้วยองค์ตั้ง และลุ่มน้ำห้วยวังเนื่องจากมีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยขาแข้ง ตั้งแต่เหนือสุดทางฝั่งตะวันตกเป็นสันปันน้ำของลุ่มน้ำห้วยขาแข้งเป็นสาขาหนึ่งที่ไหลลงสู่เขื่อนศรีนครินทร์ จึงมีลักษณะเหมือนกำแพงภูเขาที่สูงชัน ทั้งฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตก ทอดยาวจากเหนือจดใต้ ยาวประมาณ 100 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีเขาสูงอีกหลายเทือกทางฝั่งตะวันออกของพื้นที่ อันเป็นแหล่งต้นน้ำของลำห้วยหลายสาย ที่ไหลหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรมในท้องที่ อำเภอลานสัก อำเภอหนองฉาง อำเภอหนองขาหย่าง และอำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี ไหลรวมลงแม่น้ำสะแกกรัง ลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา เช่น ห้วยทับเสลา ห้วยคอกควาย ห้วยน้ำวัง จุดที่สูงที่สุดของพื้นที่ คือยอดเขาปลายห้วยขาแข้ง อยู่ในจังหวัดตากที่อยู่ทางตอนเหนือ มีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,687 เมตร ส่วนใหญ่เป็นภูเขา บางส่วนเป็นที่ราบเชิงเขา ไม่มีทุ่งหญ้าขนาดใหญ่ (วีระยา โอชะกุล, 2560, 22 พฤษภาคม)

1.2 บริบทด้านสังคม และชุมชนบริเวณโดยรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง

เป็นชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนผสมผสานมากกว่าเป็นชุมชนท้องถิ่น ที่เป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมมีตำบลเดียวคือที่ตำบลแก่นมะกรูด หมู่ที่ 4 นอกนั้นก็เป็นที่ชุมชนพี่น้องชนเผ่าที่กระจ่ายไปอยู่อาศัย แต่อยู่มาไม่ต่ำกว่า 100 ปี เช่น ชุมชนบ้านภูเหม็นโท บ้านดง ตรงนั้นเป็นกลุ่มกระเหรี่ยงอยู่ที่เป็นดั้งเดิม นอกนั้นก็จะมีคนไทยเข้ามา ความเป็นกลุ่มดั้งเดิมจึงเป็นแค่กลุ่มเล็ก ๆ

สบครอบครัว ยี่สิบครอบครัว ทำให้เกิดกลายเป็นชุมชนผสมผสานที่หลากหลายวัฒนธรรม แต่ส่วนมากอพยพมาประมาณ 40-50 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มคนไทยและคนอีสาน ที่มีประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ เช่น ที่ร่องตาทิเป็นคนอีสานทั้งหมด ประชาชนส่วนใหญ่ จะเป็นชาวพุทธ และมีบางส่วนที่เป็นชาวคริสต์ แต่ไม่มากนัก ชุมชนโดยรอบเขตพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกมัน ข้าวโพด ข้าว บางส่วนก็ค้าขาย และมีการรับจ้างเป็นรายวัน รับจ้างขุดมัน ตัดอ้อย ตามฤดูกาล ที่ดินทำกินส่วนใหญ่จะเป็นที่ สปก. ที่ดินที่ไม่มีใบอะไรเลยก็มี วิถีชีวิตของชุมชน มีการทำการเกษตรจะทำในลักษณะวงจร คือ เพาะปลูกเสร็จ ก็รับจ้างถากไร่ ฉีดยา หวานปุ๋ย ออกหาของป่ามาขาย เก็บเกี่ยวพืชไร่ แล้วก็เพาะปลูก เป็นวงจรไป พอปีไหนราคาพืชผลอะไรสูง ปีถัดไปก็จะทำการเพาะปลูกพืชนั้น นอกจากนั้นก็มีการปลูกยางพาราบ้างประปราย ไม่มากนัก

ด้านความเชื่อของชุมชนที่มีต่อป่า มีการแบ่งความเชื่อออกเป็นสองส่วนด้วยกัน คือ ส่วนที่เชื่อในเรื่องของสิ่งลี้ลับที่มองไม่เป็น กับความเชื่อในประโยชน์ของป่าที่มีต่อชุมชน ในด้านของสิ่งลี้ลับมองไม่เป็น มีความเชื่อในเรื่องของจ้าวป่าจ้าวเขา เวลาจะเข้าป่าหาของป่า จะมีการจุดธูปบอกเล่าก่อน เพื่อให้หาของป่าได้มาก ๆ และมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องจากความเชื่อ คือ พิธีปิดบ้านซึ่งเป็นพิธีของชาวลาวเวียงและลาวละโว้ ซึ่งนับถือศาลเจ้าบ้านหรือศาลพระภูมิ คล้ายกับเป็นพรหมประจำบ้านหรือเสาหลักบ้าน ความเชื่อในเรื่องของการผิดป่าคือการกระทำความผิดเช่นการไม่บอกเล่าก่อน การไม่ให้ความเคารพหรือการทำทายนั่น อันอาจจะทำให้คนที่เข้าป่าเพื่อยิงสัตว์ ยิ่งถูกเพื่อนที่ไปด้วยเพราะเห็นเป็นสัตว์ป่า ดังนั้นจึงเชื่อกันว่า เมื่อเข้าป่าหาของป่าหรือยิงสัตว์ต้องบอกเล่าก่อน และห้ามทำทายนหรือลบหลู่จ้าวป่าจ้าวเขาอย่างเด็ดขาด ส่วนมุมมองของชาว คริสต์เตียนจะมีมุมมองที่แตกต่าง คือไม่ได้เชื่อในเรื่องของจ้าวป่าจ้าวเขาหรือผีสง แต่เมื่อมีปัญหาหลงป่า ก็จะอธิษฐานถึงพระเจ้าแทน ส่วนความเชื่อในประโยชน์ของป่าที่มีต่อชุมชน คือชุมชนโดยรอบมีความเชื่อว่าป่าเป็นแหล่งอาหาร เป็นซูเปอร์มาร์เก็ตของชุมชน เป็นพื้นที่ที่ชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกันเป็นทั้งแหล่งอาหารและแหล่งทรัพยากรที่ไม่ต้องมีการลงทุน คือชุมชนสามารถที่จะเข้าไปเก็บเกี่ยวแล้วนำมาอุปโภค บริโภคได้เลย แต่ในขณะเดียวกันชุมชนเองก็รู้สึกว่าการต้องดูแลอนุรักษ์ป่าด้วย เพราะเมื่อคนมากขึ้นการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ก็เพิ่มขึ้น การเก็บหาของป่าก็จะลดลง จึงต้องมีมาตรการในการอนุรักษ์และการดูแลรักษา ความเชื่อทั้งสองส่วนนี้เป็นความเชื่อที่ผสมผสานกันไปกับวิถีชีวิตชุมชน (สมบัติ ชูมา, 2560, 22 พฤษภาคม)

1.3 บริบทการจัดการระหว่างรัฐกับชุมชน

1.3.1 การจัดการพื้นที่รัฐกับชุมชน

กรณีหมู่บ้านเขาเขียวเป็นหนึ่งในหมู่บ้าน ที่มีแนวเขตติดกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง (ในระยะ 0 กิโลเมตร) ดังนั้นหมู่บ้านแห่งนี้จึงต้องมีข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน เจ้าหน้าที่ป่าไม้อนุญาตให้ขยายพื้นที่ทำกินเพิ่มขึ้น และไม่อนุญาตให้มีการย้ายถิ่นฐานจากภายนอกเพิ่ม สภาพชุมชนเริ่มตั้งเป็นชุมชนเมื่อประมาณ 20-30 ปี โดยเป็นคนที่อยู่พรมมาจากพื้นที่ใกล้เคียง เช่น อำเภอนองนาค จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดนครสวรรค์ เข้ามาบุกเบิกที่ดิน และทำเกษตรกรรม ปลูกไร่ข้าวโพด โดยลักษณะสภาพชุมชนมีการรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีประเพณีประจำปีใด ๆ มีงานบุญบ้างเป็นครั้งคราว วัดไม่ใช่ศูนย์รวมใจของหมู่บ้าน และพระไม่มีบทบาทต่อชุมชน ชาวบ้านบางส่วนมีบ้านอีกหลังอยู่ในพื้นที่อื่น เพื่อทำอาชีพเพิ่มรายได้ เช่น ปลูกข้าว รับจ้าง เป็นต้น และจะกลับมาเมื่อฤดูเก็บเกี่ยวข้าวโพด บางบ้านก็ออกไปทำงานรับจ้างต่างพื้นที่ เช่น กรุงเทพฯ ฉะเชิงเทรา เป็นต้น กรรมสิทธิ์ที่ดินเกือบทั้งหมดเป็น สปก. มีบางส่วนที่ตกสำรวจตอนที่มีการจัดรังวัดพื้นที่ และมีประมาณ 5 ครัวเรือนที่ยังอยู่ในรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง โดยจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านเหล่านี้ยินดีที่จะย้าย หากรัฐมีการจัดสรรที่ดินทำกินรองรับให้ เพราะรู้สึกว่าการใช้ชีวิตไม่มั่นคง ไม่รู้ว่าจะถูกโยกย้ายเมื่อใด แต่อย่างไรก็ตามแม้กระทั่งชุมชนที่อยู่นอกรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งยังมีความกังวลว่าจะถูกอพยพด้วยเช่นกัน จึงมีการตั้งกฎป่าชุมชน เพื่อเป็นค้ำประกันสัญญาว่าชุมชนจะมีวิถีชีวิตในการรักษาป่า

1.3.2 การจัดการป่าชุมชนระหว่างรัฐกับชุมชน

ในอดีต จังหวัดอุทัยธานีมีพื้นที่ป่าไม้ราว 2 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอลานสัก บ้านไร่ และห้วยคต วิถีชีวิตของคนในพื้นที่จึงเกี่ยวข้อง เชื่อมโยง และผูกพันกับป่า เนื่องจากการสัมปทานป่าไม้ หลังจากหมดสัมปทาน จึงตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ และมีการจัดการทรัพยากรพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าอนุรักษ์ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดำเนินการโดยภาครัฐ ที่สำคัญคนในพื้นที่ ยังมีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งทรัพยากรป่าไม้อยู่ เช่น บ้านสวนพลูพุตอ ที่ชาวบ้านรวมตัวกันดูแลรักษาป่าเพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำของชุมชน ซึ่งต่อมาราชการได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านรวมกลุ่มเพื่อจัดการป่าชุมชน โดยการดูแลรักษา และใช้ประโยชน์ ทั้งยังมีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาทำโครงการสนับสนุนชาวบ้านในพื้นที่ป่ากันชนห้วยขาแข้ง ทำให้เกิดป่าชุมชนขึ้นหลายพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านสามารถดูแลรักษา และใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน

1.4 สภาพปัญหาบริเวณพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง

ปัญหาภายในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง การล่าสัตว์, การเก็บหาของป่าตามฤดูกาล, ไฟป่า ปัญหาภายนอกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง การบุกรุก, การลักลอบตัดไม้ ปัญหาการส่งเสริม และพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยว ปัญหาในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยว, ปัญหาเจ้าหน้าที่ถูกสลับสับเปลี่ยน, ปัญหาการบริหารจัดการงบประมาณ, ปัญหาแนวทางการจัดการบุคลากร พื้นที่ล่อแหลมทำให้เกิดปัญหา พื้นที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ส่วนใหญ่ติดอยู่กับพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ล่อแหลมสรุปได้ ดังนี้

- 1) พื้นที่บริเวณด้านตะวันออกทั้งหมดของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ติดกับกลุ่มบ้านท้องที่อำเภอลานสัก ท้องที่อำเภอห้วยคต และท้องที่อำเภอบ้านไร่ เป็นพื้นที่ง่ายต่อการเข้าถึงพื้นที่ เพื่อการล่าสัตว์ โดยเฉพาะบริเวณแนวขอบลึกเข้าไปจากแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ประมาณ 3-5 กม. รวมทั้งเป็นพื้นที่ล่อแหลมด้านการเข้ามาเก็บหาของป่าจำพวกหน่อไม้ และเห็ดตามฤดูกาล รวมทั้งการเลี้ยงปศุสัตว์แบบปล่อย
- 2) พื้นที่บริเวณตอนบนของพื้นที่ติดกับอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ ที่มีคนลักลอบเข้ามาจากท้องที่จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดกำแพงเพชร ลักลอบเข้ามาล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ตอนบน
- 3) พื้นที่ด้านตะวันตกติดกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก มีกลุ่มบุคคลที่มีอาวุธสงครามพยายามเข้ามาลักลอบล่าสัตว์ป่าขนาดใหญ่ เช่น ช้างป่า เสือโคร่ง

2. การส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์ในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยกระบวนการมีส่วนร่วม

จุดเด่นของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง คือธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นพื้นที่มรดกที่สำคัญจนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก การพัฒนาต่าง ๆ จึงถูกจำกัดด้วยความเปราะบางของมรดกโลกของห้วยขาแข้ง ทิศทางการพัฒนาถูกกำหนด และครอบคลุมไว้ด้วยกฎหมาย ซึ่งยึดตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งเป็นหลัก สิ่งที่สามารถจะกระทำได้คือการเป็นสถานที่ให้ความรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ อาจจะเพิ่มเติมเส้นทางศึกษาธรรมชาติ การทำค่ายพักแรมเพื่อการอนุรักษ์ แต่หากทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยว จุดชมวิว จัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกหรือจัดงานต่าง ๆ ในเขตอนุรักษ์ไม่สามารถกระทำได้ หรือจะจัดสร้างสวนสัตว์ นำกรงสัตว์มาตั้งให้เข้าชมก็ไม่ได้ แต่อาจจะกระทำในลักษณะของการนำสัตว์ที่เตรียมปล่อยคืนสู่ธรรมชาติมาปล่อยให้เห็นบ้าง มีทางที่จะเป็นไปได้

2.1 แหล่งเรียนรู้เชิงวิชาการ

แหล่งเรียนรู้เชิงวิชาการ ในที่นี้ก็คือเส้นทางเดินเพื่อศึกษาธรรมชาติที่มีอยู่ในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติมี 3 เส้นทางด้วยกัน ก็คือเส้นทางศึกษาธรรมชาติเขาหินแดง เส้นทางศึกษาธรรมชาติบ้านของเสือ และเส้นทางศึกษาธรรมชาติโป่งช้างเผือก

2.2 แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจะมีอยู่จุดผ่อนปรน 3 ที่ด้วยกัน คือสำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง หน่วยพิทักษ์ป่าห้วยแม่ดี และน้ำตกไขเบอร ซึ่งความจริงแล้วแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าไม่ได้อยู่ตรงบริเวณน้ำตกแต่อยู่บริเวณสันเขา แต่เมื่อมีการติดตั้งป้ายเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทุกคนจึงเข้าใจว่าคือที่ตรงนั้นเป็นต้นไปเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า บริเวณหน่วยพิทักษ์ป่าห้วยแม่ดี จะเป็นเขตของมรดกโลกพอดี ส่วนห้วยขาแข้งมีหลักรมรดกโลกตรงบริเวณโป่งช้างเผือก นั่นคือบริเวณที่เริ่มเข้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ส่วนพื้นที่รอบนอกนั้นเป็นเขตป่าสงวน

2.3 การส่งเสริมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยว

โครงการพัฒนาที่ทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทำร่วมกับชุมชนอยู่แล้ว และอีกส่วนหนึ่งคือการศึกษาเรื่องการวางแผนทางการท่องเที่ยว โดยการแบ่งออกเป็นโซน เป็นทางเลือกให้ชุมชนเลือกในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนโดยรอบที่ใช้พื้นที่ทำการเกษตร ที่เสี่ยงกับการมีปัญหาพื้นที่ป่าเชื้อไทเกอร์โปรเจก โดยมีอาจารย์ทางด้านวนศาสตร์มาทำการศึกษา มีทางออกให้แบ่งออกเป็นเส้นทาง 4 เส้นทาง เส้นไหนควรมีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไร แต่ว่าชุมชนจะเลือกรับหลักการนั้นหรือไม่

2.4 การจัดการพื้นที่เพื่อรองรับการศึกษาธรรมชาติ และส่งเสริมความรู้ด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่า

จากการที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติ ทำให้มีผู้สนใจเข้ามาเยี่ยมชมทัศนศึกษา และจัดกิจกรรมศึกษาธรรมชาติมากขึ้น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ได้กำหนดพื้นที่ด้านตะวันออกของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ในบริเวณที่ไม่มีผลกระทบต่อนิเวศสัตว์ป่ามีศักยภาพเพียงพอ และเหมาะสม เพื่อรองรับการศึกษาธรรมชาติ และนันทนาการให้กับนักเรียนเยาวชน ประชาชน และผู้สนใจทั่วไปโดยดำเนินการใน 3 พื้นที่ ด้วยความสมบูรณ์ขององค์ประกอบ

ทั้งทางด้านกายภาพและชีวภาพ ของบริเวณพื้นที่เพื่อการศึกษาธรรมชาติและนันทนาการ ที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ได้จัดไว้เป็นห้องรับแขก พื้นที่ทั้ง 3 แห่ง จึงเปรียบเสมือนเป็นห้องเรียนห้องสมุดทางธรรมชาติ อันเป็นแหล่งรวบรวมสรรพความรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ในด้านธรรมชาติศึกษา ที่ยังคงเปิดกว้าง รอรับผู้มาเยือนให้มาเรียนรู้ ศึกษา และค้นคว้า ได้ อย่างไม่รู้จบ

3. ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยว

3.1 กำหนดหลักสูตรท้องถิ่น คือ หากคนรุ่นใหม่ ไม่ต้องไปปรับทัศนคติเพราะทัศนคติทุกคนมีอยู่แล้ว แต่จะอย่างไรให้ทัศนคตินั้นถูกพัฒนาขึ้น มีการพัฒนาทัศนคติต่อยอดขึ้นไป ก่อนที่จะเติบโตไปเป็นนักการเมือง นักปกครอง ล้วนอยู่ที่สถาบันการศึกษาซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรง แม้จะเป็นการศึกษานอกระบบ เช่น กศน. ก็ตาม หลักสูตรท้องถิ่นต้องเข้าไปใช้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จึงจะแก้ปัญหาได้ สุดท้ายท้องถิ่นเข้ามาจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีความรู้ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดี

3.2 จัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการ คือภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งจะต้องมีคณะกรรมการเข้าไปร่วมบริหารจัดการ ในปัจจุบันมีการจัดตั้งแล้วแต่ในทางปฏิบัติจริงยังไม่มี อำนาจยังอยู่ที่ห้วยขาแข้งและหัวหน้าอุทยานอย่างเดียว ซึ่งโครงสร้างคณะกรรมการที่ปรึกษา จังหวัดอุทัยธานีมี 29 คน โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นโครงสร้าง และได้มีการเสนอให้มีคณะกรรมการปฏิบัติการพื้นที่ ท้องถิ่น นั่นคือชาวบ้านที่อยู่ประชิดห้วยขาแข้ง เจ้าหน้าที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หน่วยงานต่าง ๆ ให้มีการพูดคุยกัน เช่น ในชุมชนมีกิจกรรมอะไรก็เข้ามาชุมชน เจ้าหน้าที่ลาดตระเวนเข้ามา มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีเวทีร่วมกัน นอกจากนโยบายท้องถิ่น ในระดับปฏิบัติก็ต้องมีเวที ที่องค์การบริหารส่วนตำบล ที่ผู้ใหญ่บ้าน ที่อำเภอด้วย นอกจากเวทีในระดับชาติ คือ ระดับกระทรวง ทบวง กรม ต้องมามุ่งเน้นที่คณะกรรมการปฏิบัติในพื้นที่ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ วัด ผู้นำจิตวิญญาณ ต้องมีเข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการ อาจจะ 1 หรือ 2 ชุด เมื่อมีกิจกรรมที่จะดำเนินการหรือแนวทางในการพัฒนาอย่างไร ก็มานั่งคุยกันปรึกษาหารือร่วมกันพิจารณา ไม่ให้ทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพิจารณาอย่างเดียว

3.3 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา

1) การนำระบบลาดตระเวนเชิงคุณภาพมาใช้ปฏิบัติงาน

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งได้พัฒนาระบบการลาดตระเวนเชิงคุณภาพในการตรวจปราบปรามอย่างเป็นระบบ โดยการพิจารณาบุคลากรที่ทำหน้าที่ลาดตระเวนให้มีความ

พร้อมและจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น GPS กล้องดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งมีระบบฐานข้อมูล MIST ใช้ในการประมวลผลลาดตระเวน และตรวจสอบปัจจัยคุกคามทำให้สามารถตรวจติดตามการกระทำผิดได้ รวมทั้งมีการประชุมเพื่อประเมินสถานการณ์ และวางแผนในการลาดตระเวนในทุกเดือน ปัจจุบันแม้ว่ายังมีการลักลอบล่าสัตว์ป่าอยู่ แต่ยังอยู่ในระดับที่เจ้าหน้าที่สามารถควบคุมได้ โดยเน้นการลาดตระเวนให้ครอบคลุมพื้นที่

2) ด้านมวลชนสัมพันธ์

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งร่วมกับสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมให้ชาวบ้านและเยาวชนในพื้นที่เข้ามาร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยผ่านกิจกรรมการเข้าร่วมประชาคมหมู่บ้าน การประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน เพื่อชี้แจงข้อมูลข่าวสารและรับฟังปัญหาจากชาวบ้านในพื้นที่ โครงการฝึกอบรมการใช้คู่มือกิจกรรมธรรมชาติเพื่อการอนุรักษ์โครง การจัดตั้งเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์ผืนป่ามรดกโลกเพื่อเป็นเครือข่ายในการอนุรักษ์ และการจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ในที่สาธารณะในโอกาสต่าง ๆ ร่วมทั้งการร่วมงานประเพณีสำคัญในชุมชน

3) การมีส่วนร่วมจากบุคคลภายนอก

การจัดการพื้นที่อนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วม โดยปฏิบัติงานร่วมกับคณะกรรมการอนุรักษ์ผืนป่าตะวันตกประจำจังหวัดอุทัยธานี และคณะกรรมการที่ปรึกษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งเพื่อประสานความร่วมมือกับหลายภาคส่วนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

3.4 แนวทางกลยุทธ์อื่น ๆ เพิ่มเติม ที่จะดำเนินการต่อไป

การสร้างเครือข่าย เครือข่ายองค์กรเป็นช่องทางที่มีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับการดำเนิน กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพภาคประชาชน (Burke, A, 1999)

1. เครือข่ายภาคประชาชน

เครือข่ายภาคประชาชน เป็นการรวมตัวของภาคประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในชุมชนชนบท เป็นการรวมของปัจเจกบุคคล กลุ่มคนและเครือข่าย โดยอาศัยวัฒนธรรมชุมชน กระบวนการทำงานร่วมกับภาคอื่น ๆ และระบบเทคโนโลยี เป็นเครื่องหนุนเสริมให้เกิดการรวมตัว โดยเครือข่ายภาคประชาชนเกิดขึ้นทั้งจากการเห็นความจำเป็นในการรวมพลังเพื่อแก้ไขปัญหา เกิดจากการเรียนรู้ และการถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกัน โดยเป็นกระบวนการที่เป็นไปตามธรรมชาติ และเกิดขึ้นจากการส่งเสริมโดยหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ต้องการให้องค์กร ชุมชน และสังคม มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการที่จะพัฒนาตนเองตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของภาครัฐหรือหน่วยงานที่กำหนดไว้

2. เครือข่ายภาครัฐ

ภาครัฐเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมให้ดำเนินไปอย่างเป็นระบบด้วยนโยบายของภาครัฐแต่ละช่วงเวลา แต่ด้วยระบบที่มีมาอย่างยาวนานนั้น ได้สร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และการรวมศูนย์ที่ยากแก่การนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม เพราะเป็นการวางรากฐาน การวางแผนที่มาจากส่วนบนหรือผู้มีอำนาจ การสร้างอำนาจนิยมของภาครัฐดังกล่าว ได้กลายเป็นการสะสมปัญหาเชิงโครงสร้างให้เกิดขึ้นอีกต่อกระบวนการพัฒนาในสังคมไทยในช่วงที่ผ่านมา แต่อย่างไรก็ตาม ในระยะต่อมาภาครัฐเองก็ได้มีการปรับตัว ปฏิรูปกระบวนการทำงาน โดยการสนับสนุนกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น การส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีการรวมกลุ่ม เป็นเครือข่ายและ มีการปรึกษาหารือกันมากขึ้น โดยผ่านช่องทางด้านกฎหมาย และกระบวนการทำงาน โดยกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพัฒนาภาครัฐนั้น จะมีการดำเนินการในลักษณะของงานด้านการพัฒนาชุมชนที่ภาครัฐเป็นผู้ให้แนวคิด กระบวนการทำงานมากกว่ากระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ของภาคประชาชน และการส่งเสริมความเป็นเครือข่ายของภาครัฐนั้น มักจะเป็นการจัดตั้งมากกว่าเน้นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของภาคประชาชน

3. กระบวนการทำงานของเครือข่าย

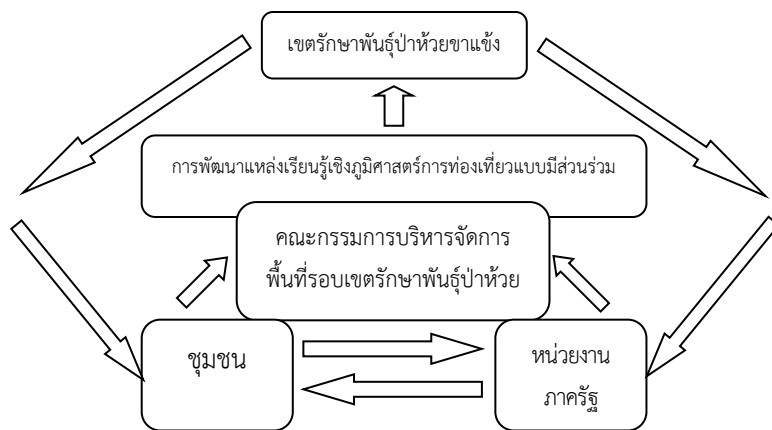
การทำงานร่วมกัน ถือได้ว่า เป็นภารกิจที่สำคัญของการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย กล่าวคือ ความเป็นเครือข่ายมีความสัมพันธ์กับงาน และสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน ซึ่งงาน/ภารกิจและความเป็นภาคีต่อกันนั้น จะนำไปสู่การเรียนรู้และการสร้างกระบวนการความเคลื่อนไหวทางสังคม ดังนั้นกระบวนการทำงานของเครือข่าย สามารถพิจารณาได้จากการทำงาน สัมพันธภาพการเรียนรู้และความเคลื่อนไหวที่นำไปสู่การจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ภายใต้บริบทที่เกิดขึ้น โดยแต่ละเครือข่ายก็มีกระบวนการทำงานที่แตกต่างกันไปตามสถานการณ์และเป้าหมายที่กำหนด ในที่นี้จะกล่าวถึง กระบวนการทำงานของเครือข่ายต่าง ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่างานวิจัยเรื่อง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวในมรดกโลกห้วยขาแข้ง มีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับขอบข่ายวิชาภูมิศาสตร์ที่กล่าวว่า ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ (Economic Geography) คือ วิชาที่ศึกษาทรัพยากร และกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญของโลก โดยวิเคราะห์ปัญหาทางธรรมชาติ และปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อ

กิจกรรมทางเศรษฐกิจของดินแดนต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวของสำนักงานการท่องเที่ยว ที่ได้แบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้ 1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3. การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม 4. การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่น และ 5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และกีฬาเป็นการท่องเที่ยวเพื่อบำบัดโรค (อรนุชศิลป์ มณีพันธ์, 2547)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ได้จากการวิจัย

จากภาพอธิบายได้ดังนี้ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยได้ผลการวิจัย และสามารถอธิบายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง ได้ว่า ชุมชนที่อยู่ประชิดห้วยขาแข้งต้องตระหนักถึงจุดแข็งหรือต้นทุนที่ตนเองมี กำหนดแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวที่ชุมชนจะดำเนินการ ประสานงานร่วมกับหน่วยงานรัฐบาล โดยการจัดตั้งเครือข่ายเพื่อความร่วมมือในด้านต่าง ๆ เช่น แผนงาน งบประมาณ การส่งเสริมในด้านองค์ความรู้ แล้วจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่รอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง นำเสนอไปตามขั้นตอนผ่านการพิจารณาจากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง พิจารณาร่วมกันแล้วจัดทำเป็นโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวโดยที่ชุมชนได้มีส่วนร่วม แล้วนำโครงการไปสู่การปฏิบัติภายในชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. วางแผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่ครอบคลุมและเกิดประโยชน์ต่อชุมชน รวมถึงไม่ขัดต่อกฎหมายหรือข้อบังคับต่าง ๆ
2. จัดตั้งคณะกรรมการติดตาม ประเมินผล อย่างเป็นรูปธรรม จากบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ที่มีความเกี่ยวข้อง ทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ และเซตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ศึกษาผลผลิต ผลกระทบที่เกิดขึ้นและแนวทางในอนาคต

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

1. ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องลงพื้นที่ สำนวญความคิดเห็นของชุมชน จัดทำข้อมูลชุมชนในทุกด้าน แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และส่งเสริมให้ชุมชนได้ใช้ต้นทุนของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว
2. ควรมีนักวิชาการ เจ้าหน้าที่ ที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปพูดคุยกับชุมชน กระตุ้นให้ชุมชนเห็นจุดเด่นของตน แล้วนำมาพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์ ทั้งในส่วนที่เป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรม และถิ่นที่อยู่อาศัย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยชาติพันธุ์ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของชุมชนโดยรอบเซตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลอนุรักษ์ผืนป่ามรดกโลกห้วยขาแข้ง

เอกสารอ้างอิง

- บริษัท ปตท. สำนวญและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน). (2556). *คู่มือแนะนำเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่ามรดกโลกทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง*. กรุงเทพฯ: บริษัท ทวีวัฒน์การพิมพ์ จำกัด.
- วีระยา โอชะกุล. (2560, 22 พฤษภาคม). บริบทและสภาพปัญหาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์ในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง. (นายประคอง มาโต, ผู้สัมภาษณ์).
- สมบัติ ชูมา. (2560, 22 พฤษภาคม). บริบทและสภาพปัญหาแหล่งเรียนรู้เชิงภูมิศาสตร์ในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง. (นายประคอง มาโต, ผู้สัมภาษณ์).

อรนุช ศิลป์ มณีพันธ์. (2547). ลักษณะชายฝั่งทะเลที่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สาขาวิชาภูมิศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Burke, A. (1999). *Communications & Development: a practical guide*. London: Social Development Division Department for International Development.

วิถีการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม

Way of living of the elderly according to Buddhist principles

พระครูสิริภุรินัทธ (ภุรินัทธ ดิษสวรรณ)¹

Phrakhrusiriphurinithat (Phurinat Dissawan)

Received: March 30, 2019

Revised: June 4, 2019

Accepted: June 10, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม พบว่า ปัจจุบันประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างมาก สภาพของสังคมไทยและสังคมต่างชาติทั่วโลกไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ และมีการทอดทิ้งผู้สูงอายุกันมาก การเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันทำให้วิถีชีวิตของผู้สูงอายุต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพที่เป็นอยู่ จึงทำให้เกิดปัญหาทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสุขภาพ การใช้ชีวิตของผู้สูงอายุในปัจจุบันส่วนใหญ่มีปัญหาค่อนข้างมาก อันเนื่องมาจากหลายปัจจัย จึงจำเป็นต้องมีแนวทางเพื่อนำมาพัฒนาผู้สูงอายุให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม สิ่งที่ควรคำนึงถึง คือ สุขภาพของผู้สูงอายุ สิ่งที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขคือ คนในครอบครัว นอกจากนี้คำสอนในทางพระพุทธศาสนา สอนให้รู้จักธรรมชาติของชีวิตให้รู้จักตนเอง พิจารณาแก้ไขตนเองด้วยหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเรียกว่าหลักธรรม โดยการใช้หลักธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเรียกว่า ทิฏฐิธัมมิกัตถะ พึงดำรงตนอยู่ในหลักธรรมที่เหมาะสมแก่ตนเอง ใช้การดำเนินชีวิตตามหลักไตรสิกขา นำหลักธรรมมาส่งเสริมและแก้ไขปัญหาวิถีชีวิตของผู้สูงอายุให้เกิดความสงบสุข ร่มเย็น เพื่อเป็นการดับทุกข์ทางกาย ทางจิตใจ ด้านสุขภาพ ก่อให้เกิดความสุขสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติ

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Faculty of Education of Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding author, e-mail: dechrit.ots@mcu.ac.th, Tel. 094-965-3456

คำสำคัญ: วิถีชีวิต, ผู้สูงอายุ, สุขภาพ, ทิฏฐิธัมมิกัตถะ, ไตรสิกขา

Abstract

This research has three objectives to study “Way of living of the elderly according to Buddhist principles”, the findings of the study were as follows the population of the elderly is increasing significantly. The condition of Thai society and foreign society around the world does not give priority to the elderly and there is a lot of elderly who are abandoned. The current social changing make the way of living of the elderly changes according to their livelihood as it is causing physical, psychological and health problems. Most of elderly people have quite a lot of problems due to many factors therefore it is needed to have a guideline to develop the elderly to be able to live in the society appropriately. Thing that should be considered is the health of the elderly and helps them to be happy is their family. In addition, Buddhism teaches people to know the nature of life which is knowing oneself as one must consider oneself with the teachings of the Buddha called Dhamma and using the principles called Thithithamakatttha as a way of life. The elderly people should maintain themselves in this Buddhist principles that is appropriated for themselves and living according to the threefold principles. following the principles to promote and solve the problems of elderly life and create tranquility in order to end the physical, mental and health suffering and causing happiness and being able to live with others normally.

Keywords: Way of life, Elderly, Health, Thithithamakatttha, Threefold principles

บทนำ

การมีอายุยืนถือเป็นพรสำคัญประการหนึ่งสำหรับชีวิตของแต่ละคน ดังมีคำอวยพรว่า “ขอให้มียูมั่งขวัญยืน” แต่การที่แต่ละสังคมมีคนอายุยืนมากขึ้น ในขณะที่คนในวัยอื่นๆ โดยเฉพาะวัยเด็ก วัยรุ่น และวัยทำงาน ยังคงที่หรือลดน้อยลงอันเนื่องมาจากหลายสาเหตุ โดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้า ด้านการแพทย์และสาธารณสุขที่ทำให้การวางแผนครอบครัวได้ผลดี

และช่วยให้คน มีสุขภาพอนามัยดีขึ้นและอายุยืนยาวขึ้นกว่าเดิม ผลที่ปรากฏในสังคมไทยในปัจจุบัน คือ การกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) นับตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา ที่ทั่วประเทศมี ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนา ผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2559) มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี ขึ้นไป) เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2561 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561) การดำเนินชีวิต ปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงวิถีไปจากอดีตที่ผ่านมาเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญในด้าน เทคโนโลยีต่างๆ รวมถึงพัฒนาการทางการแพทย์และการสาธารณสุขในปัจจุบันที่มีความก้าวหน้า การพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้สามารถป้องกันและรักษาโรคต่างๆ รวมถึงสามารถชะลอความเสื่อมของ โรคนั้นได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเป็นเหตุให้ประชากรมีช่วงอายุ ยืนยาวมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบัน สังคมไทยกำลังจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุตามคำนิยามขององค์การ สหประชาชาติ (UN) ที่กำหนดไว้ว่าประเทศใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในสัดส่วนเกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ ประเทศนั้นถือว่าได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และจะเป็น สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) เมื่อสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุทุกสิบปีขึ้นไปเพิ่มเป็น ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ การเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทยมีระยะเวลา ที่จะเข้าสู่ภาวะประชากรผู้สูงอายุค่อนข้างสั้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วหลายๆ ประเทศ ซึ่งปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคมที่ตามมาอย่างเห็นได้ชัด คือ การที่สังคมต้องขาดคนในวัย ทำงาน ซึ่งนับวันมีแต่จะลดลง ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงชีพ และรัฐต้องมีภาระ ด้านงบประมาณสำหรับจัดสวัสดิการต่างๆ ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุมากขึ้น การที่ผู้สูงอายุมี จำนวนเพิ่มมากขึ้น สิ่งที่ควรคำนึงถึงคือผู้สูงอายุควรมีวิถีการดำเนินชีวิตอย่างไร ทั้งนี้เพราะเมื่อ พัฒนาการทางด้านร่างกายมีการเจริญขึ้นไปสู่วัยสูงอายุ พัฒนาการทางด้านร่างกายโดยทั่วไปจะมี ลักษณะเสื่อมถอย ทั้งที่เห็นได้ชัดเจนและไม่ค่อยชัดเจน คุณภาพการทำงานของสมองเสื่อมลงทำให้ จำได้ยากขึ้น (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540) ทุกสิ่งที่กล่าวมานี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญ การ ดูแลสุขภาพผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างสิ่งที่ผู้สูงอายุควรได้รับ พร้อมกันนี้ การนำแนวคิดทาง พระพุทธศาสนา กล่าวคือหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา มาเป็นแนวทางการดูแลสุขภาพที่ สอดคล้องนำไปสู่การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวมได้อย่างเหมาะสม และนำหลักไตรสิกขาไปพัฒนา ผู้สูงอายุให้ครบทั้ง 4 ด้าน คือ กาวนา 4 ประกอบด้วย กายกาวนา คือ การดูแลตนเองด้วย กายภาพ ศีลกาวนา คือ การดูแลตนเองด้านสัมพันธภาพกับผู้อื่น จิตตกาวนา คือ การดูแลสภาวะ จิตใจตนเอง และปัญญากาวนา คือ การคิดพิจารณาทุกสิ่งอย่างรอบคอบ

ความหมายสุขภาพผู้สูงอายุ

กระแสการดูแลสุขภาพได้เปลี่ยนไปจากเดิมจากที่เคยให้ความสำคัญเฉพาะร่างกายเท่านั้น มาเริ่มให้ความสำคัญกับจิตใจและเกิดความเชื่อมโยงระหว่างการดูแลสุขภาพกายและการดูแลสุขภาพใจให้มีความสัมพันธ์กันองค์การอนามัยโลกได้จัดตั้งขึ้น (World Health Organization (WHO), 2014) โดยเรื่องของสุขภาพมีการขยายความกว้างขึ้นไปอีกว่า ไม่เพียงแต่ร่างกาย จิตใจ สังคม แต่มีความหมายครอบคลุมถึงสิ่งที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Spiritual well-being ด้วย (อ้างใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549) ดังนั้น วิถีชีวิตจะต้องเชื่อมโยงกับทุกสิ่งซึ่งพฤติกรรมจะเป็นการแสดงออกที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (Phra Brahmamagunabhorn, 2016) จึงได้ให้คำจำกัดความหมายใหม่ว่า สุขภาพ (Healthy) หมายถึง สภาวะที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจและการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุขและมีได้หมายความว่าเฉพาะแต่การปราศจากโรคและทุพพลภาพเท่านั้น ในปัจจุบันได้นำเอาคำว่าสภาวะ (Well-being) หมายถึง สุขภาพองค์รวมของชีวิตทั้งหมด คือ รวมทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อมและปัญญา (พระครูภาวนาโพธิคุณ, 2552) ในด้านมิติทางพระพุทธศาสนาได้แยกคำว่าสุขมี 2 อย่างคือ กายิกสุข คือ สุขทางกาย และเจตสิกสุข คือ สุขทางใจ “สภาวะ” หรือ “สุขภาพ” ในภาษาบาลีเดิมเป็นคำเดียวกัน และ “สภาวะ” เป็นคำเดิมในภาษาบาลี เราใช้คำในภาษาไทยที่แผลง “ว” เป็น “พ” เป็นคำว่า “สุขภาพ” เรื่อยมา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549) เมื่อความหมายของคำว่า สุขภาพ คือ สุขภาพทางกาย จิต สังคม ปัญญา จึงสื่อความหมายใกล้ความสุข ภาวะที่ปลอดทุกข์ เป็นสุข เป็นภาวะที่สมบูรณ์ คำสมัยใหม่เรียกว่า “องค์รวม” ความสุขแนวพุทธ หรือสุขภาพแนวพุทธ ประกอบด้วยลักษณะที่เป็นวิชา (ความสว่างผ่องใส) วิมุตติ (ความหลุดพ้นเป็นอิสระ) วิสุทธิ (ความหมดจดไม่ขุ่นมัวเศร้าหมอง) สันติ (ความสงบ ไม่ร้อนรน กระวนกระวาย) ซึ่งเป็นอารมณ์ เป็นความดีงามของชีวิต (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2548)

จากความหมายที่กล่าวมา จึงสรุปความหมายว่า สุขภาพ หมายถึง การมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี พร้อมทั้งจะใช้ชีวิตอยู่กับสภาพแวดล้อมรอบตัวได้อย่างมีความสุข ปราศจากทุกข์ ปราศจากโรค และทุพพลภาพ หากผู้ที่สามารถดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรงอยู่เสมอ นั้น ผู้สูงอายุมักประสบปัญหาด้านต่างๆ มากบ้าง น้อยบ้าง ขึ้นอยู่กับสภาพร่างกายและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้สูงอายุโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาสุขภาพ นอกจากจะพบกับปัญหาด้านความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายส่งผลต่อสุขภาพที่อ่อนแอลง การช่วยเหลือตนเองลดน้อยลงแล้ว ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุเพราะว่าบุคคลในครอบครัวเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนำไปสู่การเปลี่ยนบทบาทต่างๆ ของ

ผู้สูงอายุ จากสถานะที่ดูแล ตนเองได้ สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่พึ่งพาผู้อื่น สามารถทำงาน และเกื้อกูลบุตรหลานในครอบครัวได้ ไปสู่สถานะที่พึ่งพาอาศัยและรับการดูแลจากบุตรหลานหรือสมาชิกในครอบครัว ดังนั้นผู้สูงอายุจึงต้องรับบทบาทหน้าที่ในการผู้ดูแลสุขภาพตนเอง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่กำลังหลั่งไหลเข้าสู่สังคมไทย กับสถานการณ์ในปัจจุบันที่คนรุ่นใหม่กำลังซึมซับความคิดและวิถีการดำเนินชีวิตทั้งทุนนิยมและบริโภคนิยมจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตไปแล้ว วัฒนธรรมและประเพณีแบบไทยๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและมีคุณค่าต่อผู้สูงอายุอาจเปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับจำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุกำลังเพิ่มขึ้นอย่างมาก ซึ่งอีกไม่นานสังคมไทยก็จะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างแท้จริง ผู้สูงอายุก็นับเป็นทรัพยากรที่ยังทรงคุณค่า เพราะเป็นแหล่งรวบรวมความรู้และประสบการณ์ในแง่มุมต่างๆ อันจะช่วยเป็นแรงผลักดันในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพในอนาคต การวางแผนทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศด้วย แม้ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไว้โดยเฉพาะ แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรพุทธศักราช 2540 ยังได้กำหนดไว้ชัดเจนในมาตรา 54 และมาตรา 50 ถึงภารกิจที่จะต้องมีการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ ซึ่งปัจจุบันก็ได้มีการจัดทำแผนผู้สูงอายุ และกำหนดให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ ซึ่งรัฐได้กำหนดแนวนโยบายทางด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา วัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยได้กำหนดให้ครอบคลุมเกี่ยวกับการคุ้มครอง ส่งเสริม และ สนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงยังมีการจัดวางนโยบายและสวัสดิการอื่นๆ อีก อย่างไรก็ตามสังคมยังมีผู้สูงอายุยังมีอีกหลายภาคส่วนยังไม่ได้รับการดูแลหรือการจัดสรรสวัสดิการและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้เป็นไปตามหลักการในการเคารพสิทธิของผู้สูงอายุ จึงจำเป็นต้องพัฒนาหรือหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข และพึงพอใจสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสมช่วยเหลือตนเองได้ตามอัตภาพ ไม่เป็นภาระให้แก่ผู้อื่นและดำรงไว้ซึ่งการมีคุณค่าในตนเอง ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว (ธันวา บัวมี, 2561)

การประเมินคุณภาพชีวิตแห่งองค์การอนามัยโลก ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตในลักษณะที่เป็นการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลตามบริบทของวัฒนธรรมและระบบค่านิยมซึ่งสัมพันธ์กับเป้าหมาย ความคาดหวัง และมาตรฐานที่ตนตั้งใจไว้ คุณภาพชีวิตมีโครงสร้าง

หลากหลายมิติโดยจะมีความเกี่ยวข้องกับด้านกายภาพ ด้านจิตใจ ด้านสังคม สิ่งที่ได้รับรู้ทางด้านจิตใจ ซึ่งมีผลสุขภาพกายและใจที่ดี การรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่จะนำมาเป็นตัวชี้วัดถึงคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลสามารถอธิบายได้ดีที่สุดจากความพึงพอใจที่แต่ละบุคคลได้รับ เช่น สภาพที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับชีวิต การจัดระบบและบริการทางสังคม ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ในสังคม คุณภาพชีวิตมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับขอบเขตที่หลากหลายของชีวิตไม่ว่าจะเป็นทางกายภาพ ทางจิตใจ สภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์ทางสังคม และสุขภาพส่วนบุคคล ตัวแปรที่จะสะท้อนถึงความเข้าใจในความพึงพอใจในชีวิต ได้แก่ ระดับการศึกษา ชีวิตในครอบครัว สถานที่อยู่อาศัยและงานที่ทำมีหลักฐานจากงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าตัวแปรด้านสุขภาพ ด้านการดำเนินชีวิต และด้านการมีงานทำมีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ โดยการมีงานทำไม่ว่าจะเป็นแบบเต็มเวลาหรือบางเวลามีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุที่ผู้สูงอายุที่ไม่มีงานทำ

คุณภาพชีวิตจะเกี่ยวข้องกับลักษณะที่เป็นการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคล โดยมีโครงสร้างหลากหลายมิติที่มีความเกี่ยวข้องกับด้านกายภาพ ด้านจิตใจ ด้านสังคมด้านสภาพแวดล้อม และด้านสุขภาพ รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การดำเนินชีวิต โดยได้กำหนดให้ครอบคลุมเกี่ยวกับการคุ้มครอง ส่งเสริม และ สนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

พัฒนาการแนวคิดทางพระพุทธศาสนาต่อการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญกับบุคคลเป็นอย่างมาก กล่าวคือ บุคคลทุกคนต่างมีศักยภาพในตนเอง บุคคลจะดีหรือร้ายย่อมขึ้นกับตนเองเท่านั้น เพราะตนเองเป็นผู้กำหนดบทบาทชีวิตเอง แนวคิดนี้รวมไปถึงการดูแลสุขภาพของตนเองด้วยการดูแลสุขภาพในแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ความสำเร็จของการรักษาสุขภาพทางกายเพื่อดำรงไว้ โดยถือว่าเป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่งของชีวิตที่ดีในระดับทฤษฎีนี้มีกัตตะ คือ ประโยชน์ปัจจุบัน ดังนั้นแล้วแสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพเป็นอย่างมาก พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชีวิตที่ต้องประกอบด้วยธาตุ 4 ชั้น 5 หรือกล่าวโดยย่อ คือ ร่างกายและจิตเจตนา เมื่อชีวิตประกอบด้วยปัจจัยทั้งสองอย่างและการจะดูแลสุขภาพหรือการดูแลสุขภาพจะต้องให้ความสำคัญของทั้งสองปัจจัยนี้ เพราะทั้งสองปัจจัยนี้มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงถึงกัน หากปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งบกพร่องไปอาจส่งผลกระทบต่อด้านหนึ่งอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ จึงกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาพิจารณาการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม กล่าวคือ การเล็งเห็นความสำคัญของ

ความสัมพันธ์ทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ เพราะชีวิตโดยตัวของมันเองเป็นองค์รวมอยู่แล้ว ถ้าองค์รวมอันใดอันหนึ่งติดขัดแปรปรวนไม่เป็นไปตามปกติ องค์รวมก็ย่อมมีความวิปริตแปรปรวนไปด้วย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549) การพิจารณาชีวิตที่มีองค์ประกอบเป็น ธาตุ 4 ชั้น 5 หรือ ร่างกายและจิตใจนั้น สะท้อนให้เห็นว่าการจะดำเนินชีวิตขึ้นมาได้ต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆ นั่นคือ ชีวิตมีลักษณะเป็นองค์รวมที่มีความสัมพันธ์กัน พระพุทธศาสนาจึงเน้นระบบความสัมพันธ์มากกว่าจะมุ่งแค่แยกแยะองค์ประกอบ เพราะจากองค์รวมที่สัมพันธ์กันเป็นระบบที่ดี ก็จะเป็นองค์รวมที่สมบูรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549) และการจะพัฒนาองค์รวมให้สมบูรณ์ไปในการดำรงชีวิตได้นั้น ต้องคำนึงถึงสามด้านที่เป็นองค์รวมแห่งระบบการดำเนินชีวิต (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549, หน้า 37-38) กล่าวคือ ด้านที่ 1 เป็นการติดต่อสื่อสารกับโลก คือ การสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทาง ผัสสหวาร การดูแลสุขภาพที่ดีได้ หมายถึง จะต้องเกี่ยวพันกับการดำเนินชีวิตประจำวันด้วย บุคคลสามารถกระทำสิ่งที่ถูกต้องได้โดยหลักการในการควบคุมร่างกายและจิตใจ และเมื่อพิจารณาให้ละเอียดจะพบว่า ด้านที่ 1 เป็นการสื่อสารกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นแล้วจึงต้องระวังการรวมด้านร่างกายหรือผัสสหวาร จึงเปรียบเสมือนเป็นศีล ส่วนด้านที่ 2 เป็นภาวะด้านจิตใจ การควบคุมจิตใจให้มีสมาธิรับรู้และเสพข้อมูล จึงเปรียบเสมือนเป็นสมาธิ ส่วนด้านที่ 3 ปัญญา คือ ความรู้คิด คอยชี้แนะสู่การกระทำที่ถูกต้อง จึงเปรียบเสมือนเป็นปัญญา ดังนั้นแล้วทั้งสามด้านที่กล่าวมาเปรียบเสมือนไตรสิกขานั้นเอง ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักที่ครอบคลุมการกระทำทั้งร่างกายและจิตใจ กล่าวคือ เป็นการดูแลสุขภาพของตนเองแบบองค์รวม

การที่จะดูแลสุขภาพให้ครอบคลุมแบบองค์รวมได้นั้น การควบคุมร่างกายและจิตใจเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง การดำเนินชีวิตที่มีองค์รวม 3 ด้าน คือด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ด้านภาวะจิตและด้านปัญญา องค์รวม 3 ด้านดังกล่าวจึงมีชื่อว่า ไตรสิกขา กล่าวคือ 1) การพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม เรียกรวมกันว่า ศีล 2) การพัฒนาภาวะจิต และสุขภาพให้เป็นจิตใจที่ดีงาม เข้มแข็ง มีความสุข โดยมีเจตจำนงที่เป็นกุศลและมีสภาพเอื้อพร้อมต่อการใช้งานทางปัญญา เรียกสั้นๆ ว่า สมาธิ 3) การพัฒนาปัญญา ให้รู้เข้าใจมองเห็นตามเป็นจริงที่จะทำให้ปรับปรุงทุกอย่างทุกด้านอย่างถูกต้องได้ผลจนหลุดพ้นจากปัญหาคับทุกข์ได้ ทำให้เป็นอิสระ สดใสเบิกบาน สุขสงบอย่างแท้จริง เรียกง่ายๆ ว่าปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549) การดำเนินชีวิตเป็นองค์รวมนั้นทั้ง 3 ด้าน ต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงถึงกันอย่างต่อเนื่อง เมื่อทั้ง 3 ระบบมีความสำคัญและสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา จะเป็นเกราะป้องกันชีวิต (พระธรรมสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่ोजรัญ ฐิตธัมโม), ม.ป.ป.) ช่วยให้

มีสุขภาพที่ดี หลักไตรสิกขา อันประกอบด้วยศีล เพื่อควบคุม กาย วาจา ส่วนสมาธิ ควบคุมจิต และส่งเสริมจิตให้เกิดปัญญาและในการดำเนินชีวิตประจำวันจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสังคมนับเป็นองค์กรรวมใหญ่ที่บุคคลเป็นปัจจัยย่อยที่สามารถสร้างให้องค์กรรวมใหญ่สมดุลได้ กล่าวคือ หากบุคคลมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ย่อมประพาสสิ่งที่ปกติ ไม่สร้างปัญหา สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อครอบครัวและสังคมต่อไป เมื่อองค์กรรวมย่อย (บุคคล) ดี ย่อมส่งผลให้องค์กรรวมใหญ่ (สังคม) ดีไปด้วย เพราะทุกสิ่งเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงถึงกันเป็นองค์กรรวม องค์กรรวมแห่งความสุข

การประยุกต์แนวคิดทางพระพุทธศาสนาต่อการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุสู่การดำเนินชีวิตที่ดีงาม

พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการดูแลตนเอง คือ หลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักการในการดูแลตนเอง และระวังตนเองในเรื่องของร่างกายและจิตใจ กล่าวคือ หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา โดยหลักของศีลช่วยให้บุคคลสำรวมระวังในเรื่องของความประพฤติทางร่างกาย วาจา ให้มีความเป็นปกติ ส่วนหลักของสมาธิช่วยให้บุคคลสำรวมพัฒนาจิตใจ เพื่อเตรียมพร้อมสู่การพัฒนาปัญญาต่อไป หลักของปัญญาช่วยให้บุคคลเห็นทุกสิ่งตามความเป็นจริง เกิดปัญญาในการดำรงชีวิตประจำวัน ดังนั้น แล้วเมื่อบุคคลปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา จึงนับได้ว่าบุคคลได้สำรวมระวังรักษาร่างกาย จิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อม กล่าวได้ว่าเป็นการดูแลตนเองแบบองค์รวม หากจะกล่าวไตรสิกขา ก็คือการพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตที่ดีงามถูกต้อง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) และเมื่อบุคคลต้องการประยุกต์นำแนวคิดทางพระพุทธศาสนา คือ หลักไตรสิกขา มาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงามได้นั้น หลักไตรสิกขาเปรียบเสมือนหลักการ โดยหลักการนี้สามารถนำไปใช้พัฒนาในด้าน 4 ด้าน หรือภาวนา 4 กล่าวได้ว่า หลักไตรสิกขา และภาวนา 4 เป็นการดูแลด้านร่างกายและจิตใจให้สัมพันธ์เชื่อมโยงสมดุลอย่างปกติ หรือเป็นองค์กรรวมของบุคคลนั่นเอง ซึ่งองค์กรรวมจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความสัมพันธ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อม จะขาดด้านใดด้านหนึ่งไปไม่ได้ การดูแลตนเองแบบองค์รวม

หลักไตรสิกขาเป็นหลักการถูกนำไปใช้พัฒนาในด้าน 4 ด้าน คือ หลักภาวนา 4 ภาวนา ในภาษาบาลี ให้ความหมายว่า วัฒนฺนา คือ วัฒนฺนา แปลว่า ทำให้เจริญ ทำให้เป็น ทำให้มีขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549) ภาวนาจึงแปลว่า การทำให้มีขึ้น เป็นขึ้น การทำให้เกิดขึ้น การเจริญ การบำเพ็ญ การพัฒนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557) การทำให้มีให้เป็นขึ้น (พระธรรมกิตติวงศ์, 2550, หน้า 487) ดังนั้น ภาวนา 4 จึงหมายถึง การพัฒนา 4 ด้าน หรือการทำ

ให้ 4 ด้าน มีความเจริญขึ้นมา โดยภาวนา 4 มีการพัฒนา 4 ด้าน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2549) ดังนี้คือ

1. การพัฒนาด้านร่างกาย (กายภาวนา)

กายภาวนาหรือการพัฒนาร่างกายให้สัมพันธ์กับทางกายภavnันเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุไม่ควรมองข้าม การรู้จักใช้อินทรีย์อย่างมีสติ เลือกที่จะ ดูเป็น ฟังเป็น กินด้วยปัญญา เสพปัจจัย 4 และสิ่งของเครื่องใช้อย่างฉลาด ไม่มั่วเมาหรือลุ่มหลง จะส่งผลให้ผู้สูงอายุ มีสุขภาพแข็งแรง ปัจจัยด้านกายภavnาจึงเป็นปัจจัยด้านหนึ่งที่ผู้สูงอายุสามารถประยุกต์ใช้ได้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อชีวิตที่ดีงามต่อไป

2. การพัฒนาด้านสัมพันธภาพทางสังคม (ศีลภavnา)

การพัฒนาด้านสัมพันธภาพทางสังคม หรือศีลภavnา เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งนับเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงออกทางร่างกาย การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมดีงามในความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ โดยมีวินัย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี กล่าวอีกนัยหนึ่งคือมีการปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี ดังนั้นแล้วศีลภavnาสำหรับผู้สูงอายุจึงหมายถึงการมีปฏิสัมพันธ์ดีกับบุคคลรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้อง เพื่อน การมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลรอบข้าง ผู้สูงอายุที่มีความสุขต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอยู่ได้อย่างเหมาะสม เช่น การปรับตัวเพื่อเตรียมรับสภาพร่างกายที่เริ่มเสื่อมโทรมลง การปรับตัวยอมรับภาวะความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น โดยการปรับตัวในวัยสูงอายุมี 2 ประเภทกว้าง ๆ คือ การปรับตัวภายนอก เช่น สุขภาพอนามัย และการปรับตัวภายใน เช่น การทำใจยอมรับการพลัดพราก การสูญเสีย ซึ่งการปรับตัวภายนอกมักง่ายกว่าการปรับตัวภายใน เป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมดีงามในความสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมถึงการไม่เบียดเบียนผู้อื่น พร้อมกับมีวินัยในการดำรงชีวิต เช่น การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การนอนพักผ่อน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสัมพันธภาพทางสังคมที่ส่งผลต่อสุขภาพผู้สูงอายุโดยตรง ดังนั้น หากผู้สูงอายุปฏิบัติตามศีลภavnาจะส่งผลให้สุขภาพ เพราะศีลภavnาเป็นปัจจัยด้านร่างกายที่สามารถพัฒนาด้านร่างกายให้มีความสุขที่ดีได้ เมื่อด้านร่างกายได้รับการพัฒนาแล้ว สิ่งที่ควรพัฒนาต่อไปคือด้านจิตใจ

3. การพัฒนาด้านจิตใจ (จิตตภavnา)

การพัฒนาด้านจิตใจหรือ จิตตภavnาเป็นการทำจิตใจให้เจริญองงาม ดีงาม เข้มแข็งมีความสุข เบิกบาน การที่ผู้สูงอายุจะสุขใจได้ต้องเริ่มที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก่อน หลังจากนั้น ศรัทธาจะช่วยให้ผู้สูงอายุเจริญเมตตาและปฏิบัติสมาธิตามมา ทั้งการเจริญเมตตาและปฏิบัติสมาธิ

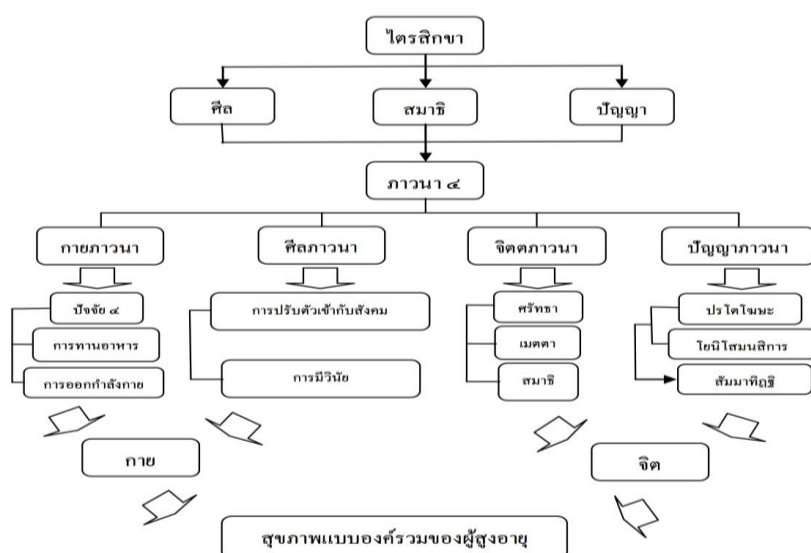
จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่สงบมากยิ่งขึ้น รวมถึงสามารถแก้ปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุให้บรรเทาลงด้วย

4. การพัฒนาด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา)

เมื่อจิตได้รับการพัฒนาแล้ว ย่อมส่งผลให้เอื้อต่อการพัฒนาปัญญาต่อไป การพัฒนาด้านปัญญามีความสำคัญมาก เพราะปัญญาสามารถช่วยให้บุคคลสามารถพิจารณาทุกสิ่งตามความเป็นจริง เกิดความเข้าใจ และสามารถส่งผลให้เกิดการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดได้ การพัฒนาด้านปัญญา หรือปัญญาภาวนา คือ การฝึกอบรมเจริญปัญญา เพื่อสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ให้รู้จักคิดพิจารณา แก้ปัญหา ด้วยปัญญา มีจิตใจเป็นสุข ไร้ทุกข์ ปัญญาเป็นตัวแก้ปัญหาที่แท้จริง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) การจะพัฒนาปัญญาจะต้องอาศัยสมาธิภาวนา เพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญของมรรคในฐานะเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557) ปัญญาภาวนา หรือการพัฒนาปัญญาสำหรับผู้สูงอายุจะเกิดได้นั้น ต้องอาศัยปัจจัยสองตัว คือ ปรโตโฆชะ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก และโยนิโสมนสิการซึ่งเป็นปัจจัยภายใน ปัจจัยทั้งสองเชื่อมโยงสัมพันธ์ก่อให้เกิดสมาธิภาวนา ซึ่งเป็นปัญญาช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าใจความจริง และส่งผลให้อยู่กับความจริงได้อย่างมีความสุขการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาทำให้สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่สำหรับวิธีการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม ดังนี้

ภาพที่ 1 การดูแลตนเองของผู้สูงอายุเชิงพุทธ

จากภาพแสดงการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุเชิงพุทธ ส่องค์ความรู้ในการดำเนินชีวิตที่ดีงามของผู้สูงอายุ โดยใช้หลักธรรมไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อการดูแลสุขภาพตนเอง ซึ่งสามารถแยกย่อยลงสู่การปฏิบัติเพื่อวัดผลได้ คือ หลักภาวนา 4 ประการ ประกอบด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา ซึ่งการนำหลักภาวนา 4 มาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุนั้น สามารถใช้**หลักกายภาวนา**เพื่อดูแลการพัฒนาร่างกายให้สัมพันธ์กับทางกายภาพ การรู้จักใช้อินทรีย์อย่างมีสติ เลือกที่จะดูเป็น ฟังเป็น กินด้วยปัญญา เสพปัจจัย 4 และสิ่งของเครื่องใช้อย่างฉลาด ไม่มัวเมาหรือลุ่มหลง อันจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรง ใช้**หลักศีลภาวนา** หรือการพัฒนาศีล เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่สามารถแสดงออกทางร่างกาย เป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมดีงามในความสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมถึงการไม่เบียดเบียนผู้อื่น พร้อมกับวินัยในการดำรงชีวิต เช่น การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การนอนพักผ่อน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสัมพันธ์ทางสังคมที่ส่งผลต่อสุขภาพผู้สูงอายุโดยตรง เมื่อด้านร่างกายได้รับการพัฒนาแล้ว สิ่งที่ต้องพัฒนาต่อไปคือด้านจิตใจ โดยใช้**หลักจิตตภาวนา** เพื่อเป็นเครื่องมือในการทำจิตให้เจริญองงาม ติงาม เข้มแข็ง ให้ผู้สูงอายุมีความสุข เบิกบาน การที่ผู้สูงอายุจะสุขใจได้ต้องเริ่มที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก่อน หลังจากนั้นศรัทธาจะช่วยให้ผู้สูงอายุเจริญเมตตาและปฏิบัติสมาธิตามมา ทั้งการเจริญเมตตาและปฏิบัติสมาธิจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่สงบมากยิ่งขึ้น และใช้**หลักปัญญาภาวนา** เพื่อการพัฒนาปัญญาสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยสองตัว คือ ปรโตโมหะ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกและโยนิโสมนสิการซึ่งเป็นปัจจัยภายใน ปัจจัยทั้งสองเชื่อมโยงสัมพันธ์ก่อให้เกิดสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นปัญญาช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าใจความจริง และอยู่กับความจริงได้อย่างมีความสุข

บทสรุป

ผู้สูงอายุเป็นวัยแห่งความเสื่อมถอย แนวคิดทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการดำเนินชีวิตที่มีองค์รวม 3 ด้าน มีชื่อว่า ไตรสิกขา กล่าวคือ 1) การพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม เรียกรวมนั้นว่า **ศีล** 2) การพัฒนาด้านจิต และสุขภาพให้เป็นจิตใจที่ติงาม เข้มแข็ง มีความสุข โดยมีเจตจำนงที่เป็นกุศล และมีสภาพเอื้อพร้อมต่อการใช้งานทางปัญญา เรียกสั้นๆ ว่า **สมาธิ** 3) การพัฒนาด้านปัญญา ใหารู้เข้าใจมองเห็นตามเป็นจริงที่จะทำให้ปรับปรุงทุกอย่างทุกด้านอย่างถูกต้องได้ผลจนหลุดพ้นจากปัญหาดับทุกข์ได้ ทำให้เป็นอิสระ สดใสเบิกบาน สุขสงบอย่างแท้จริง เรียกง่ายๆ ว่า **ปัญญา** ซึ่งการดำเนินชีวิตเป็นองค์รวมทั้ง 3 ด้านนั้น ต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงถึงกันอย่าง

ต่อเนื่อง และแนวคิดหลักไตรสิกขา สามารถนำมาพัฒนาตามหลักภาวะ 4 ด้าน ซึ่งการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุสู่การดำเนินชีวิตที่ดีงามได้นั้น ต้องใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการดูแลสุขภาพตนเอง สามารถนำไปพัฒนา 4 ด้าน คือ ภาวะ 4 ประกอบด้วย **กายภาวะ** คือ การดูแลตนเองด้านกายภาพ ให้รู้จักเลือกใช้อย่าง 4 การทานอาหาร และการออกกำลังกาย **ศีลภาวะ** คือ การดูแลตนเองด้านสัมพันธภาพกับผู้อื่น รู้จักการปรับตัวเข้ากับคนอื่นในสังคม มีวินัยในการดำเนินชีวิต **จิตภาวะ** คือ การดูแลสภาวะจิตใจตนเองให้มีความสงบ มีสมาธิ มีความเมตตาต่อตนเองและผู้อื่น และ **ปัญญาภาวะ** คือ การคิดพิจารณาทุกสิ่งอย่างรอบคอบ มีสัมมาทิฐิในการดำเนินชีวิต หากผู้สูงอายุปฏิบัติตามหลักกายภาวะและศีลภาวะแล้วจะทำให้เกิด **ความสุขทางกาย** และปฏิบัติตามหลักจิตภาวะและปัญญาภาวะ จะทำให้เกิด **ความสุขทางใจ** ซึ่งผู้สูงอายุที่ปฏิบัติตามหลักภาวะ 4 โดยสมบูรณ์แล้ว ย่อมส่งผลให้มีความสุขดีตามมา เพราะเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ธันว บัวมี. (2561). แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองน้อย อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท. ใน *โครงการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 17 “บูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน”*, เข้าถึงได้จาก <http://gnru2017.psu.ac.th/proceeding/538-25600830154316.pdf>.
- พระครูภาวนาโพธิคุณ. (2552). ศึกษาตีความสภาวะองค์รวมวิถีพุทธ. *วารสารพุทธศาสตร์-ปรัชญาปริทรรศน์*, 2(1).
- พระธรรมกิตติวงศ์. (2550). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดศัพท์วิเคราะห์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เลียงเชียง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *ทุกข์สำหรับเห็น แต่สุขสำหรับเป็น (แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา)*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ธรรมสาร จำกัด.
- พระธรรมสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่อดำรง จิตธัมโม). (ม.ป.ป.). *หลักประกันชีวิต ทุกลมหายใจใช้เวลาให้เป็นประโยชน์*. กรุงเทพฯ: สถาบันบันลือธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2557). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2557). *พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)*. (พิมพ์ครั้งที่ 39). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2549). *สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- _____. (2548). *สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ, พุทธจักร*, 59(11).
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2559). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.).
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2540). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ. (2561). *ปี 61 ไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ*. เข้าถึงได้จาก <https://bangkok-today.com/web/>.
- Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto). (2016). *Psychology in Human Development. The Natural Way*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- World Health Organization (WHO). (2014). *World Health Statistics 2014*. Geneva: WHO.

นวัตกรรมและการบริหารจัดการ

Innovation and Administration

สมบัติ นามบุรี¹

Sombat Namburi

Received: March 22, 2019

Revised: May 31, 2019

Accepted: June 10, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานวัตกรรมและการบริหารจัดการ พบว่าองค์การที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ต้องมีผู้บริหารที่ความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรม การมีบรรยากาศในการทำงานที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม การยอมรับความผิดพลาดหรือความล้มเหลวอันเป็นผลจากความกล้าเสี่ยง การสื่อสารในระดับเดียวกัน การมีโครงสร้างองค์การที่มีความยืดหยุ่น การมีมุมมองในระยะยาว ตลอดจนการมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์การพัฒนาองค์การว่าจะพัฒนาไปอย่างไร รวมถึงระบบการจัดการความสามารถ และสายการบังคับบัญชาที่แบ่งตามหน้าที่การทำงานของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นนวัตกรรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการพัฒนาคน องค์การ หน่วยงาน รวมถึงความก้าวหน้าของประเทศชาติซึ่งนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้ด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: นวัตกรรม, การบริหารจัดการ

Abstract

This research aims to In order to study Innovation and Administration, the results of this study revealed as follows: the Innovative organizations must have

¹ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต กรุงเทพมหานคร; Rattana Bundit University Bangkok

Corresponding author, e-mail: nickeybat@gmail.com, Tel. 086-7154910

executives who are committed to innovation. To have a working atmosphere that supports innovation. Acceptance of mistakes or failures as a result of risk. Communication at the same level. To have a flexible organizational structure. Having a long-term perspective. The vision and strategy for developing the organization how to develop. Includes a talent management system and the chain of command divided by the functions of each party clearly. Innovation is therefore essential and necessary to be used in the development of people, organizations, and the advancement of the nation. Innovation takes place through the study of theories and practices.

Keywords: Innovation and Administration

บทนำ

เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และธุรกิจ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์การต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องคิดค้น เพื่อสรรค์สร้างสินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้าและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ดังนั้นนวัตกรรมจึงมีความสำคัญกับองค์กรและมนุษย์ทุกคนบนโลก ข้อจำกัดของทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีในโลกในปัจจุบันเริ่มลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ และกำลังจะหมดไปในอนาคต จึงส่งผลให้ธุรกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะธุรกิจที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติต้องพยายามแสวงหาวิธีที่จะทำให้ธุรกิจของตนเองอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนที่เห็นอย่างชัดเจนและกำลังเป็นปัญหาใหญ่ของเศรษฐกิจในโลกก็คือราคาน้ำมันที่สูงขึ้นอย่างมาก ทำให้ธุรกิจรถยนต์ ซึ่งเป็นสินค้าที่ต้องใช้น้ำมันเป็นพลังงานในการขับเคลื่อนต้องพยายามค้นคิดหาพลังงานอื่นมาทดแทน จนเกิดเป็น Hybrid Car รถยนต์ลูกผสมที่ใช้ทั้งน้ำมันและพลังงานไฟฟ้าขับเคลื่อน ทำให้ประหยัดน้ำมันได้อย่างมาก และยังช่วยลดมลภาวะ

สำหรับนวัตกรรมในบริบทขององค์กรหรือกิจการ สามารถแยกมุมมองในการคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ คือเป็นนวัตกรรมที่คิดขึ้นมาเพื่อรองรับและตอบสนองความต้องการใหม่ ๆ ของลูกค้าโดยเฉพาะ เป็นการพัฒนาและนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านเทคโนโลยีหรือวิธีการใช้ รวมไปถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น การสร้างสรรค์พัฒนาหรือสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในกระบวนการทำงาน ไม่ว่าจะเป็น

กระบวนการผลิต การส่งมอบ ขั้นตอนหน้าที่รับผิดชอบ ลักษณะงาน และเป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนยุทธศาสตร์หรือวิธีดำเนินธุรกิจแบบใหม่ ๆ ทั้งระบบ

ความหมายและแนวคิดนวัตกรรมและการบริหารจัดการ

ความหมายของนวัตกรรม

นวัตกรรม (Innovation) มีรากศัพท์มาจาก innovare ในภาษาละติน แปลว่า ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา การนำแนวความคิดใหม่หรือการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบ ใหม่ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือก็คือ “การทำในสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่นโดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (Change) ที่เกิดขึ้นรอบตัวเราให้กลายมาเป็นโอกาส (Opportunity) และถ่ายทอดไปสู่แนวความคิดใหม่ที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม” แนวความคิดนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 โดยจะเน้นไปที่การสร้างสรรค์ การวิจัยและพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อันจะนำไปสู่การได้มาซึ่ง นวัตกรรมทางเทคโนโลยี (Innovation Technology)

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของคำว่า นวัตกรรม (innovation) คือ “สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม” และหมายรวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากความสามารถในการใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ และประสบการณ์ทางเทคโนโลยีหรือการจัดการมาพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการผลิต หรือบริการใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ตลอดจนการปรับปรุงเทคโนโลยี การแพร่กระจายเทคโนโลยี การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการฝึกอบรมที่นำมาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะในรูปแบบของการเกิดธุรกิจ การลงทุน ผู้ประกอบการหรือตลาดใหม่หรือรายได้แหล่งใหม่ รวมทั้งการจ้างงานใหม่ นวัตกรรมจึงเป็นกระบวนการที่เกิดจากการนำความรู้และความคิดสร้างสรรค์มาผนวก กับความสามารถในการบริหารจัดการ เพื่อสร้างให้เกิดเป็นธุรกิจนวัตกรรมหรือธุรกิจใหม่ อันจะนำไปสู่การลงทุนใหม่ที่ส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรและประเทศ

เศรษฐชัย ชัยสนธิ (2553) ได้ให้ความหมายของคำว่า นวัตกรรม (Innovation) หมายถึงการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการใหม่ ๆ และยังสามารถหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางความคิด การผลิต กระบวนการ หรือองค์กร ไม่ว่าการเปลี่ยนนั้นจะเกิดขึ้นจากการพัฒนาต่อยอด การเปลี่ยนแปลง การประยุกต์หรือกระบวนการ และในหลายสาขา เชื่อกันตรงกันว่าสิ่งที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเป็นนวัตกรรมได้นั้น จะต้องมีความใหม่อย่างเห็นได้ชัด และความใหม่นั้นจะต้องเพิ่มมูลค่าสิ่งต่าง

ๆ ได้อีกด้วย โดยเป้าหมายของนวัตกรรมคือการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก เพื่อให้สิ่งต่าง ๆ เกิดเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น นวัตกรรมก่อให้เกิดผลิตผลเพิ่มขึ้น และเป็นที่มาสำคัญของความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของชาติ

Toffler (1980) ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้ว่า นวัตกรรม เป็นการผสมผสานระหว่างเครื่องมือกล และเทคนิคต่าง ๆ ที่มี 3 ลักษณะประกอบกันได้แก่ 1) จะต้องเป็นการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ (creative) และเป็นความคิดที่สามารถปฏิบัติได้ (feasible idea) 2) จะต้องสามารถนำไปใช้ได้ผลจริง (practical application) 3) มีการเผยแพร่ออกสู่ชุมชน (Distribution)

Hughes (2003) ให้ความหมายของนวัตกรรม (innovation) ไว้ว่าเป็นการนำวิธีการใหม่ ๆ มาปฏิบัติ หลังจากได้ผ่านการทดลองหรือได้รับการพัฒนามาเป็นขั้น ๆ แล้ว โดยเริ่มมาตั้งแต่การ 1) คิดค้น (Invention) 2) การพัฒนา (Development) หรือ โครงการทดลองปฏิบัติก่อน (Pilot Project) 3) นำไปปฏิบัติจริง (Implement)

โดยสรุปแล้ว นวัตกรรมหมายถึง ความคิดและกระบวนการใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน หรือการพัฒนาดัดแปลงจากของเดิมให้ดีขึ้นและเมื่อนำมาใช้สามารถทำให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวคิดของนวัตกรรมและการบริหารจัดการ

Adair (1996) ได้กล่าวถึง นวัตกรรมและการบริหารจัดการภายใต้องค์ประกอบขององค์การที่มีการสร้างสรรค์ และพัฒนานวัตกรรม ไว้ดังนี้

1) ผู้บริหารจะต้องมีความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรม เนื่องจากผู้บริหารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้เกิดการสร้างนวัตกรรม และการสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่เอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงในองค์การและมีบทบาทเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีภาวะผู้นำในการจัดการและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากรในองค์การ

2) มีบรรยากาศในการทำงานที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมสร้างบรรยากาศในองค์การที่เอื้อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยที่สำคัญ 3 ปัจจัย คือ การกระตุ้นซึ่งกันและกัน (Mutual Stimulation) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และการวิพากษ์วิจารณ์เชิงสร้างสรรค์ (Constructive Criticism) องค์การที่ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมและทำงานเป็นทีมจะต้องกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม มีการแบ่งปันข้อเท็จจริง และข้อมูลที่เกี่ยวข้องแก่พนักงาน รวมทั้งการเตรียมพร้อมในการจัดสรรให้ทรัพยากรที่สำคัญสำหรับ

การศึกษาและการฝึกอบรม มีการสื่อสารภายในองค์กรซึ่งเน้นการสื่อสารโดยการพูดคุยมากกว่า การใช้ลายลักษณ์อักษรและจะให้การเคารพกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน นวัตกรรมต้องการทีมงานที่มีการสื่อสารในแนวขวาง (Lateral Communication) ที่ดีเยี่ยมและมีความยืดหยุ่นของโครงสร้าง

3) การยอมรับความผิดพลาดหรือความล้มเหลวอันเป็นผลจากความกล้าเสี่ยง องค์กรต้องทำให้พนักงานรับรู้ความผิดพลาดหรือล้มเหลวเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้เสมอในการสร้างนวัตกรรมและไม่ใช่สิ่งที่น่ากลัว ความผิดพลาดหรือล้มเหลวจะกลายเป็นบทเรียนที่มีประโยชน์ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน องค์กรและหัวหน้าต้องยอมรับความผิดพลาดหรือความล้มเหลวจากการสร้างนวัตกรรมได้และจะไม่มีการทำโทษสำหรับความผิดพลาดหรือล้มเหลวนั้น แต่พนักงานก็สามารถระมัดระวัง ความผิดพลาดและล้มเหลวที่จะเกิดขึ้นได้โดยการประเมินความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นก่อนการลงมือสร้างสรรค์นวัตกรรม

4) การสื่อสารในระดับเดียวกัน ความเป็นอิสระของการไหลเวียนข้อมูลทำให้ผู้จัดการค้นพบความคิดใหม่ การรวบรวมข้อมูลและสนับสนุนให้เป็นนวัตกรรม ซึ่งเกิดจากการติดต่อสื่อสารที่ใกล้ชิดและความถี่ระหว่างหน่วยงาน ควรเน้นที่การสื่อสารใน แนวขวางเช่นเดียวกับการสื่อสารแนวดิ่งที่เป็นการจัดเตรียมทรัพยากรและข้อมูล

5) โครงสร้างองค์กรที่มีความยืดหยุ่น โครงสร้างองค์กรแบบสิ่งมีชีวิต (Organism) จะมีความยืดหยุ่นและจะส่งผลกระทบต่อบรรยากาศที่ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมมากกว่าโครงสร้างองค์กรแบบเครื่องจักร (Mechanism) ที่มีการควบคุมเข้มงวด ความยืดหยุ่น เป็นกุญแจสำคัญต่อองค์กรอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นความยืดหยุ่นของบุคคล ทีมงาน หรือ องค์กรและสามารถช่วยในการเผชิญหน้าหรือตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ได้สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือการสื่อสารจึงจำเป็นต้องลดอุปสรรคระหว่างพนักงานที่แตกต่างกันน้อยลงด้วย การให้มีช่องทางการสื่อสารแบบเปิดกว้างระหว่างผู้วิจัยกับพนักงานฝ่ายผลิต ผู้วิจัยกับพนักงานการตลาด และผู้วิจัยกับลูกค้า ในองค์กรที่ยืดหยุ่นและเปิดนั้น มีการปรับตัวให้เข้ากับการพัฒนาแบบใหม่และการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้มีแนวโน้มให้เกิดการเรียนรู้และความอยากรู้อยากเห็น

6) การมีมุมมองในระยะยาว การสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาสินค้าหรือบริการใหม่เป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นได้อย่างทันทีทันใด เพราะจะต้องมีการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ก่อนที่จะเกิดเป็นนวัตกรรมขึ้นมา ดังนั้นองค์กรต้องมีความมุ่งมั่นในการสนับสนุนทางการเงินแก่การวิจัย และการพัฒนาสินค้าและบริการเพื่อให้ได้เป็นนวัตกรรมที่สร้างผลกำไรและความสำเร็จให้กับ องค์กรในอนาคต

Christiansen (2000) ได้กล่าวถึงการจัดการของผู้บริหารในองค์กรขนาดใหญ่ที่ต้องการจะพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรนวัตกรรม โดยได้ระบอบุคลากรขององค์กรนวัตกรรมว่าประกอบด้วย ปัจจัยดังต่อไปนี้

1) วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ (Vision and Strategy) วิสัยทัศน์จะเป็นการกำหนดแนวทางการพัฒนาองค์กรว่าจะพัฒนาไปอย่างไร จะบอกถึงแนวทางการตลาดเทคโนโลยี และบทบาทขององค์กรในอนาคต ดังนั้นการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมีความเป็นไปได้ จึงช่วยสร้างแรงบันดาลใจซึ่งจะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม องค์กรที่จะพัฒนาไปสู่องค์กรนวัตกรรมนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับนวัตกรรมในทุกระดับดังนั้นองค์กรจะต้องมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมอย่างจริงจังในระยะยาว ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการในองค์กรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความคิดใหม่ ๆ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรให้กับการสร้างนวัตกรรม กลยุทธ์องค์กรที่ให้ความสำคัญกับนวัตกรรมจะส่งผลให้บุคลากรในองค์กรมีความคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative Idea) ซึ่งได้แบ่งกลยุทธ์ออกเป็น 3 ระดับ คือ กลยุทธ์ระดับองค์กร (Corporate Strategy) กลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจ (Business Unit Strategy) และระดับหน้าที่รับผิดชอบในกลยุทธ์ (Responsibility for Strategy)

2) ระบบการจัดการความสามารถ (The Competence Management System) องค์กรจะต้องมีระบบการจัดการความสามารถที่จะทำให้ทราบถึงความสามารถขององค์กรหรือบุคลากรภายในองค์กร ที่มีอยู่นั้นว่า สนับสนุนเป้าหมายหรือการปฏิบัติงานขององค์กรในปัจจุบันหรือไม่ ซึ่งระบบนี้จะทำให้ทราบถึงช่องว่างหรือ ระยะห่างของความสามารถที่องค์กรมีอยู่ในปัจจุบันกับเป้าหมายที่องค์กรอยากจะเป็นในอนาคต ระบบนี้จะกำหนดและตัดสินใจว่าองค์กรควรจะสร้างและพัฒนาความสามารถและทักษะอะไรที่จะส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ในการสนับสนุนนวัตกรรมนั้นระบบการจัดการความสามารถจะต้องสนับสนุนเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร (Information) และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกิดนวัตกรรมรวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการถ่ายโอนความสามารถเกี่ยวนวัตกรรมภายในองค์กร เช่น การลงทุนเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่ช่วยสร้างหรือเพิ่มทักษะในการสร้างนวัตกรรม การสร้างห้องค้นคว้าเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ของพนักงาน

3) มีเป้าหมาย (Goal) เป้าหมายในการสร้างนวัตกรรมนั้นต้องระบุไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับนวัตกรรมในทุกระดับ คือ ระดับองค์กร ระดับหน่วยธุรกิจ ระดับทีมงานและระดับบุคคล แต่ทั้งนี้เป้าหมายในทุกระดับต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน การตั้งเป้าหมายที่ดีควรตั้งขึ้นมาจากผลการเปรียบเทียบกับผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ผลการปฏิบัติงานของคู่แข่งการกำหนดจากความต้องการของลูกค้า และจากวิสัยทัศน์ภายในขององค์กร โดยเป้าหมายที่กำหนดขึ้นนั้นจะต้องสามารถวัดได้ซึ่งอาจวัดจากมิติทางด้านเทคโนโลยี ด้านความรู้สึก ด้านการยอมรับของตลาด และ

อาจเพิ่มเติมมุมมองทางการเงินเข้าไปด้วย สิ่งสำคัญในการกำหนดเป้าหมายทางด้านนวัตกรรมที่ควรคำนึงถึง คือ การให้ความสำคัญกับลูกค้า ด้วย

4) มีโครงสร้างองค์การที่ชัดเจน (Organization Structure) โครงสร้างองค์การสามารถทำให้เกิดผลกระทบที่แตกต่างหลากหลายของความสามารถทางด้านนวัตกรรมขององค์การได้ ผลกระทบพื้นฐานได้แก่ การทำงานของพนักงาน การให้ความสนใจของพนักงานและการสื่อสารในองค์การ โครงสร้างองค์การแบบแบ่งชั้นสายการบังคับบัญชา (Hierarchy) แบบดั้งเดิมนั้นจะแบ่งตามหน้าที่การทำงาน (Functional Organization) โดยที่พนักงานที่ทำงานในฝ่ายใดก็จะรายงานผลการปฏิบัติงานไปยังหัวหน้าฝ่ายงานของตน ส่วนหัวหน้าฝ่ายแต่ละฝ่ายนั้นก็รายงานผลการปฏิบัติงานไปยังผู้จัดการทั่วไป ดังนั้นแล้วผู้จัดการทั่วไปจึงเป็นบุคคลเดียวที่ทำงานแบบข้ามสายงาน (Cross-Functional) ซึ่งโครงสร้างองค์การที่แบ่งตามหน้าที่การทำงานนี้ก็ยังคงมีอยู่ทั้งในองค์การขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ทั้งนี้โครงสร้างองค์การแบบแบ่งชั้น

สายการบังคับบัญชานั้นนอกจากจะแบ่งตามหน้าที่การทำงาน (Function) แล้วยังสามารถแบ่งตามผลิตภัณฑ์ที่รับผิดชอบหรือผลิต (Product Line) และการแบ่งตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ (Geography) เช่น สถานที่หรือประเทศที่ตั้งของโรงงานหรือองค์การ ต่อมา มีการแบ่งแบบเมตริกซ์ (Matrix) คือ ให้รายงานผลการปฏิบัติงานไปยังหัวหน้างานตามหน้าที่และหัวหน้าผลิตภัณฑ์ด้วย การรวมทีมงานที่เน้นในเรื่องที่แตกต่างกันเข้าไว้นั้น เช่น ทีมเน้นผลิตภัณฑ์ ทีมเน้นลูกค้า ทีมพัฒนา เป็นต้น ได้รับการยอมรับและถูกเรียกว่าองค์การที่มีการทำงานแบบโครงการ (Project-based Organization) ซึ่งจะไวต่อการเปลี่ยนแปลงมีความยืดหยุ่น และมีความเป็นนวัตกรรมได้มากกว่า โครงสร้างองค์การแบบอื่น

โดยภาพรวมสามารถสรุปได้ว่า นวัตกรรมและการบริหารจัดการได้ว่าองค์การที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ต้องมีผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรม การมีบรรยากาศในการทำงานที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม การยอมรับความผิดพลาดหรือความล้มเหลวอันเป็นผลจากความกล้าเสี่ยง การสื่อสารในระดับเดียวกัน การมีโครงสร้างองค์การที่มีความยืดหยุ่น การมีมุมมองในระยะยาว ตลอดจนการมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์แนวทางการพัฒนาองค์การว่าจะพัฒนาไปอย่างไร รวมถึงระบบการจัดการความสามารถ และสายการบังคับบัญชาที่แบ่งตามหน้าที่การทำงานของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน

ความสำคัญของนวัตกรรมและการบริหารจัดการ

“นวัตกรรม” หรือ “Innovation” มีความสำคัญดังนี้

1. เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และธุรกิจ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องคิดค้น เพื่อสรรค์สร้างสินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้าและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ

2. Innovation มีความสำคัญกับองค์กรและมนุษย์ทุกคนบนโลก คือ ข้อจำกัดของทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีในโลก ซึ่งลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ และกำลังจะหมดไป จึงส่งผลให้ธุรกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะธุรกิจที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติต้องพยายามแสวงหาวิธีที่จะทำให้ธุรกิจของตนเองอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนที่เห็นอย่างชัดเจนและกำลังเป็นปัญหาใหญ่ของเศรษฐกิจในโลกก็คือ ราคาน้ำมันที่สูงขึ้นอย่างมาก ทำให้ธุรกิจรถยนต์ ซึ่งเป็นสินค้าที่ต้องใช้น้ำมันเป็นพลังงานในการขับเคลื่อนต้องพยายามค้นคิดหาพลังงานอื่นมาทดแทน จนเกิดเป็น Hybrid Car รถยนต์ลูกผสมที่ใช้ทั้งน้ำมันและพลังงานไฟฟ้าขับเคลื่อน ทำให้ประหยัดน้ำมันได้อย่างมาก และยังช่วยลดมลภาวะ

สำหรับ Innovation ในบริบทขององค์กรหรือกิจการ สามารถแยกมุมมองในการคิดสร้างสรรค์ Innovation ใหม่ ๆ ได้ 4 ประเภทด้วยกัน

1) Customer Oriented Innovation จะเป็นนวัตกรรมที่คิดขึ้นมาเพื่อรองรับและตอบสนองความต้องการใหม่ ๆ ของลูกค้าโดยเฉพาะ เช่น การที่ผู้ผลิตรองเท้า Nike สร้างระบบให้ลูกค้าสามารถออกแบบรองเท้าได้เอง และสั่งซื้อได้ทางเว็บไซต์ เป็นต้น

2) Product Innovation จะเป็นการพัฒนาและนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านเทคโนโลยีหรือวิธีการใช้ รวมไปถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เช่น โทรศัพท์มือถือที่ทุกวันนี้ใช้ได้อเนกประสงค์ ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นถ่ายรูป ดูหนัง ฟังเพลง ดูเว็บไซต์และอื่น ๆ อีกมากมาย จนลืมฟังก์ชันหลักว่าโทรศัพท์นั้นใช้เพื่อการโทรพูดคุยระหว่างกันสื่อสาร

3) Process Innovation การสร้างสรรค์พัฒนา หรือสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในกระบวนการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต การส่งมอบ ขั้นตอนหน้าที่รับผิดชอบ ลักษณะงาน การสร้างสรรค์และพัฒนากระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ จะต้องเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และสามารถสร้างตำแหน่งสินค้าใหม่ ๆ (Product Positioning) ทางการตลาดให้แก่ สินค้าและบริการ

4) Strategic Innovation จะเป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนยุทธศาสตร์หรือวิธีดำเนินธุรกิจแบบใหม่ ๆ ทั้งระบบ ตัวอย่างเช่น การเกิดขึ้นของ E-Commerce กล่าวคือ ปัจจุบันการสั่งซื้อสินค้าไม่จำเป็นต้องรู้ตำแหน่งที่ตั้งสามารถทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนผ่านระบบ E-Commerce บนเครือข่ายได้อย่างสะดวกสบาย

นอกจากนี้แล้วความสำคัญของนวัตกรรมในปัจจุบันทุกองค์กรต่างมุ่งพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมเพื่อต้องการมีนวัตกรรมเป็นขีดความสามารถหลักขององค์กร เนื่องจากนวัตกรรมสามารถ สร้างความได้เปรียบให้กับองค์กรได้ในสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสร้างมูลค่าและการดำเนินการ ความก้าวหน้าของโลกยุคโลกาภิวัตน์ปัญหาในระบบเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ และการแข่งขันระดับโลกที่มีสินค้าและบริการที่มีความคล้ายคลึงกัน

Price water house Coopers(1999)ได้ศึกษาเกี่ยวกับความก้าวหน้าของโลกและนวัตกรรมพบว่า นวัตกรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เกิด มูลค่าและการเติบโตให้กับองค์กร และหลายองค์กรเริ่มให้ความสนใจในการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในองค์กร ทั้งนี้นวัตกรรมยังสามารถสร้างภาพลักษณ์ด้านบวกให้กับองค์กร ดังนี้ ช่วยดึงดูดผู้ถือหุ้นและช่วยเพิ่มมูลค่าราคาหุ้นขององค์กร เนื่องจากในการทำนายราคาจะพิจารณาจากมูลค่าในปัจจุบันและอนาคต ช่วยดึงดูดพนักงานใหม่ ภาพลักษณ์ทางด้านนวัตกรรมจะช่วยให้ดึงดูดคนเก่งหรือคนที่มีความสามารถ ซึ่งหายากและเป็นที่ต้องการ ช่วยในการธำรงรักษาพนักงานในองค์กร เนื่องจากพนักงานจำนวนมากต้องการทำงานกับองค์กรที่มีความเจริญก้าวหน้า และยิ่งรู้ว่าเป็นการทำงานที่สร้างนวัตกรรมก็จะยิ่งทำให้พนักงานทำงานอย่างมีคุณค่า

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2543) ในเชิงธุรกิจผู้ประกอบการ (Entrepreneurs) ที่มีความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ และเชิงความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Byrd & Turner (2001) ที่กล่าวว่า ความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันของธุรกิจอาจจะเป็นไปได้ในหลายมิติ เช่น การมีนวัตกรรม ตำแหน่งทางการตลาด การมีลูกค้าจำนวนมาก และการยากที่จะลอกเลียนแบบในตัวสินค้าหรือบริการ นอกจากนี้จะพบได้ว่าในส่วนของนโยบายระดับประเทศของไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนานวัตกรรมและผู้ประกอบการ โดยได้มีการจัดตั้งสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ให้ทำหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุน และการพัฒนานวัตกรรมขึ้นในหมู่ผู้ประกอบการหรือธุรกิจทุก ๆ ประเภท ทั้งในลักษณะของการยกระดับนวัตกรรม การส่งเสริมวัฒนธรรมนวัตกรรม และการสร้างระบบและองค์การนวัตกรรม เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันของ

ประเทศ ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดของ (Dobni, Brooke C., 2008) ที่กล่าวว่า ธุรกิจที่จะสามารถสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันได้ ควรที่จะมีลักษณะเป็นองค์การนวัตกรรมหรือมีความสามารถในการแข่งขันนวัตกรรม อย่างไรก็ตามนวัตกรรมจะต้องเน้นในเรื่องของการทำสิ่งใหม่ที่ต้องใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน ดังนั้นการสร้างความรู้และการจัดการความรู้เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนานวัตกรรมขององค์การ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากจะทำให้ธุรกิจสามารถที่จะสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันที่ยั่งยืนได้

จากนักวิชาการที่กล่าวมาความสำคัญของนวัตกรรมกับการบริหารจัดการนวัตกรรม ถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการบริหารจัดการ สำหรับการสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน โอกาสทางการตลาด และความสำเร็จให้แก่ธุรกิจ เกิดขึ้นจากการที่ผู้ประกอบการใช้เรื่องของการเปลี่ยนแปลงเป็นโอกาสในการสร้างความแตกต่างทางธุรกิจ จนเป็นที่เข้าใจโดยทั่วกันว่า การบริหารจัดการและการมีนวัตกรรมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Drucker, 2002) แนวคิดในการศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญระหว่าง การบริหารจัดการและนวัตกรรม มีการกล่าวถึงและศึกษากันมาเป็นเวลาค่อนข้างนานพอสมควร แต่แนวคิดทางด้านของนวัตกรรมในเชิงเศรษฐศาสตร์ เพิ่งจะได้รับความสนใจและมีการศึกษากันอย่างแพร่หลายเมื่อไม่นานมานี้ (Gundling, Ernest, 2000) ได้ทำการสรุปแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีของนวัตกรรมในเชิงเศรษฐศาสตร์ โดยได้ระบุแนวคิดของการศึกษาทางด้านนวัตกรรมแบ่งออกเป็น 3 มุมมอง คือ

- 1) มุมมองในด้านผู้ประกอบการ (The Entrepreneur Paradigm)
- 2) มุมมองด้านเศรษฐศาสตร์และเทคโนโลยี (The Technology economics Paradigm)
- 3) มุมมองด้านกลยุทธ์ (The Strategic Paradigm)

อย่างไรก็ตามการศึกษาเรื่องของนวัตกรรมในมุมมองด้านผู้ประกอบการได้มีการกล่าวถึงมานานแล้วโดย Schumpeter (1961) ซึ่งเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสำคัญของนวัตกรรมที่มีต่อการเป็นผู้ประกอบการและความสำคัญของผู้ประกอบการที่มีต่อการพัฒนานวัตกรรมโดยชี้ให้เห็นว่านวัตกรรมจะช่วยให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก็ต่อเมื่อผู้ประกอบการได้สร้างนวัตกรรมเพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ ดังนั้นแนวคิดเรื่องนวัตกรรมในมุมมองด้านผู้ประกอบการ จึงถือว่า ผู้ประกอบการเป็นผู้มีบทบาทและความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนานวัตกรรม และนวัตกรรมก็มีบทบาทต่อการทำให้การเป็นผู้ประกอบการประสบความสำเร็จด้วย นอกจากนี้แนวคิดของมุมมองด้านผู้ประกอบการ ยังถือว่าผู้ที่จะถูกจัดว่าเป็นผู้ประกอบการนั้น คือ บุคคลที่สามารถ

จัดตั้งธุรกิจใหม่ด้วยการใช้ความคิดใหม่ ผสมผสานสิ่งที่มีอยู่เดิมในการสร้างนวัตกรรมขึ้นมา เพื่อทำให้เกิดความมั่งคั่งทั้งต่อตนเอง และสังคมดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

จากความสำคัญของนวัตกรรมกับการเป็นผู้ประกอบการดังที่กล่าวถึงข้างต้นจะพบว่า นวัตกรรมจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อได้มีการผสมผสานของสภาวะการเป็นผู้ประกอบการ และการบริหารจัดการ ด้วยความรู้ เพื่อทำให้เกิดความคิดใหม่ที่ส่งผลต่อการเกิดนวัตกรรม ผู้ประกอบการที่มีความรู้ และมีหลักในกระบวนการบริหาร สามารถที่จะเข้าถึงความรู้ โดยสามารถจัดการกับความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดนวัตกรรม ในระยะหลังจะพบว่ามีการใช้คำว่า Innovative Entrepreneurs กันมากขึ้น (Guan, J. and Ma, N., 2003) แต่ก็มีได้มีการให้ความหมายที่ชัดเจน โดยนัยเป็นการผสมผสานความหมายระหว่างคำว่า Entrepreneurs กับคำว่า Innovation และตีความในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป ในขณะที่ส่วนใหญ่ก็จะให้ความหมายแยกจากกันระหว่างคำว่า Entrepreneurs และคำว่า Innovation เช่นนักวิชาการที่มีชื่อเสียงทางด้านการเป็นผู้ประกอบการและนวัตกรรมอย่าง Drucker (2002) ตัวอย่างผู้ประกอบการที่สามารถสร้างความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจด้วยนวัตกรรม และสะท้อนให้เห็นว่านวัตกรรมมีความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ เช่น Google ที่ประสบความสำเร็จในการสร้างนวัตกรรมด้านการค้นหาข้อมูล Amazon ที่สามารถครองตลาดการจำหน่ายหนังสือด้วยการพัฒนานวัตกรรมด้านช่องทางการจำหน่ายรูปแบบใหม่ โดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ต Starbuck ผู้ประกอบการธุรกิจร้านกาแฟ ที่ประสบความสำเร็จจากการพัฒนานวัตกรรมการดื่มกาแฟที่สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการดำเนินชีวิต และวัฒนธรรม และ Microsoft ผู้ประกอบการด้านธุรกิจซอฟต์แวร์ ที่ครองตลาดโลกด้วยการมีนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และนวัตกรรมกระบวนการที่สร้างพันธมิตรทางธุรกิจ และการสร้างอิทธิพลเหนือช่องทางการจำหน่ายสินค้าในรูปแบบเดิม ๆ เป็นต้น

จากความสำคัญของนวัตกรรมในด้านอื่นที่ได้ศึกษามานั้นยังมีความสำคัญของนวัตกรรมทางด้านการตลาด ที่นักวิชาการได้มีการกล่าวไว้ ดังนี้

ดุสดี พลสารัมย์ (2541) ความสำคัญของนวัตกรรมนวัตกรรมในปัจจุบันมีความสำคัญต่อบริษัทในทุกบริษัทตั้งแต่ระดับเอกชน ระดับรัฐวิสาหกิจ ระดับรัฐ และระดับประเทศ ระดับองค์กร ระดับแผนกและระดับบุคคล และถ้าพิจารณาในระดับธุรกิจเอกชน พบว่ามีความสำคัญอยู่ 5 ประการได้แก่

1) การดำเนินงานแบบก้าวกระโดด (Radical Leapfrogging) กล่าวคือ บริษัทได้รับชัยชนะในการส่งเสริมสินค้าใหม่ ซึ่งทำให้น่าหน้าคู่แข่ง ผลลัพธ์ของการนำกลยุทธ์นี้มาใช้ทำให้เกิดมีการรับรู้ ถึงผลประโยชน์ที่ลูกค้าจะได้รับ ซึ่งแตกต่างจากบริษัทอื่น ผู้บริโภคจะได้รับรู้ถึง

ลักษณะใช้งาน อารมณ์ ลักษณะทางกายภาพ หรือประสิทธิภาพจากผลิตภัณฑ์ที่มากและเยอะกว่าคู่แข่ง

2) การได้รับผลประโยชน์จากความแตกต่าง (Benefit Differentiation) กล่าวคือ ความได้เปรียบของนวัตกรรมเป็นกุญแจหลัก การที่จะเพิ่มประโยชน์ต่อตัวของผลิตภัณฑ์ ได้โดยมีการมุ่งสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ผลิตภัณฑ์ โดยใช้วิธีพัฒนาสินค้าผลิตภัณฑ์ สร้างความมีเอกลักษณ์ รวมถึงความต่างออกไป ของชนิดผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีโอกาสทำให้เกิดจุดแข็งและสร้างความได้เปรียบตลอดเวลา

3) การกระตุ้นส่วนแบ่งทางการตลาด (Market Share Stimulation) โดยดูจากการส่งเสริมการตลาดในการขาย การจัดทำโฆษณา การเปลี่ยนแปลงช่องทางการจัดจำหน่ายรวมถึงการตั้งราคา การสร้างความได้เปรียบของนวัตกรรมจะสามารถสร้างส่วนแบ่งทางการตลาดโดยการขยายสายผลิตภัณฑ์ให้มากขึ้น การพัฒนารวมไปถึงปรับปรุงผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าของบริษัทมากกว่าคู่แข่ง

4) ผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการใหม่ ๆ สามารถทำให้ได้รับความได้เปรียบทางนวัตกรรม (Value-Engineering or Cost-Reduction) บางครั้งทำให้เกิดต้นทุนที่ต่ำส่งผลให้ราคาต่ำทำให้เกิดประโยชน์กับลูกค้า ซึ่งจะเป็นการเพิ่มการรับรู้หรือกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดการซื้อ

5) นวัตกรรมสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ถือหุ้น ลูกค้าและลูกค้า เมื่อทั้ง 3 ฝ่ายเกิดความพึงพอใจ ก็จะทำให้ผลกำไรเพิ่มขึ้นด้วย โดยที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จะเห็นตามได้ว่า นวัตกรรมมีความสำคัญมากต่อการดำเนินธุรกิจ ในปัจจุบัน นวัตกรรมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ดังนั้นองค์กรควรจะนำเอานวัตกรรมมา ประยุกต์เข้ากับการตลาดให้กับองค์กรเพื่อความอยู่รอดขององค์กรและสามารถแข่งขันธุรกิจได้

บทสรุป

สรุปได้ว่านวัตกรรมมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กร หน่วยงาน รวมถึงความก้าวหน้าของประเทศชาติ นวัตกรรมเป็นสิ่งที่คิดขึ้นมาเพื่อรองรับและตอบสนองความต้องการใหม่ ๆ ของลูกค้าโดยเฉพาะ เป็นการพัฒนาและนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านเทคโนโลยีหรือวิธีการใช้ รวมไปถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น การสร้างสรรค์พัฒนาหรือสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในกระบวนการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต การส่งมอบ ขั้นตอนหน้าที่รับผิดชอบ ลักษณะ

งาน และเป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนยุทธศาสตร์หรือวิธีดำเนินธุรกิจแบบใหม่ ๆ ทั้งระบบ ซึ่งนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้ด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และนำไปสู่การปฏิบัติ

หนังสืออ้างอิง

- ผุสดี พลสารรัมย์. (2541) *การศึกษาเชิงประจักษ์ของตัวแบบนวัตกรรมทางการตลาดที่มีผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจส่งออกในประเทศไทย*. (การศึกษาเฉพาะบุคคลปริญญามหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- เศรษฐชัย ชัยสนิท. (2553). *นวัตกรรมและเทคโนโลยี*. เข้าถึงได้จาก <http://it.east.spu.ac.th/informatics/admin/knowledge/A307Innovation%/20and %20Technology.pdf>.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2547). *การจัดการนวัตกรรมสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.
- Adair, John E. (1996). *Effective Innovation: How to Stay Ahead of the Competition*. London: Pan Books.
- Byrd. T. A. & Turner, D. E. (2001). An exploratory examination of the relationship between flexible IT infrastructure and Competitive advantage. *Journal of Information and Management*, 39(2).
- Christiansen, James A. (2000). *Building The Innovative Organization: Management Systems that Encourage Innovation*. Hampshire: Macmillan Press.
- Dobni, Brooke C. (2008). Measuring Innovation Culture in Organization the Development of a Generalized Innovation Culture Construct Using Exploratory Factor Analysis. *European Journal of Innovation Management*, 11(4).
- Gundling, Ernest. (2000). *The 3M Way to Innovation Balancing People and Profit*. Ottawa: Kodansha International Ltd.
- Guan, J. and Ma, N. (2003). Innovative Capability and Export Performance of Chinese Firms. *Technovation*, 23(1).
- Hughes, Chuck. (2003). *What does it really takes to get into the Ivy League & other highly selective colleges*. New York: McGraw- Hill.

Price water house Coopers. (1999). *Global Growth and Innovation Study, Executive Summary*. London: Price waterhouse Coopers.

Schumpeter, Joseph A. (1961). *The Theory of Economic Development*. Cambridge: Harvard University Press.

Alvin, Tofler. (1980). *The Third Wave*. New York: William Marrow.

นวัตกรรมและการบริหารจัดการ

Innovation and Administration

สมบัติ นามบุรี¹

Sombat Namburi

Received: March 22, 2019

Revised: May 31, 2019

Accepted: June 10, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานวัตกรรมและการบริหารจัดการ พบว่าองค์การที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ต้องมีผู้บริหารที่ความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรม การมีบรรยากาศในการทำงานที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม การยอมรับความผิดพลาดหรือความล้มเหลวอันเป็นผลจากความกล้าเสี่ยง การสื่อสารในระดับเดียวกัน การมีโครงสร้างองค์การที่มีความยืดหยุ่น การมีมุมมองในระยะยาว ตลอดจนการมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์การพัฒนางานองค์การว่าจะพัฒนาไปอย่างไร รวมถึงระบบการจัดการความสามารถ และสายการบังคับบัญชาที่แบ่งตามหน้าที่การทำงานของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นนวัตกรรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการพัฒนาคน องค์การ หน่วยงาน รวมถึงความก้าวหน้าของประเทศชาติซึ่งนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้ด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: นวัตกรรม, การบริหารจัดการ

Abstract

This research aims to In order to study Innovation and Administration, the results of this study revealed as follows: the Innovative organizations must have

¹ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต กรุงเทพมหานคร; Rattana Bundit University Bangkok

Corresponding author, e-mail: nickeybat@gmail.com, Tel. 086-7154910

executives who are committed to innovation. To have a working atmosphere that supports innovation. Acceptance of mistakes or failures as a result of risk. Communication at the same level. To have a flexible organizational structure. Having a long-term perspective. The vision and strategy for developing the organization how to develop. Includes a talent management system and the chain of command divided by the functions of each party clearly. Innovation is therefore essential and necessary to be used in the development of people, organizations, and the advancement of the nation. Innovation takes place through the study of theories and practices.

Keywords: Innovation and Administration

บทนำ

เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และธุรกิจ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์การต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องคิดค้น เพื่อสรรค์สร้างสินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้าและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ดังนั้นนวัตกรรมจึงมีความสำคัญกับองค์กรและมนุษย์ทุกคนบนโลก ข้อจำกัดของทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีในโลกในปัจจุบันเริ่มลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ และกำลังจะหมดไปในอนาคต จึงส่งผลให้ธุรกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะธุรกิจที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติต้องพยายามแสวงหาวิธีที่จะทำให้ธุรกิจของตนเองอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนที่เห็นอย่างชัดเจนและกำลังเป็นปัญหาใหญ่ของเศรษฐกิจในโลกก็คือราคาน้ำมันที่สูงขึ้นอย่างมาก ทำให้ธุรกิจรถยนต์ ซึ่งเป็นสินค้าที่ต้องใช้น้ำมันเป็นพลังงานในการขับเคลื่อนต้องพยายามค้นคิดหาพลังงานอื่นมาทดแทน จนเกิดเป็น Hybrid Car รถยนต์ลูกผสมที่ใช้ทั้งน้ำมันและพลังงานไฟฟ้าขับเคลื่อน ทำให้ประหยัดน้ำมันได้อย่างมาก และยังช่วยลดมลภาวะ

สำหรับนวัตกรรมในบริบทขององค์กรหรือกิจการ สามารถแยกมุมมองในการคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ คือเป็นนวัตกรรมที่คิดขึ้นมาเพื่อรองรับและตอบสนองความต้องการใหม่ ๆ ของลูกค้าโดยเฉพาะ เป็นการพัฒนาและนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านเทคโนโลยีหรือวิธีการใช้ รวมไปถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น การสร้างสรรค์พัฒนาหรือสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในกระบวนการทำงาน ไม่ว่าจะเป็น

กระบวนการผลิต การส่งมอบ ขั้นตอนหน้าที่รับผิดชอบ ลักษณะงาน และเป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนยุทธศาสตร์หรือวิธีดำเนินธุรกิจแบบใหม่ ๆ ทั้งระบบ

ความหมายและแนวคิดนวัตกรรมและการบริหารจัดการ

ความหมายของนวัตกรรม

นวัตกรรม (Innovation) มีรากศัพท์มาจาก innovare ในภาษาละติน แปลว่า ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา การนำแนวความคิดใหม่หรือการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบ ใหม่ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือก็คือ “การทำในสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่นโดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (Change) ที่เกิดขึ้นรอบตัวเราให้กลายมาเป็นโอกาส (Opportunity) และถ่ายทอดไปสู่แนวความคิดใหม่ที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม” แนวความคิดนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 โดยจะเน้นไปที่การสร้างสรรค์ การวิจัยและพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อันจะนำไปสู่การได้มาซึ่ง นวัตกรรมทางเทคโนโลยี (Innovation Technology)

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของคำว่า นวัตกรรม (innovation) คือ “สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม” และหมายรวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากความสามารถในการใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ และประสบการณ์ทางเทคโนโลยีหรือการจัดการมาพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการผลิต หรือบริการใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ตลอดจนการปรับปรุงเทคโนโลยี การแพร่กระจายเทคโนโลยี การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการฝึกอบรมที่นำมาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะในรูปแบบของการเกิดธุรกิจ การลงทุน ผู้ประกอบการหรือตลาดใหม่หรือรายได้แหล่งใหม่ รวมทั้งการจ้างงานใหม่ นวัตกรรมจึงเป็นกระบวนการที่เกิดจากการนำความรู้และความคิดสร้างสรรค์มาผนวก กับความสามารถในการบริหารจัดการ เพื่อสร้างให้เกิดเป็นธุรกิจนวัตกรรมหรือธุรกิจใหม่ อันจะนำไปสู่การลงทุนใหม่ที่ส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรและประเทศ

เศรษฐชัย ชัยสนธิ (2553) ได้ให้ความหมายของคำว่า นวัตกรรม (Innovation) หมายถึงการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการใหม่ ๆ และยังสามารถหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางความคิด การผลิต กระบวนการ หรือองค์กร ไม่ว่าการเปลี่ยนนั้นจะเกิดขึ้นจากการพัฒนาต่อยอด การเปลี่ยนแปลง การประยุกต์หรือกระบวนการ และในหลายสาขา เชื่อกันตรงกันว่าสิ่งที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเป็นนวัตกรรมได้นั้น จะต้องมีความใหม่อย่างเห็นได้ชัด และความใหม่นั้นจะต้องเพิ่มมูลค่าสิ่งต่าง

ๆ ได้อีกด้วย โดยเป้าหมายของนวัตกรรมคือการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก เพื่อให้สิ่งต่าง ๆ เกิดเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น นวัตกรรมก่อให้เกิดผลิตผลเพิ่มขึ้น และเป็นที่มาสำคัญของความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของชาติ

Toffler (1980) ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้ว่า นวัตกรรม เป็นการผสมผสานระหว่างเครื่องมือกล และเทคนิคต่าง ๆ ที่มี 3 ลักษณะประกอบกันได้แก่ 1) จะต้องเป็นการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ (creative) และเป็นความคิดที่สามารถปฏิบัติได้ (feasible idea) 2) จะต้องสามารถนำไปใช้ได้ผลจริง (practical application) 3) มีการเผยแพร่ออกสู่ชุมชน (Distribution)

Hughes (2003) ให้ความหมายของนวัตกรรม (innovation) ไว้ว่าเป็นการนำวิธีการใหม่ ๆ มาปฏิบัติ หลังจากได้ผ่านการทดลองหรือได้รับการพัฒนามาเป็นขั้น ๆ แล้ว โดยเริ่มมาตั้งแต่การ 1) คิดค้น (Invention) 2) การพัฒนา (Development) หรือ โครงการทดลองปฏิบัติก่อน (Pilot Project) 3) นำไปปฏิบัติจริง (Implement)

โดยสรุปแล้ว นวัตกรรมหมายถึง ความคิดและกระบวนการใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน หรือการพัฒนาดัดแปลงจากของเดิมให้ดีขึ้นและเมื่อนำมาใช้สามารถทำให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวคิดของนวัตกรรมและการบริหารจัดการ

Adair (1996) ได้กล่าวถึง นวัตกรรมและการบริหารจัดการภายใต้องค์ประกอบขององค์การที่มีการสร้างสรรค์ และพัฒนานวัตกรรม ไว้ดังนี้

1) ผู้บริหารจะต้องมีความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรม เนื่องจากผู้บริหารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้เกิดการสร้างนวัตกรรม และการสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่เอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงในองค์การและมีบทบาทเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีภาวะผู้นำในการจัดการและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากรในองค์การ

2) มีบรรยากาศในการทำงานที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมสร้างบรรยากาศในองค์การที่เอื้อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยที่สำคัญ 3 ปัจจัย คือ การกระตุ้นซึ่งกันและกัน (Mutual Stimulation) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และการวิพากษ์วิจารณ์เชิงสร้างสรรค์ (Constructive Criticism) องค์การที่ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมและทำงานเป็นทีมจะต้องกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม มีการแบ่งปันข้อเท็จจริง และข้อมูลที่เกี่ยวข้องแก่พนักงาน รวมทั้งการเตรียมพร้อมในการจัดสรรให้ทรัพยากรที่สำคัญสำหรับ

การศึกษาและการฝึกอบรม มีการสื่อสารภายในองค์กรซึ่งเน้นการสื่อสารโดยการพูดคุยมากกว่า การใช้ลายลักษณ์อักษรและจะให้การเคารพกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน นวัตกรรมต้องการทีมงานที่มีการสื่อสารในแนวขวาง (Lateral Communication) ที่ดีเยี่ยมและมีความยืดหยุ่นของโครงสร้าง

3) การยอมรับความผิดพลาดหรือความล้มเหลวอันเป็นผลจากความกล้าเสี่ยง องค์กรต้องทำให้พนักงานรับรู้ความผิดพลาดหรือล้มเหลวเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้เสมอในการสร้างนวัตกรรมและไม่ใช่สิ่งที่น่ากลัว ความผิดพลาดหรือล้มเหลวจะกลายเป็นบทเรียนที่มีประโยชน์ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน องค์กรและหัวหน้าต้องยอมรับความผิดพลาดหรือความล้มเหลวจากการสร้างนวัตกรรมได้และจะไม่มีการทำโทษสำหรับความผิดพลาดหรือล้มเหลวนั้น แต่พนักงานก็สามารถระมัดระวัง ความผิดพลาดและล้มเหลวที่จะเกิดขึ้นได้โดยการประเมินความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นก่อนการลงมือสร้างสรรค์นวัตกรรม

4) การสื่อสารในระดับเดียวกัน ความเป็นอิสระของการไหลเวียนข้อมูลทำให้ผู้จัดการค้นพบความคิดใหม่ การรวบรวมข้อมูลและสนับสนุนให้เป็นนวัตกรรม ซึ่งเกิดจากการติดต่อสื่อสารที่ใกล้ชิดและความถี่ระหว่างหน่วยงาน ควรเน้นที่การสื่อสารใน แนวขวางเช่นเดียวกับการสื่อสารแนวดิ่งที่เป็นการจัดเตรียมทรัพยากรและข้อมูล

5) โครงสร้างองค์กรที่มีความยืดหยุ่น โครงสร้างองค์กรแบบสิ่งมีชีวิต (Organism) จะมีความยืดหยุ่นและจะส่งผลกระทบต่อบรรยากาศที่ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมมากกว่าโครงสร้างองค์กรแบบเครื่องจักร (Mechanism) ที่มีการควบคุมเข้มงวด ความยืดหยุ่น เป็นกุญแจสำคัญต่อองค์กรอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นความยืดหยุ่นของบุคคล ทีมงาน หรือ องค์กรและสามารถช่วยในการเผชิญหน้าหรือตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ได้สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือการสื่อสารจึงจำเป็นต้องลดอุปสรรคระหว่างพนักงานที่แตกต่างกันน้อยลงด้วย การให้มีช่องทางการสื่อสารแบบเปิดกว้างระหว่างผู้วิจัยกับพนักงานฝ่ายผลิต ผู้วิจัยกับพนักงานการตลาด และผู้วิจัยกับลูกค้า ในองค์กรที่ยืดหยุ่นและเปิดนั้น มีการปรับตัวให้เข้ากับการพัฒนาแบบใหม่และการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้มีแนวโน้มให้เกิดการเรียนรู้และความอยากรู้อยากเห็น

6) การมีมุมมองในระยะยาว การสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาสินค้าหรือบริการใหม่เป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นได้อย่างทันทีทันใด เพราะจะต้องมีการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ก่อนที่จะเกิดเป็นนวัตกรรมขึ้นมา ดังนั้นองค์กรต้องมีความมุ่งมั่นในการสนับสนุนทางการเงินแก่การวิจัย และการพัฒนาสินค้าและบริการเพื่อให้ได้เป็นนวัตกรรมที่สร้างผลกำไรและความสำเร็จให้กับ องค์กรในอนาคต

Christiansen (2000) ได้กล่าวถึงการจัดการของผู้บริหารในองค์กรขนาดใหญ่ที่ต้องการจะพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรนวัตกรรม โดยได้ระบอบุคลากรขององค์กรนวัตกรรมว่าประกอบด้วย ปัจจัยดังต่อไปนี้

1) วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ (Vision and Strategy) วิสัยทัศน์จะเป็นการกำหนดแนวทางการพัฒนาองค์กรว่าจะพัฒนาไปอย่างไร จะบอกถึงแนวทางการตลาดเทคโนโลยี และบทบาทขององค์กรในอนาคต ดังนั้นการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมีความเป็นไปได้ จึงช่วยสร้างแรงบันดาลใจซึ่งจะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม องค์กรที่จะพัฒนาไปสู่องค์กรนวัตกรรมนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับนวัตกรรมในทุกระดับดังนั้นองค์กรจะต้องมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมอย่างจริงจังในระยะยาว ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการในองค์กรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความคิดใหม่ ๆ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรให้การสร้างนวัตกรรม กลยุทธ์องค์กรที่ให้ความสำคัญกับนวัตกรรมจะส่งผลให้บุคลากรในองค์กรมีความคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative Idea) ซึ่งได้แบ่งกลยุทธ์ออกเป็น 3 ระดับ คือ กลยุทธ์ระดับองค์กร (Corporate Strategy) กลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจ (Business Unit Strategy) และระดับหน้าที่รับผิดชอบในกลยุทธ์ (Responsibility for Strategy)

2) ระบบการจัดการความสามารถ (The Competence Management System) องค์กรจะต้องมีระบบการจัดการความสามารถที่จะทำให้ทราบถึงความสามารถขององค์กรหรือบุคลากรภายในองค์กร ที่มีอยู่นั้นว่า สนับสนุนเป้าหมายหรือการปฏิบัติงานขององค์กรในปัจจุบันหรือไม่ ซึ่งระบบนี้จะทำให้ทราบถึงช่องว่างหรือ ระยะห่างของความสามารถที่องค์กรมีอยู่ในปัจจุบันกับเป้าหมายที่องค์กรอยากจะเป็นในอนาคต ระบบนี้จะกำหนดและตัดสินใจว่าองค์กรควรจะสร้างและพัฒนาความสามารถและทักษะอะไรที่จะส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ในการสนับสนุนนวัตกรรมนั้นระบบการจัดการความสามารถจะต้องสนับสนุนเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร (Information) และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกิดนวัตกรรมรวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการถ่ายโอนความสามารถเกี่ยวนวัตกรรมภายในองค์กร เช่น การลงทุนเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่ช่วยสร้างหรือเพิ่มทักษะในการสร้างนวัตกรรม การสร้างห้องค้นคว้าเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ของพนักงาน

3) มีเป้าหมาย (Goal) เป้าหมายในการสร้างนวัตกรรมนั้นต้องระบุไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับนวัตกรรมในทุกระดับ คือ ระดับองค์กร ระดับหน่วยธุรกิจ ระดับทีมงานและระดับบุคคล แต่ทั้งนี้เป้าหมายในทุกระดับต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน การตั้งเป้าหมายที่ดีควรตั้งขึ้นมาจากผลการเปรียบเทียบกับผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ผลการปฏิบัติงานของคู่แข่งการกำหนดจากความต้องการของลูกค้า และจากวิสัยทัศน์ภายในขององค์กร โดยเป้าหมายที่กำหนดขึ้นนั้นจะต้องสามารถวัดได้ซึ่งอาจวัดจากมิติทางด้านเทคโนโลยี ด้านความรู้สึก ด้านการยอมรับของตลาด และ

อาจเพิ่มเติมมุมมองทางการเงินเข้าไปด้วย สิ่งสำคัญในการกำหนดเป้าหมายทางด้านนวัตกรรมที่ควรคำนึงถึง คือ การให้ความสำคัญกับลูกค้า ด้วย

4) มีโครงสร้างองค์การที่ชัดเจน (Organization Structure) โครงสร้างองค์การสามารถทำให้เกิดผลกระทบที่แตกต่างหลากหลายของความสามารถทางด้านนวัตกรรมขององค์การได้ ผลกระทบพื้นฐานได้แก่ การทำงานของพนักงาน การให้ความสนใจของพนักงานและการสื่อสารในองค์การ โครงสร้างองค์การแบบแบ่งชั้นสายการบังคับบัญชา (Hierarchy) แบบดั้งเดิมนั้นจะแบ่งตามหน้าที่การทำงาน (Functional Organization) โดยที่พนักงานที่ทำงานในฝ่ายใดก็จะรายงานผลการปฏิบัติงานไปยังหัวหน้าฝ่ายงานของตน ส่วนหัวหน้าฝ่ายแต่ละฝ่ายนั้นก็จจะรายงานผลการปฏิบัติงานไปยังผู้จัดการทั่วไป ดังนั้นแล้วผู้จัดการทั่วไปจึงเป็นบุคคลเดียวที่ทำงานแบบข้ามสายงาน (Cross-Functional) ซึ่งโครงสร้างองค์การที่แบ่งตามหน้าที่การทำงานนี้ก็ยังคงมีอยู่ทั้งในองค์การขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ทั้งนี้โครงสร้างองค์การแบบแบ่งชั้น

สายการบังคับบัญชานั้นนอกจากจะแบ่งตามหน้าที่การทำงาน (Function) แล้วยังสามารถแบ่งตามผลิตภัณฑ์ที่รับผิดชอบหรือผลิต (Product Line) และการแบ่งตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ (Geography) เช่น สถานที่หรือประเทศที่ตั้งของโรงงานหรือองค์การ ต่อมา มีการแบ่งแบบเมตริกซ์ (Matrix) คือ ให้รายงานผลการปฏิบัติงานไปยังหัวหน้างานตามหน้าที่และหัวหน้าผลิตภัณฑ์ด้วย การรวมทีมงานที่เน้นในเรื่องที่แตกต่างกันเข้าไว้นั้น เช่น ทีมเน้นผลิตภัณฑ์ ทีมเน้นลูกค้า ทีมพัฒนา เป็นต้น ได้รับการยอมรับและถูกเรียกว่าองค์การที่มีการทำงานแบบโครงการ (Project-based Organization) ซึ่งจะไวต่อการเปลี่ยนแปลงมีความยืดหยุ่น และมีความเป็นนวัตกรรมได้มากกว่า โครงสร้างองค์การแบบอื่น

โดยภาพรวมสามารถสรุปได้ว่า นวัตกรรมและการบริหารจัดการได้ว่าองค์การที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ต้องมีผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรม การมีบรรยากาศในการทำงานที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม การยอมรับความผิดพลาดหรือความล้มเหลวอันเป็นผลจากความกล้าเสี่ยง การสื่อสารในระดับเดียวกัน การมีโครงสร้างองค์การที่มีความยืดหยุ่น การมีมุมมองในระยะยาว ตลอดจนการมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์แนวทางการพัฒนาองค์การว่าจะพัฒนาไปอย่างไร รวมถึงระบบการจัดการความสามารถ และสายการบังคับบัญชาที่แบ่งตามหน้าที่การทำงานของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน

ความสำคัญของนวัตกรรมและการบริหารจัดการ

“นวัตกรรม” หรือ “Innovation” มีความสำคัญดังนี้

1. เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และธุรกิจ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องคิดค้น เพื่อสรรค์สร้างสินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้าและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ

2. Innovation มีความสำคัญกับองค์กรและมนุษย์ทุกคนบนโลก คือ ข้อจำกัดของทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีในโลก ซึ่งลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ และกำลังจะหมดไป จึงส่งผลให้ธุรกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะธุรกิจที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติต้องพยายามแสวงหาวิธีที่จะทำให้ธุรกิจของตนเองอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนที่เห็นอย่างชัดเจนและกำลังเป็นปัญหาใหญ่ของเศรษฐกิจในโลกก็คือ ราคาน้ำมันที่สูงขึ้นอย่างมาก ทำให้ธุรกิจรถยนต์ ซึ่งเป็นสินค้าที่ต้องใช้น้ำมันเป็นพลังงานในการขับเคลื่อนต้องพยายามค้นคิดหาพลังงานอื่นมาทดแทน จนเกิดเป็น Hybrid Car รถยนต์ลูกผสมที่ใช้ทั้งน้ำมันและพลังงานไฟฟ้าขับเคลื่อน ทำให้ประหยัดน้ำมันได้อย่างมาก และยังช่วยลดมลภาวะ

สำหรับ Innovation ในบริบทขององค์กรหรือกิจการ สามารถแยกมุมมองในการคิดสร้างสรรค์ Innovation ใหม่ ๆ ได้ 4 ประเภทด้วยกัน

1) Customer Oriented Innovation จะเป็นนวัตกรรมที่คิดขึ้นมาเพื่อรองรับและตอบสนองความต้องการใหม่ ๆ ของลูกค้าโดยเฉพาะ เช่น การที่ผู้ผลิตรองเท้า Nike สร้างระบบให้ลูกค้าสามารถออกแบบรองเท้าได้เอง และสั่งซื้อได้ทางเว็บไซต์ เป็นต้น

2) Product Innovation จะเป็นการพัฒนาและนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านเทคโนโลยีหรือวิธีการใช้ รวมไปถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เช่น โทรศัพท์มือถือที่ทุกวันนี้ใช้ได้อเนกประสงค์ ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นถ่ายรูป ดูหนัง ฟังเพลง ดูเว็บไซต์และอื่น ๆ อีกมากมาย จนลืมฟังก์ชันหลักว่าโทรศัพท์นั้นใช้เพื่อการโทรพูดคุยระหว่างกันสื่อสาร

3) Process Innovation การสร้างสรรค์พัฒนา หรือสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในกระบวนการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต การส่งมอบ ขั้นตอนหน้าที่รับผิดชอบ ลักษณะงาน การสร้างสรรค์และพัฒนากระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ จะต้องเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และสามารถสร้างตำแหน่งสินค้าใหม่ ๆ (Product Positioning) ทางการตลาดให้แก่ สินค้าและบริการ

4) Strategic Innovation จะเป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนยุทธศาสตร์หรือวิธีดำเนินธุรกิจแบบใหม่ ๆ ทั้งระบบ ตัวอย่างเช่น การเกิดขึ้นของ E-Commerce กล่าวคือ ปัจจุบันการสั่งซื้อสินค้าไม่จำเป็นต้องรู้ตำแหน่งที่ตั้งสามารถทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนผ่านระบบ E-Commerce บนเครือข่ายได้อย่างสะดวกสบาย

นอกจากนี้แล้วความสำคัญของนวัตกรรมในปัจจุบันทุกองค์กรต่างมุ่งพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมเพื่อต้องการมีนวัตกรรมเป็นขีดความสามารถหลักขององค์กร เนื่องจากนวัตกรรมสามารถ สร้างความได้เปรียบให้กับองค์กรได้ในสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสร้างมูลค่าและการดำเนินการ ความก้าวหน้าของโลกยุคโลกาภิวัตน์ปัญหาในระบบเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ และการแข่งขันระดับโลกที่มีสินค้าและบริการที่มีความคล้ายคลึงกัน

Price water house Coopers(1999)ได้ศึกษาเกี่ยวกับความก้าวหน้าของโลกและนวัตกรรมพบว่า นวัตกรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เกิด มูลค่าและการเติบโตให้กับองค์กร และหลายองค์กรเริ่มให้ความสนใจในการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในองค์กร ทั้งนี้นวัตกรรมยังสามารถสร้างภาพลักษณ์ด้านบวกให้กับองค์กร ดังนี้ ช่วยดึงดูดผู้ถือหุ้นและช่วยเพิ่มมูลค่าราคาหุ้นขององค์กร เนื่องจากในการทำนายราคาจะพิจารณาจากมูลค่าในปัจจุบันและอนาคต ช่วยดึงดูดพนักงานใหม่ ภาพลักษณ์ทางด้านนวัตกรรมจะช่วยให้ดึงดูดคนเก่งหรือคนที่มีความสามารถ ซึ่งหายากและเป็นที่ต้องการ ช่วยในการธำรงรักษาพนักงานในองค์กร เนื่องจากพนักงานจำนวนมากต้องการทำงานกับองค์กรที่มีความเจริญก้าวหน้า และยิ่งรู้ว่าเป็นการทำงานที่สร้างนวัตกรรมก็จะยิ่งทำให้พนักงานทำงานอย่างมีคุณค่า

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2543) ในเชิงธุรกิจผู้ประกอบการ (Entrepreneurs) ที่มีความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ และเชิงความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Byrd & Turner (2001) ที่กล่าวว่า ความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันของธุรกิจอาจจะเป็นได้ในหลายมิติ เช่น การมีนวัตกรรม ตำแหน่งทางการตลาด การมีลูกค้าจำนวนมาก และการยากที่จะลอกเลียนแบบในตัวสินค้าหรือบริการ นอกจากนี้จะพบได้ว่าในส่วนของนโยบายระดับประเทศของไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนานวัตกรรมและผู้ประกอบการ โดยได้มีการจัดตั้งสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ให้ทำหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุน และการพัฒนานวัตกรรมขึ้นในหมู่ผู้ประกอบการหรือธุรกิจทุก ๆ ประเภท ทั้งในลักษณะของการยกระดับนวัตกรรม การส่งเสริมวัฒนธรรมนวัตกรรม และการสร้างระบบและองค์การนวัตกรรม เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันของ

ประเทศ ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดของ (Dobni, Brooke C., 2008) ที่กล่าวว่า ธุรกิจที่จะสามารถสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันได้ ควรที่จะมีลักษณะเป็นองค์การนวัตกรรมหรือมีความสามารถในการแข่งขันนวัตกรรม อย่างไรก็ตามนวัตกรรมจะต้องเน้นในเรื่องของการทำสิ่งใหม่ที่ต้องใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน ดังนั้นการสร้างความรู้และการจัดการความรู้เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนานวัตกรรมขององค์การ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากจะทำให้ธุรกิจสามารถที่จะสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันที่ยั่งยืนได้

จากนักวิชาการที่กล่าวมาความสำคัญของนวัตกรรมกับการบริหารจัดการนวัตกรรม ถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการบริหารจัดการ สำหรับการสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน โอกาสทางการตลาด และความสำเร็จให้แก่ธุรกิจ เกิดขึ้นจากการที่ผู้ประกอบการใช้เรื่องของการเปลี่ยนแปลงเป็นโอกาสในการสร้างความแตกต่างทางธุรกิจ จนเป็นที่เข้าใจโดยทั่วกันว่า การบริหารจัดการและการมีนวัตกรรมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Drucker, 2002) แนวคิดในการศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญระหว่าง การบริหารจัดการและนวัตกรรม มีการกล่าวถึงและศึกษากันมาเป็นเวลาค่อนข้างนานพอสมควร แต่แนวคิดทางด้านของนวัตกรรมในเชิงเศรษฐศาสตร์ เพิ่งจะได้รับความสนใจและมีการศึกษากันอย่างแพร่หลายเมื่อไม่นานมานี้ (Gundling, Ernest, 2000) ได้ทำการสรุปแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีของนวัตกรรมในเชิงเศรษฐศาสตร์ โดยได้ระบุแนวคิดของการศึกษาทางด้านนวัตกรรมแบ่งออกเป็น 3 มุมมอง คือ

- 1) มุมมองในด้านผู้ประกอบการ (The Entrepreneur Paradigm)
- 2) มุมมองด้านเศรษฐศาสตร์และเทคโนโลยี (The Technology economics Paradigm)
- 3) มุมมองด้านกลยุทธ์ (The Strategic Paradigm)

อย่างไรก็ตามการศึกษาเรื่องของนวัตกรรมในมุมมองด้านผู้ประกอบการได้มีการกล่าวถึงมานานแล้วโดย Schumpeter (1961) ซึ่งเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสำคัญของนวัตกรรมที่มีต่อการเป็นผู้ประกอบการและความสำคัญของผู้ประกอบการที่มีต่อการพัฒนานวัตกรรมโดยชี้ให้เห็นว่านวัตกรรมจะช่วยให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก็ต่อเมื่อผู้ประกอบการได้สร้างนวัตกรรมเพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ ดังนั้นแนวคิดเรื่องนวัตกรรมในมุมมองด้านผู้ประกอบการ จึงถือว่า ผู้ประกอบการเป็นผู้มีบทบาทและความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนานวัตกรรม และนวัตกรรมก็มีบทบาทต่อการทำให้การเป็นผู้ประกอบการประสบความสำเร็จด้วย นอกจากนี้แนวคิดของมุมมองด้านผู้ประกอบการ ยังถือว่าผู้ที่จะถูกจัดว่าเป็นผู้ประกอบการนั้น คือ บุคคลที่สามารถ

จัดตั้งธุรกิจใหม่ด้วยการใช้ความคิดใหม่ ผสมผสานสิ่งที่มีอยู่เดิมในการสร้างนวัตกรรมขึ้นมา เพื่อทำให้เกิดความมั่งคั่งทั้งต่อตนเอง และสังคมดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

จากความสำคัญของนวัตกรรมกับการเป็นผู้ประกอบการดังที่กล่าวถึงข้างต้นจะพบว่า นวัตกรรมจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อได้มีการผสมผสานของสภาวะการเป็นผู้ประกอบการ และการบริหารจัดการ ด้วยความรู้ เพื่อทำให้เกิดความคิดใหม่ที่ส่งผลต่อการเกิดนวัตกรรม ผู้ประกอบการที่มีความรู้ และมีหลักในกระบวนการบริหาร สามารถที่จะเข้าถึงความรู้ โดยสามารถจัดการกับความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั่น ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดนวัตกรรม ในระยะหลังจะพบว่ามีการใช้คำว่า Innovative Entrepreneurs กันมากขึ้น (Guan, J. and Ma, N., 2003) แต่ก็มีได้มีการให้ความหมายที่ชัดเจน โดยนัยเป็นการผสมผสานความหมายระหว่างคำว่า Entrepreneurs กับคำว่า Innovation และตีความในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป ในขณะที่ส่วนใหญ่ก็จะให้ความหมายแยกจากกันระหว่างคำว่า Entrepreneurs และคำว่า Innovation เช่นนักวิชาการที่มีชื่อเสียงทางด้านการเป็นผู้ประกอบการและนวัตกรรมอย่าง Drucker (2002) ตัวอย่างผู้ประกอบการที่สามารถสร้างความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจด้วยนวัตกรรม และสะท้อนให้เห็นว่านวัตกรรมมีความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ เช่น Google ที่ประสบความสำเร็จในการสร้างนวัตกรรมด้านการค้นหาข้อมูล Amazon ที่สามารถครองตลาดการจำหน่ายหนังสือด้วยการพัฒนานวัตกรรมด้านช่องทางการจำหน่ายรูปแบบใหม่ โดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ต Starbuck ผู้ประกอบการธุรกิจร้านกาแฟ ที่ประสบความสำเร็จจากการพัฒนานวัตกรรมการดื่มกาแฟที่สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการดำเนินชีวิต และวัฒนธรรม และ Microsoft ผู้ประกอบการด้านธุรกิจซอฟต์แวร์ ที่ครองตลาดโลกด้วยการมีนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และนวัตกรรมกระบวนการที่สร้างพันธมิตรทางธุรกิจ และการสร้างอิทธิพลเหนือช่องทางการจำหน่ายสินค้าในรูปแบบเดิม ๆ เป็นต้น

จากความสำคัญของนวัตกรรมในด้านอื่นที่ได้ศึกษามานั้นยังมีความสำคัญของนวัตกรรมทางด้านการตลาด ที่นักวิชาการได้มีการกล่าวไว้ ดังนี้

ดุสดี พลสารัมย์ (2541) ความสำคัญของนวัตกรรมนวัตกรรมในปัจจุบันมีความสำคัญต่อบริษัทในทุกบริษัทตั้งแต่ระดับเอกชน ระดับรัฐวิสาหกิจ ระดับรัฐ และระดับประเทศ ระดับองค์กร ระดับแผนกและระดับบุคคล และถ้าพิจารณาในระดับธุรกิจเอกชน พบว่ามีความสำคัญอยู่ 5 ประการได้แก่

- 1) การดำเนินงานแบบก้าวกระโดด (Radical Leapfrogging) กล่าวคือ บริษัทได้รับชัยชนะในการส่งเสริมสินค้าใหม่ ซึ่งทำให้น่าหน้าคู่แข่ง ผลลัพธ์ของการนำกลยุทธ์นี้มาใช้ทำให้เกิดมีการรับรู้ ถึงผลประโยชน์ที่ลูกค้าจะได้รับ ซึ่งแตกต่างจากบริษัทอื่น ผู้บริโภคจะได้รับรู้ถึง

ลักษณะใช้งาน อารมณ์ ลักษณะทางกายภาพ หรือประสิทธิภาพจากผลิตภัณฑ์ที่มากและเยอะกว่าคู่แข่ง

2) การได้รับผลประโยชน์จากความแตกต่าง (Benefit Differentiation) กล่าวคือ ความได้เปรียบของนวัตกรรมเป็นกุญแจหลัก การที่จะเพิ่มประโยชน์ต่อตัวของผลิตภัณฑ์ ได้โดยมีการมุ่งสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ผลิตภัณฑ์ โดยใช้วิธีพัฒนาสินค้าผลิตภัณฑ์ สร้างความมีเอกลักษณ์ รวมถึงความต่างออกไป ของชนิดผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีโอกาสทำให้เกิดจุดแข็งและสร้างความได้เปรียบตลอดเวลา

3) การกระตุ้นส่วนแบ่งทางการตลาด (Market Share Stimulation) โดยดูจากการส่งเสริมการตลาดในการขาย การจัดทำโฆษณา การเปลี่ยนแปลงช่องทางการจัดจำหน่ายรวมถึงการตั้งราคา การสร้างความได้เปรียบของนวัตกรรมจะสามารถสร้างส่วนแบ่งทางการตลาดโดยการขยายสายผลิตภัณฑ์ให้มากขึ้น การพัฒนารวมไปถึงปรับปรุงผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าของบริษัทมากกว่าคู่แข่ง

4) ผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการใหม่ ๆ สามารถทำให้ได้รับความได้เปรียบทางนวัตกรรม (Value-Engineering or Cost-Reduction) บางครั้งทำให้เกิดต้นทุนที่ต่ำส่งผลให้ราคาต่ำทำให้เกิดประโยชน์กับลูกค้า ซึ่งจะเป็นการเพิ่มการรับรู้หรือกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดการซื้อ

5) นวัตกรรมสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ถือหุ้น ลูกค้าและลูกค้า เมื่อทั้ง 3 ฝ่ายเกิดความพึงพอใจ ก็จะทำให้ผลกำไรเพิ่มขึ้นด้วย โดยที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จะเห็นตามได้ว่า นวัตกรรมมีความสำคัญมากต่อการดำเนินธุรกิจ ในปัจจุบัน นวัตกรรมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ดังนั้นองค์กรควรจะนำเอานวัตกรรมมา ประยุกต์เข้ากับการตลาดให้กับองค์กรเพื่อความอยู่รอดขององค์กรและสามารถแข่งขันธุรกิจได้

บทสรุป

สรุปได้ว่านวัตกรรมมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กร หน่วยงาน รวมถึงความก้าวหน้าของประเทศชาติ นวัตกรรมเป็นสิ่งที่คิดขึ้นมาเพื่อรองรับและตอบสนองความต้องการใหม่ ๆ ของลูกค้าโดยเฉพาะ เป็นการพัฒนาและนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านเทคโนโลยีหรือวิธีการใช้ รวมไปถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น การสร้างสรรค์พัฒนาหรือสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในกระบวนการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต การส่งมอบ ขั้นตอนหน้าที่รับผิดชอบ ลักษณะ

งาน และเป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนยุทธศาสตร์หรือวิธีดำเนินธุรกิจแบบใหม่ ๆ ทั้งระบบ ซึ่งนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้ด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และนำไปสู่การปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

- ผุสดี พลสารรัมย์. (2541) *การศึกษาเชิงประจักษ์ของตัวแบบนวัตกรรมทางการตลาดที่มีผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจส่งออกในประเทศไทย*. (การศึกษาเฉพาะบุคคลปริญญามหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- เศรษฐชัย ชัยสนิท. (2553). *นวัตกรรมและเทคโนโลยี*. เข้าถึงได้จาก [http://it.east.spu.ac.th/informatics/admin/knowledge/A307Innovation%/20and %20Technology.pdf](http://it.east.spu.ac.th/informatics/admin/knowledge/A307Innovation%/20and%20Technology.pdf).
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2547). *การจัดการนวัตกรรมสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.
- Adair, John E. (1996). *Effective Innovation: How to Stay Ahead of the Competition*. London: Pan Books.
- Byrd. T. A. & Turner, D. E. (2001). An exploratory examination of the relationship between flexible IT infrastructure and Competitive advantage. *Journal of Information and Management*, 39(2).
- Christiansen, James A. (2000). *Building The Innovative Organization: Management Systems that Encourage Innovation*. Hampshire: Macmillan Press.
- Dobni, Brooke C. (2008). Measuring Innovation Culture in Organization the Development of a Generalized Innovation Culture Construct Using Exploratory Factor Analysis. *European Journal of Innovation Management*, 11(4).
- Gundling, Ernest. (2000). *The 3M Way to Innovation Balancing People and Profit*. Ottawa: Kodansha International Ltd.
- Guan, J. and Ma, N. (2003). Innovative Capability and Export Performance of Chinese Firms. *Technovation*, 23(1).
- Hughes, Chuck. (2003). *What does it really takes to get into the Ivy League & other highly selective colleges*. New York: McGraw- Hill.

Price water house Coopers. (1999). *Global Growth and Innovation Study, Executive Summary*. London: Price waterhouse Coopers.

Schumpeter, Joseph A. (1961). *The Theory of Economic Development*. Cambridge: Harvard University Press.

Alvin, Tofler. (1980). *The Third Wave*. New York: William Marrow.

คิดอย่างปราชญ์ กระบวนการวิภาษวิธี : โซเครตีส

Thinking wisely, Dialectical method: Socrates

สุทน ทองเล็ก¹

Suthon Thonglek

Received: March 19, 2019

Revised: May 30, 2019

Accepted: June 10, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปรัชญาของโซเครตีส 2. ศึกษาแนวคิดของโซเครตีส และ 3. เพื่อศึกษากระบวนการวิภาษวิธี โดยทำการศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิ และตำราวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปผลในเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า

1. ปรัชญาของโซเครตีส ได้แก่ ราชาปราชญ์ เป็นผู้ปกครองที่ดี ปราชญ์เป็นบุคคลที่มีความรู้ เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม และส่งเสริมให้ประชาชนทำดี

2. แนวคิดของโซเครตีส ได้แก่ ปัญญา (Wisdoms) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับความดี ความกล้าหาญ (Courage) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เราควรกลัวและไม่ควรกลัว ควบคุมตนเอง (Temperance) หมายถึง การมีชีวิตตามทำนองคลองธรรมคุณงามแห่งความดี และความยุติธรรม (Justice) หมายถึง การแสดงออกในรูปของการกระทำที่เคารพสิทธิของคนอื่น และการไม่ยอมทำ ความชั่วต่อผู้อื่น

¹ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Department of Political Science, Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University

3. กระบวนการวิภาษวิธี (Dialectic) หลักการที่สำคัญของกระบวนการนี้คือ การนำข้อเสนอที่มีเหตุผล (Thesis) และข้อคัดค้าน (Antithesis) มาหักล้างกัน หลักการนำไปใช้ ค. ย่อมาจาก คิด หมายถึง การคิดคำนึงหารายละเอียดประเด็นต่าง ๆ ของปัญหา ข. ย่อมาจาก วิเคราะห์ หมายถึง การพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ว่ารายละเอียดต่าง ๆ นั้นถูกต้องหรือไม่อย่างไร ย. ย่อมาจาก แยกแยะ หมายถึง การแตกรายละเอียดออกเป็นส่วน ๆ และจัดกลุ่มในกลุ่มที่มีประเด็นลักษณะเดียวกัน

คำสำคัญ: คิดอย่างปราชญ์, กระบวนการวิภาษวิธี, โสเครตีส

Abstract

The objective of this article is 1. to study the philosophy of Socrates 2. to study the concept of Socrates and 3. to study dialectical processes by studying from primary documents and other related academic texts and use the data to analyze and summarize the results in descriptive

The study revealed as the following:

1. The philosophy of Socrates is that the wise king is a good ruler. Guru is a person with knowledge. Is a person with virtue and encourage people to do good.
2. The concept of Socrates is wisdom meaning knowledge about goodness. Courage means knowledge about things that we should fear and should not be afraid. Temperance means sanctioned life and justice means expression in the form of actions that respect the rights of others and refusing to do evil to others.
3. Dialectic method is the important principle of this process is applying a rational proposal (Thesis) and objections (Antithesis) come to clear each other. Principles of use. T. Thinking (T) meaning thinking, looking for details of various issues. Analysis (A) means referring to considering various issues whether the details are correct or not. Discrimination (D) means the breakdown into sections and groups with the same issues.

Keywords: Thinking wisely, Dialectic method, Socrates

บทนำ

โซเชียลมีเดียเป็นปรัชญาเมธีที่ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของโลก เป็นปรัชญาเมธีที่มุ่งเน้นในการแสวงหาและคุณค่าแห่งปัญญา เมื่อสมัยเด็ก โซเครตีสได้รับการศึกษาน้อยมาก แต่เป็นผู้ที่แสวงหาความรู้ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับศีลธรรมและดวงวิญญาณ ทำให้มีความรู้แตกฉานประกอบกับเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นแสวงหาปัญญาอย่างต่อเนื่อง จึงได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษด้านศีลธรรมคนหนึ่งของโลก (Husnana11, 2562) เยาวชนรุ่นใหม่เกิดปัญหาเรื่องสมาธิสั้น ไม่สามารถจับอยู่กับเรื่องราวอะไรได้นาน ๆ เสพสิ่งต่าง ๆ แบบฉาบฉวย ไม่สามารถที่จะใช้เวลาคิดวิเคราะห์แยกแยะ เจาะอะไรก็เชื่อมด ยกดตัวอย่าง เช่น 1) เห็นโพสต์ในเครือข่ายสังคมแล้วก็คลิก Like หรือ favourite ไปโดยไม่ได้อ่านจริง ๆ แต่คลิกด้วยความเคยชิน หรือบางทีก็คลิกเพื่อบอกว่า “ฉันอ่านแล้วนะ” 2) คอยนั่งลุ้นว่าจำนวน Like ของโพสต์เราจะจะมีเท่าไร หรือเกิดความคับแค้นน้อยเนื้อต่ำใจเมื่อมีจำนวน Like น้อยกว่าโพสต์ภาพหล่อแหลม 3) มักจะชอบแชร์สิ่งที่ตนคิดว่าเข้าท่าออกไปโดยไม่เคยให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ทำไมจึงแชร์สิ่งนั้นต่อไป (ไม่มีความเห็นส่วนตนประกอบไปด้วย) 4) เห็นโพสต์ว่าสิ่งนั้นดี สิ่งนี้รักษาโรคได้ สิ่งนั้นเป็นเช่นนั้น เช่นนี้ แล้วก็รีบแชร์ออกไปโดยไม่ศึกษาเสียก่อนว่าโพสต์ดังกล่าวเป็นความจริงหรือไม่ (แล้วก็มีมักจะนั่งหน้าแตกทำเนียนลบโพสต์เมื่อพบว่าเป็นเรื่องเท็จ หรือบางคนไปไกลกว่านั้น เมื่อพบว่าเป็นเรื่องเท็จ ก็มีอาการกระพืดกระพืดกล่าวในทำนอง ก็เชื่อไว้ไม่เสียหลาย ไม่เชื่ออย่าลบหลู่ ก็เค้าเตือนแล้วก็ฟังกันบ้าง) 5) รุมโพสต์ตอบเห็นด้วยกับคนที่ชอบ หรือเรื่องที่ชอบ โดยไม่ได้ไปศึกษาวิเคราะห์ถึงข้อเท็จจริงเสียก่อน หรือรุมโพสต์ด่ากับคนที่ไม่ชอบ หรือเรื่องที่ไม่ชอบ โดยไม่ได้อ่านเนื้อหาภายในโพสต์และศึกษาเพิ่มเติมก่อนว่ามีข้อเท็จจริงอย่างไร 6) ตอบโพสต์โดยไม่ได้อ่านเนื้อหาในโพสต์ จนทำให้คำตอบของตนในโพสต์นั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาของโพสต์ หรือแชร์ต่อไปโดยเบี่ยงเบนเนื้อหาที่โพสต์ต้นทางสื่อสาร 7) เห็นเว็บอะไรที่ดูเข้าท่า แอปอะไรที่ดูเข้าที่ เห็นวิธีไหนทำดี ก็รีบคลิกริบทัดตั้งมาลองเล่นกันโดยไม่ได้อ่านล่วงหน้าก่อนว่า เว็บหรือแอปต่าง ๆ นั้นปลอดภัยต่อการใช้งานหรือไม่ (ธันวา ศรีประโม่ง, 2562)

วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาปรัชญาของโซเครตีส
- 2.2 เพื่อศึกษาแนวคิดของโซเครตีส
- 2.3 เพื่อศึกษากระบวนการวิภาษวิธี

วิธีการของโสเครตีส

โสเครตีส (Socrates) เป็นนักปราชญ์กรีกและเป็นชาวเมืองเอเธนส์ ซึ่งถือกันว่าเป็นผู้วางรากฐานของปรัชญาตะวันตก เกิดที่เอเธนส์ ประเทศกรีซ บิดาเป็นช่างเจียรไนอัญมณี เมื่อวัยเด็กได้รับการศึกษาด้านศาสนาและความรู้ทั่วไปตามแบบอย่างชาวกรีกสมัยนั้น เมื่อเป็นหนุ่ม ชาวเผ่า สปาร์ตายกกองทัพมารุกราน โสเครตีสสมัครเป็นทหารไปรบและได้สร้างวีรกรรมในสงครามอย่างกล้าหาญและอดทน โดยสามารถช่วยเหลือเพื่อนคนหนึ่งให้รอดชีวิตกลับมาได้ ถึงแม้กองทัพเอเธนส์จะพ่ายแพ้ต้องล่าถอยกลับมา โสเครตีสก็ไม่มีความตื่นตกใจ กลับสงบนิ่ง จนศัตรูยังเกรงขาม แม่ทัพของเขายังกล่าวชมเชยว่า “ถ้าหากทหารทุกคนมีความกล้าหาญและเข้มแข็งอดทนเหมือนอย่างโสเครตีส เอเธนส์จะไม่พ่ายแพ้อย่างแน่นอน” เมื่อสงครามผ่านพ้นไปแล้ว โสเครตีสแต่งงานกับผู้หญิงคนหนึ่งมีบุตรด้วยกัน 4 คน ภรรยาของเขาเป็นหญิงอารมณ์ร้าย ขอบคุด่าและพรว่ำบ่น แต่โสเครตีสบังคับตัวเองให้อดทนอดกลั้นอยู่กับเธอได้

โสเครตีสมีนิสัยชอบสนทนากับนักปรัชญาสำคัญ ๆ ของกรีก เพราะว่าขณะนั้นเขาเริ่มสนใจวิชาปรัชญาแล้ว ซึ่งคำว่าปรัชญาในสมัยนั้น หมายถึง การคิดค้นหาคำตอบในเรื่องที่ยังไม่มีใครคิดมาก่อน รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับโลกและชีวิต มีลูกศิษย์และผู้ติดตามมากมายเพื่อคอยฟังคำสอนหรือถ้อยคำสนทนาของเขากับนักปรัชญาคนอื่น วิธีการสนทนาของโสเครตีสเป็นการซักถามหรือไต่ถามด้วยการใช้หลักของเหตุและผลที่เรียกว่า “ตรรกวิทยา” เขาอาจจะเริ่มต้นการสนทนาด้วยเรื่องธรรมดา หรือเกี่ยวข้องกับสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไม่สำคัญ จากนั้นจะป้อนคำถามที่แฝงซ่อนความหมายลึกซึ้งแก่คู่สนทนา อันจะนำไปสู่จุดหมายของการสนทนาว่า ทำอย่างไรจึงจะได้ผลดี ถูกต้องและน่าเชื่อถือ เขาใช้วิธีการนี้แสวงหาความจริงของสิ่งต่าง ๆ เช่น เมื่อเกิดสงสัยใคร่รู้ในสิ่งใด เขาก็จะไปหาผู้รู้หรือนักปรัชญาที่เชี่ยวชาญในด้านนั้น แล้วขอคำอธิบายโดยการซักถามจนกระทั่งได้คำตอบสุดท้ายที่เขาพอใจ หรือไม่บางทีก็ทำให้ผู้รู้นั้นจมนุ่มไม่สามารถตอบได้ จึงพาลโกรธเกลียดโสเครตีสถึงกับเป็นศัตรูไปหลายราย

ลักษณะวิธีการซักถามเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงในท้ายที่สุดของโสเครตีส ก่อให้เกิดผลร้ายแก่เขาเสมอ มีหน้าข้าลูกศิษย์หนุ่ม ๆ ของเขายังนำวิธีการของอาจารย์ไปใช้กับผู้อาวุโสทั้งหลายและชักใช้ไล่เลียงจนผู้อาวุโสจมนุ่ม ก็ยิ่งทำให้โสเครตีสถูกเกลียดชังจากคนทั่วไปมากขึ้น ถึงกับถูกกล่าวหาว่า เป็นผู้ชักนำบรรดาคนหนุ่มสาวของเอเธนส์ไปในทางเสื่อมเสียและกระด้างกระเดื่อง มิใช่ว่าโสเครตีสจะเป็นคนไม่นับถือศาสนา แต่เขาถูกกลั่นแกล้งกล่าวหาว่า เป็นคนไม่มีศาสนาและไม่เคารพเชื่อฟังผู้ปกครองบ้านเมืองในเวลานั้น เขาจึงถูกคณะลูกขุนในศาลตัดสินให้ประหารชีวิตด้วยการดื่มยาพิษ แต่ได้รับผ่อนผันให้คุมขังไว้ก่อนเป็นเวลา 1 เดือน ในช่วงเวลานั้น

เพื่อนสนิทและลูกศิษย์ของเขาพยายามหาทางพาเขาหนีออกจากที่คุมขัง แต่โสเครตีสปฏิเสธ เพราะเห็นว่าเป็นการทำลายความถูกต้องของกฎหมาย และประชาชนทุกคนต้องเคารพกฎหมายโดยใช้เวลาช่วงวาระสุดท้ายของชีวิตสนทนากับมิตรสหาย ซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมได้อย่างเสรี เกี่ยวกับปรัชญา ชีวิตและจิตวิญญาณ จนกระทั่งในวันสุดท้ายโสเครตีสกล่าวคำอำลาแก่ทุกคน แล้วรับเอายาพิษที่สกัดจากต้นเฮมล็อกจากผู้คุมมาดื่มจนหมดด้วยด้วยอาการสงบเยือกเย็น แล้วเดินไปมาจนกระทั่งหมดแรงจึงล้มตัวลงนอน จนกระทั่งสิ้นใจไปอย่างสงบเมื่ออายุ 70 ปี โสเครตีสเป็นปรัชญาเมธีที่ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของโลก เป็นปรัชญาเมธีที่มุ่งเน้นในการแสวงหาและคุณค่าแห่งปัญญาเมื่อสมัยเด็ก โสเครตีสได้รับการศึกษาน้อยมาก แต่เป็นผู้ที่แสวงหาความรู้ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับศีลธรรมและดวงวิญญาณ ทำให้ท่านมีความรู้แตกฉานประกอบกับเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นแสวงหาปัญญาอย่างต่อเนื่อง ท่านจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษด้านศีลธรรมคนหนึ่งของโลก

ในกระบวนการแสวงหาความรู้ของโสเครตีส ที่ใช้ได้ผลมากที่สุดคือ กระบวนการวิภาษวิธี (Dialectic) หลักการที่สำคัญของกระบวนการนี้คือ การนำข้อเสนอนี้ที่มีเหตุผล (Thesis) และข้อคัดค้าน (Antithesis) มาหักล้างกัน กระบวนการนี้ทำให้ข้อเสนอนี้ที่ไม่มีเหตุผลตกไปคงเหลืออยู่เฉพาะข้อเสนอนี้ที่มีเหตุผล ข้อคัดค้านที่มีเหตุผลมากกว่าจะสามารถหักล้างข้อเสนอนี้ที่มีเหตุผลน้อยกว่า ในทำนองเดียวกันข้อคัดค้านที่มีเหตุผลด้อยกว่าจะไม่สามารถหักล้างข้อเสนอนี้ที่มีเหตุผลมากกว่า ถ้าหากข้อเสนอใดถูกหักล้างไปโดยข้อคัดค้านที่มีเหตุผลมากกว่า ก็จะนำเสนอข้อใหม่เพื่อคิดค้นกันต่อไป ผลลัพธ์ระหว่างข้อเสนอและข้อคัดค้านที่มีเหตุผลคือ เป้าหมายของการแสวงหาคือความจริงที่ถูกต้อง (Synthesis) กระบวนการวิภาษวิธีจึงเป็นกระบวนการสำคัญของโสเครตีสในการแสวงหาและอธิบายองค์ความรู้ที่แท้จริงแห่งชีวิตการเมือง ด้วยวิธีการแสวงหาความรู้แบบวิภาษวิธีทำให้โสเครตีสถูกตัดสินประหารชีวิตด้วยการให้ดื่มยาพิษเสียชีวิต โสเครตีสยอมถูกลงโทษ แต่โดยดีเพื่ออุดมการณ์ของตน ด้วยเป็นคนเคร่งด้านศีลธรรมดังกล่าวมาแล้ว สิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิต คือการแสวงหาปัญญาเพื่อเสริมสร้างชีวิตที่ดีและมีความสุขให้แก่ประชาชน โสเครตีสเห็นว่ามนุษย์จะมีชีวิตที่ดีและมีความสุขจะต้องยึดมั่นในคุณธรรม ผู้ปกครองต้องมีคุณธรรมและเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจในคุณธรรม เพื่อให้ทุกคนตระหนักในคุณค่าของคุณธรรมและยึดถือเป็นคุณค่าแห่งวิถีชีวิต เพื่อชีวิตที่ดีของสังคม (Husnana11, 2562)

จากคำพูดของโสเครตีสซึ่งมีคำว่าเป็นถ้อยคำจริง ๆ ในประวัติศาสตร์มากที่สุคนธ์นั้น สิ่งที่เห็นชัดก็คือ การผสมผสานเข้ากันอย่างน่าทึ่งระหว่างลักษณะความถ่อมตัว และความหยิ่งผยอง การที่โสเครตีสอ้างว่าตนไม่รู้อะไรเลยนั้นเป็นการถ่อมตัว แต่ในขณะเดียวกันความหยิ่งผยองก็ดูเหมือนว่า

จะมีอยู่ในการที่เขาอ้างอิงถึงสัญญาณต่าง ๆ ที่เทพเจ้าสำแดงเป็นพิเศษให้แก่เขา หลักประการแรกก็คือ ความเชื่อที่ว่า “ชีวิตที่ขาดความพินิจพิเคราะห์นั้นไร้คุณค่าเกินกว่าที่จะอยู่” จากข้อความนี้หมายความว่า ชีวิตที่ควรค่านั้นจะต้องมีการสอบถามซักไซ้ และเสาะแสวงหาอย่างสม่ำเสมอเป็นส่วนประกอบสำคัญ หลักประการที่สองของโสเครตีส คือ ความเชื่อที่ว่า ความชั่วนั้นไม่อาจชนะคนดีได้ ไม่ว่าในขณะที่มีชีวิตอยู่หรือตายไปแล้ว ความมั่นคงอันชอบธรรมจะมีรากฐานมาจากความเชื่อข้อนี้เอง เหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวเอเธนส์โกรธเคืองโสเครตีสก็เพราะโสเครตีสบ่อนทำลายฐานอำนาจเก่าแก่ที่เคยมีมา ด้วยการถามคำถามแบบที่โสเครตีสใช้ปฏิเสธคุณค่าของความรู้ของตนเอง ไม่มีใครชอบ “ตัวเหลือบ” (อันเป็นศัพท์ของโสเครตีสเอง) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเกินกว่าความเข้าใจของคนธรรมดา เพราะถึงแม้ว่าโสเครตีสจะเป็นชาวเอเธนส์ที่จงรักภักดี แต่โสเครตีสก็ขาดความ “รับผิดชอบ” ในความปรารถนาของตนที่จะแสวงสัจจะ อันเป็นลักษณะของบรรดาผู้แสวงสัจจะที่ยังยั้งใจทั่วไป แต่ว่าในขณะเดียวกัน การอ้างตนไม่รู้อะไรของโสเครตีสก็รู้สึกจะเป็นการสร้างทำเสียมากกว่า

การเปรียบเทียบผู้ปกครองกับแพทย์ และมาตรฐานของการผสมผสานกลมกลืนในสังคมการเมืองว่า

“ข้าพเจ้าคิดว่า “การมีสุขภาพดี” เป็นคำที่เหมาะสมสำหรับร่างกายของมนุษย์ จากคำนี้จึงเกิดมีสุขภาพและความเป็นเลิศทางร่างกายอื่น ๆ ขึ้น และคำที่ใช้เรียกความผสมผสานกลมกลืนและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในจิตก็คือ คำว่า “โดยถูกต้องตามกฎหมาย” และ “กฎหมาย” ซึ่งทำให้มนุษย์กลายเป็นผู้ปฏิบัติตามกฎหมายและมีระเบียบ คุณสมบัติเหล่านี้แหละคือความยุติธรรมและการรู้จักควบคุมตัวเอง ไม่ว่าเขาจะพูดเกี่ยวกับอะไรก็ตาม คุณสมบัติเหล่านี้เองคือสิ่งที่ผู้ปฏิบัติธรรมหรือนักพูดที่หย่อมอยากจะทำให้เกิดขึ้นในจิต เพื่อสิ่งเหล่านี้เขาจะพยายามทำทุกอย่าง ไม่ว่าเขาจะให้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์แก่ใครก็ตาม เขาจะตั้งจิตมั่นอยู่กับจุดมุ่งหมายนี้เสมอ กล่าวคือ ปลุกฝังความยุติธรรมขึ้นในจิตของประชาชน”

ปรัชญาของโสเครตีส

1. **มนุษย์กับรัฐ** การอยู่ร่วมกันของมนุษย์คือกำเนิดของรัฐ มนุษย์ไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ รัฐเป็นสิ่งที่ดี และจำเป็นเพราะรัฐเป็นแหล่งที่คนสามารถพบกับชีวิตที่ดี และสามารถเรียนรู้คุณธรรมจากเพื่อนร่วมสังคม

2. กฎหมายแห่งรัฐ

2.1 กฎหมาย คือ กลไกของรัฐ ที่ส่งเสริมและปกป้องให้มนุษย์ มีชีวิตที่ถูกต้อง

2.2 คุณค่าของกฎหมาย การบัญญัติกฎหมายจะต้องทำด้วยความรอบรู้และฉลาด เพื่อให้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการดำรงคุณธรรมของสังคมอย่างแท้จริง ดังนั้นปราชญ์จึงควรเป็นผู้กำหนดกฎหมาย

3. ราชปราชญ์ คือ ผู้ปกครองที่ดีตามแนวคิดของโสเครตีส ปราชญ์เป็นบุคคลที่มีความรู้ จึงเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม และส่งเสริมให้ประชาชนทำดี

3.1 โสเครตีสใช้กระบวนการแสวงหาความรู้ โดยวิธีวิภาษวิธี (Dialectic) คือการตั้งปัญหาและหาสาเหตุของปัญหาไปเรื่อย ๆ รวมทั้งหาข้อคัดค้านมาหักล้างกัน จนหาคำตอบว่าสาเหตุนั้นเกิดขึ้นจากอะไร

3.2 สนใจค้นคว้าอยากรู้อย่างมนุษย์เกิดมาต้องการอะไร และพบว่ามนุษย์เกิดมาต้องการความสุข แล้วมนุษย์ทุกคนก็ต้องการความสุขที่แตกต่างกัน หากความสุขที่ได้มาจากความสุจริต ความสุขนั้นจะดี คนมีความสุขกับการกระทำนั้น แต่หากความสุขนั้นได้มาจากสิ่งมิชอบ โดยกระทำสิ่งไม่ดี พอการกระทำปรากฏขึ้นมานั้น ความสุขของคนก็จะหายไป

3.3 หากกระทำดี ชีวิตก็จะมีความสุข และประสบความสำเร็จในชีวิต ดังคำกล่าวที่ว่า “การทำความดีอย่างมั่นคง จะทำให้มีความสุขอย่างยั่งยืน” ความรู้เกี่ยวกับความดีสามารถปลูกฝังให้เกิดการเรียนรู้ได้ สังคมสามารถหล่อหลอมให้คนเกิดการเรียนรู้ที่จะทำดีได้ แล้วความรู้เกี่ยวกับความดีนั้นทำให้คนเกิดคุณธรรม แล้วสังคมก็จะเกิดความสุขด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะนักการเมืองหากมีคุณธรรม จะทำให้เกิดคุณธรรมทางการเมือง (Political Virtue) ปกครองหรือใช้อำนาจโดยธรรม จะทำให้ประชาชนมีความสุข มีชีวิตที่ดี (Husnana11, 2562)

ความคิดและการกระทำ : ราชปราชญ์

เพื่อแก้ข้อหาที่ว่าปรัชญาเมธีไม่เป็นประโยชน์ต่อรัฐเลย โสเครตีสได้ยกคำอุปมาที่คุ้นเคยกันดีเรื่องรัฐนาวามากล่าวอ้าง เมื่อลูกเรือขึ้นต่าก่อการกบฏและยึดเรือนั้น พวกเขาก็คงจะไม่รับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการเดินเรือ ผู้ซึ่งในสายตาของลูกเรือแล้วเป็นแต่เพียงนักดูดาวและพูดภาษาที่พวกเขาไม่เข้าใจ พวกเขาไม่รู้หรือว่าพวกเขาต้องการผู้เชี่ยวชาญการเดินเรือมากแค่ไหน ในทำนองเดียวกัน ปรัชญาเมธีดูเหมือนไม่มีประโยชน์อะไรเลยต่อนครรัฐ (polis) ก็เพราะประชาชนไม่รู้ว่าพวกตนต้องการปรัชญาเมธีเพียงไร ธรรมชาติของปรัชญาเมธีต้องการความกล้า ความใจกว้าง ความสามารถที่จะเรียนรู้อย่างรวดเร็ว ความจำที่ดี และเหนือสิ่งอื่นใดคือความรักอย่างแรงกล้าในความจริง เพราะฉะนั้นคนส่วนมากจึงไม่อาจเป็นปรัชญาเมธีได้ และกำแพงระหว่างคนส่วนมากกับปรัชญาเมธีจึงดูเหมือนไม่มีทางผ่านได้เลย แต่ที่ร้ายกว่านั้นก็คือ คนส่วนใหญ่สามารถจะฉุดให้ผู้ที่

เป็นปรัชญาเมธีให้มาอยู่ข้างของตนและกักเขาไว้ที่นั่นด้วยการบีบบังคับทางจิตวิทยา (แอล.ซี. แม็คโดแนลด์ แพลโดย สมบัติ จันทรวงศ์, 2520)

คุณธรรมที่ดีตามแนวคิดของโสเครตีส

คุณธรรมที่ดีตามแนวคิดของโสเครตีส ได้แก่

1. ปัญญา (Wisdoms) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับความดี คือรู้ว่าอะไรดีไม่ดี ความดีสามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล และเหตุผลของความดีจะทำให้มนุษย์มีความสุข มนุษย์ส่วนมากทำ ความชั่วเพราะความโง่เขลา ไม่รู้ว่าความดีคืออะไร ถ้ามนุษย์รู้ว่าความดีคืออะไร จะไม่ทำความชั่ว เพราะความชั่วทำให้เป็นทุกข์ มนุษย์ที่เกิดมาในโลกนี้ต้องการความสุข ถ้ามนุษย์รู้ว่าความดีคืออะไร เขาก็จะทำแต่ความดี เพราะความดีทำให้เกิดความสุข ผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ประพฤติดีและเว้น ความชั่วเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม ให้ประชาชนมั่นใจว่าการประพฤติดีละเว้นความชั่วทำให้ชีวิตมี ความสุข การประพฤติชั่วถูกปฏิเสธจากสังคมและทำให้ชีวิตเป็นทุกข์

2. ความกล้าหาญ (Courage) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เราควรกลัวและไม่ควรกลัว มีความกล้าหาญที่จะทำความดี แม้ในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ การกระทำความดีนั้นจะเสี่ยงด้วย ชีวิตก็ตามไม่ได้กล้าแบบบ้าบิ่น แต่มีเหตุผลที่จะรักษาความดีให้ดำรงอยู่ต่อไป เช่น ผู้ปกครองกล้าที่จะ ทำในสิ่งที่ดี กล้าปราบปรามในสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย ไม่ทำอะไรที่มีสองมาตรฐาน การที่ปล่อยความ ชั่วให้คงอยู่เพื่อเอาตัวรอด ทำให้ความดีสูญหายไปเป็นการกระทำที่ไม่ใช่วิสัยของผู้ปกครอง

3. ควบคุมตนเอง (Temperance) หมายถึง การมีชีวิตตามทำนองคลองธรรมคุณงาม แห่งความดี การไม่ปล่อยให้ชีวิตต้องตกเป็นทาสของอารมณ์และความปรารถนาต่างๆ ที่ไม่ใช่ความดี การได้ควบคุมตนเองทำให้ได้ใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาได้อย่างเต็มที่ การใช้ปัญญาในการ แสวงหาเหตุผลเพื่อรักษาดินให้ดำรงความดีอยู่ตลอดเวลา ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดใน แผ่นดิน ต้องเป็นคนสาธารณะ ฉะนั้นการได้รู้จักควบคุมตนเองมีโอกาสทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อ ประชาชนมากที่สุด ผู้ปกครองต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีตลอดเวลา

4. ความยุติธรรม (Justice) หมายถึง การแสดงออกในรูปของการกระทำที่เคารพสิทธิ ของคนอื่น และการไม่ยอมทำความชั่วต่อผู้อื่น คนที่ยุติธรรมไม่จำเป็นต้องตอบแทนการกระทำที่ ยุติธรรมด้วยความยุติธรรม ผู้ปกครองต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้รักความยุติธรรม และทำให้สังคม มีความยุติธรรมและสามารถให้ความยุติธรรมกับสังคม กล้าที่จะดำรงความยุติธรรมไว้ให้ได้ ถ้า ผู้ปกครองในสังคมใดไม่มีความยุติธรรมหรือไม่กล้าที่จะทำความยุติธรรมเป็นที่เชื่อถือของสังคม หรือมีสองมาตรฐานสังคมนั้นย่อมไม่มีความสุข ฆุนวาย (Husnana11, 2562)

โสเครตีส เชื่อในหลักธรรมและความดี โสเครตีสนั้นเชื่อว่าผู้ปกครองนั้นต้องมาจากผู้ที่มีความรู้หรือเป็นปราชญ์ เพราะผู้ที่มีความรู้หรือปราชญ์ย่อมทำแต่ความดีและรักษาความดี เพราะความดีทำให้สังคมตลอดจนประชากรของสังคมมีความสุข (Husnana11, 2562) ให้ความรู้สึกราวกับอย่างแท้จริงต่อคุณธรรมของพลเมือง รวมทั้งความเชื่อที่ว่าคนที่ดีกว่าย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำเพื่อความยุติธรรมในชีวิตร่วมกันของนครรัฐ (แอล.ซี. แม็คโดแนลด์ แปลโดย สมบัติ จันทรวงศ์, 2520)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้โสเครตีสไม่ชอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในยุคของเอเธนส์ ที่เปิดโอกาสให้พลเมืองที่มีความรู้น้อยเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศโดยตรง การปกครองที่ดีควรปกครองโดยราชาปราชญ์ หรือการปกครองในระบอบ อภิชนาธิปไตย

แนวคิดของโสเครตีส

แนวคิดของโสเครตีส ที่สำคัญมีดังนี้

1. เป้าหมายแห่งชีวิตมนุษย์ มนุษย์เกิดมาต้องการอะไร ก็คือ ความสุข หากคนเราทำดี ชีวิตก็จะมีความสุข
2. ความรู้เกี่ยวกับความดี ปราชญ์เป็นผู้มีความรู้ จึงเป็นผู้มีคุณธรรม เพราะปราชญ์เป็นผู้ใฝ่รู้ แสวงหาสิ่งดี ละเว้นความชั่ว ฉะนั้นจึงควรให้ปราชญ์เป็นผู้นำประเทศ ปกครองประเทศ สังคมจะได้มีแต่สันติสุข แล้วยังส่งเสริมให้ประชาชนทำดี ประพฤติปฏิบัติดี สังคมก็จะเป็นสังคมที่ดี (Husnana11, 2562)

โสเครตีสถามว่าในเมื่อรัฐมีส่วนประกอบขึ้นมูลฐานอยู่สามอย่าง แล้วจิตมนุษย์เล่าจะมีส่วนประกอบขึ้นมูลฐานอยู่สามอย่างหรือไม่ วิธีการตอบสนองอาจจะทำให้เรารู้สึกว่าเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นมาก็ได้ จากการอ้างหลักเหตุผลที่ว่า ส่วนประกอบอันหนึ่งย่อมไม่อาจกระทำตรงกันข้ามกันในขณะที่เดียวกันได้นั้น โดยพยายามจะพิสูจน์ว่า มีส่วนประกอบต่าง ๆ กันปฏิบัติงานอยู่ในจิตใจของมนุษย์ เช่น ส่วนหนึ่งของเรากล่าวว่า “จงดื่มสิ่งนี้เสีย” แล้วอีกส่วนหนึ่งบอกว่า “อย่าดื่ม” โสเครตีสกล่าวว่า ส่วนแรก คือ ความอยากอันเป็นผลมาจากความต้องการทางร่างกาย ส่วนหลังคือ เหตุผลที่คอยกำหนดกฎเกณฑ์ในตัวเรา ส่วนที่สามซึ่งนอกเหนือไปจากเหตุผลและความต้องการของร่างกาย คือ ใจ ซึ่งแสดงออกมาในรูปของความโกรธ ความขุ่นเคืองหรืออารมณ์พยาบาท ส่วนประกอบสามส่วนในจิตนี้ตรงกันกับส่วนประกอบขึ้นมูลฐานของนครรัฐ เพราะฉะนั้นในเมื่อความยุติธรรมในรัฐอยู่ที่ว่าแต่ละส่วนของรัฐทำในสิ่งซึ่งตนมีความเหมาะสมโดยธรรมชาติมากที่สุด ความยุติธรรมในตัวบุคคลก็อยู่ที่ความสมดุลกันในระหว่างส่วนประกอบทั้งสามส่วนของจิต ซึ่งก็ย่อมหมายความว่า

เหตุผลต้องเป็นส่วนที่ปกครอง “ผู้ที่ยุติธรรมย่อมไม่ปล่อยให้ส่วนอื่น ๆ ของจิตก้าวภายในเรื่องหน้าที่ของกันและกัน เมื่อไรเขาได้เชื่อมโยงส่วนประกอบเหล่านี้ให้ประสานงานกันอย่างกลมเกลียว และทำให้ตัวเองเป็นหนึ่งในไม่ใช้หลายคนแล้ว เมื่อนั้นแหละเขาถึงจะพร้อมที่จะทำในสิ่งที่เขาต้องการทำ ” ในทางตรงกันข้ามความยุติธรรมก็ได้แก่ความขัดแย้งกันในส่วนประกอบทั้งสามนี้ ไม่ว่าจะเป็นในตัวบุคคลหรือในนครรัฐ (แอล.ซี. แม็คโดแนลด์ แปลโดย สมบัติ จันทรวงศ์, 2520)

แนวคิดการปกครองของโสเครตีส “ราชาปราชญ์” ให้ปราชญ์เป็นผู้ปกครอง เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย มีอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย, ด้านบริหาร และมีอำนาจในการตัดสินคดีต่าง ๆ สังคมจะมีความสุข เพราะปราชญ์จะทำแต่สิ่งดี ๆ และส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณธรรม (Husnana11, 2562)

โสเครตีสกับกฎหมาย

โสเครตีสเป็นนักปรัชญาชาวกรีกสมัยก่อนคริสตกาล (ปี 470-399 ก่อน ค.ศ.) เขาเป็นชาวเอเธนส์ นครรัฐที่ริเริ่มระบอบประชาธิปไตยเป็นครั้งแรกกว่าศตวรรษก่อนสมัยของเขา เป็นนักปรัชญาที่ใช้เวลาส่วนใหญ่ปฏิบัติกรเรียนและสอนความรู้ในที่สาธารณะโดยไม่เรียกค่าตอบแทน วิธีการแสวงหาความรู้อันมีชื่อเสียงของเขา ที่เรียกว่า Socratic method คือการสอบถามและแลกเปลี่ยนวาทกรรมกับคู่สนทนาแบบวิภาษวิธี (Dialectic) โดยผลของกรรมวิธีนี้ เขาได้สร้างความรู้สึกเสียหน้าหรือความรู้สึกโกรธแค้นแก่คู่สนทนาจำนวนมาก ในช่วงชีวิตของโสเครตีสเป็นช่วงที่นครรัฐเอเธนส์เผชิญกับวิกฤตครั้งใหญ่ โดยเฉพาะสงครามเปโลโปเนเนเซียนกับนครรัฐสปาร์ตา โสเครตีสเองก็เป็นทหารเข้าร่วมรบในสงครามกับสปาร์ตาถึง 3 ครั้ง แต่เอเธนส์พ่ายแพ้แก่สปาร์ตาในที่สุดเมื่อปี 404 ก่อนคริสตกาล ซึ่งความพ่ายแพ้นี้ทำให้เอเธนส์ซึ่งเคยเจริญรุ่งเรืองก็ตกอยู่ในยุคเสื่อมและมีการแสวงหาแพะรับบาปต่อความพ่ายแพ้นี้ จึงมีผู้มีอำนาจของเอเธนส์ยุคนั้นยุ้งให้ศาลสูงของกรุงเอเธนส์ไต่สวนโสเครตีส โดยกล่าวหาว่าโสเครตีสเป็นผู้ที่ทำให้เยาวชนและชาวเอเธนส์เสื่อมศรัทธาในศาสนาทำให้เมืองเอเธนส์ต้องพ่ายแพ้ต่อสปาร์ตาเนื่องจากชาวเมืองเอเธนส์จำนวนมากยังเชื่อถือในเทพเจ้าว่าเป็นผู้ปกป้องเมืองต่าง ๆ อยู่ การพ่ายแพ้ของเอเธนส์เป็นเพราะเทพเจ้าเอเธนา (Athena-เป็นเทพเจ้าพรหมจรรย์แห่งปัญญา ความกล้า แรงบันดาลใจ อารยธรรม กฎหมาย และความยุติธรรม การสงครามโดยชอบ ชาวเอเธนส์เชื่อว่าเทพเจ้าเอเธนาเป็นผู้อุปถัมภ์กรุงเอเธนส์ ชาวเอเธนส์ตั้งวิหารพาร์เธนอนบนอะโครโพลิสในกรุงเอเธนส์เพื่อบูชาพระนาง) ผู้เป็นเทพแห่งเมืองเอเธนส์นั้นประสงค์จะลงโทษเมืองเอเธนส์เพราะผู้คนในเมืองเสื่อมศรัทธาในศาสนา

ดังนั้นการที่โสเครตีสตั้งคำถามและสนทนาเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาจึงเท่ากับเป็นการทรมานต่อชาติ การไต่สวนตัดสินว่าโสเครตีสมีความผิด เขาจึงถูกลงโทษประหารชีวิต โดยการดื่มน้ำพิษ ข้อที่น่าสนใจก็คือ ช่วงเวลาที่ได้พิพากษากับช่วงเวลาลงโทษทอดยาวมาก ซึ่งมีทั้งเวลาโอกาส และขบวนการที่จะช่วยเหลือให้โสเครตีสหลบหนีไปไม่ต้องรับโทษ ข้อที่น่าสนใจคือวิจิตต์ ความเชื่อ และความกล้าหาญของเขา ซึ่งประจักษ์จากคำตอบที่เขาตอบแก่พรรคพวกผู้ที่ตั้งใจจะพาเขาหลบหนีว่าเขาต้องยอมรับโทษทัณฑ์ของกฎหมายที่ชั่วร้ายนั้นเพื่อรักษาจิตวิญญาณของกฎหมาย (spirit of law) ไว้ หลักการและความเชื่อของโสเครตีส คือ

“กฎหมายเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นต่อทุกสังคม ผู้คนในสังคมต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายเพราะกฎหมายช่วยให้สังคมเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าและมีสันติสุข แต่กฎหมายนั้นก็มีทั้งกฎหมายที่ดี อาทิ กฎหมายที่กำหนดให้คนทุกคนเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย และกฎหมายที่เลว คือกฎหมายที่เป็น 2 มาตรฐานและกำหนดให้ผู้คนมีความเหลื่อมล้ำกันภายใต้กฎหมาย ซึ่งวิญญูชน (ผู้ที่รู้จักผิดชอบชั่วดี) ต้องไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่เลว แต่ต้องยอมรับโทษทัณฑ์ของกฎหมายที่ชั่วร้ายนั้นเพื่อรักษาจิตวิญญาณของกฎหมาย (spirit of law) ไว้” (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2559)

ดังนั้นการที่กฎหมายของบ้านเราไม่ศักดิ์สิทธิ์น่าจะสันนิษฐานได้ว่า เราได้ฆ่าจิตวิญญาณของกฎหมายไปทุกครั้งที่มีการรัฐประหารนั่นเอง

ฝันร้ายของโสเครตีสและฝันร้ายของพ่อแม่สมัยใหม่กับลูกหลานแห่งยุคเครือข่ายสังคม

ในทุกวันนี้ เรามักจะพบเห็นผู้คนจำนวนมากที่วัน ๆ คลุกอยู่แต่กับเครือข่ายสังคม ถ่ายภาพเซลฟี แชร์คลิป พูดคุยกันโดยใช้นิ้วมากกว่าใช้ปาก ต้องประสบปัญหากับการที่วัยรุ่นสมัยใหม่เกิดปัญหาสภาวะสมาธิสั้น ไม่สามารถจับรับฟังเนื้อหาอะไรได้นาน ๆ จนแม้กระทั่งมีการนำเอาประโยคที่อ้างว่าเป็นผลการวิจัยอันหนึ่งขึ้นมาอ้างกันบ่อย ๆ เช่น คนไทยอ่านหนังสือกันปีละไม่เกินเจ็ดแปดบรรทัด และยังมีข่าวสารพาดเซนการแชร์เรื่องราวส่งต่อที่ปรากฏว่าต้นทางนั้นเป็นเรื่องกุขึ้นมา และบางครั้งเราก็กังพบเห็นถึงการรายงานของสื่อสารมวลชนบางเจ้าที่บางครั้งก็ได้กลั่นกรองเนื้อหา รัฐบาลเสนอข่าวออกไปยังสื่อกระแสหลักถึงเรื่องราวปลอม ๆ นั้น ก็ต้องทำให้เสียหายขายหน้า แอบปลดเนื้อหาออกจากเว็บของตน หรือไม่ก็ต้องทำเงียบ ๆ ไปให้เรื่องราวนั้นขาลงตามกาลเวลา นับได้ว่าเป็นปัญหาใหม่ที่คนในยุคที่อินเทอร์เน็ตเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตตั้งแต่ต้นนอน (มีใครบ้างที่เปิดดูเครือข่ายสังคมเป็นสิ่งแรกเมื่อตื่นนอน) ไปจนถึงตอนเข้านอน (มีใครบ้างที่ปิดเครือข่ายสังคมแล้วจึงล้มตัวลงนอนยามค่ำคืน) เรื่องราวหนึ่งที่ถูกล่าวชันมากก็คือ การที่เพื่อนของ

โสเครตีสในนามแคเรฟอน (Chaerephon) ไปถามผู้พยากรณ์แห่งวิหารเดลฟีว่า มีใครจะมีปัญญาล้ำเลิศไปกว่าโสเครตีสหรือไม่ ซึ่งผู้พยากรณ์ดังกล่าวก็ได้ตอบว่า “ไม่มี” โสเครตีสได้ยินได้ฟังดังนั้นก็ตระหนักว่า ความเห็นของผู้พยากรณ์นั้นดูไม่น่าจะถูกต้อง โดยโสเครตีสเชื่อว่าตนเองนั้นไม่ได้ฉลาดปราศรัยเปรียบแต่ประการใด ดังนั้นการที่ผู้พยากรณ์กล่าวนั้นจึงเป็นเท็จ เพราะตนทราบว่ามีไม่ใช่เป็นความจริง แต่โสเครตีสเป็นคนที่ชอบหาคำตอบให้ได้ ก็เลยพิสูจน์ด้วยการไปถามประเด็นปัญหาต่าง ๆ จากบุคคลสายอาชีพต่าง ๆ ในเอเธนส์ที่ชาวเมืองยอมรับว่าเป็นผู้มีปัญญา โสเครตีสเองก็พบว่าคนเหล่านั้นแท้จริงแล้วก็ไม่ใช่ผู้มีปัญญา เพราะไม่สามารถตอบคำถามทั้งหมดให้กระจ่างได้ โสเครตีสจึงสรุปว่าการที่ผู้พยากรณ์กล่าวเช่นนั้นก็กลับกลายเป็นความจริงได้เช่นกัน และความจริงข้อหนึ่งที่โสเครตีสเรียนรู้ก็คือ ผู้ที่มีปัญญา คือผู้ที่ยอมรับว่าตัวเองนั้นไม่มีปัญญา แต่เมื่อตนพบว่าตนเองไม่มีปัญญา ก็เท่ากับว่าขณะนั้น คน ๆ นั้นก็ได้มีปัญญาเพิ่มมากขึ้นเพราะได้รู้แล้วว่าตนนั้นไม่รู้ในสิ่งใด

ลักษณะของการช่างคิดเพื่อให้เกิดปัญญาของโสเครตีสทำให้เหล่าผู้ปกครองไม่ชอบใจนัก เพราะทำให้ปกครองยาก ต่อมาโสเครตีสจึงถูกจับด้วยข้อหาทำให้เหล่าเยาวชนชาวเอเธนส์นั้นมีจิตใจที่เสื่อมเสียกระด้างกระเดื่อง และทำให้คนหันออกจากเทพเจ้า ส่งผลให้โสเครตีสถูกตัดสินถูกคุมขังไว้ก่อนที่จะถูกประหารชีวิตด้วยการดื่มยาพิษ จากประวัติศาสตร์นั้น มีบันทึกโดยเซโนฟอน (Xenophon) กล่าวว่าโสเครตีสมีโอกาสจะหนีได้ แต่สุดท้ายก็ไม่ยอมหนีด้วยเหตุผลดังนี้

- 1) ตัวเขาเองนั้นเห็นว่าการหลบหนีเท่ากับการแสดงว่าตนนั้นกลัวตาย ซึ่งโสเครตีสเชื่อว่านักปราชญ์ที่แท้จริงนั้นย่อมไม่กลัวตาย
- 2) ถึงแม้เขาเองอาจจะหลบหนีออกจากกรุงเอเธนส์ไปอยู่ที่อื่น แต่ในไม่ช้า เขาก็จะต้องกระทำตนในลักษณะที่ทำให้ผู้ปกครองเมืองอื่นไม่พอใจเช่นเดียวกัน
- 3) ตัวโสเครตีสเองนั้นเป็นผู้ยอมรับการอยู่ภายใต้กฎหมาย การหลบหนีก็ย่อมเท่ากับไม่เป็นการประพฤติปฏิบัติต่อจุดยืนของตนเองที่เชื่อมั่น และจะทำให้กฎหมายเสียความศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นเขาจึงไม่ควรกระทำตนละเมิดกฎหมาย

จากบันทึกดังกล่าว เราจะเห็นได้ว่าการตัดสินใจของโสเครตีสนั้นขึ้นอยู่กับความคิด ความเชื่อปรัชญาของตนอย่างบริสุทธิ์ ไม่มีเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องการเมืองในเอเธนส์เข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ยอมที่จะละเมิดกรอบความคิดพื้นฐานของตน แม้ว่าจะส่งผลเสียต่อตนอย่างไรก็ตาม

สู่รากฐานแนวคิดตามวิธีของโสเครตีส

ข้อปรัญญาที่โสเครตีสทิ้งไว้ให้คนรุ่นหลังนั้น ที่หลัก ๆ คือเรื่องประเด็นของหลักวิธีคิดที่เรียกว่า Socrates' method หรือที่เรียกว่า Elenchus ซึ่งก็คือหลักการที่จะซักไซ้โต้ตอบเพื่อที่จะพยายามพิสูจน์ว่าสิ่งนั้น ๆ ถูกต้องหรือไม่ มีการทดลองวิเคราะห์จากแง่มุมต่าง ๆ จากนั้นจึงทดสอบ

และพิสูจน์จนกว่าจะสิ้นข้อสงสัย ซึ่งเป็นเนื้อหาหนึ่งที่อยู่ในหมวดซึ่งเรียกว่า Pedagogy อันเป็นศาสตร์และศิลปะแห่งการศึกษา กล่าวคือเป็นวิธีการที่อาจารย์ใช้ในการให้นักศึกษาให้ก่อเกิดปัญญาจากการเรียนรู้ (Pedagogy มาจากคำว่า เด็ก กับ นำ ซึ่งรวมกันก็คือ การชี้นำทางเด็ก)

เพลโตได้กล่าวสรุปถึงวิธีของโสเครตีสในการค้นหาคำตอบเพื่อให้เกิดออกมาเป็นปัญญา ว่ามีขั้นตอนดังนี้

1) สมมติว่าคู่สนทนาของโสเครตีสยกหัวข้อขึ้นมาวิพากษ์ว่า “ความกล้าหาญคือความอดทนอดกลั้นแห่งจิตวิญญาณ” ซึ่งโสเครตีสเชื่อว่าข้อความนี้เป็นเท็จ และต้องการจะหาจุดชักเพื่อให้ข้อความนี้ตกไปให้ได้

2) โสเครตีสจะใช้องค์ประกอบในหัวข้อสนทนาดังกล่าวที่คู่สนทนายกขึ้นมา เพื่อสร้างประเด็นหัวข้อข้างเคียงที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบในหัวข้อเดิมขึ้นมาเช่น “ความกล้าหาญเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน” หรือ “ความกล้าหาญไม่ใช่สิ่งที่ละเอียดอ่อน” เป็นต้น

3) ถ้าเกิดข้อตกลงสรุปตามข้อสันนิษฐานตาม 2) ได้แล้ว และพบว่าข้อตกลงดังกล่าว ขัดแย้งกับหัวข้อที่ถูกยกขึ้นมาใน 1) ก็จะสามารถกล่าวไปในทำนองที่ว่าข้อสนทนาใน 1) นั้น ไม่เป็นความจริง

4) โสเครตีสก็จะสรุปว่า ที่คู่สนทนายกขึ้นมานั้นเป็นเท็จ ดังนั้นความเชื่อของโสเครตีสจึงเป็นฝ่ายถูก

สังเกตจากวิธีของโสเครตีสแบบผิวนิรนัยเบื้องต้น จะพบว่าราวกับจะเป็นวิธีหาเรื่องข่มคู่สนทนา แต่ถ้ามองในแง่มุมเชิงบวก นั่นคือการสร้างบรรยากาศแห่งการโต้เถียงจนกระทั่งสิ้นสงสัย ทำให้สามารถได้ข้อสรุปที่ชัดเจนจากแต่เดิมที่ยังไม่ชัดเจน ซึ่งก็จะก่อให้เกิดปัญญาเกิดขึ้น จากมุมมองในการกระตุ้นความคิดด้วยการโต้เถียงเชิงหลักการเหตุผลดังกล่าว โสเครตีสนั้นต้องการให้เยาวชนหรือนักศึกษา (เป็นกลุ่มคนที่โสเครตีสให้ความสนใจที่จะสั่งสอน) ให้รู้จักที่จะกล้าตั้งข้อซักถาม และใช้การโต้กันด้วยเหตุและผลจนกว่าจะได้คำตอบ ไม่ใช่ได้ยินอะไรมาก็จำไว้เพียงอย่างเดียว ฟังอย่างเดียว เชื่ออย่างเดียวโดยไม่ได้อะไรตามไปด้วย (ธันวา ศรีประมอญ, 2562)

กล่าวโดยสรุป ในการที่จะก่อเกิดปัญญา โสเครตีสเชื่อในการที่จะต้องมีการตั้งคำถาม ตรวจสอบ พิสูจน์ วิเคราะห์ และแจ้งลึกลงไปในประเด็น เพื่อให้สามารถสรุปออกมาเป็นองค์ความรู้ที่ผ่านการตรวจสอบยืนยันแน่ชัดแล้ว หรือพูดในอีกนัยยะหนึ่งก็คือ แนววิธีที่นักวิทยาศาสตร์ใช้ในการค้นคว้าวิจัยเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ก็คือหลักการในการทำนองเดียวกันกับที่โสเครตีสได้นำเสนอไว้

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2559). โสเครติสกับกฎหมาย. มติชนออนไลน์. เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_118695
- ธันวา ศรีประโม่ง (2562). แผ่นร่ายของโสเครติส และแผ่นร่ายของพ่อแม่สมัยใหม่กับลูกหลานแห่งยุค
เครือข่ายสังคม. เข้าถึงได้จาก http://www.eng.mut.ac.th/article_detail.php?id=84 .
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2520). ทฤษฎีการเมืองตะวันตก เล่มหนึ่ง สมัยโบราณ และยุคกลาง. สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- Husnana11. (2562). โสเครติส. เข้าถึงได้จาก <http://husnana11.blogspot.com/>.

หน้ากากสังคมกับหลักมิตรแท้ในพระพุทธศาสนา

Social masks and Mitr in Buddhism

ฉัฐสุภางค์ สารมาศ¹

Chatsuphang Saramart

Received: March 19, 2019

Revised: May 23, 2019

Accepted: July 2, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน้ากากสังคมกับหลักมิตรแท้ในพระพุทธศาสนา พบว่า มิตรแท้ หรือ “สุหมิตร” ได้แก่ อุปการกมิตร สมานสุขทุกขมิตร อัตถักขาเยมิตร อนุกัมปกมิตร มิตรเทียม หรือ “มิตรปฏิรูป” ได้แก่ อัญญทัตตุหระ วจีปรมะ อนุปปิยภาณิ อปายสหาย

ลักษณะมิตรที่ดีย่อมบำรุงเพื่อนโดยฐานะ 5 ประการ คือ ด้วยการให้ปัน การเจรจา ถ้อยคำเป็นที่รัก การประพฤติประโยชน์เกื้อกูล ความเป็นผู้มีตนเสมอ และไม่แก่งแย่งให้คลาดจากความจริง ลักษณะของคนไม่ใช่มิตรหรือการสวมหน้ากากในสังคมเข้าหากัน (มิตรเทียม) นอกจากจะไม่ใช่มิตรแล้วยังถือว่าเป็นศัตรูอีกด้วย การนำหลักมิตรแท้ไปใช้ในการคบเพื่อนสามารถชักนำไปสู่ชีวิตอันดีงาม การดำเนินชีวิตที่ดีคือการเลือกคบกับมิตรดี เพราะอาศัยมิตรดีจึงนำเข้าสู่เป้าหมายของชีวิตตามเป้าหมาย 3 อย่าง คือ คนที่คบกับมิตรดีย่อมได้รับประโยชน์สุขในปัจจุบัน (ทิฐฐัมมิกัตถะ) ประโยชน์สุขในภายหน้า (สัมปรายิกัตถะ) และประโยชน์สุขอันสูงสุด (ปรมาตถะ)

คำสำคัญ: หน้ากากสังคม, หลักมิตรแท้, พระพุทธศาสนา

¹ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย; Mahamakut Buddhist University

Abstract

The objective of this article is Social masks and Mitra in Buddhism The study revealed as the following: Mitra or Suhadamitta is Upakāraka, Samānasukhadukkhā, Atthakkhāyī, Anukampaka. Mittapattirūpaka is Aññadatthuhara, Vajiparama, Anuppiyabhānī, Apāyasahāya.

A good friendly manner will nurture a friend by being in a position of 5 things: by giving a share, the dialogue is dear. Behavior, benefit, support. Always being and do not pretend to be misled by the truth. The appearance of non-friendly people, besides being unfriendly, is also named as an enemy 3 applying a true friend to a friend. Can lead to a good life Good lifestyle is choosing good friends. Because relying on friendly people. There for leading to the goal of life according to 3 goals. Is that those who are friendly with each other will receive the benefit of the present (Thitthamamikattha), Future happiness (Sampraikattha) and the highest happiness benefits (Pramatha).

Keywords: Social mask, Mitra, Buddhism

บทนำ

จากข่าวในเหตุการณ์ปัจจุบัน มีการหลอกลวงต้มตุ๋นผ่านสื่อโซเชียลต่าง ๆ ทำให้ต้องสูญเสียทรัพย์สินเงินทอง เสียชีวิต เสียตัว เสียท่า เสียอนาคต เพราะการรู้จักกันเพียงผิวเผินผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งถือเป็นเพียง “หน้ากากทางสังคม” เท่านั้น ท่ามกลางความทันสมัยของเทคโนโลยีต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลเริ่มลดน้อยถอยลง แม้แต่ในสถาบันครอบครัว สมาชิกในครอบครัวได้พบปะกันน้อยลง ทำกิจกรรมร่วมกันน้อยลง การปฏิสัมพันธ์ในสังคมก็สวมหน้ากากเข้าหากัน ไร้ซึ่งความจริงใจ จะรู้ได้อย่างไรว่าบุคคลใดที่สามารถคบค้าสมาคมด้วยได้ ผู้ปกครองจะมีเวลาสั่งสอนบุตรหลานให้คบเพื่อนที่ดีได้มากนักน้อยเพียงใด และจะสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนใหม่ ๆ ได้อย่างไร จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันปัญหาให้ลูกหลานมากยิ่งขึ้น จึงสนใจศึกษาหลักมิตรแท้ในพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาบูรณาการ ปรับประยุกต์ใช้ในการป้องกันปัญหาต่อไป

ในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าตรัสแบ่งมิตรไว้ในขุททกนิกาย จุฬนิเทศ เป็น 2 จำพวก ได้แก่

1) อคาริกมิตร ได้แก่ มิตรผู้ครองเรือน เช่น บุคคลบางคนในโลกนี้ให้สิ่งที่ให้ไดยาก สละสิ่งที่สละไดยาก ทำสิ่งที่ทำได้ยาก ทนต่อสิ่งที่ทนไดยาก บอกความลับแก่เพื่อน ปกปิดความลับของเพื่อนไม่ทอดทิ้งในคราวมีอันตราย แม้ชีวิตก็สละเพื่อประโยชน์แก่เพื่อน เมื่อเพื่อนสิ้นเนื้อประดาตัวก็ไม่ดูหมิ่น

2) อนาคาริกมิตร ได้แก่ มิตรผู้ไม่ครองเรือน เช่น พระภิกษุในพระธรรมวินัยนี้เป็นที่รัก เป็นที่พอใจ เป็นที่เคารพ ควรแก่การยกย่อง พุดสิ่งที่เป็นประโยชน์ ทนฟังถ้อยคำได้ กล่าวถ้อยคำได้ลึกซึ้ง และไม่ชักนำไปในเรื่องไม่สมควร ชักชวนให้บำเพ็ญในทางอริสัจ ชักชวนให้หมั่นเจริญสติปัฏฐาน 4 ชักชวนให้หมั่นเจริญสัมมัตตาน 4 ชักชวนให้หมั่นเจริญอิทธิบาท 4 อินทรีย์ 5 พลละ 5 โพฆณงค์ 7 อริยมรรคมีองค์ 8 (ขุ.จ., (ไทย), 30/123/409)

มิตรเทียบกับมิตรแท้

พระพุทธเจ้าทรงแบ่งมิตรในทีฆนิกายเป็น 2 ประเภท คือ มิตรเทียบกับมิตรแท้ ดังรายละเอียดดังนี้

1. ความหมายของมิตรแท้

มิตรเป็นคำมาจากภาษาสันสกฤต ตรงกับคำภาษาบาลีในพระพุทธศาสนาว่า มิตต แปลว่า เพื่อน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556) ได้ให้ความหมายของคำว่า “มิตรแท้” ว่า มิตร- (มิต, มิตฺตฺร-) น. เพื่อนรักใคร่คุ้นเคย เช่น มิตรแท้ มิตรเทียม ฉันทมิตร

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2550) ได้ให้ความหมายคำว่า “มิตร” แปลว่า ผู้มีความเอื้อยดี ผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ แยกเป็นมิตรแท้ 4 พวก มิตรเทียม (มิตตปฏิรูป) 4 พวก

พระภควทวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว) (2543) ได้ให้ความหมายคำว่า “มิตรแท้” หรือเพื่อนแท้ คือใครก็ตามที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือแก่เรา เมื่อเรามีกิจจำเป็นเกิดขึ้น โดยไม่เห็นแก่ความเหน้อยยาก”

พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ มิตรแท้ กับมิตรเทียม

1) มิตรแท้ บาลีใช้คำว่า “สุทฺถมิตร” แบ่งย่อยเป็น 4 ประเภทด้วยกัน คือ

(1) มิตรมีอุปการะ (อุปการกมิตร)

(2) มิตรร่วมสุข ร่วมทุกข์ (สมานสุขทุกขมิตร)

(3) มิตรณะประโยชน์ (อัตถักขายมิตร)

(4) มิตรมีความรักใคร่ (อนุกัมปกมิตร) (ที.ปา., (ไทย), 11/260/209)

2) มิตรเทียม คือ มิตรไม่แท้ มิตรไม่ดี ไม่มีความจริงใจ เป็นศัตรูที่มาในรูปของมิตร ท่านใช้คำบาลีว่า “มิตรปฏิรูป” หรือ “มิตตปฏิรูปกะ” พึงทราบว่ามีมิตรเป็นแต่คนเทียมมิตรหรือมิตรเทียม แบ่งย่อยออกเป็น 4 ประเภท คือ

(1) คนที่ถือเอาแต่ประโยชน์จากผู้อื่นฝ่ายเดียว (อัญญุทัตถุหระ)

(2) คนดีแต่พูด (วจีปรมะ)

(3) คนที่ชอบพูดประจบ (อนุปปิยาภาณี)

(4) คนที่ชักนำเพื่อนในทางเสื่อม (อพายสหาย) (ที.ปา., (ไทย), 11/254/207)

สรุปได้ว่า มิตรแท้ คือ มิตรหรือเพื่อนที่รักใคร่คุ้นเคย ยามใดที่มีความสุขก็มีความยินดี สนับสนุนให้เราได้ดี เจริญรุ่งเรือง แม้ยามใดที่เรามีความทุกข์เดือดร้อน ตกทุกข์ได้ยากก็คอยให้ความช่วยเหลือดูแล เป็นเพื่อนแท้ไม่ทิ้งให้ต้องเผชิญปัญหาอยู่แต่เพียงผู้เดียว

ลักษณะของมิตรแท้

พระพุทธศาสนาได้แยกย่อยเกี่ยวกับลักษณะของมิตรแท้หรือกัลยาณมิตร นับเข้าในกัลยาณมิตรประเภทหนึ่ง มิตรแท้ คือ มิตรที่มีใจดี มีความจริงใจ คบหากันด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นมิตรที่บุคคลผู้คบหาสมาคมแล้วทำให้มีแต่ความสุขความเจริญ พระพุทธเจ้าตรัสในสังคาสสูตร มี 4 ลักษณะ ได้แก่

1. มิตรมีอุปการะ (อุปการกมิตร) มีลักษณะ 4 ได้แก่

1.1 ป้องกันมิตรผู้ประมาทแล้ว คือ เพื่อนประมาทช่วยรักษาเพื่อน เมื่อมิตรมีอุปการะเห็นเพื่อนตั้งอยู่ในความประมาท ไม่ว่าจะเป็นความคะนองตามวัย ประมาทในการศึกษาเล่าเรียน แสดงให้เห็นว่าเพื่อนคนนั้นตั้งอยู่ในความประมาท มิตรที่ดีทำหน้าที่ช่วยชี้แนะให้เห็นถึงความประมาท ให้เห็นผลประโยชน์และผลเสียจากความประมาท

1.2 ป้องกันทรัพย์ของมิตรผู้ประมาทแล้ว คือ เพื่อนประมาทช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน มิตรแท้ย่อมป้องกันรักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อน ตนเองย่อมรักษาศีลข้อที่ 2 ด้วยการไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ ประพฤติธรรมข้อกุศลมูลคือ ไม่คิดถือเอาของคนอื่น เมื่อจิตใจประกอบด้วยคุณธรรม เห็นทรัพย์ของเพื่อนย่อมรักษา

1.3 เมื่อมีภัยก็เป็นสิ่งที่พึ่งพกันได้ ภัยที่เกิดขึ้นมี 2 อย่าง คือ ภัยโดยธรรมชาติที่ไม่สามารถป้องกันได้ ย่อมนำความสูญเสียมาสู่มนุษย์ มิตรแท้ย่อมเป็นที่พึ่งพาให้ กับเพื่อนได้ และภัยอันเกิดจากมนุษย์ เช่น การวิวาท มิตรมีอุปการะก็สามารถปกป้องเพื่อนได้

1.4 เมื่อมีกิจที่จำเป็นเกิดขึ้น ก็ช่วยโยกทรัพย์ 2 เท่าของทรัพย์ที่ต้องการในกิจนั้น มีกิจจำเป็นช่วยออกทรัพย์ให้ เกินกว่าที่ออกปาก มิตรมีน้ำใจเช่นนี้ สามารถให้ทรัพย์ได้เป็นสองเท่าของจำนวนที่เพื่อนออกปากขอซึ่งแสดงถึงความจริงใจ ความมีน้ำใจ และความเต็มใจที่ช่วยเหลือเพื่อน (ที.ปา., (ไทย), 11/261/210)

ลักษณะของมิตรมีอุปการะ ได้แก่ มิตรที่มีจิตใจรักใคร่กันจริง ๆ รักมิตรเสมอด้วยชีวิต ตน ไม่ใช่รักกันแต่ปาก แต่หากรักด้วยชีวิตจิตใจ เมื่อรักเพื่อนเสมือนชีวิต ก็คิดหาวิธีป้องกันเพื่อนให้มีความปลอดภัย เพื่อนคนไหนประมาทขาดสติ ก็ดำริหาวิธีป้องกันเพื่อนคนนั้น ด้วยการแนะนำ ตักเตือนเพื่อนไม่ให้เกิดความประมาท เพราะความประมาทเป็นทางแห่งความตาย หาอุบายป้องกัน ทรัพย์สมบัติของเพื่อนผู้ประมาทแล้ว ไม่ให้เกิดความเสียหาย เมื่อมีอันตรายเกิดขึ้นพึ่งพาอาศัยกันได้ คราวเจ็บไข้ได้ป่วย ก็ช่วยกันรักษาพยาบาล คราวมีธุระการงานเกิดขึ้นก็ช่วยออกทรัพย์เกินกว่าที่จะออกปาก เพื่อนมีอุปการะมากเช่นนี้ เป็นมิตรที่ดีควรรวมตัวเข้าหากัน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่สังคมแห่งการอยู่ร่วมกัน

2. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข (สมานสุขทุกขมิตร) มีลักษณะ 4 ประการ ได้แก่

2.1 บอกความลับแก่เพื่อน ไม่บอกเรื่องอันเป็นความลับของตนแก่คนอื่น แต่สามารถบอกแก่เพื่อนของตนได้ ตามปกติคนที่ไว้วางใจกันเท่านั้นจึงจะบอกความลับ

2.2 ปิดความลับของเพื่อน ย่อมรักษาความลับที่เพื่อนกล่าวโดยที่คนอื่นไม่ล่วงรู้ ความไว้วางใจกันทั้งสองฝ่ายแสดงถึงความจริงใจต่อกันมาก ด้วยความหวังว่า ความลับของตนจะไม่ถูกเปิดเผยต่อสาธารณชน

2.3 ไม่ละทิ้งในยามอันตราย เมื่อภัยเกิดขึ้น มิตรมีอุปการะย่อมไม่ทอดทิ้ง

2.4 แม้ชีวิตก็อาจจะสละเพื่อประโยชน์ของเพื่อนได้ หมายความว่า ชีวิตของตนก็เป็นอันสละเพื่อประโยชน์แก่เพื่อนได้ ไม่คำนึงถึงชีวิตของตนทำงานให้เพื่อนอย่างเดียว (ที.ปา., (ไทย), 11/260/209)

ลักษณะมิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มิตรประเภทนี้เป็นมิตรที่คบกันแบบเปิดอก เมื่อมีความลับอะไรก็สามารถบอกเพื่อนได้ เพราะการปกปิดจะเป็นเหตุให้เกิดความระแวงแคลงใจของกันและกัน และเมื่อถึงยามวิบัติฉิบหายก็ยึดอุบายไม่ทอดทิ้งกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามวิบัติ แม้แต่ชีวิตถึงคราวจำเป็นจริง ๆ ก็สละแทนกันได้ ถ้าลักษณะเช่นนี้มีอยู่ในผู้ใด ควรร่วมใจกันกับมิตรประเภทนั้น จะได้สร้างสรรค์สังคมให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

3. มิตรณะประโยชน์ (อรรถกขายมิตร) มีลักษณะ 4 ได้แก่

3.1 ห้ามมิให้ทำความชั่ว คือ จะทำให้เสียหายคอยห้ามปราม มิให้เพื่อนกระทำความชั่ว คือ อุกุศลกรรม

3.2 แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี มิตรณะประโยชน์ยอมให้ประกอบความดี ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า คุณของพระธรรม คุณของพระอริยสงฆ์ รักษาศีล ประกอบแต่กุศลกรรม

3.3 ให้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง อธิบายให้เข้าใจ สิ่งที่ละเอียด ลึกซึ้งมาก อันประกอบด้วยสิ่งที่เป็นมงคลคณา อันเป็นถ้อยคำที่ทำให้จิตเบิกบาน แจ่มใส

3.4 บอกทางสวรรค์ให้ มิตรผู้แนะนำยอมอธิบายให้เห็นชนทั้งหลายกระทำความดี ย่อมเกิดในสวรรค์ การกล่าวเช่นนี้เป็น การบอกผลแห่งความดี บอกถึงผลที่ตนควรได้รับเมื่อทำความดีเป็นอันสงฆ์หรือคล้ายกับเป็นการให้รางวัลกับผู้ทำความดี (ที.ปา., (ไทย), 11/260/209)

ลักษณะมิตรณะประโยชน์ เป็นประเภทผู้แนะนำ ผู้ชี้ทาง เพื่อนที่ดีมีลักษณะคอยแนะนำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนตลอดเวลา เมื่อเห็นเพื่อนจะทำอะไรไม่ดีไม่ถูกต้อง ก็ห้ามปราม ตักเตือน ห้ามมิให้ทำความชั่วทุกอย่าง แนะนำทางให้สร้างแต่ความดี หาโอกาสให้เพื่อนได้รู้ ได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง แต่สิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจ ชักจูงให้สนใจแต่ในศีลในธรรม มิตรประเภทนี้เมื่อคบแล้วจะได้ทำแต่สิ่งที่ดี ๆ ร่วมกัน

4. มิตรมีความรักใคร่ (อนุกัมปมิตร) มีลักษณะ 4 ได้แก่

4.1 ไม่พอใจความเสื่อมของเพื่อน คือ เพื่อนมีทุกข์พลอยไม่สบายใจ ไม่ยินดีด้วยความเสื่อมของเพื่อน เมื่อเห็นหรือได้ยิน ความสูญเสียของบุตร ภรรยา หรือของบริวาร เพราะความเสื่อม ความไม่เจริญของเพื่อนยอมไม่ยินดีหรือไม่พอใจ พลอยเป็นทุกข์ไปด้วย

4.2 พอใจความเจริญของเพื่อน คือ เพื่อนมีสุขพลอยแช่มชื่นยินดี หมายถึง เพื่อนของตนได้รับความสำเร็จในชีวิต หรือเพื่อนสำเร็จการศึกษา การงาน ยศตำแหน่ง มีพรหมวิหารธรรม คือ มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อเพื่อนได้ดี

4.3 ห้ามปรามคนที่ินทาเพื่อน เมื่อเขาติเตียนเพื่อนช่วยยับยั้งแก้ไข หมายความว่า เมื่อคนพูดตำหนิเพื่อน มิตรมีความรักใคร่ ย่อมห้ามมิให้ที่กล่าวติเตียนเพื่อนของตน

4.4 สนับสนุนคนที่สรรเสริญเพื่อน เมื่อเขาสรรเสริญเพื่อนช่วยพูดเสริมสนับสนุน (ที.ปา., (ไทย), 11/264/211)

ลักษณะมิตรมีความรักใคร่ ได้แก่ มิตรที่มีความรักกันด้วยชีวิตจิตใจ ไม่ใช่เป็นมิตรแต่ปาก ถึงคราวทุกข์ยากก็ต้องทุกข์ด้วยกัน ถึงคราวสุขก็สุขด้วยกัน รักเพื่อนเหมือนรักตน รักตนก็เหมือนรักเพื่อน ถ้ามีคนตำหนิตีเดียเพื่อนต่าง ๆ นานาก็อาสาได้แทนเพื่อน เขาตีเพื่อนก็เหมือนตีตน ต่อหาเหตุผลมาลบล้างคำตำหนิที่ไม่จริงนั้น ขณะเดียวกันถ้ามีคนสรรเสริญเพื่อนรัก ก็รู้จักรับรองคนที่สรรเสริญเพื่อน นี่คือนิยามที่มีความรักใคร่ ถ้าได้มิตรประเภทนี้ก็จะสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมได้อย่างมหาศาล

พระพุทธเจ้าได้อธิบายพฤติกรรมอันเป็นลักษณะของมิตรแท้ในขุททกนิกาย อรรถกถา มิตตามิตตชาดกไว้ 16 อย่าง ดังนี้

- 1) บุคคลผู้เป็นมิตรย่อมระลึกถึงเพื่อนผู้อยู่ห่างไกล
- 2) ยินดีต้อนรับเพื่อนผู้มาหา
- 3) ถือว่าเป็นเพื่อนของเรา
- 4) รักใคร่จริง ทักทายปราศรัยจากอันไพเราะ
- 5) คบหาผู้ที่เป็นมิตรของเพื่อน
- 6) ไม่คบหาผู้ที่ไม่ใช่มิตรของเพื่อน
- 7) ห้ามปรามผู้ที่ด่าตีเดียเพื่อน
- 8) สรรเสริญผู้ที่พรรณนาคุณความดีของเพื่อน
- 9) ย่อมบอกความลับแก่เพื่อน
- 10) ปิดความลับของเพื่อน
- 11) สรรเสริญการงานของเพื่อน
- 12) สรรเสริญปัญญาของเพื่อน
- 13) ยินดีในความเจริญของเพื่อน
- 14) ไม่ยินดีในความเสื่อมของเพื่อน
- 15) ได้อาหารอร่อยมาย่อมระลึกถึงเพื่อน
- 16) ยินดีอนุเคราะห์เพื่อนว่าควรจะได้ลาภอย่างนี้บ้าง (ที.ปา., (ไทย), 11/264/211)

ประโยชน์ที่ได้จากการอยู่ร่วมกับมิตรแท้ ได้แก่ เมื่อเราประสบปัญหาได้รับการรักษาป้องกันจากเพื่อน ได้รับการรักษาทรัพย์สินสมบัติจากเพื่อน ในคราวมีภัยมิตรที่ดีเป็นที่พึ่งพำนักได้ เมื่อคราวมีทุกข์เพื่อนที่ดีไม่ละทิ้ง ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน พระพุทธเจ้าจึงจัดมิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ไว้เป็นมิตรแท้

สรุปว่า ข้อปฏิบัติทั่วไปสำหรับมิตรแท้หรือกัลยาณมิตรในอังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต พระพุทธเจ้าตรัสว่า มิตรที่ดีประกอบด้วยองค์ 7 ประการ คือ มิตรที่ดียอมให้สิ่งที่ให้ได้อย่างได้แก่ ทรัพย์สินเงินทองหรือแม้แต่ชีวิตตนเองก็สละแทนเพื่อนได้ ทำสิ่งที่ทำได้อย่างได้แก่การทวนกระแสแห่งกิเลส ตัณหา หรือจิตใจที่มักตกไปในทางที่ชั่วร้าย แต่สำหรับมิตรที่ดีสามารถชักนำเพื่อนให้เป็นคนดีได้ ทนต่อสิ่งที่ทนได้อย่างคือ มิตรที่ดียอมทนต่อการกล่าวติเตียน หรือคำด่าที่ทำให้เจ็บใจเปิดเผยความลับแก่เพื่อน เพราะว่ามีมิตรที่ดียอมแสดงความจริงใจของตนเพื่อแสดงให้เพื่อนไว้วางใจ ในขณะเดียวกันก็ยังรักษาความลับของเพื่อนไว้ เมื่อเพื่อนมีภัยพิบัติไม่ทอดทิ้ง และเมื่อเพื่อนตกต่ำไร้ที่พึ่งพำนักไม่ดูหมิ่นเพื่อนพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ ในสังคาลสูตร พระพุทธเจ้าตรัสว่า มิตรและเพื่อนร่วมงานซึ่งเป็น (เหมือน) ทิศเบื้องซ้าย อัญชลบุตรพึงบำรุงโดยฐานะ 5 ประการ คือ ด้วยการให้ปัน การเจรจาถ้อยคำเป็นที่รัก การประพุดติประโยชน์เกื้อกูล ความเป็นผู้มีตนเสมอ และไม่แก่งกล่าวให้คลาดจากความจริง

ลักษณะของมิตรเทียม

มิตรเทียม กล่าวถึงคนชั่วซึ่งไม่ควรคบเป็นมิตรไว้ 4 ประเภท ได้แก่

1. มิตรปกกลอก คือ คนที่ถือเอาแต่ประโยชน์จากผู้อื่นฝ่ายเดียว มี 4 ลักษณะ ได้แก่

1.1 เป็นผู้ถือเอาแต่ประโยชน์จากผู้อื่นฝ่ายเดียว คือ คิดเอาแต่ฝ่ายเดียวคนลักษณะนี้มักตกอยู่ในอหังการ (โลภธรรมาสัย) มีความอยากได้ อยากมี อยากเป็นเกินขอบเขต อาจกล่าวได้ว่า เป็นคนเห็นแก่ตัวมาก มุ่งแต่จะได้อย่างเดียวโดยคิดแสวงหาในทางที่ไม่สมควรหรือใช้อุบายเอาของเขามาเป็นของตน

1.2 เสียน้อย ประารถนาจะได้นาน คือ ยอมเสียน้อยโดยหวังจะเอาให้มาก เพื่อนประเภทนี้คอยเอาเปรียบเพื่อน เป็นเพื่อนที่รู้มาก พยายามแสวงหาประโยชน์จากเพื่อนให้ได้มากที่สุด ให้ของแต่น้อย แต่หวังผลมาก ยอมลงทุนแต่น้อย แต่หวังถอนทุนคืนให้มากกว่า

1.3 เมื่อตัวเองมีภัยจึงทำกิจของเพื่อน ตนเองมีภัยจึงมาช่วยทำกิจของเพื่อน เพื่อนประเภทนี้หวังว่า เพื่อนจะได้ช่วยเหลือตนเอง แต่ถ้าไม่มีภัยเกิดขึ้นก็พยายามปลีกตัวไม่ให้เพื่อนได้พบ ไม่ทำด้วยความรัก จัดอยู่ในลักษณะของเพื่อนที่เห็นแก่ตัว ถือเอาผลประโยชน์ของตนเป็นสำคัญ

1.4 คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ เพื่อนประเภทนี้มีความสัมพันธ์กับคนอื่น เนื่องจากตนเห็นว่า เพื่อนคบหาจะมีผลประโยชน์ร่วมกัน รักเพื่อนเพราะสิ่งภายนอก ไม่ได้รักตัวบุคคล ไม่ได้คบเพื่อนด้วยสามารถแห่งความคุ้นเคยกันฉันมิตร (ที.ปา., (ไทย), 11/255/207)

ลักษณะมิตรประเภทนี้ เป็นมิตรที่ไม่มีความจริงใจ คบเพื่อหวังแต่ประโยชน์ส่วนตัว ถ้าคนที่เขาคบหาด้วยไม่มีประโยชน์กับเขาก็จะเลิกคบทันที และถ้าหากร่วมลงทุนทำธุรกิจการงาน ใดๆ ได้ก็ตามมักที่จะลงทุนลงแรงน้อย แต่หวังกำไรมาก ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เมื่อถึงคราวมีภัยเอาตัวรอดแต่เพียงผู้เดียว ไม่รวมคิด ร่วมแก้ปัญหาให้กับกลุ่ม ทั้งนี้เพราะอาจจะมองว่าประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับนั้นน้อยหรือไม่มีนั่นเอง

2. มิตรดีแต่พูด มี 4 ลักษณะ ได้แก่

2.1 กล่าวต้อนรับด้วยเรื่องที่เป็นอดีตไปแล้ว คือ ดีแต่ยกของหมดแล้วมาปราศรัย การพูดนี้แสดงถึงเพื่อนที่หวังฟังไม่ได้ เป็นการพูดเพื่อหลีกเลี่ยง ทำให้พ้นภาระของตนไป

2.2 กล่าวต้อนรับด้วยเรื่องที่ยังมาไม่ถึง ดีแต่อ้างของที่ยังไม่มีมาปราศรัยคน ลักษณะนี้ย่อมสงเคราะห์ด้วยสิ่งของที่ยังไม่มาถึง เมื่อเพื่อนออกปากขอความช่วยเหลือ มักพูดพลัดไป เป็นเพียงแต่พูดให้ความหวังเท่านั้น เพื่อแสดงว่าตนเองมีความจริงใจต่อเพื่อน

2.3 สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่หาประโยชน์มิได้ คนประเภทนี้ ถึงแม้เขามีวัตถุสิ่งของอยู่ก็ไม่สามารถให้แก่เพื่อนได้

2.4 เมื่อมีกิจเกิดขึ้นเฉพาะหน้าก็แสดงความขัดข้อง เพื่อนประเภทนี้ ออกปากฟังไม่ได้ เมื่อมีการงานบางอย่างต้องอาศัยความร่วมมือกันเพื่อให้กิจการนั้นสำเร็จโดยเร็ว เพื่อนประเภทนี้มักแสดงอ้างกิจอื่นเนื่อง ใดๆ (ที.ปา., (ไทย), 11/256/208)

ลักษณะมิตรประเภทนี้ชอบพูดแต่เรื่องที่ไร้สาระหาประโยชน์ไม่ได้ พูดแต่เรื่องที่เป็นอดีตไปแล้ว และมักพูดแต่เรื่องที่ยังมาไม่ถึง พูดแต่เรื่องที่เป็นไปได้ยาก หรือกล่าวให้เข้าใจง่าย ๆ คือ เป็นคนชอบพูดอย่างเดียว ไม่ชอบทำ และมักสงเคราะห์มิตรที่คบหาด้วยสิ่งที่ไม่มีความประโยชน์ เช่น จะให้ของ ของนั้นก็ใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้ สักเพียงว่าได้ชื่อว่าให้แล้ว ช่วยเหลือแล้ว และเมื่อเพื่อนมีกิจธุระที่จะขอความช่วยเหลือมักอ้างเหตุขัดข้องต่าง ๆ เป็นต้น

3. มิตรพูดประจบ มี 4 ลักษณะ ได้แก่

3.1 เพื่อนทำชั่ว ก็ล้อไปตาม คือ จะทำชั่วก็เออออสันทนไม่คัดค้าน ตามใจเพื่อนให้ทำความชั่ว เพื่อนลักษณะนี้ไม่สามารถจะเป็นที่พึ่งได้ ไม่สามารถให้คำปรึกษาที่ดีได้ เพราะคอยตาม

3.2 เพื่อนทำดี ก็คล้ายตาม คือ จะทำดีก็เออออ เพื่อนประเภทนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับประเภทแรก

3.3 สรรเสริญต่อหน้า คือ ต่อหน้าสรรเสริญ เพื่อประเภทนี้ขาดความจริงใจต่อเพื่อน

3.4 นิินทาลับหลัง คือ เพื่อนที่ลับหลังนิินทาเพื่อนเป็นคนที่มีปากกับใจไม่ตรงกัน (ที.ปา. (ไทย) 11/258/208)

ลักษณะมิตรประเภทนี้ ชอบประจบสอพลอ เป็นมิตรที่มีมารยาทมากมาย มีบุคคลจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนใหญ่คนโตที่ต้องเสียคนไป เพราะมีคนใกล้ชิดเป็นคนหัวประจบ คือจะต้องทำอะไรไม่ว่าดีหรือชั่ว ก็คอยคล้ายตามไปเสียทุกอย่าง แต่บางคนก็ชอบคนประจบสอพลอ เพราะให้ความสุข ความเพลิดเพลินชั่วคราว ช่วยยาม พุดจาให้ฟังหวานหูเล่นโดยมิได้มีความจริงใจ ถึงแม้ลับหลังจะนิินทาก็ตาม ซึ่งก็ถือว่าเป็นความชอบพอของบุคคลนั้นไป และอีกอย่างการยกย่องด้วยความจริงใจนั้น แม้จะสรรเสริญให้ฟังต่อหน้าบ้าง เพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้ทำความดีก็ไม่ถือเป็นการประจบ ซึ่งต้องแยกเรื่องประจบสอพลอกับเรื่องความจริงใจให้ออกจากกัน

4. มิตรชักชวนในทางเสื่อม มี 4 ลักษณะ ได้แก่

4.1 เป็นเพื่อนที่ชักนำให้หมกมุ่นในการเสพของมีนเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท คือ คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมา เวลาที่เพื่อนดื่มสุราก็ร่วมดื่มด้วย เพื่อนชอบเสพของมีนเมาหรือของเสพติดเช่น กัญชา ยาฝิ่น ก็ร่วมเสพด้วย เมื่อคนเสพแล้วเชื่อว่าตั้งอยู่ในความประมาท เพราะคนเผลอขาดสติสัมปชัญญะ

4.2 เป็นเพื่อนที่ชักนำให้หมกมุ่นในการเที่ยวไปตามตรอกซอกซอย ในเวลากลางคืน คือ คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน

4.3 เป็นเพื่อนที่ชักนำในการเที่ยวดูมหรสพ เพื่อนทั้งสองประเภทนี้ (2, 3) มีลักษณะคล้ายกันและสืบเนื่องกัน ได้แก่ คนชักชวนให้เที่ยวในเวลากลางคืนอาจก่อให้เกิดการลักขโมยทรัพย์สินของคนอื่นได้ หรืออาจนำไปสู่การเสพยาเสพติด ปัจจุบันจะพบว่า อันตรายที่เกิดจากการเที่ยวกลางคืนมีมากขึ้นด้วยสภาพของสังคมปัจจุบันที่ ก่อให้เกิดโทษ เช่น ไม่คุ้มครอง ไม่รักษาตัว ไม่รักษาครอบครัว ไม่รักษาทรัพย์สินสมบัติ เป็นที่ระแวงของคนอื่น และคำพูดไม่น่าเชื่อถือ

4.4 เป็นเพื่อนที่ชักนำให้หมกมุ่นในการเล่นการพนัน อันเป็นเหตุแห่งความประมาท เพื่อนประเภทนี้มีความสัมพันธ์กับเพื่อนประเภทที่หนึ่ง ในลักษณะของความรุนแรง เพราะเพื่อนทั้งสองนี้เป็นเหตุนำไปสู่ความประมาทเริ่มจากการเสพสิ่งมีนเมาเป็นสาเหตุนำไปสู่การเล่นการ

พนัน เนื่องจากคนเมาขาดสติสัมปชัญญะอันง่ายต่อการเสียทรัพย์สินมากกว่าที่จะได้ทรัพย์สินมาเป็นของตน ส่วนหนึ่งอาจเกิดขึ้นได้กับบุคคลที่คบหากับมิตรไม่ดี (ที.ปา., (ไทย), 11/258/208-209)

ลักษณะมิตรประเภทนี้ ใครคบจะทำให้หมกมุ่นด้วยการดื่ม การเที่ยวเล่นอย่างหาประโยชน์มิได้สักอย่างเดียว ทำให้เสื่อมสุขภาพ เสียทรัพย์สิน และอาจเสียคนเสียอนาคตด้วย การเที่ยวกลางคืนต้องเสี่ยงอันตรายหลายอย่างทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ทั้งทรัพย์สินส่วนตัว และทรัพย์สินทางบ้าน ไม่ได้อยู่บ้านโจรอาจปล้นหรือขโมยได้ง่าย ทรัพย์สินที่ติดตัวในการไปเที่ยวก็จะถูกปล้น ถูกจี้ ถูกล้วง สถานที่เที่ยวกลางคืนก็ต้องเสียค่าบริการด้วยราคาแพง ทำให้เสียทรัพย์สินมาก นอกจากนี้ยังเป็นที่ระแวงของคนทั้งหลาย ไม่เป็นที่ไว้วางใจ เป็นการเที่ยวและเล่นที่ไร้ซึ่งประโยชน์ทั้งหลาย (พระมหาทองพูน สติสมปนโน (เสือเขียว), 2547)

สรุปได้ว่า มิตรทั้ง 4 ประเภทนั้นล้วนให้โทษทั้งสิ้น ฉะนั้นการเลือกคบบุคคลจึงต้องพิจารณาให้ถี่ ย่อมเกิดขึ้นได้จากมิตรชักชวนในทางฉิบหายเหมือนพุทธพจน์ตรัสในสุขปัตถนาสูตรว่า “บุคคลทำคนเช่นใดให้เป็นมิตรและคบสนิทนคนเช่นใด ให้เป็นมิตรและคบสนิทนคนเช่นใด เขาก็เป็นคนเช่นนั้น” (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/76/437) และ “คนชั่วเมื่อมาคบบมาเกี่ยวข้องกับคนดีทั่วไป หรือคนดีหลงไปคบเกี่ยวข้องกับคนดีแปดเปื้อนบาปไปด้วย เหมือนลูกศรอาบยาพิษ ถูกยาพิษแปดเปื้อนแล้วย่อมทำลายแล่งลูกศรที่สะอาดให้แปดเปื้อนไปด้วยฉะนั้น เพราะกลัวการแปดเปื้อนบาป ผู้มีปัญหาจึงไม่คบคนชั่วเป็นมิตรเลย” และ “ใบหญ้าคาคนนำมาใช้ห่อปลาเน่า ก็พลอยเหม็นเน่าส่งกลิ่นคลุ้งตามไปด้วยฉันใด การคบคนพาลก็ ฉะนั้น” (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/76/437)

พระพุทธเจ้าทรงแสดงถึงพฤติกรรมของผู้ไม่ใช่มิตร (มิตรเทียม) ในขุททกนิกาย อรรถกถามิตตามิตตชาดก โดยอาการ 16 อย่าง คือ

- 1) บุคคลผู้มีใจมิตรเห็นเพื่อน ๆ แล้ว ไม่ยิ้มแย้มแจ่มใส
- 2) ไม่ร่าเริงต้อนรับเพื่อน
- 3) ไม่แลดูเพื่อน (ในยามทุกข์ยาก)
- 4) กล่าวคำย้อเพื่อน
- 5) คบหาศัตรูของเพื่อน
- 6) ไม่คบบาปมิตรของเพื่อน
- 7) ห้ามผู้ที่กล่าวสรรเสริญเพื่อน
- 8) สรรเสริญผู้ที่ด่าเพื่อน
- 9) ไม่บอกความลับแก่เพื่อน
- 10) ไม่ช่วยปกปิดความลับของเพื่อน

- 11) ไม่สรรเสริญการทำงานของเพื่อน
- 12) ไม่สรรเสริญปัญญาของเพื่อน
- 13) ยินดีในความฉิบหายของเพื่อน
- 14) ไม่ยินดีในความเจริญของเพื่อน
- 15) ได้อาหารที่มีรสอร่อยมาแล้ว ก็มีได้นึกถึงเพื่อน
- 16) ไม่ยินดีอนุเคราะห์เพื่อนว่า อย่างไรหนอเพื่อนของเราพึงได้ลาภจากที่นี้บ้าง (ขุ.

ชา.อ. (ไทย) 6/10/205-209)

สรุปได้ว่า มิตรเทียมคิดว่า คนอื่นไม่ควรว่ากล่าวเรา ถ้าเขาว่ากล่าวเราก็จึงปรารถนาสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ไม่ใช่ปรารถนาสิ่งที่เป็นประโยชน์ เราจักพูดกะเขาว่า “จักไม่ทำตามละ” เราก็จะเบียดเบียนเขา แม้เราเห็นอยู่ก็ไม่ทำตามคำของเขา คนไม่ใช่มิตรนอกจากจะไม่เป็นมิตรแล้วยังชื่อว่า เป็นศัตรูอีกด้วย ดังพุทธพจน์ตรัสในมิตตามิตตชาดก ว่า “ศัตรูเห็นเข้าแล้วไม่ยั้งยั้ง ไม่แสดงความยินดีตอบ สบตากันแล้วเบือนหน้าหนี ไม่แลดู ประพฤติตรงกันข้ามเสมอ อาการเหล่านี้ มีปรากฏอยู่ในศัตรู เป็นเครื่องให้บัณฑิตเห็นและได้ฟังแล้วพึงรู้ได้ว่าเป็นศัตรู”

บทสรุป

ท่ามกลางสังคมที่มีแต่การสวมหน้ากากเข้าหากัน แ่งแย่งชิงดี หลอกลวงดัดตน หาความจริงใจไม่ได้ การคบเพื่อนจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องพิจารณา มิตรแท้ต้องเป็นคนดี เพราะคนดีเป็นที่รักของเหล่าเทวดาและมนุษย์ อุปการะมิตรด้วยการให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ การร่วมสุขร่วมทุกข์กับมิตรจะต้องผ่านเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งดีและไม่ดีมาด้วยกัน จะกระชับสัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อนได้อย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น มิตรณะประโยชน์ในเรื่องที่ดี การปฏิบัติตามคำแนะนำที่ดี ย่อมนำพาชีวิตให้เจริญรุ่งเรือง ประสบความสำเร็จในชีวิต มิตรย่อมมีความรักใคร่บุคคลที่ผ่านการฝึกฝนดีแล้ว เป็นที่รักใคร่และประทับใจของผู้ที่พบเจอเสมอ ถ้าบุคคลใดอยู่ร่วมกับมิตรดีคือกัลยาณมิตร สามารถชักนำไปสู่ชีวิตอันดีงามและประโยชน์ตามที่หลักคำสอนทางพุทธศาสนาได้กำหนดว่า การดำเนินชีวิตที่ดีคือการเลือกคบกับมิตรดี เพราะอาศัยมิตรดีจึงนำเข้าสู่เป้าหมายของชีวิตตามเป้าหมาย 3 อย่าง คือ คนที่คบกับมิตรดีย่อมได้รับประโยชน์สุขในปัจจุบัน (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) ประโยชน์สุขในภพหน้า (สัมปรายิกัตถะ) และประโยชน์สุขอันสูงสุด (ปรมาตถะ) คือนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดในทางพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาทองพูน สติสมปนฺโน (เสื่อเขียว). (2547). *การคบมิตรในพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว). (2543). *คัมภีร์กวีวิภูตชาติ*. ปทุมธานี: บริษัทกราฟิอาร์พรินต์ติ้ง จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 3, 6, 11, 25, 30*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- พระมหาสุภวิษณุ วิราม. (2545). *การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องกัลยาณมิตรตามหลักพุทธจริยศาสตร์ทัศนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดปากน้ำวิทยาคมและโรงเรียนสุวรรณพลับพลาพิทยาคม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.

การเมืองการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา

Political administration according to Buddhism

ไพบุณย์ สุขเจตน์¹

Piboon Sukajatanee

Received: March 19, 2019

Revised: May 31, 2019

Accepted: July 2, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการเมืองการปกครอง 2. ศึกษาการเมืองการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา และ 3. ประยุกต์ใช้หลักทศพิธราชธรรมสำหรับการเมืองการปกครอง โดยทำการศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิ และตำราวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปผลในเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า

1. การเมืองการปกครอง เป็นการดูแลจัดการให้มนุษย์อยู่กันอย่างเป็นธรรม และเป็นระเบียบ
2. การเมืองการปกครองในทางพระพุทธศาสนา เป็นการปกครองที่ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยโดยใช้ธรรมะ
3. ทศพิธราชธรรม แปลว่า ธรรมของพระราชาหรือธรรมสำหรับผู้นำปกครอง 10 ประการ ซึ่งผู้นำจะต้องเสริมสร้างให้มีขึ้นเป็นคุณสมบัติประจำตัว อันจะช่วยในการปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจสมาชิกในกลุ่ม ให้ดำเนินไปบรรลุถึงเป้าหมาย นับว่ามีค่าแก่การเป็นผู้นำด้านการปกครองมาก ย่อมทำให้สมาชิกในกลุ่มรักใคร่เชื่อฟัง เคารพนับถือ เชื่อมั่น และให้ความร่วมมือร่วมใจได้มาก อันจะเป็นผลช่วยให้บรรลุถึงความรับผิดชอบต่อนหน้าที่

คำสำคัญ: การเมือง, การปกครอง, ตามแนวพระพุทธศาสนา

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: piboon2493e@gmail.com, Tel. 095-4572493

Abstract

The objective of this article were 1) to study the politics of government 2) to study the politics and administration in accordance with Buddhism by studying from primary documents and other related academic texts and use the data to analyze and summarize the results in descriptive

The study revealed as the following:

- 1) Politics and government is a way to manage the human being fairly and orderly
- 2) Political administration in Buddhism is a rule that causes peace and order by using dharma.
- 3) Dasavidha-rājadhamma means the king's dharma or dharma for 10 parents which leaders must strengthen. Is a qualification. Which will help in practice in order to adhere to the members of the group. To achieve the goal. Counted as a leader Very administrative. Would make the members of the group love, Obedience, respect, confidence and cooperation. Which will help to achieve responsibility.

Keywords: Politics, Domination, Buddhism

บทนำ

การเมืองการปกครองตามแนวทางพระพุทธศาสนา สิ่งที่เรียกว่า การเมือง มีความหมายตามแนวทางของศาสนาว่า การเมือง คือ การจัดอย่างถูกต้องตามกฎหมายของธรรมชาติ เพื่อคนจำนวนมากจะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก สิ่งที่เรียกว่าการเมือง คือ ระบบศีลธรรมอันเร้นลับ การดูอย่างนี้มีประโยชน์และเป็นสิ่งที่จำเป็น ถ้านำมาทำให้ถูกต้องก็จะมีประโยชน์ ถึงอย่างนั้นก็ยังจะต้องแยกออกให้ง่าย ให้เห็นได้ง่าย ให้ง่ายแก่การที่จะศึกษาหรือปฏิบัติศีลธรรมในรูปแห่งการเมือง และหากให้ดีกว่านั้นอีกก็ให้การเมืองมาอยู่ในรูปของศาสนาเสียเลย เพราะว่าคำว่า “ศาสนา” ก็คือ ภาวะสมบูรณ์ของสิ่งที่เรียกว่าศีลธรรม ความเต็มรูปของสิ่งที่เรียกว่า ศีลธรรมคือ ศาสนา

การเมืองการปกครองในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การปกครองเพื่อการศึกษา เป็นการปกครองที่ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยโดยใช้ธรรมะ การเมืองการปกครองไม่สามารถที่จะแยกออกจากศาสนาได้การเมืองที่ถูกต้องจะต้องเกี่ยวข้องกับคนทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในเพศใดก็ตาม เพื่อให้

คนในสังคมสามารถที่จะอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขได้ การเมืองนั้นคือระบบของการจัดหรือการกระทำเพื่อให้คนจำนวนมากอยู่ด้วยกันโดยปราศจากปัญหาโดยไม่ต้องใช้อำนาจ แต่ความสำคัญมันอยู่ที่ว่ามันเป็นระบบที่ต้องจัดทำขึ้นก็เพื่อคนทั้งหมดจะอยู่ร่วมกันโดยปราศจากปัญหา สำหรับพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าในฐานะที่พระองค์เป็นศาสดาเอกของโลกพระองค์มิได้ทรงมุ่งหวังที่จะสร้างระบบปรัชญาการเมืองการปกครองขึ้นมาแต่อย่างใด แต่ทรงให้คำชี้แนะเกี่ยวกับข้อปฏิบัติต่างๆ ในการปกครองแก่รัฐนั้น ๆ พระพุทธเจ้ามิได้ทรงสอนปรัชญาการเมืองโดยตรง ดังจะเห็นได้ว่าในพระพุทธศาสนากล่าวถึงเรื่องนี้เป็นส่วนน้อยแต่ดูเหมือนจะเป็นการสอนให้แก่ปัญหาเฉพาะของรัฐบางรัฐในสมัยพุทธกาลมากกว่า เพราะคำสอนที่สอนสำหรับรัฐหนึ่งต่างกับที่สอนกับอีกรัฐหนึ่ง พระพุทธองค์ทรงหวังที่จะให้เกิดความสงบสุข ความเจริญแก่รัฐซึ่งมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การมีศีลธรรมของบุคคลในรัฐนั้น ๆ แต่พระพุทธองค์มิได้ทรงให้ความสำคัญแก่เศรษฐกิจในฐานะเป็นจุดหมายของรัฐแต่ทรงเห็นว่าสำคัญเพราะเป็นเหตุแห่งความสงบของรัฐ และการแบ่งปันผลผลิตที่ไม่ดินั้น ย่อมนำมาความเดือดร้อนมาสู่รัฐก็เพราะเป็นเหตุให้คนประพฤติดีศีล

ดังนั้นศีลธรรมจึงนับเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าเศรษฐกิจแต่ถ้าเศรษฐกิจไม่ดี การรักษาศีลก็ยาก เศรษฐกิจจึงเป็นฐาน ส่วนศีลธรรมเป็นจุดหมายดังนั้น การปกครองของรัฐจึงต้องมีการจัดการที่ดีทั้งในด้านการปกครอง เศรษฐกิจ และด้านสังคม ดำเนินไปได้ด้วยดี โดยควรที่จะนำหลักธรรมในทางพุทธศาสนามาใช้ควบคู่กับกฎหมายของรัฐเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพเสถียรภาพในการบริหารกิจการของรัฐ ซึ่งพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองนั้นไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้ เพราะต่างก็มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นในทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมย่อมมีผลกระทบต่อศาสนา และในทำนองเดียวกันการเปลี่ยนแปลงในทางศาสนาก็จะมีผลกระทบต่อการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมเช่นเดียวกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการเมืองการปกครอง
2. เพื่อศึกษาการเมืองการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักทศพิธราชธรรมสำหรับการเมืองการปกครอง

ความหมายตามทัศนะของนักวิชาการ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2538) ได้กล่าวถึง “การปกครอง” ในนิยาม และความหมายตามทัศนะของพระพุทธศาสนาว่า เป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครอง และ

ความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัยคือสภาพเอื้อ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษา หรือเพื่อเป็นหลักประกันแห่งการศึกษา จึงถือเป็นคนได้ว่า การปกครองที่มีขึ้นเป็นเรื่องของการศึกษาทั้งสิ้น คือ ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ก็ต้องปกครองด้วยอำนาจ เมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิบัติ ในเชิงที่ขัดแย้งกัน ก็เกิดปัญหาเริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจ ทำให้ยังต้องใช้อำนาจ ใช้อาญา และเน้นการลงโทษมากขึ้นเป็นลำดับไม่ใช่เป็นการปกครองแบบสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลวนั่นเอง

สมบุรณ์ สุขสำราญ (2534) ได้กล่าวถึง “การเมือง” ในนิยาม และความหมายตามทัศนะของพระ พุทธศาสนาว่า การเมือง คือ ความคิดกิจกรรม และการกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจเพื่อบริหารรัฐกิจ การจัดระเบียบสังคมของรัฐ รวมถึงการได้มาซึ่งอำนาจ การใช้อำนาจ หรือการได้มาซึ่งอิทธิพล ใช้อิทธิพลเพื่อให้เกิดการจัดสรรคุณค่าในสังคม ไม่ว่าจะเป็นอำนาจที่ถูกต้องตามกฎหมาย และกฎเกณฑ์ทางศีลธรรม เศรษฐทรัพย์ และคุณค่าที่เป็นนามธรรม นอกจากนี้ ศาสนาเป็นพื้นฐานของอุดมการณ์ทางการเมืองที่ให้คุณค่าของมนุษย์ ความชอบธรรมของผู้ปกครอง พระพุทธศาสนาเป็นเสมือนรากเหง้าแห่งความเป็นชาติ และเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชาติไทย ทั้งทางสังคม วัฒนธรรม และการเมือง

สรุปได้ว่า คำว่า “การเมืองการปกครอง” ในนิยามและความหมายตามทัศนะของนักวิชาการ ว่าหมายถึง การดูแลจัดการให้มนุษย์อยู่กันอย่างเป็นธรรม และเป็นระเบียบ การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครอง และการบริหารราชการแผ่นดิน และการใช้อำนาจที่ได้มาเพื่อสร้างความผาสุกให้แก่ประชาชนหรืออาจมีความหมายว่าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อที่จะกำหนดแนวทาง ข้อบังคับ หรือนโยบายให้คนในสังคมปฏิบัติตาม และอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข การปกครอง หมายถึง การทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจทั้งหลาย ตามกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล โดยมีรูปแบบการปกครองที่สำคัญ 3 รูปแบบคือ

1) แบบการปกครองโดยคน ๆ เดียว

2) แบบการปกครองโดยคณะบุคคล

3) แบบการปกครองโดยเสียงส่วนใหญ่ เป็นรูปแบบการปกครองซึ่งเป็นที่นิยมในปัจจุบัน โดยถือว่าประชาชนทุกคนในประเทศมีสิทธิในการปกครองประเทศ ซึ่งเรียกรูปแบบการปกครองนี้ว่า ประชาธิปไตย ดังนั้นคำว่า “การเมืองการปกครอง” ในนิยาม และความหมายตามนัย

พระพุทธศาสนา หมายถึง การปกครองเพื่อการศึกษา เป็นการปกครองที่ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยโดยใช้ธรรมะ

รูปแบบการปกครอง

คำว่า “รูปแบบการปกครอง” (Forms of Government) ในที่นี้ใช้ในความหมายเดียวกันกับคำว่า “ระบอบการปกครอง” สำหรับคำว่า “ระบอบ” ในภาษาไทยเป็นศัพท์บัญญัติซึ่งพลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินธิ ทรงบัญญัติขึ้น หมายถึง รูปแบบการปกครองประเทศ เช่น ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในพจนานุกรมศัพท์รัฐศาสตร์ของราชบัณฑิตยสถานได้ให้คำนิยามความหมายคำว่า “ระบอบ” หรือ “Regime” นี้ไว้ว่า “แบบอย่างการปกครองประเทศในรูปใดรูปหนึ่ง เช่น ระบอบราชาธิปไตยระบอบคณาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตย” อธิบายคำว่า “ระบอบ” หรือ “Regime” ไว้ว่าหมายถึง “ระบอบการปกครอง หรือระบอบในการบริหารงาน เช่น เราพูดว่า ระบอบการปกครองในโลกนี้มีอยู่หลายระบอบด้วยกัน ระบอบประชาธิปไตยก็เป็นระบอบหนึ่ง” จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า “รูปแบบของการปกครอง” หมายถึง แบบแผนของการปกครองประเทศหรือสังคม ซึ่งมีรูปแบบวิธีการ และเนื้อหาสาระแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศหรือสังคมจะเลือกนำไปใช้ตามความเหมาะสมกับประเทศหรือสังคมนั้น ๆ

ในพระไตรปิฎกคือ อุโปสถสูตร อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต และ วิตถุโปสถสูตรอังคุตตรนิกาย อังคุตตรนิกาย ปรากฏชื่อชนบทใหญ่ 16 แคว้นด้วยกัน ได้แก่ (1) อังคะ (2) มคธะ (3) กาสี (4) โกสละ (5) วัชชี (6) มัลละ (7) เจติ (8) วังสะ (9) กุรุ (10) ปัญจาละ (11) มัจฉะ (12) สุรเสนะ (13) อัสสกะ (14) อวันตี (15) คันธาระ และ (16) กัมโปชะ (อง.ตัก. (ไทย) 20/71/207) แสดงให้เห็นว่าชมพูทวีปหรือประเทศอินเดียในสมัยโบราณนั้น สภาพการณ์ทางด้านการเมืองการปกครองก่อนพระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้น ได้แบ่งออกเป็น 16 แคว้นด้วยกัน อย่างไรก็ตาม ชนบทใหญ่ทั้ง 16 แคว้นดังกล่าว ก็มักจะปรากฏชื่อกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ ของพระไตรปิฎกและในคัมภีร์อื่น ๆ หลายแห่งด้วยกัน และมีหลายแคว้นที่พุทธศาสนิกชนคุ้นเคยกับชื่อเป็นอย่างดี เช่น แคว้นมคธ แคว้นโกสละ แคว้นวัชชี แคว้นกาสี แคว้นมัลละ เนื่องจากมักจะมีเหตุการณ์สำคัญ ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าหรือพระพุทธ ศาสนาเกิดขึ้นในแคว้นนั้น ๆ

คำว่า “ราชาธิปไตย” ในภาษาไทยนี้ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายไว้ว่า “ราชาธิปไตย” มาจากคำว่า ราช+อธิปไตย ในภาษาบาลี ราชาธิปไตย จึงหมายถึง ระบอบการปกครองแบบหนึ่งที่มีพระราชาเป็นใหญ่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

ในภาษาอังกฤษ คำว่า “ราชาธิปไตย” ใช้คำว่า “Monarchy” ซึ่งมาจากคำว่า “monarchia” ในภาษากรีก แปลว่า “ปกครองโดยคนเดียว” เพราะฉะนั้น ราชาธิปไตย (Monarchy) ก็คือ คำสามัญทั่วไปเพื่อประโยชน์ในการอธิบายรูปแบบการปกครองใด ๆ ที่มีกษัตริย์เป็นประมุขสูงสุด ในระบอบราชาธิปไตย บุคคลผู้มีพระนามาเป็นพระราชา คือองค์อธิปัตย์ (ผู้มีอำนาจสูงสุด) เป็นประมุข (นาธานีล ฮาร์ริส, 2555)

จากนิยามความหมายดังกล่าว จะเห็นได้ว่ารูปแบบการปกครองแบบราชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองที่เรียกว่า “กษัตริย์” หรือ “ราชา” อย่างแยกกันไม่ออกในฐานะที่เป็นผู้ปกครองและมีอำนาจ และในการปกครองแบบราชาธิปไตย คำว่า “รัฐบาล” และ “รัฐ” มีความหมายเท่ากับคำว่า “พระมหากษัตริย์” เนื่องจากพระมหากษัตริย์ทรงเป็นทั้งผู้นำและผู้คุ้มครองประชาชนในยามสงครามและเป็นผู้ปกครองในยามสงบ (วอริส เวลส์ อ้างใน กาญจน์ ละอองศรี และยุพา ชุมจันทร์, 2527)

สรุปได้ว่า ราชาธิปไตย หมายถึง การปกครองที่มีพระมหากษัตริย์หรือพระราชาเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้นำและผู้ปกครอง อีกทั้งมีอำนาจสูงสุดในการปกครองแต่เพียงผู้เดียว เมื่อพระมหากษัตริย์หรือพระราชาใช้อำนาจที่มีอยู่นั้นให้เป็นไปบริบูรณ์แต่เพียงผู้เดียว จึงเรียกรูปแบบนี้ได้อีกคำว่า สมบูรณ์ญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy)

ทรัพยากรทางการบริหารปกครองของพระเจ้าจักรพรรดิ

พระเจ้าจักรพรรดิหรือพระราชาราช ซึ่งเป็นประมุขของจักรวรรดิ โบราณเขียนว่า จักรพัทธราช (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) เป็นพระราชายุ้งใหญ่ มีราชอาณาจักรกว้างขวางมาก บ้านเมืองในปกครองมีความร่มเย็นเป็นสุข ปราบข้าศึกศัตรูด้วยธรรม ไม่ต้องใช้อาชญาและศัสตรา มีรัตน 7 ประการประจำพระองค์คือ ช้างแก้ว ม้าแก้ว นางแก้ว ขุนคลังแก้ว ขุนพลแก้ว จักรแก้ว แก้วมณี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) เป็นธรรมราชาปกครองด้วยทศพิธราชธรรม เป็นผู้มียุญญาธิการมาก มีลักษณะของมหาบุรุษเช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า

วรรณกรรมเรื่องไตรภูมิพระร่วง บรรยายความยิ่งใหญ่ ความสุขต่าง ๆ ของพระเจ้าจักรพรรดิ ที่เป็นสุดยอดในมนุษยภูมิ แล้วท้ายที่สุด ก็ลงท้ายกล่าวว่า “แม้เงี้ยวพยามหาจักรพรรดิราชองค์ผู้มีบุญแล้วสิปราบได้ทั้ง 4 แผ่นดินดังนี้แล้ว ยังว่ารู้ถึงแก่ทิวคตแล้วแล้วยังมีตั้งอยู่หมั่นคงได้ ยังรู้หว่าไปมาในสังสารนี้แล้ว ใจมิพ้นจากความทุกข์ในสังสารนี้ เมื่อใดได้ถึงแก่นฤพานแล้วแล้ว จึงพ้นจากทุกข์ทั้งหลายในสังสารนี้แล้ว พรณนานาถึงพยามหาจักรพรรดิราชแล้วเท่านั้นแล้ว” (พญาสิทธิ, 2535) โดยมีจุดมุ่งหมายตามหลักก็คือเพื่อให้เกิดสังเวคะ ที่อย่างน้อยเดือน

ให้เกิดความไม่ประมาท ไม่ลุ่มหลงมัวเมา เร่งทำกรรมดี ถ้าเหนือกว่านั้น ก็จะได้สละข้ามพ้นขึ้นไปให้ถึงโลกุตระภูมิ รัตนะ 7 ประการ คือ (พญาลิไทย, 2535)

1. จักรแก้ว (จักรรัตนะ) เป็นโลหะซึ่งล้ำค่าซึ่งจมอยู่ใต้ท้องทะเลลึก เมื่อเกิดพระเจ้าจักรพรรดิขึ้นในโลก จักรแก้วซึ่งเป็นคู่บุญบารมีจะมาปรากฏ
2. ช้างแก้ว (หัตถิรัตนะ) เป็นช้างที่มีความงดงาม ตัวเป็นสีขาวตีนและงวงสีแดง หေးได้รวดเร็ว
3. ม้าแก้ว (อัสสรรัตนะ) เป็นม้าที่มีขนงามดังสีเมฆหมอก กีบเท้าและหน้าผากแดง ตั่งน้ำครั่งหေးได้รวดเร็วเช่นเดียวกับช้างแก้ว
4. แก้วมณี (มณีรัตนะ) เป็นแก้วที่มีขนาดยาวได้ 4 ศอก ใหญ่เท่าตุ่มเกวียนใหญ่ 2 หัว แก้วมีดอกบัวทอง เมื่อมีความมืด แก้วนี้จะส่องสว่างให้เห็นทุกหนแห่งดังเช่นเวลากลางวัน
5. นางแก้ว (อิตถิรัตนะ) เป็นหญิงที่จะมาเป็นมเหสีคู่บารมีของพระเจ้าจักรพรรดิ เป็นหญิงที่ได้ทำบุญมาแต่ชาติก่อน เป็นหญิงที่มีลักษณะงดงามไปทุกส่วน
6. ขุนคลังแก้ว (คหปติรัตนะ) เป็นมหาเศรษฐีขุนคลังแก้ว จะสามารถกระทำได้ทุกอย่างที่พระเจ้าจักรพรรดิต้องการ
7. ขุนพลแก้ว (ปริณายกรัตนะ) โอรสองค์โตของพระเจ้าจักรพรรดิ มีรูปโฉมอันงดงาม กล้าหาญ เฉลียวฉลาด สามารถบริหารกิจการบ้านเมืองได้ทุกประการ

รัตนะ 4 ประการแรก เทียบได้กับ ทรัพยากรทางด้านวัสดุ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินงาน (Physical Resources) ตลอดจนเป็นเครื่องเสริมบุญญาบารมี ส่วนรัตนะประการที่ 5, 6 และ 7 เทียบได้กับ ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) อันจะมาช่วยกำกับดูแลการดำเนินงานต่าง ๆ ทางการคลัง การทหาร เพื่อช่วยในการบริหารปกครองของพระเจ้าจักรพรรดิให้สำเร็จลุล่วง

พระเจ้าจักรพรรดิในฐานะที่เป็นมหาบุรุษทางโลก มีอาณาเขตปกครองกว้างขวางมาก จึงจำเป็นต้องมีทรัพยากรทางการบริหารปกครองทั้งที่เป็นคน สัตว์และวัสดุที่มีศักยภาพ คุณภาพ และประสิทธิภาพ เพื่อให้งานการบริหารปกครองอาณาจักรสำเร็จผลโดยแท้

“หลักทศพิธราชธรรม” หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับราชาธิปไตย

หลักทศพิธราชธรรมเป็นหลักในการปกครองของผู้ปกครอง ซึ่งกล่าวว่าผู้นำด้านการปกครองทั่วไป จะต้องยึดเป็นข้อปฏิบัติในการปกครองเป็นสำคัญ ดังนี้

ทศพิธราชธรรมเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญที่ครอบคลุมในหลาย ๆ ด้าน เหมาะสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน หรือนักการเมืองการปกครองที่ดีสามารถบริหารแผ่นดินโดยธรรม ยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2536) ซึ่งหลักทศพิธราชธรรมปรากฏใน **มหาหังสชาดก** เป็นส่วนหนึ่งของบทสนทนาธรรมที่พระยาหังสตรัสสนทนาธรรมกับพระเจ้ากาสิว่า

พระยาหังสทูลถามพระเจ้ากาสิว่า

พระองค์ไม่มีโรคาพาธแลหรือ ทรงสำราญดีอยู่หรือ ทรงปกครองรัฐมณฑลอันสมบูรณ์นี้โดยธรรมหรือ?

พระเจ้ากาสิตรัสตอบว่า

ดูกรพระยาหังส เราไม่มีโรคาพาธ อนึ่งเรามีความสำราญดี และเราก็จักปกครองรัฐมณฑลอันสมบูรณ์นี้โดยธรรม

พระยาหังสทูลถามพระเจ้ากาสิว่า

โทษอะไร ๆ ไม่มีในหมู่อำมาตย์ของพระองค์แลหรือ และอำมาตย์เหล่านั้น ไม่อาลยชีวิตในประโยชน์ของพระองค์แลหรือ?

พระเจ้ากาสิตรัสตอบว่า

โทษอะไร ๆ ไม่มีในหมู่อำมาตย์ของเรา และอำมาตย์เหล่านั้นไม่อาลยชีวิตในประโยชน์ของเรา

พระยาหังสทูลถามพระเจ้ากาสิว่า

พระมเหสีซึ่งมีพระชาติเสมอกัน ทรงเชื้อฟงมีพระเสาวนีย์อันน่ารัก ทรงประกอบด้วยพระโอรส พระรูปพระโฉมและพระยศ เป็นไปตามพระราชอัธยาศัยของพระองค์แล ฯลฯ

พระเจ้ากาสิตรัสตอบว่า

ดูกรพระยาหังส เราพิจารณาเห็นชัดซึ่งอายุอันเป็นอนาคตยังยืนยาวอยู่ เราตั้งอยู่แล้วในธรรม 10 ประการ จึงไม่สะดุ้งกลัวปรโลก เราเห็นกุศลธรรมที่ดำรงอยู่ในตนเหล่านี้ คือทาน ศีล การบริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทนและความไม่พิโรธ แต่นั่นปิติและโสมนัสไม่ใช่ช้อยย่อมเกิดแก่เรา ก็สุขขหงส์นี้ไม่ทันคิดถึงคุณสมบัติของเราไม่ทราบความประทุษร้ายแห่งจิตจึงเปล่งวาจาอันหยาบคาย ย่อมกล่าวถึงโทษที่ไม่มีอยู่ใน

เรา คำของสุขุมหงส์นี้ ย่อมไม่เป็นเหมือนคำของคนมีปัญหา (ช.ชา. (ไทย)
28/240/62)

ดังนั้นหลักธรรม 10 ประการนี้ แสดงว่าพระเจ้าจักรพรรดิทรงมีบริบูรณ์ เป็นผู้ปกครองที่ดี ไม่รุกรานผู้อื่นด้วยอำนาจเพราะมีธรรมเป็นอุบาย ประเทศทั้งหลายจึงสวามิภักดิ์ยอมเข้าอยู่ในปกครองท่านเรียกว่าปกครองโดยธรรมไม่ใช่โดยอำนาจ และต่างก็มีความสุขร่วมกันทั้งหมด ในหลักทศพิธราชธรรมนี้ เป็นคุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมืองหรือธรรมของผู้ปกครองซึ่งแต่ครั้งเดิมถือเป็นธรรมะ หรือพระราชกิจวัตรของพระมหากษัตริย์หรือนักการเมืองการปกครองทุกระดับชั้นควรนำไปปฏิบัติเพื่อเป็นหลักในการเกื้อกูลต่อแนวทางในการปกครองตนเองและสังคมส่วนรวม

ทศพิธราชธรรมแปลว่า ธรรมของพระราชาหรือธรรมสำหรับผู้นำปกครอง 10 ประการที่พระมหากษัตริย์และผู้ปกครองบ้านเมือง เช่น ประธานาธิบดี หรือ นายกรัฐมนตรีเป็นต้น ซึ่งผู้นำจะต้องเสริมสร้างให้มากขึ้นเป็นคุณสมบัติประจำตัว อันจะช่วยในการปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจสมาชิกในกลุ่ม ให้ดำเนินไปบรรลุถึงเป้าหมาย นับว่ามีค่าแก่การเป็นผู้นำด้านการปกครองมาก (ช.ชา. (ไทย) 28/176/112) ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

พระราชเมธี (วรวิทย์ คงคปยุโธ) (2528) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ประมวลพระธรรมเทศนา ความว่า คำว่า “ราชธรรม” อันเป็นชื่อเรื่องนี้โดยตรง หมายถึง ธรรมะสำหรับพระราชาและโดย อ้อม หมายถึง ธรรมะสำหรับคนผู้เป็นใหญ่ คือคนผู้เป็นหัวหน้า เพราะ “ราช” “ศัพท์” โดยความหมายย่อมหมายถึงชนผู้เจริญรุ่งเรืองเฉพาะตนและยังบริวารชนให้เจริญรุ่งเรืองตามด้วยและหมายถึงผู้เป็นศูนย์รวมจิตใจ คือผู้เป็นที่ยินดีของชนอื่น โดยนัยนี้ คำว่า “ราช” โดยกำหนดอย่างสูงสุด หมายถึงองค์พระมหากษัตริย์ ผู้ทรงเป็นฉัตรชัยของประเทศ โดยต่ำสุด หมายถึง บุคคลผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือหัวหน้ากลุ่มชนชั้นเล็ก ๆ ผู้นำกลุ่มชนมีหลายระดับชั้น เช่น ผู้นำคณะรัฐบาล ผู้นำ กระทรวง ทบวง กรม ผู้นำจังหวัด ผู้นำตำบล ผู้นำหมู่บ้าน และผู้นำหน่วยงานอื่น ๆ แม้จนถึงผู้นำวัดวาอาราม ผู้นำแต่ละระดับนั้นจะต้องมีทศพิธราชธรรมเป็นหลักปฏิบัติ จะเว้นเสียมิได้ดังนั้น ทศพิธราชธรรม โดยตรงหรือโดยส่วนสูง เป็นคุณธรรมสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ โดยส่วนรองลงมา และส่วนต่ำสุดนั้นเป็นคุณธรรมของบุคคลผู้เป็นหัวหน้า หรือบุคคลผู้เป็นใหญ่กลุ่มชนนั้น ๆ เพราะผู้ใดเป็นใหญ่มีคุณธรรมคือ ทศพิธราชธรรมตั้งมั่นอยู่ในตนแล้ว ย่อมจะมีแต่ปิติ และโสมนัสเกิดเพราะการปฏิบัติหน้าที่

ฉะนั้น หลักทศพิธราชธรรม ในพระคานานี้ เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ปกครอง ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นพระมหากษัตริย์ หากแต่ในหลักธรรมนี้ใช้ได้กับนักปกครอง ที่เป็นผู้ปกครองบ้านเมือง รัฐบาล หรือนักบริหารโดยทั่ว ๆ ไป ได้แก่

1) ทาน การให้ หมายถึง การให้สิ่งของหรือวัตถุภายนอก โดยต้องมีผู้รับโดยตรง เป็นการให้ที่ไม่คิดเอากลับคืน ด้วยคิดจะบูชาคุณก็ดี หรือด้วยคิดจะอนุเคราะห์ก็ดี เช่น ให้ข้าวปลาอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ตลอดจนให้กำลังใจ เช่น ช่วยขนขวายกระทำในกิจการต่าง ๆ ที่เป็นบุญเป็นกุศล ให้กำลังใจว่า เช่น ช่วยพูดให้กิจการดำเนินสำเร็จลุล่วงไปได้ ช่วยพูดไกลเกลี้ยให้คู่พิพาทตกลงประนีประนอมกันได้โดยสันติวิธี ให้กำลังใจความคิด เช่น ช่วยคิดช่วยแนะในกิจการต่าง ๆ ให้ปัญญา เช่น ให้ความรู้เพื่อให้เขาช่วยตัวเองได้ด้วยกุศลเจตนา

2) ศิล หมายถึง เจตนาที่จะรักษากายกรรมและวจีกรรม ให้ตั้งอยู่เป็นปกติดี คือเว้นจากการประพฤตชั่วทางกาย และวาจา มีความประพฤติที่ดีงาม ในด้านการปกครองศิลปินรวมถึงการปฏิบัติตามตัวบทกฎหมาย จารีตธรรมเนียม และขนบประเพณีอันดีงามทั้งปวงในทางพระพุทธศาสนา ก็หมายถึง ศิล 5 เป็นอย่างต่ำ ถ้าผู้ปกครองบ้านเมืองไม่ตั้งอยู่ในศิลย่อมประพฤตทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง ทำให้ประชาชนผู้ใต้ปกครองต้องได้รับความเดือดร้อน อันอาจเป็นผลทำให้ผู้ที่อยู่ใต้ปกครองกลายเป็นบุคคลชั่วร้าย ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคมต่าง ๆ นานา ถ้าผู้ปกครองบ้านเมืองเป็นผู้มีศีล มีคุณธรรม หมั่นเข้าวัด ถือนิสสัยอยู่เสมอประชาชนก็จะพลอยเป็นผู้มีศีลไปด้วย

3) ปริจาคะ การบริจาค หมายถึง การเสียสละความสำราญส่วนตัว เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติ เป็นการให้ภายใน ทางจิตใจ ไม่ต้องมีผู้รับก็ได้ รวมทั้งบริจาค คือสละสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์หรือมีประโยชน์น้อยกว่าแคบกว่าเพื่อสิ่งที่มีประโยชน์ยิ่งใหญ่มากกว่ากว้างกว่าดังสุภาษิตที่ว่า “ผู้มีปัญญา พึงสละสุขพละประมาณเสียเพื่อเห็นแก่สุขอันไพบูรณ์” และว่า “พึงสละทรัพย์ เพื่อรักษาอวัยวะอันประเสริฐไว้ พึงสละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิตไว้ และพึงสละทรัพย์ อวัยวะ และแม้กระทั่งชีวิตเพื่อรักษาธรรม”

ฉะนั้น ผู้ที่เป็นหัวหน้าปกครองประชาชนจำเป็นต้องเป็นนักเสียสละ ต้องยอมเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองของตนอย่าทำให้ประชาชนต้องผิดหวัง เมื่อประชาชนได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน ผู้ปกครองบ้านเมืองจะต้องยอมสละความสุขส่วนตัว ยอมลำบาก ยอมทุกข์ยากเพื่อช่วยเหลือประชาชนให้พ้นจากความเดือดร้อน แม้จะทำอะไรไม่ได้มาก อย่างน้อยก็ต้องไปให้เขาเห็นหน้า ไปปลอบใจพวกเขา ไปร่วมทุกข์ร่วมสุขกับพวกเขา ไม่ใช่ปล่อยให้ประชาชนต้องผจญกับความทุกข์ความเดือดร้อนตามลำพัง

ส่วนผู้ปกครองบ้านเมืองก็เที่ยวแสวงหาความสุขสนุกสนานความรื่นรมย์ ความฟุ้งเฟ้อ โดยมีได้มีความอาทรร้อนใจ

4) อาชวะ หมายถึง ความซื่อตรง ความเปิดเผย คือ มีความซื่อตรงต่อตัวเองต่อหน้าที่ และต่อประชาชน ไม่มีลับลมคมใน ไม่มีมายาสาโดย ปฏิบัติราชกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ที่เรียกว่า “ใจซื่อ มือสะอาด” มีความจริงใจและจริงจังต่อประชาชน ไม่หลอกลวงประชาชนผู้ปกครองหรือพระมหากษัตริยาธิราชเจ้า จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ประกอบด้วยความจริง ปราศจากมายาสาโดยดำรงในสัตย์สุจริต ซื่อตรงต่อพระราชสัมพันธไมตรี ไม่ทรงคิดหลอกลวงประทุษร้ายโดยอุบายที่ผิดจากความยุติธรรม

5) มัทวะ ความอ่อนโยน คือ มีอัธยาศัยไมเย่อหยิ่ง หยาบคาย กระด้างถือองคมี ความสง่าเกิดแต่ท่วงทีที่ริยาสุภาพนุมนวล ละมุนละไม ไม่ได้ความรักภักดีแต่มีขาดยำเกรงผู้ปกครอง ต้องมีความอ่อนโยนไม่ว่าจะเป็น การเดิน การพูด การกระทำ ต้องมีสุภาพร่างกายสง่างาม แต่งตัวสุภาพเรียบร้อย น่าเคารพของผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้พบเห็น ตลอดถึงการพูดจาไม่หยาบคาย ไม่ทำให้เกิดความเสียหาย จิตใจเยือกเย็น ตัดสินปัญหาด้วยเหตุด้วยผลไม่ถือตัว สร้างความเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชา

6) ตปะ ความทรงเดช หมายถึง ความแผดเผากิเลสตัณหา มิให้เข้ามาครอบงำย่ำยีจิตใจ ระวังยับยั้งข่มใจได้ ไม่ยอมให้หลงใหลหมกมุ่นในความสุksาารณ และความปรนเปรอ มีความเป็นอยู่สม่าเสมอ หรืออย่างสามัญมุ่นมั่งแต่จะบำเพ็ญเพียร ทำกิจให้บริบูรณ์ผู้ปกครอง ต้องพยายามเผาผลาญกิเลสที่อยู่ในจิตใจของตนออกให้หมด ไม่ว่าจะเป็นความอยากความต้องการแล้วเบียดเบียนคนอื่น ด้วยการชู้อาฆาต พยาบาท จ้องล้างจ้องผลาญกับเขาต้องตัดปัญหาเหล่านี้ให้หมด ไม่หลงใหลหมกมุ่นในความสำราญ และการปรนเปรอ โดยมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มุ่งมั่นแต่จะทำหน้าที่ให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์

ดังนั้น ผู้ปกครองบ้านเมืองจึงจำเป็นต้องมีตบะ คือ ความตั้งใจที่จะกำจัดความเกียจคร้าน และการทำผิดหน้าที่ทั้งปวง ต้องมุ่งกระทำกิจอันเป็นหน้าที่ที่พึงทำ อันเป็นกิจดีกิจชอบให้สม่าเสมอและมากยิ่งขึ้น ผู้มีตบะจึงเป็นบุคคลที่มีความงามสง่าเป็นที่น่ายำเกรงเมื่อกล่าวอย่างรวบรัดก็คือ ผู้ปกครองบ้านเมืองจะต้องอุทิศความรู้ ความสามารถสติปัญญา และเวลา ทำหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนโดยไม่เกียจคร้านหรือย่อท้ออุปสรรคใด ๆ ทั้งสิ้น

7) อักโกธะ ความไม่โกรธ หมายถึง ความ ไม่กริ้วกราด ลุอาณาจความโกรธจนเป็นเหตุให้วินิจฉัยความและกระทำการต่าง ๆ ผิดพลาดเสียธรรม มีเมตตาประจำใจไว้ ระวังความขุ่นเคือง วินิจฉัยความ และกระทำการด้วยจิตอันราบเรียบเป็นตัวของตัวเอง ผู้ปกครองต้องทำใจกว้าง

ๆ เพื่อรับปัญหาต่าง ๆ โดยการกำหนดให้รู้เท่าทันกับเรื่องต่าง ๆ ที่มากระทบกระทั่งกับตัวเอง อย่าเป็นคนโกร่ง่าย อย่าเป็นคนเจ้าอารมณ์ คือ ไม่กระทำการใด ๆ หรือตัดสินใจปัญหาใด ๆ ด้วยอำนาจแห่งความโกรธ ผู้เป็นนักปกครองจะต้องทำด้วยจิตอันสุขุมเยือกเย็น รอบคอบ เป็นธรรม ถ้าผู้ที่เป็นหัวหน้าปกครองคนจำนวนมาก ๆ หรือปกครองประชานนั้นแสดงความโกรธออกให้ปรากฏ หรือแม้เพียงทำหน้านิ่วคิ้วขมวด หรือหน้าบึ้งหน้าอด้วยแล้ว จะทำให้เสียบุคลิกภาพ ดูไม่งามตา ทำให้ผู้พบเห็นเสื่อมศรัทธา จนกระทั่งหมดศรัทธาในตัวหัวหน้าในที่สุด

8) อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียน คือ ไม่บีบคั้นกดขี่ เช่น เก็บภาษีขูดรีด หรือเกณฑ์แรงงานเกินขนาด ไม่หลงระเหิรอำนาจ ขาดความกรุณาหาเหตุเบียดเบียน ลงโทษอาญาแก่ประชาชนราษฎรผู้ใด เพราะอาศัยความอาฆาตเกลียดชัง นักปกครองที่ดีต้องมีคุณธรรมประจำใจเป็นของตัวเอง ด้วยการไม่หาเรื่องเอาเปรียบคนอื่น เบียดเบียนคนอื่น เมื่อเขาถูกก็อย่ายัดเยียดให้เขาผิด แล้วลงโทษเขา ด้วยความอาฆาตพยาบาทเกลียดชังตัวเขา

9) ขันติ ความอดทน หมายถึง ความอดทนต่องานที่ตรากตรำ ถึงจะลำบากกายเหนื่อยหน่ายเพียงไรก็ไม่ท้อถอย ถึงจะถูกย่ำถูกหยัน ด้วยคำเสียดสีถากถางอย่างไรก็ไม่หมดกำลังใจ ไม่ยอมละทิ้ง กรณีที่บำเพ็ญโดยชอบธรรม นักปกครองต้องมีความอดทน อดทนต่อคำด่า คำพูดเสียดสี อดทนต่อการทำงาน ต่อความโง่เขลาของผู้น้อยผู้ได้ปกครองด้วยเพราะผู้้น้อยซึ่งเป็นคนโง่เขลาเบาปัญญา ไร้ความสามารถ มักชอบทำอะไรที่จะก่อให้เกิดปัญหาอยู่เสมอ ผู้ปกครองบ้านเมืองจะต้องมีขันติให้มาก ยิ่งเป็นผู้หลักผู้ใหญ่มากเท่าใดมีตำแหน่งสูงส่งมากเท่าใด ก็จำต้องมีความอดทนมากเท่านั้น เมื่อมีความอดทน นักปกครองคนนั้นจะต้องมีความงามในตัว จะมีคนรัก ศรัทธาให้ความเคารพเชื่อถือ เพราะมีคุณธรรมข้อขันติเป็นหลัก

10) อวิโรธนะ ความไม่คลาดธรรม หมายถึง การวางตนเป็นหลักหนักแน่นในธรรม คงที่ไม่เอนเอียงหวั่นไหวเพราะถ้อยคำที่ร้าย ลากสักการะ หรืออิฏฐารมณ์อนิฏฐารมณ์ใด ๆ สถิตมั่นในธรรม ทั้งส่วนยุติธรรม คือ ความเที่ยงธรรม กิติ นิติธรรม คือระเบียบแบบแผน หลักการปกครองตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามก็ดี ไม่ประพฤติกเล็ดเคลื่อนวิบัติไป ผู้ปกครองจะต้องยึดมั่นในหลักของสัจธรรม คือ ธรรมะความถูกต้อง ความดีงาม ความยุติธรรม ไม่หวั่นไหวหรือเอนเอียงด้วยถ้อยคำของผู้อื่น หรือด้วยอำสสันใจ้างใด ๆ ต้องหนักแน่นในคำพูดเหล่านี้ แล้วพิสูจน์ให้เห็นข้อถูกข้อผิดให้ประจักษ์แจ้ง จึงตัดสินใจปัญหาลงไปโดยไม่เกิดความพอใจทั้ง 2 ฝ่าย ด้วยความถูกต้องเป็นธรรม (พุทธทาสภิกขุ, 2531)

ผู้ที่มีลักษณะดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ย่อมทำให้สมาชิกในกลุ่มรักใคร่เชื่อฟัง เคารพนับถือเชื่อมั่น และให้ความร่วมมือร่วมใจได้มาก อันจะเป็นผลช่วยให้บรรลุถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของ

ผู้นำอีกด้วย จึงมีประโยชน์อย่างมากต่อผู้นำนักปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองก็เหมือนกับคนทั่ว ๆ ไป และที่สำคัญเมื่อขึ้นไปสู่ตำแหน่งสูง ๆ การบริหารวินิจฉัยสั่งการต่าง ๆ ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องเชื่อฟัง จะต้องทำตามในเบื้องต้นก่อน เพราะเขาอยู่ในฐานะผู้บังคับบัญชา ด้วยเหตุนี้ จึงวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประการ คือ

1) เมื่อยอมรับให้เป็นตัวแทนทั้งหมดขึ้นเป็นผู้ปกครอง สามารถควบคุมบริหารสั่งการให้คนอื่นทำตามได้ทุกอย่าง เกิดผู้นำขาดหลักคุณธรรมของนักปกครองที่ดีแล้วการตัดสินใจต่าง ๆ ด้วยอารมณ์ของตัวเองเป็นหลัก ถ้าเกิดว่าตัวเองมีผลประโยชน์ที่จะได้รับเป็นจำนวนมาก ๆ เมื่อตัวเองมีอำนาจแล้ว ก็จะสั่งให้คนอื่นนั้นทำ ที่เป็นลูกน้องของตนผลที่ตามมาคือ ทำให้เศรษฐกิจของประเทศหรือบริษัทของตนล่มจม พรรคพวกของตนได้ตีมีดมีเกียรติ มียศศักดิ์เต็มตัว แล้วสร้างตัวเองขึ้นมาให้คนอื่นยอมรับ เพื่อขยายอำนาจของตนให้กว้างขวางขึ้น บ้านเมืองเกิดความวุ่นวาย เพราะอำนาจการบริหารสั่งการ ผิดพลาด ยึดเอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นหลัก ขาดหลักตัวยึดเหนี่ยว คือ ขาดหลักธรรมที่เป็นคุณสมบัติของผู้ปกครอง ผู้ปกครองไม่ยึดหลักทศพิธราชธรรม

2) ถ้าผู้ปกครองยึดมั่นปฏิบัติตามหลักคุณธรรมของผู้ปกครองคือทศพิธราชธรรม ผู้ปกครองจะได้รับความนิยมชมชอบจากประชาชน จากผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรง เพราะเป็นนักปกครองที่ดี ประเทศชาติไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้หวังผลประโยชน์ของประเทศ และเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยไปตลอด ถึงชาติต่อ ๆ ไปด้วย เมื่อพระมหากษัตริย์ ผู้ปกครองหมู่คณะหรือผู้ปกครองประเทศชาติประชาชนนอกจากจะทรงไว้ซึ่ง ทศพิธราชธรรม อันเป็นคุณธรรมที่พระราชามหากษัตริย์และนักปกครองที่ดีจะต้องมีแล้ว ยังจะต้องทรงไว้ซึ่ง จักรวรรดิวัตร อันเป็นคุณธรรมของพระเจ้าจักรพรรดิ ซึ่งยิ่งใหญ่กว่าบรรดาพระราชามหากษัตริย์ทั้งปวงอีกด้วย

สรุป ผู้ปกครองที่ยึดมั่นปฏิบัติตามหลักคุณธรรมของผู้ปกครองคือ “ทศพิธราชธรรม” ย่อมทำให้สมาชิกในกลุ่มรักใคร่เชื่อฟัง เคารพนับถือ เชื่อมั่น และให้ความร่วมมือร่วมใจได้มาก อันจะเป็นผลช่วยให้บรรลุถึงความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของผู้นำอีกด้วย จึงมีประโยชน์อย่างมากต่อผู้นำนักปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองก็เหมือนกับคนทั่ว ๆ ไปและที่สำคัญเมื่อขึ้นไปสู่ตำแหน่งสูง ๆ การบริหารวินิจฉัยสั่งการต่าง ๆ ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องเชื่อฟัง จะต้องทำตามในเบื้องต้นก่อน เพราะเขาอยู่ในฐานะผู้บังคับบัญชา

เอกสารอ้างอิง

- กาญจณี ละอองศรี และยุพา ชุมจันทร์. (2527). *การปกครองและการบริหารของไทยสมัยโบราณ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- นาธานีล ฮาร์ริส. (2555). *ระบอบการปกครอง: ราชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์ ปาเจรา จำกัด.
- พญาลีไทย. (2535). *ไตรภูมิพระร่วง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2536). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *นิติศาสตร์แนวพุทธ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- _____. (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระเพิ่มเติม ช่วงที่ 1)*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชเมธี (วรวิทย์ คงคปณฺเฑ). (2528). *ทศพิธราชธรรมกถา. ประมวลพระธรรมเทศนา ในโอกาสกฐินสมโภชพระชนมายุ ครบ 5 รอบ พระนักษัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 2530*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พุทธทาสภิกขุ. (2531). *ธรรมบรรยายชุดทศพิธราชธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหมิตร.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2532). *อรรถกถาภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาฯ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ จำกัด.
- _____. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- สมบุรณ์ สุขสำราญ. (2534). *พระพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่

Good Governance to New Public Management

ธงชัย คล้ายแสง¹

Thongchi Klaisang

Received: March 19, 2019

Revised: June 21, 2019

Accepted: July 2, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ พบว่า หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่เป็นการกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบหลักธรรมาภิบาลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สู่การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ และการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษา การเปลี่ยนแปลงของหลักธรรมาภิบาล การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ 7 ประการ หลักใหญ่ของการจัดการภาครัฐแนวใหม่และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล, การบริหาร, การจัดการภาครัฐแนวใหม่

Abstract

The objective of this article was to Good Governance to New Public Management The study revealed as the following: Good Governance to New Public Management that refers to the change of system Good Governance since the past to present. To New Public Management and New Public Management according Strategic Plan Bureaucracy Thailand Therefore, this article aims to the Evolution of

¹ บริษัท ที.ซี.เค.โปรดักท์ (1997) จำกัด; T.C.K. PRODUCT (1997) CO.,LTD.

Corresponding author, e-mail: porn_varaporn@yahoo.com, Tel. 098-554-7823

Good Governance New Public Management 7 reasons Major of New Public Management and Strategic Plan Bureaucracy Thailand.

Keywords: Good Governance, Management, New Public Management

วิวัฒนาการของธรรมาภิบาล

แนวคิดในการที่จะทำให้ระบบธรรมาภิบาล หรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมเพื่อที่จะช่วยให้ประเทศที่ประสบปัญหาเหล่านี้ได้ฟื้นฟูเศรษฐกิจ และสามารถพัฒนาประเทศให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติเป็นสังคมที่มีเสถียรภาพ เป็นสังคมที่ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข อีกทั้งจะทำให้เป็นสังคมที่มีการพัฒนาที่ยั่งยืน จากแนวความคิดดังกล่าวนี้ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าส่วนหนึ่งเป็นอิทธิพลที่มาจากธนาคารโลก ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากในการส่งเสริมสนับสนุนให้ระบบนี้เกิดขึ้นได้จริงในสังคม โดยการนำแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลมาเป็นเงื่อนไขในการที่จะปล่อยเงินกู้หรือการให้ความช่วยเหลือกับบรรดาประเทศต่าง ๆ โดยได้กำหนดไว้เป็นมาตรฐานสากล ซึ่งธนาคารโลกมีความหวังว่าแนวความคิดนี้จะช่วยป้องกันปัญหาการดำเนินงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และการทุจริตคอร์รัปชันของรัฐบาลในประเทศที่กำลังพัฒนาที่ต้องการเน้นเรื่องความเชื่อมั่น ความโปร่งใสและความรับผิดชอบในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพของรัฐบาล (เจริญ เกษภูววัลย์, 2545)

สำหรับประเทศไทย แนวความคิดเรื่องธรรมาภิบาลตามคำเรียกใช้ตามภาษาไทยเป็นแนวคิดที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง หลังจากประเทศไทยเจอวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2540 โดยเฉพาะในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งบางมาตราที่ได้บัญญัติขึ้นก็มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล และโดยเฉพาะในหนังสือการแถลงเจตจำนงในการขอกู้เงินจาก International Monetary Fund (IMF) ที่ทำให้ประเทศไทยต้องผูกพันกับคำว่าธรรมาภิบาลและหลังจากนั้นเป็นต้นมาก็ดูเหมือนว่าคำๆ นี้จะเป็นคำที่สังคมไทยพูดถึงกันมาก รวมทั้งเป็นจุดสนใจของนักวิชาการของกลุ่มต่างๆ ต่างก็เริ่มออกมาแสดงความคิดเห็นกับหลักธรรมาภิบาลกันอย่างแพร่หลาย ดังเราจะเห็นจากงานวิจัยจากสถาบันต่าง ๆ หรือการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารงานขององค์กรต่าง ๆ ที่ได้นำหลักการนี้มาประยุกต์ใช้กับองค์กรของตนเอง หรือแม้แต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ. ศ. 2540-2544) ฉบับที่ 9 (พ. ศ. 2545-2549) ฉบับที่ 10 (พ. ศ. 2550-2554) ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ก็ได้ให้ความสำคัญในการที่จะสร้างระบบธรรมาภิบาล หากเกิดขึ้นในสังคมไทย

โดยได้กำหนดรายละเอียดยุทธศาสตร์วัตถุประสงค์เป้าหมาย แนวทางในการพัฒนาไปสู่แนวทางการบริหารจัดการที่ดี และเมื่อจะค้นหาการมีตัวตนที่เป็นรูปธรรมของหลักธรรมาภิบาลในประเทศไทย ก็ต้องนึกถึงสถาบันการวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยหรือที่เรียกว่า(Thailand Development Research Institute (TDRI) เนื่องจากสถาบันแห่งนี้ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลเพื่อหาแนวทางในการป้องกันและกอบกู้ประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤติทางเศรษฐกิจ โดยทาง TDRI ได้กำหนดเรื่องธรรมาภิบาลในสังคมไทยให้เป็น 1 ใน 4 ของหัวข้อหลัก ๆ และมีข้อเสนอเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลไทย

โดยที่สถาบันการวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยหรือที่เรียกว่า (Thailand Development Research Institute (TDRI) ได้ให้คำนิยามคำธรรมาภิบาล ว่าหมายถึง กฎเกณฑ์ การปกครองบำรุงรักษาสังคมบ้านเมืองที่ดี (ชาติชาย นรเศรษฐาภรณ์, 2545) อันหมายถึงการจัดการบริหารสังคมที่ดีในทุกๆ ด้านและทุก ๆ ระดับ รวมถึงการจัดระบบองค์กรและกลไกของ คณะรัฐมนตรี ส่วนราชการ องค์กรของรัฐและรัฐบาลที่ไม่ใช่ส่วนราชการ การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น องค์กรที่ไม่ใช่รัฐบาล (Independent Organization) องค์กรเอกชน ชุมชนและสมาคมเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ นิติบุคคลภาคเอกชน และภาคประชาสังคม(Civil Society) หลังจากนั้นทางคณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้ ก. พ. นำผลจากการศึกษาและข้อเสนอแนะดังกล่าวมาจัดทำบันทึกเรื่องการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเสนอต่อคณะรัฐมนตรี (สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก. พ., 2543) จากนั้นในสมัยของนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ก็ได้กำหนดเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 63 ง 10 สิงหาคม 2542 ในข้อที่ 4. 2 ว่าในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคมและสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านั้นโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็น

ประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

4. หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ

5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดถึงการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมโดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกและรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

อีกทั้งในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีดังกล่าว ยังได้กำหนดกลยุทธ์ แนวทางการปฏิบัติและมาตรการในดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการสร้างระบบธรรมาภิบาลและสังคมที่ดีว่าต้องมีการปฏิรูปใน 3 ส่วน อันได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ. ศ. 2545 มาตรา 3 ได้กำหนดไว้ว่า ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น มาตรา 3/1 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ. ศ. 2535 เป็นว่ามาตรา 3/1การบริหารราชการตามพระราชบัญญัตินี้ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลดภารกิจและยุบเลิกหน่วยงานที่ไม่จำเป็น การกระจายภารกิจและทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่นการกระจายอำนาจตัดสินใจการอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของประชาชน ทั้งนี้โดยมีผู้รับผิดชอบต่อผลของงาน การจัดสรรงบประมาณ และการบรรจุ และแต่งตั้งบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ต้องคำนึงถึงหลักการตามวรรคหนึ่ง

ในการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งให้คำนึงถึงความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดเผยข้อมูล การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ตามความเหมาะสมของแต่ละภารกิจเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรานี้ จะตราพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์ และ

วิธีการในการปฏิบัติราชการ และการสั่งการให้ส่วนราชการ และข้าราชการปฏิบัติก็ได้ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 119 ตอนที่ 99 ก, 2 ตุลาคม 2545) เพื่อให้มีการนำหลักการในมาตรา 3/1 ไปใช้ในทางปฏิบัติ อันก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน ต่อมาในสมัยในสมัยรัฐบาลของ พ. ต. ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้มีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ. ศ. 2546 ขึ้นดังที่มีเนื้อความในมาตรา 6 การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่ การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้

1. เกิดประโยชน์สุขของประชาชน
2. เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ
3. มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ
4. ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น
5. มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
6. ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก และได้รับการตอบสนองความต้องการ
7. มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

อีกทั้งในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 นี้ ยังได้กำหนดรายละเอียด เป้าหมาย วิธีดำเนินงาน วัตถุประสงค์ การศึกษาวิเคราะห์ และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการบริหารต่างๆ เป็นหมวดๆ ไว้ถึง 7 หมวด (หมวดที่ 2-หมวดที่ 8) ไว้เป็นแนวทางการบริหาร การปกครอง อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย (พระราชกฤษฎีกา (เสริมชัย ชยมงคล), 2548) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมวดที่ 4 ว่าด้วยการบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ในบทบัญญัติส่วนนี้ได้กำหนดวิธีการทำงานของส่วนราชการว่าต้องปฏิบัติตามหลักการ 3 ประการด้วยกันคือ 1. หลักความโปร่งใส 2. หลักความคุ้มค่า และ 3. หลักความชัดเจนในการปฏิบัติราชการ (หลักความรับผิดชอบ) สำหรับหลักธรรมาภิบาลนี้แม้แต่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (ฉบับที่ 18) ที่ร่างโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญที่ได้รับการแต่งตั้งโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ โดยที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ผ่านการแปรญัตติจากนั้นจึงได้แจกจ่ายเผยแพร่ไปยังประชาชนทั่วประเทศ เพื่อจัดให้มีการออกเสียงประชามติในวันที่ 19 สิงหาคม 2550 หลังจากที่มีการออกเสียงประชามติผ่านพ้นไปโดยมีผู้เห็นชอบ 57.81% จากผู้ไปใช้สิทธิ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 โดยนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานสภานิติบัญญัติ

แห่งชาติ เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ จากนั้นจึงประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ก็ให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาล ดังจะเห็นได้ในบางมาตราของรัฐธรรมนูญได้มีการกล่าวถึงแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลเอาไว้เช่นกัน และรัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

- 1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
- 2) ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น ดังนั้น สำหรับหลักธรรมาภิบาลในประเทศไทย ก็เริ่มมีการใช้กันแพร่หลายภายหลังจากที่ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ และหลังจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี 2540

ผลจากการประสบวิกฤตครั้งล่าสุดท้ายไทยเองต้องแก้ปัญหาโดยการขอกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ International Monetary Fund (IMF) จำนวน 17.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ จากการที่ไทยกู้เงินครั้งนี้เองต้องทำให้ประเทศไทยต้องผูกพันกับคำว่าธรรมาภิบาล ทั้งนี้ก็เพราะว่ากองทุนการเงินระหว่างประเทศได้วางกฎระเบียบเงื่อนไขแก่บรรดาประเทศต่างๆ ที่จะได้รับความช่วยเหลือทางการเงินว่า การที่ประเทศนั้นจะได้รับเงินกู้จาก IMF ประเทศเหล่านั้นจะต้องสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นและมีการดำเนินการตามนโยบายสาธารณะที่ได้ตกลงไว้ในสัญญาการรับสนับสนุนทางการเงินอย่างเคร่งครัดและตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาดูเหมือนว่าธรรมาภิบาลก็ได้เป็นที่สนใจของเหล่านักวิชาการทั้งหลาย ต่างก็ได้ออกมาแสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งได้คิดค้นศัพท์ในความหมายในภาษาไทยเพื่อมาใช้แทนคำว่า Good governance ใช้เสียใหม่ เพื่อให้สังคมได้มีโอกาสเลือกใช้จนกว่าจะมีความลงตัว แต่สุดท้ายคำว่าธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ดูเหมือนจะเป็นคำที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย แม้กระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ฉบับที่ 18 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ก็คงยังใช้คำว่า ธรรมาภิบาล เช่นกัน และดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ก็คือความเป็นมาของแนวความคิดของหลักธรรมาภิบาลในประเทศไทยตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นองค์ประกอบหนึ่งของโลกใบนี้ก็อาจที่จะหลีกเลี่ยง

เสียไม่ได้ที่จะได้รับรู้รับทราบกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับโลกใบนี้อีกทั้งประเทศไทยเอง ต้องมีความผูกพันเกี่ยวข้องกับหลักการนี้โดยตรงอีกด้วย

การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่

การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) คือ การปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐ โดยนำหลักการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการและการแสวงหาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ โดยการนำเอาแนวทางหรือวิธีการบริหารงานของภาคเอกชนมาปรับใช้กับการบริหารงาน ภาครัฐ เช่น การบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ การบริหารงานแบบมีอาชีพ การคำนึงถึงหลักความคุ้มค่า การจัดการโครงสร้างที่กะทัดรัดและแนวราบ การเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาแข่งขันการให้บริการสาธารณะ การให้ความสำคัญต่อค่านิยม จรรยาบรรณวิชาชีพ คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนการมุ่งเน้นการให้บริการแก่ประชาชนโดยคำนึงถึงคุณภาพเป็นสำคัญ (อภิญญา มาประเสริฐ, 2558)

หลักใหญ่ของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ คือ การเปลี่ยนระบบราชการที่เน้นระเบียบและขั้นตอนไปสู่การบริหารแบบใหม่ซึ่งเน้นผลสำเร็จและความรับผิดชอบ รวมทั้งใช้เทคนิคและวิธีการของเอกชนมาปรับปรุงการทำงาน (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2553) “การจัดการภาครัฐแนวใหม่” มีหลักสำคัญ 7 ประการ คือ

1. จัดการโดยนักวิชาชีพที่ชำนาญการ (Hands-on professional management) หมายถึง ให้ผู้จัดการมืออาชีพได้จัดการด้วยตัวเอง ด้วยความชำนาญ โปร่งใส และมีความสามารถในการใช้ดุลพินิจ เหตุผลก็เพราะเมื่อผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายแล้ว ก็จะทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อการตรวจสอบจากภายนอก

2. มีมาตรฐานและการวัดผลงานที่ชัดเจน (Explicit standards and measures of performance) ภาครัฐจึงต้องมีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายของผลงาน และการตรวจสอบจะมีได้ก็ต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน

3. เน้นการควบคุมผลผลิตที่มากขึ้น (Greater emphasis on output controls) การใช้ทรัพยากรต้องเป็นไปตามผลงานที่วัดได้ เพราะเน้นผลสำเร็จมากกว่าระเบียบวิธี

4. แยกหน่วยงานภาครัฐออกเป็นหน่วยย่อยๆ (Shift to disaggregation of units in the public sector) การแยกหน่วยงานใหญ่ออกเป็นหน่วยงานย่อยๆ ตามลักษณะสินค้าและบริการที่ผลิต ให้เงินสนับสนุนแยกกัน และติดต่อกันอย่างเป็นอิสระ

5. เปลี่ยนภาครัฐให้แข่งขันกันมากขึ้น (Shift to greater competition in the public sector) เป็นการเปลี่ยนวิธีทำงานไปเป็นการจ้างเหมาและประมูล เหตุผลก็เพื่อให้ฝ่ายที่เป็นปรปักษ์กัน (rivalry) เป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้ต้นทุนต่ำและมาตรฐานสูงขึ้น

6. เน้นการจัดการตามแบบภาคเอกชน (Stress on private sector styles of management practice) เปลี่ยนวิธีการแบบข้าราชการไปเป็นการยืดหยุ่นในการจ้างและให้รางวัล

7. เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีวินัยและประหยัด (Stress on greater discipline and parsimony in resource use) วิธีนี้อาจทำได้ เช่น การตัดค่าใช้จ่าย เพิ่มวินัยการทำงาน หยุดยั้งการเรียกร้องของสหภาพแรงงาน จำกัดต้นทุนการปฏิบัติ เหตุผลก็เพราะต้องการตรวจสอบความต้องการใช้ทรัพยากรของภาครัฐ และ “ทำงานมากขึ้นโดยใช้ทรัพยากรน้อยลง” (do more with less)

สรุปวิเคราะห์เหตุผล

กระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ต้องเพิ่มศักยภาพและความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองความต้องการของระบบที่เปลี่ยนแปลงไป ระบบราชการไทยมีปัญหาที่สำคัญคือ ความเสื่อมถอยของระบบราชการ และขาดธรรมาภิบาล ถ้าภาครัฐไม่ปรับเปลี่ยนและพัฒนาการบริหารจัดการของภาครัฐเพื่อไปสู่องค์กรสมัยใหม่ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล ก็จะทำให้ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตด้วย

ดังนั้นการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) จึงเป็นแนวคิดพื้นฐานของการบริหารจัดการภาครัฐซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบต่าง ๆ ของภาครัฐและยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรม มีแนวทางในการบริหารจัดการดังนี้

1. การให้บริการที่มีคุณภาพแก่ประชาชน
2. ลดการควบคุมจากส่วนกลางและเพิ่มอิสระในการบริหารให้แก่หน่วยงาน
3. การกำหนด การวัด และการให้รางวัลแก่ผลการดำเนินงานทั้งในระดับองค์กรและระดับบุคคล
4. การสร้างระบบสนับสนุนทั้งในด้านบุคลากร (เช่น การฝึกอบรม ระบบค่าตอบแทนและระบบคุณธรรม) เทคโนโลยี เพื่อช่วยให้หน่วยงานสามารถทำงานได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์

5. การเปิดกว้างต่อแนวคิดในเรื่องของการแข่งขัน ทั้งการแข่งขันระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกัน และระหว่างหน่วยงานของรัฐกับหน่วยงานของภาคเอกชน ในขณะเดียวกัน ภาครัฐก็หันมาทบทวนตัวเองว่าสิ่งใดควรทำเองและสิ่งใดควรปล่อยให้เอกชนทำ

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทยกับการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ.2556 - พ.ศ.2561) ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ โดยกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ 7 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ (บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ, 2559)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1: การสร้างความเป็นเลิศในการให้บริการประชาชนมีเป้าหมายเพื่อพัฒนางานบริการของส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐสู่ความเป็นเลิศ เพื่อให้ประชาชนมีความพึงพอใจ ต่อคุณภาพการให้บริการ โดยออกแบบการบริการที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เหมาะสมมาใช้เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้บริการได้ง่ายและหลากหลายรูปแบบ เน้นการบริการเชิงรุกที่มี ปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างภาครัฐและประชาชน การให้บริการแบบเบ็ดเสร็จอย่างแท้จริง พัฒนาระบบการจัดการ ข้อร้องเรียนให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งเสริมสร้างวัฒนธรรมการบริการที่เป็นเลิศ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2: การพัฒนาองค์การให้มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย บุคลากรมีความเป็นมืออาชีพ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ โดยเน้นการจัดโครงสร้าง องค์การที่มีความทันสมัย กระทัดรัด มีรูปแบบเรียบง่าย (Simplicity) มีระบบการทำงานที่คล่องตัว รวดเร็ว ปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน เน้นการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) พัฒนาขีดสมรรถนะของบุคลากรในองค์การ เน้นการทำงานที่มีประสิทธิภาพ สร้างคุณค่าในการปฏิบัติภารกิจของรัฐ ประหยัดค่าใช้จ่าย ในการดำเนินงานต่าง ๆ และสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 : การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสินทรัพย์ของภาครัฐให้เกิดประโยชน์สูงสุดมีเป้าหมายเพื่อวางระบบการบริหารจัดการสินทรัพย์ของราชการอย่างครบวงจร โดยคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ผูกมัด/ผูกพันติดตามมา (Ownership Cost) เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือสร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างโอกาส และ สร้างความมั่นคงตามฐานะเศรษฐกิจของประเทศ ลดความสูญเสีย สิ้นเปลืองและเปล่าประโยชน์ รวมทั้ง วางระบบและมาตรการที่จะมุ่งเน้นการบริหารสินทรัพย์เพื่อให้เกิดผลตอบแทนคุ้มค่า สามารถลดต้นทุนค่าใช้จ่าย โดยรวม มีต้นทุนที่ต่ำลงและลดความต้องการของสินทรัพย์ใหม่ที่ไม่จำเป็น เช่น ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสินทรัพย์

และบูรณาการเข้ากับระบบ บริหารจัดการทรัพยากรขององค์กร (Enterprise Resource Planning: ERP) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสินทรัพย์และการบริหารจัดการองค์การโดยรวม และการลดต้นทุน โดยจัดให้มีระบบและข้อมูลเพื่อให้หน่วยราชการใช้ประกอบการวัดและวิเคราะห์ การใช้สินทรัพย์เพื่อให้เกิดผลิตภาพ (Asset Productivity) และเกิดประโยชน์สูงสุด (Asset Utilization) เป็นต้น

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 : การวางระบบการบริหารงานราชการแบบบูรณาการมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันภายในระบบราชการด้วยกันเองเพื่อแก้ปัญหาการแยกส่วนในการปฏิบัติงาน ระหว่างหน่วยงาน รวมถึงการวางระบบความสัมพันธ์และประสานความร่วมมือระหว่างราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ในรูปแบบของการประสานความร่วมมือที่หลากหลาย ภายใต้วัตถุประสงค์เดียวกัน คือ นำศักยภาพเฉพาะของแต่ละหน่วยงานมาสร้างคุณค่าให้กับงานตามเป้าหมายที่กำหนด เพื่อขับเคลื่อนนโยบาย/ยุทธศาสตร์ของประเทศและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 : การส่งเสริมระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันระหว่างภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชนมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานราชการทบทวนบทบาทและภารกิจของตนให้มีความเหมาะสม โดยให้ ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน มุ่งเน้นการพัฒนาแบบความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับ ภาคส่วนอื่น การถ่ายโอนภารกิจบางอย่างที่ภาครัฐไม่จำเป็นต้องดำเนินงานเองให้ภาคส่วนอื่น รวมทั้ง การสร้างความร่วมมือหรือความเป็นภาคีหุ้นส่วน (Partnership) ระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 : การยกระดับความโปร่งใสและสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาในการบริหารราชการแผ่นดินมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและวางกลไกให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและสร้าง ความโปร่งใสในการปฏิบัติราชการ รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การทำงานของทางราชการ ตลอดจนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และมาตรการในการต่อต้านการทุจริต คอร์รัปชันให้บรรลุผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 7 : การสร้างความพร้อมของระบบราชการไทยเพื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนมีเป้าหมายเพื่อเตรียมความพร้อมของระบบราชการไทยเพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งประสาน พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกันในการส่งเสริมและยกระดับธรรมาภิบาลในภาครัฐของประเทศสมาชิก อาเซียน อันจะนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางการเมือง และความเจริญผาสุกของสังคมร่วมกัน

บทสรุป

ธรรมาภิบาลจัดเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงานและการปกครองในปัจจุบัน เพราะโลกปัจจุบันได้หันไปให้ความสนใจกับเรื่องของโลกาภิวัตน์และธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี มากขึ้น แทนการสนใจเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมดังแต่ก่อน เพราะกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจมีความสำคัญกระทบถึงกัน การติดต่อสื่อสาร การดำเนินกิจกรรมในที่หนึ่งมีผลกระทบต่อกันที่หนึ่ง การพัฒนาเรื่องของการเมืองการปกครองได้มุ่งให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น หากจะให้ประเทศมีการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน การมุ่งดำเนินธุรกิจ หรือปฏิบัติราชการต่างๆโดยไม่ให้ความสนใจถึงเรื่องของสังคม ประชาชน และสิ่งแวดล้อมจึงเป็นไปไม่ได้อีกต่อไป การมีการบริหารจัดการที่ดีจึงเข้ามาเป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญและเริ่มมีการนำไปปฏิบัติกันมากขึ้น

ดังกล่าวแล้วธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี เป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของประชาชน โดยเฉพาะข้าราชการ และพนักงานบริษัทเอกชนเพราะธรรมาภิบาลเป็นการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตั้งมั่นอยู่บนหลักการบริหารงานที่เที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกในการทำงาน มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ พร้อมตอบคำถามหรือตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพร้อมรับผิดชอบ มีศีลธรรม จริยธรรมในการทำงาน การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ตัดสินใจ ดำเนินการและประเมินผล ตลอดจนร่วมรับผลจากการตัดสินใจร่วมกัน มีการส่งเสริมสภาพภาพพึงชาย และการให้ความสำคัญกับกลุ่มต่างๆ รวมทั้งคนด้อยโอกาส ตลอดจนการสร้างความเท่าเทียมกันทางสังคมในการรับโอกาสต่างๆที่ประชาชนพึงจะได้รับจากรัฐอีกด้วย ธรรมาภิบาลเป็นทั้งหลักการ กระบวนการและเป็นเป้าหมายไปในตัว การมีธรรมาภิบาลอาจนำมาสู่การมีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ในที่สุดและการมีประชาธิปไตยก็นำมาสู่การมีผลทางสังคมคือการมีการพัฒนาประเทศไปในทางที่สร้างความสงบสุขอย่างต่อเนื่องและสภาพ ตลอดจนนำมาสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆที่จะเกิดขึ้นได้โดยสันติวิธี

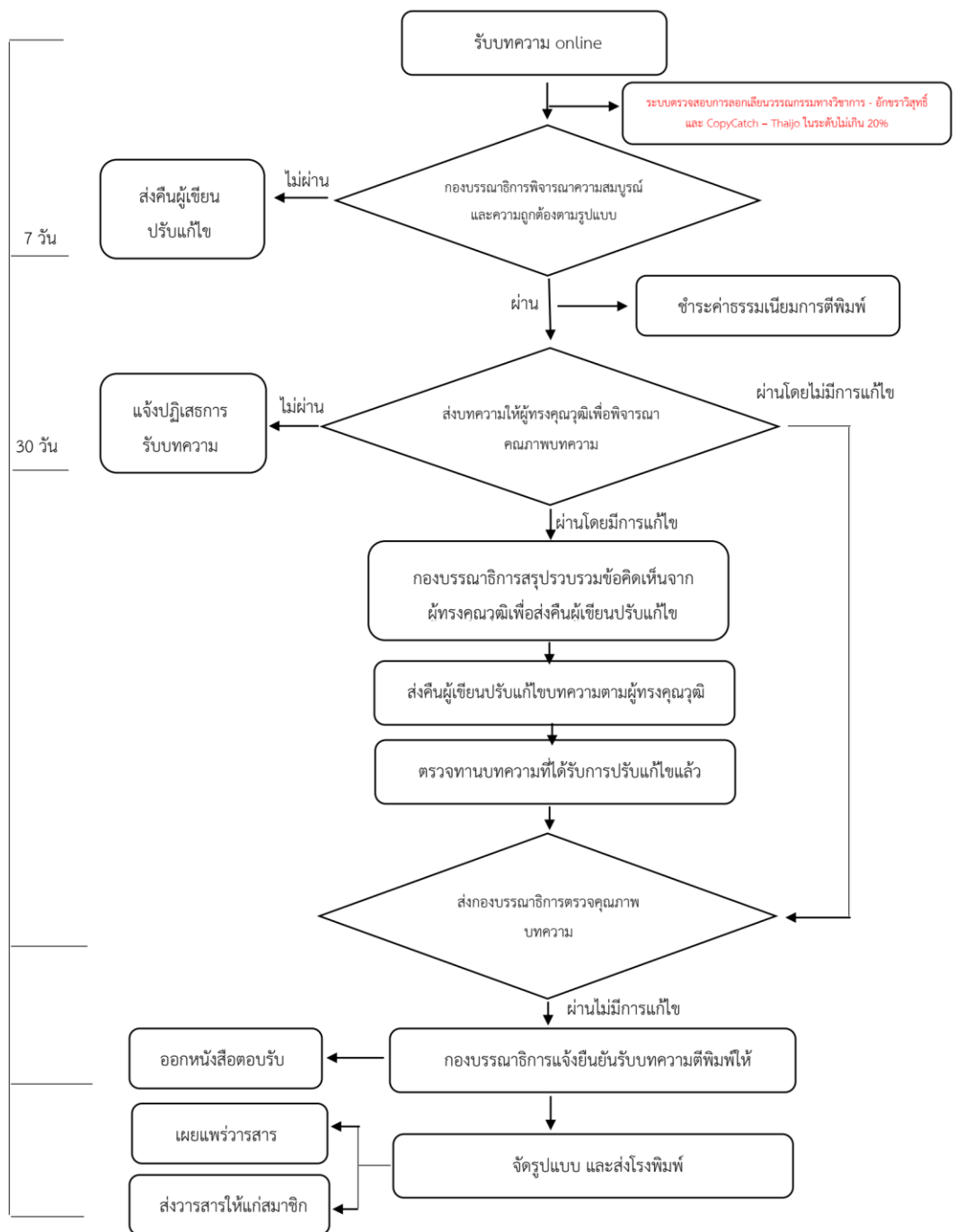
การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) นับเป็นกระบวนทัศน์ทางการบริหารจัดการที่ปรับเปลี่ยนแนวทางหรือวิธีการดำเนินงานของภาครัฐ โดยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การปรับปรุงการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และมุ่งใช้วิธีการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อสนองความต้องการของประชาชน โดยการจัดองค์การที่มีความยืดหยุ่นและกระจายอำนาจ การตัดสินใจเพื่อความสะดวกรวดเร็ว แต่ทั้งนี้แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ก็ยังขาดเอกลักษณ์และขาดกรอบความคิดที่ชัดเจน ดังนั้น การประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวจึงขึ้นอยู่กับความสามารถและบริบทขององค์กรต่างๆ ที่จะนำมาใช้ให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์กรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เจริญ เจษฎาวัลย์. (2545). *การวางมาตรฐานธรรมาภิบาล (Setting Good Governance Standards)*. กรุงเทพฯ: บริษัท พอดี จำกัด.
- ชาติชาย นรเศรษฐาภรณ์. (2545). *ธรรมาภิบาลในความหมายของภาครัฐ เอกชนและประชาชน: กรณีโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนถ่านหิน “หินกรูด”*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชกฤษฎีกา (เสริมชัย ชยมงคล). (2548). *หลักธรรมาภิบาลและประมุขศิลป์*. กรุงเทพฯ: ชัยมงคลพรินต์.
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ. ศ. 2545. (2545, 2 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 119 ตอนที่ 99 ก., หน้า 1-13.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2543). *การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance) รายงานประจำปี 2541-2543*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารวิจัยวิชาการ

แนวปฏิบัติในการเตรียมต้นฉบับบทความเพื่อลงตีพิมพ์ใน

วารสารวิจัยวิชาการ

การส่งบทความต้องจัดพิมพ์ตามรูปแบบที่กำหนด และต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ จึงจะได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร ผู้เขียนต้องส่งต้นฉบับผ่านทาง Online โดยแนบไฟล์ (Word) ของบทความต้นฉบับส่งมาที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jra/> การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้

1. ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

1.1 วารสารวิจัยวิชาการตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 บทความทางวิชาการ หมายถึง งานเขียนทางวิชาการในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่มีการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น ข้อยุติ ข้อเสนอแนะและประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบโดยผู้เขียนค้นคว้าจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น แล้ววิเคราะห์อย่างสมเหตุสมผล บทความวิชาการมีหลายลักษณะ เช่น บทความแสดงความคิดเห็นที่วิเคราะห์ผลงานใหม่ ๆ ที่มีความสำคัญในสาขาวิชาของวารสารนั้น บทความจากบรรณาธิการที่แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง บทความวิจารณ์ที่อาจเป็นการแสดงข้อสนับสนุนหรือข้อโต้แย้งเชิงเหตุผลโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการมีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.1.2 บทความวิจัย (Research Article) หมายถึง บทความที่นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าใหม่ ๆ ทั้งในด้านทฤษฎี และด้านปฏิบัติที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในศาสตร์สาขาต่าง ๆ มากขึ้นกว่าเดิม โดยมีข้อมูลและเนื้อหาที่ทำให้ผู้อ่านมีความรู้ในศาสตร์สาขานั้นสามารถศึกษาในลักษณะเดียวกันและสามารถตัดสินใจได้ว่าบทความนั้นมีความสำคัญต่อสาขาวิชาเพียงใด บทความวิจัยมีลักษณะเด่นตรงที่เป็นการนำเสนอปัญหาที่ผู้เขียนได้ศึกษาหรือประเด็นที่ต้องการคำตอบ มีการกำหนดกรอบแนวคิด การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสรุปปัญหาอย่างชัดเจน อันเป็นการสร้างฐานความรู้ที่มีคุณค่าทางวิชาการ

1.1.3 บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) หมายถึง บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระคุณค่า และคุณภาพของหนังสือ บทความ หรือผลงานด้านศิลปะ เช่น นิทรรศการทัศนศิลป์ และการแสดงละครหรือดนตรี โดยใช้หลักวิชา และดุลยพินิจอันเหมาะสม

1.2 การตรวจสอบบทความ และพิสูจน์อักษร

วารสารวิจัยวิชาการได้กำหนดการตรวจสอบการลอกเลียนวรรณกรรมทางวิชาการ (อักขราวิสุทธิ) และการตรวจสอบการคัดลอกเอกสารอิเล็กทรอนิกส์แบบอัตโนมัติ CopyCatch (Copyright, Academic Work and Thesis Checking System) โดยจะต้องมีระดับความซ้ำซ้อน ไม่เกิน 20%

ผู้เขียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับกองบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์บทความมีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

2. การเตรียมบทความ

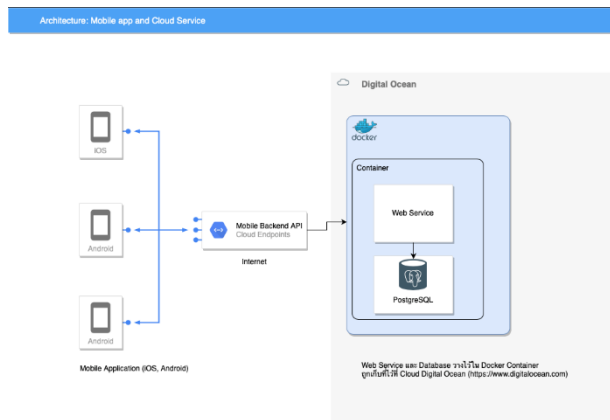
รูปแบบการเตรียมต้นฉบับของวารสารวิจัยวิชาการ ประกอบด้วย

2.1 บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK)

2.2 เนื้อหา (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และจัดพิมพ์เนื้อหาภาษาอังกฤษให้จัดพิมพ์เป็น Single Space

2.3 ถ้ามีรูปภาพ/ตารางประกอบ ควรมีภาพที่ชัดเจน ถ้าเป็นรูปถ่ายควรมีภาพถ่ายจริงแนบด้วย ให้จัดพิมพ์แยกออกจากเนื้อหา ให้ระบุคำว่า “ภาพที่” จัดกึ่งกลางของหน้ากระดาษใต้ภาพ และ “ตารางที่” จัดชิดซ้ายของหน้ากระดาษ บนตาราง ตามด้วยหมายเลขกำกับใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวหนา แสดงเนื้อหาสำคัญของเรื่องด้วยข้อความที่กะทัดรัด ชัดเจน ส่วนคำอธิบายใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ รูปภาพ/ตารางที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพ/ตารางทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

ตัวอย่างการเขียน "ภาพที่"

ภาพที่ 1 โครงสร้างของการจัดเก็บข้อมูล

ตัวอย่างการเขียน "ตารางที่"

ตารางที่ 1 ตัวแปร ตัวชี้วัด และตัวชี้วัด สำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์

ตัวแปร	ดัชนี	ตัวชี้วัด
การจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนเชิง สร้างสรรค์	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้าม วัฒนธรรม (Reciprocating)	1. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน 2. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม 3. ให้คนหลากหลายทักษะ หลากหลายวิธีคิดทำงาน ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ 4. ความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน 5. มีระบบเครือข่ายช่วยสนับสนุนการเรียนรู้
	การมีประสบการณ์ตรงใน พื้นที่ท่องเที่ยว (Experiencing)	1. ประสบการณ์การรับสัมผัส (ประสาทสัมผัส) 2. ประสบการณ์ทางอารมณ์ (ความรู้สึก) 3. ประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ (ความคิด) 4. ประสบการณ์ทางกายภาพ พฤติกรรม และวิถี ชีวิต (การปฏิบัติ) 5. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคม (สังคม)
	การชื่นชมเข้าใจจิต วิญญาณของพื้นที่ (Appreciating)	1. เข้าใจในคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม 2. เข้าใจสภาพแวดล้อมของพื้นที่การท่องเที่ยว 3. มีความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิต ผลิตภัณฑ์ และประสบการณ์จริง 4. ไม่ทำลายคุณค่าของชุมชน และวิถีชีวิต 5. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความประทับใจ ทำ ให้จดจำและเกิดความเข้าใจในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น
	การเรียนรู้สิ่งใหม่ (Lifelong Education)	1. ประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ (ความคิด) 2. นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการ สร้างสรรค์ของตนเอง 3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกับเจ้าของพื้นที่ 4. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดจากภูมิ ปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม 5. การแสวงหาประสบการณ์เกี่ยวกับวิถีชีวิตและ วัฒนธรรมที่แท้จริงของนักท่องเที่ยว

2.4 พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สันขนาดบีห้า (B5) ขนาดของตัวอักษรเท่ากับ 16 ส่วนเลขหน้าขนาด 14 และใส่เลขหน้าตั้งแต่ต้นจนจบบทความ ยกเว้นหน้าแรก โดยมีเนื้อหาบทความรวมบรรณานุกรม ระหว่าง 8-15 หน้า

2.5 การตั้งค่าน้ำกระดาษพิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษซ้ายกับด้านบน 1 นิ้ว และด้านขวากับด้านล่าง 0.5 นิ้ว

2.6 การเตรียมข้อมูลต้นฉบับบทความตามแบบฟอร์มที่กำหนดให้

2.6.1 ชื่อบทความภาษาไทย ใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 หนา

2.6.2 ชื่อบทความภาษาอังกฤษ ใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 ปกติ

2.6.3 ชื่อผู้เขียน และผู้ร่วมเขียน ใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติ

2.6.4 หัวข้อหลัก ใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 หนา

2.6.5 หัวข้อย่อย ใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 หนา

2.6.6 เนื้อเรื่อง ใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติ

2.7 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกชิดขวาน้ำกระดาษ

2.8 ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใส่ให้ครบทุกคน แต่ไม่เกิน 5 รูปหรือคน ใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติ จัดชิดกันหน้าซ้าย และใส่ Footnote เป็นตัวเลขอารบิกต่อท้ายแต่ละชื่อโดยระบุสังกัด หากเป็นมหาวิทยาลัยให้ระบุ คณะและมหาวิทยาลัย หากเป็นหน่วยงานราชการให้ระบุกรมและกระทรวงที่สังกัด หากเป็นคณะสงฆ์ให้ระบุวัดและจังหวัด แต่หากเป็นภาคเอกชนให้ระบุบริษัทหรือองค์กรและจังหวัด ให้ตรงกับเครื่องหมายที่กำกับไว้ข้างบน โดยให้ระบุเป็นรายบุคคลภาษาไทยและคันด้วย (;) ก่อนระบุเป็นภาษาอังกฤษและขึ้นบรรทัดใหม่เพื่อระบุ Corresponding author, e-mail:, Tel. ของผู้เขียนหลัก

2.9 บทคัดย่อภาษาไทย และ Abstract ภาษาอังกฤษ ควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ (Objective) วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) ผลการวิจัย (Results) ผลการวิจัยโดยสรุปให้สั้นกะทัดรัด หรือไม่เกิน 300-350 คำ และคำสำคัญ (Keywords) ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคันด้วยเครื่องหมาย (.)

2.10 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ตั้งระยะย่อหน้า 0.7” หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 และหัวข้อย่อยถัดไปตั้งระยะย่อหน้า 1.1” หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 16 เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

3. ส่วนประกอบของบทความ

3.1 บทความวิจัย ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

3.1.1 บทนำ (Introduction) เขียนให้เห็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย หรือโจทย์วิจัย

3.1.2 วัตถุประสงค์ (Objective) ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุรูปแบบของการวิจัย การคำนวณหากลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Research) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

3.1.6 องค์ความรู้ใหม่ เป็นการนำเสนอผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการวิจัย สามารถนำเสนอรูปแบบของการเขียนความเรียง หรือโมเดลพร้อมคำอธิบายที่กระชับ เข้าใจง่าย (ปรับปรุงและกำหนดใช้กับวารสารปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (2563) เป็นต้นไป)

3.1.7 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ให้นำเสนอใน 2 ประเด็น คือ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1.8 กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) (ถ้ามี) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัย วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์)

3.1.9 เอกสารอ้างอิง (References) รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

ตั้งหน้ากระดาษ B5
ด้านบนและด้านซ้าย 1.0 นิ้ว
ด้านล่างและด้านขวา 0.5 นิ้ว

วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย | 1

(TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา ชิดขวานำกระดาษ)

ชื่อเรื่องภาษาไทย

(TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวปกติ ชิดขวานำกระดาษ)

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ

(TH SarabunPSK ขนาด 16 point ตัวหนา ชื่อผู้เขียนหลัก¹, ผู้ร่วมเขียนคนที่ 2² และผู้ร่วมเขียนคนที่ 3³ (ภาษาไทย)
ไม่ต้องระบุค่านำหน้าชื่อ ชิดขวานำกระดาษ) ชื่อผู้เขียน, ผู้ร่วมเขียนคนที่ 2 และผู้ร่วมเขียนคนที่ 3 (ภาษาอังกฤษ)

บทคัดย่อ (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา กึ่งกลางนำกระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ

ควรระบุว่า **บทความวิจัย/วิชาการนี้มีวัตถุประสงค์** (Objective) **วิธีดำเนินการวิจัย** (Methods) **ผลการวิจัย** (Results) **ผลการวิจัยโดยสรุปให้สั้นกะทัดรัด** หรือไม่เกิน 300-350 คำ

คำสำคัญ: 3-5 คำ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และค้นด้วยเครื่องหมาย (.)

Abstract (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา กึ่งกลางนำกระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ เขียนให้ตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 Words

¹ สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

² สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

³ สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

Corresponding author, e-mail: , Tel. (ผู้เขียนหลัก)

บทนำ (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา ชิดซ้ายหน้ากระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ

เขียนให้เห็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย หรือโจทย์วิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อ TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ

2. เพื่อ

3. เพื่อ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระบุรูปแบบของการวิจัย การคำนวณหากลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ว่ามีความ

สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร เป็นไปตามแนวคิด ทฤษฎีของใคร

เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

องค์ความรู้ใหม่

นำเสนอผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการวิจัย สามารถนำเสนอ

รูปแบบของการเขียนความเรียง หรือโมเดลพร้อมคำอธิบายที่กระชับ เข้าใจง่าย

ตั้งค่าน้ำกระดาษ B5
ด้านบนและด้านซ้าย 1.0 นิ้ว
ด้านล่างและด้านขวา 0.5 นิ้ว

วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย | 3

ข้อเสนอแนะ

ให้นำเสนอใน 2 ประเด็น คือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และ 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัย วิทยานิพนธ์หรือคุณูปนิพนธ์)

เอกสารอ้างอิง

รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

3.2 บททบทวนวิชาการและบททบทวนวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

3.2.1 บทนำ (Introduction) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอในบทความตามลำดับ ควรอธิบายว่าเรื่องที่ต้องการศึกษามีความสำคัญ วัตถุประสงค์ หรือเค้าโครงของบทความเป็นอย่างดี

3.2.2 เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ สามารถแบ่งเป็นส่วนย่อย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนย่อยที่ 1 ปูพื้นฐานความรู้แก่ผู้อ่านในเรื่องที่จะกล่าวถึง

ส่วนย่อยที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล ได้แย้งข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล หลักฐานเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้อ่าน

ส่วนย่อยที่ 3 เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เขียนต่อประเด็นที่นำเสนอ

3.2.3 สรุปผล (Conclusion) สรุปสาระสำคัญที่ต้องสรุปให้เห็นความสำคัญของบทความตามลำดับ โดยการเลือกเก็บประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมาสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป เพื่อเป็นการสรุปจุดยืนของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องที่เขียน

3.2.4 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับโดยให้แยกออกเป็นหัวข้อย่อย ๆ ให้ชัดเจน เช่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ หรือข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

ตั้งค่านำกระดาษ B5
ด้านบนและด้านซ้าย 1.0 นิ้ว
ด้านล่างและด้านขวา 0.5 นิ้ว

วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย | 1

(TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา ชิดขวาหน้ากระดาษ)

ชื่อเรื่องภาษาไทย

(TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวปกติ ชิดขวาหน้ากระดาษ)

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ

(TH SarabunPSK ขนาด 16 point ตัวปกติ) ชื่อผู้เขียนหลัก¹, ผู้ร่วมเขียนคนที่ 2² และผู้ร่วมเขียนคนที่ 3³ (ภาษาไทย)
ไม่ต้องระบุค่านำหน้าชื่อ (ชิดขวาหน้ากระดาษ) ชื่อผู้เขียน, ผู้ร่วมเขียนคนที่ 2 และผู้ร่วมเขียนคนที่ 3 (ภาษาอังกฤษ)

บทคัดย่อ (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ

ควรระบุว่า **บทความวิจัย/วิชาการ**นี้มีวัตถุประสงค์ (Objective) สรุปให้สั้นกะทัดรัด หรือไม่เกิน 300-350 คำ

คำสำคัญ: 3-5 คำ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และค้นด้วยเครื่องหมาย (.)

Abstract (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ เขียนให้ตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 Words

¹ สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

² สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

³ สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

Corresponding author, e-mail:, Tel. (ผู้เขียนหลัก)

บทนำ (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา ชิดซ้ายหน้ากระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ

ควรอธิบายว่าเรื่องที่ต้องการศึกษามีความสำคัญ วัตถุประสงค์ หรือเค้าโครงของบทความเป็นอย่างไร

เนื้อเรื่อง

สามารถแบ่งเป็นส่วนย่อย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนย่อยที่ 1 ปูพื้นฐานความรู้แก่ผู้อ่านในเรื่องที่จะกล่าวถึง

ส่วนย่อยที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล ได้แย้งข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล หลักฐานเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้อ่าน

ส่วนย่อยที่ 3 เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เขียนต่อประเด็นที่นำเสนอ

สรุปผล

การเลือกเก็บประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทั้งท้ายกระตุ่นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป เพื่อเป็นการสรุปจุดยืนของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องที่เขียน

เอกสารอ้างอิง

รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้

นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

4. การเขียนหนังสืออ้างอิง

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition มีการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยเพื่อรองรับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งนี้ผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือเลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป รวมทั้งทัศนคติและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารวิจัยวิชาการถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนคติและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวิจัยวิชาการ รวมทั้งผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย ไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ซึ่งทางวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน ด้วยโปรแกรม การตรวจสอบการลอกเลียนวรรณกรรมทางวิชาการ (อักขราวิสุทธิ) และการตรวจสอบการคัดลอกเอกสารอิเล็กทรอนิกส์แบบอัตโนมัติ CopyCatch (Copyright, Academic Work and Thesis Checking System) โดยจะต้องมีระดับความซ้ำซ้อน ไม่เกิน 20%

1. ผู้แต่งชาวไทยให้ใส่ชื่อและนามสกุลโดยไม่ต้องใส่คำนำหน้าชื่อ ยกเว้นราชทินนามฐานันดรศักดิ์ ให้นำไปใส่ท้ายชื่อโดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่นระหว่างชื่อกับราชทินนามและฐานันดรศักดิ์ ส่วนสมณศักดิ์ให้คงรูปตามเดิม

2. กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้ใส่ชื่อทั้งสองคนตามลำดับที่ปรากฏ เชื่อมด้วยคำว่า “และ” สำหรับเอกสารภาษาไทย และใช้เครื่องหมาย “&” สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ ระหว่างคนที่ 1 และคนที่ 2 โดยเว้น 1 ระยะก่อนและหลัง

3. ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้นโดย เว้น 1 ระยะ และอักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) ทั้งนี้การกลับชื่อสกุลให้ใช้ตามความนิยมของคนในชาตินั้น โดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่นระหว่างชื่อสกุลและอักษรย่อชื่อต้น อักษรย่อชื่อกลาง หากกรณีที่ผู้แต่งมีคำต่อท้าย เช่น Jr. หรือคำอื่น ๆ ให้ใส่คำดังกล่าวต่อท้ายอักษรย่อชื่อต้นหรืออักษรย่อชื่อต้น (ถ้ามี) โดยคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค

4. ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน ให้ลงรายการโดยเรียงลำดับจากหน่วยงานใหญ่ไปหาหน่วยงานย่อย และเว้นวรรคจากชื่อหน่วยใหญ่ไปหาชื่อหน่วยงานย่อย

5. การอ้างอิงจากเอกสารภาษาไทยประเภทพระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงย่อ คัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บ คำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อ ในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี หรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อ ในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เช่น ขุ.ชา. (บาลี) 27/87/53, ขุ.ชา. (ไทย) 27/87/87. และให้เขียนอ้างอิงไว้ท้ายบทความตามพระไตรปิฎกฉบับที่อ้าง

ถึง เช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย | 1

คู่มือการอ้างอิงแบบ American Psychological Association 6th edition

อ้างอิงมาจาก Publication Manual of the American Psychological Association (American Psychological Association, 2010)

(สำหรับบทความตีพิมพ์ในวารสารวิจัยวิชาการ)

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือ	(ชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์)	ชื่อ/สกุล/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/(พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์.
ผู้แต่ง 1 คน	(อัครเดช พรหมกัลป์, 2559) (Driscoll, M., 2002)	อัครเดช พรหมกัลป์. (2559). <i>ทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์</i> . นครสวรรค์: นครสวรรค์ บรอดแคสต์ดิ้งซิสเต็ม. Driscoll, M. (2002). <i>Web-Based Training: creation e-learning experience</i> . (2 nd ed). San Francisco: John Wiley & Sons.
ผู้แต่ง 2 คน	(กาญจนา แก้วเทพ และทิฆัมพร เอี่ยมเรไร, 2554) (Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. ,1977)	กาญจนา แก้วเทพ และทิฆัมพร เอี่ยมเรไร. (2554). <i>การสื่อสาร ศาสนา กีฬา</i> . กรุงเทพฯ: โครงการเมธีวิจัยอาวุโส Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. (1977). <i>Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specific</i> . New York : Cornell University.

2 | The Journal of Research and Academics, Graduate Programme, MCU Nakhonsawan Campus

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
ผู้แต่ง 3-6 คน		ผู้แต่ง1./ผู้แต่ง2./และผู้แต่ง3./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/(พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์. กรณีที่มีผู้แต่ง 6 คนหรือมากกว่า 6 คนขึ้นไปลงเฉพาะผู้แต่งคนแรกตามด้วยคำว่า et al. หรือ และคณะ
ชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์เหมือนกัน แต่ต่างชื่อเรื่อง	(สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551 ก) (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551 ข) กรณีภาษาต่างประเทศใช้ a, b ตามหลัง ค.ศ.	สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551 ก). <i>ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม</i> . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551 ข). <i>สังคมวิทยาองค์การ</i> . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
หนังสือแปล	(คอตเลอร์, ฟิลิป และเลวิตต์, อีโอเตอร์, 2557)	คอตเลอร์, ฟิลิป และเลวิตต์, อีโอเตอร์. (2557). <i>การบริหารการตลาด [Harvard business review on reinventing your marketing]</i> (ณัฐยา สันตะการผล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท
การอ้างอิงเอกสารทุติยภูมิ (อ้างถึงใน)	(Bazzano, 2011 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2556) (Bennett, 2000 as cited in Stone, 2013)	วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). <i>กระบวนการค้นคว้าใหม่ทางการศึกษา: กรณีศึกษาต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21</i> . กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ. Stone, R. J. (2013). <i>Managing human resources</i> . (4 th ed.). Milton, Australia: Wiley.

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
วิทยานิพนธ์/ คุณกนิพนธ์	(ชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์) (อัครเดช พรหมกัลป์, 2557) (Johnson, M. D., 2004)	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต)/สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษา. อัครเดช พรหมกัลป์. (2557). การพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาคอมพิวเตอร์ตามหลักพุทธธรรม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน ศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย. Johnson, M. D. (2004). A methodology for determining engineering costs and their effects on the development of product families. (Dissertation Doctor of Philosophy. Mechanical Engineering Department of Mechanical Engineering). Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology.
รายงานการวิจัย	(ชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์) (อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ, 2559)	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./ (รายงานการวิจัย)/สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์. อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ. (2559). การจัดการชุมชนพื้นที่กลางน้ำเชิงกลยุทธ์กับการป้องกัน และแก้ไขปัญหาลูกทกภัย. (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหา ลาลงกรณราชวิทยาลัย.

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
	(Lipsey, M. W., Farran, D. C., & Hofer, K. G., 2015)	Lipsey, M. W., Farran, D. C., & Hofer, K. G. (2015). A randomized control trial of a statewide voluntary prekindergarten program on children's skills and behaviors through Third Grade. (Research Report). Nashville, TN: Vanderbilt University, Peabody Research Institute.
บทความวารสาร	(ชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์) (พระมหาสุติศักดิ์ อภินันโท (แหม ทอง) และรัตติยา เหนืออำนาจ, 2562, หน้า 1-17) (Ar, Ilker Murat and Birdogan Baki, 2011, pp. 172-206).	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)/เลขหน้า. พระมหาสุติศักดิ์ อภินันโท (แหมทอง) และรัตติยา เหนืออำนาจ. (2562). การจัดการเครือข่าย วัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทาง วัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน. วารสารวิจัยวิชาการ, 2(3), 1-17. Ar, Ilker Murat and Birdogan Baki. (2011). Antecedents and performance impacts of product versus process innovation. <i>European Journal of Innovation Management</i> , 14(2), 172-206.
หนังสือพิมพ์	(ชื่อผู้แต่ง/ผู้เขียน/ปีที่พิมพ์) (สมหมาย จันทร์เรือง, 2559) (Erllich, 1994)	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์, วัน เดือน)/ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./หน้า. สมหมาย จันทร์เรือง. (2559, 21 ธันวาคม). กฎมนเฑียรบาล. มติชน. น. 15. Erllich, R.S. (1994, June 28). Chain a paradise for counterfeit CDs. <i>Bangkok Post</i> , p. 4.

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
ราชกิจจานุเบกษา	(ชื่อพระราชบัญญัติ./ปีที่พิมพ์) (พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. 2559, 2559)	ชื่อพระราชบัญญัติ./ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/.../ตอนที่/.../หน้า... พระราชบัญญัติ มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. 2559. (2559, 29 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 133 ตอนที่ 38 ก, หน้า 39-48.
การสัมภาษณ์	(ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ปีพิมพ์, วัน เดือนที่สัมภาษณ์) (ปภาวี พงษ์จตุรา, 2562, 17 กุมภาพันธ์)	ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ปีที่พิมพ์, วัน เดือน./ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์./ชื่อผู้สัมภาษณ์ ปภาวี พงษ์จตุรา. (2562, 17 กุมภาพันธ์). กระบวนการและเป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลท่าไม้. (นางสาวรัตติยา เหนืออำนาจ, ผู้สัมภาษณ์).
สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์	(ชื่อผู้แต่ง./ปีที่จัดทำ) (กระทรวงพาณิชย์, 2559) (World Health Organization, 2014)	ผู้แต่ง./ปีที่พิมพ์./ชื่อบทความ./เข้าถึงได้จาก/http://www.xxxxxxxx (ใช้คำว่า เข้าถึงได้จากสำหรับเอกสารภาษาไทย และคำว่า Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ) กระทรวงพาณิชย์. (2559). สถิติการค้าระหว่างประเทศของไทย. เข้าถึงได้จาก http://www2.ops3.moc.go.th World Health Organization. (2014) . Pneumonia. Retrieved from http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs331/en/

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
เอกสารการประชุมทางวิชาการ	(ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์, น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า) (พระมหาสุติศักดิ์ อภินันโท, อัครเดช พรหมกัลป์ และรัตติยา พรหมกัลป์, 2561, น. 1892) (Soutar & Mazzarol, 1995, pp. 85-110)	ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท. ใน หรือ In ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.), ชื่อการประชุม (น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์ พระมหาสุติศักดิ์ อภินันโท, อัครเดช พรหมกัลป์ และรัตติยา พรหมกัลป์. (2561). คณะสงฆ์กับการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธในอนุภูมิภาคสุโขทัย. ใน <i>การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 INC2019</i> (น. 1892). น่าน: มหาวิทยาลัยมหาลาญาลองกรณราชวิทยาลัย. Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), <i>Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness</i> (pp. 85-110). Perth: Murdoch University.

สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ APA Style 6th edition เช่น APA Formatting and Style Guide. from [https://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/01/American Psychological Association \(APA\) 6th edition style Examples.](https://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/01/American%20Psychological%20Association%20(APA)%206th%20edition%20style%20Examples.) from www.lib.monash.edu.au/tutorials/citing/apa-a4.pdf

5. ลิขสิทธิ์

เนื้อหาและข้อมูลในบทความที่ลงพิมพ์กับวารสารวิจัยวิชาการ ถือเป็นข้อคิดเห็น และความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความโดยตรงซึ่งกองบรรณาธิการวารสารไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย หรือร่วมรับผิดชอบใด ๆ บทความ ข้อมูล เนื้อหา รูปภาพ ฯลฯ ที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิจัยวิชาการ ถือเป็นลิขสิทธิ์ของวารสารวิจัยวิชาการ หากบุคคลหรือหน่วยงานใดต้องการนำทั้งหมดหรือส่วนหนึ่ง ส่วนใดไปเผยแพร่ต่อหรือเพื่อการกระทำการใด ๆ จะต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากวารสารวิจัยวิชาการก่อนเท่านั้น

6. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิจัยวิชาการ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารวิจัยวิชาการ” กรุณาติดต่อสำนักงานวารสารวิจัยวิชาการ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เลขที่ 999 หมู่ 6 ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000 โทรศัพท์ 056-219999 โทรสาร 056-219998 E-mail journal.jra@gmail.com

8. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 199 บาท ไม่รวมค่าส่ง

9. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 300 บาท

หนังสือขอส่งบทความเพื่อพิจารณาการตีพิมพ์ในวารสารวิจัยวิชาการ

ชื่อเรื่องภาษาไทย:

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ:

ชื่อผู้เขียน (ทุกคน): 1. ชื่อ-สกุล (ไทย)

(อังกฤษ)

E-mail Address:

2. ชื่อ-สกุล (ไทย)

(อังกฤษ)

E-mail Address:

3. ชื่อ-สกุล (ไทย)

(อังกฤษ)

E-mail Address:

ที่อยู่/สถานที่ทำงาน :

หมายเลขโทรศัพท์: E-mail Address:

ระบุประเภทของต้นฉบับ

☐ บทความทางวิชาการ (Academic Article) จำนวนหน้าต่อบทความ

☐ บทความวิจัย (Research Article) จำนวนหน้าต่อบทความ

☐จำนวนหน้าต่อบทความ

คำรับรองของผู้เขียน: ผู้เขียนทุกคน ขอรับรองว่า

☒ บทความที่เสนอมานี้ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

☒ หากผู้เขียนต้องการถอนบทความไม่ว่ากรณีใด ๆ ผู้เขียนยินดีชดใช้ค่าดำเนินการพิจารณาบทความ

☒ ผู้เขียนยินดีให้กองบรรณาธิการสรรหาผู้กลั่นกรองโดยอิสระ เพื่อพิจารณาบทความนี้ และสามารถตรวจแก้ไขบทความดังกล่าวได้ตามที่เห็นสมควร

☒ ลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำ ตัดแปลง หรือนำออกโฆษณา ไม่ว่าในรูปลักษณะอย่างไร หรือวิธีใด เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ลายมือชื่อผู้เขียน (ทุกคน)

วันที่.....

☐ กองบรรณาธิการวารสารตรวจสอบความ
สมบูรณ์และความถูกต้องของต้นฉบับ

ลงชื่อ.....กองบรรณาธิการ
(.....)

ตำแหน่ง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

☐ ยินดีรับบทความเพื่อเสนอให้ Peer Review
พิจารณาก่อนการตอบรับให้ตีพิมพ์บทความลงวารสาร

ลงชื่อ.....
(.....)

ตำแหน่ง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใบสมัครสมาชิก

ที่.....
วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

กราบพนมัสการ/เรียน บรรณาธิการวารวิจัยวิชาการ

ข้าพเจ้า ชื่อ-ฉายา/นามสกุล (ภาษาไทย)

(ภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่/สถานที่ทำงาน :

หมายเลขโทรศัพท์: E-mail Address:.....

มีความประสงค์จะขอสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิจัยวิชาการ

☐ สมาชิกประเภทรายปี 750 บาท (จำนวน 3 เล่ม)

☐ เล่มละ 250 บาท

พร้อมนี้ข้าพเจ้าได้ส่ง

☐ เงินสด

☐ ธนาณัติ สั่งจ่าย.....

☐

โปรดนำส่งวารสารวิจัยวิชาการ

.....

.....

ลงชื่อ

(.....)

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ค่าบำรุงปี พ.ศ..... เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ลงบัญชีแล้ว.....